

KURJER POZNANSKI

wychodzi 2 × dziennie

Odpowiedzialni kierownicy działów: kultury i sztuki Witold Noskowski, gospodarczego i giełdowego dr. Marjan Chelmiński, za inne działy odpowiada Zdzisław Antoniewicz, wszyscy w Poznaniu.

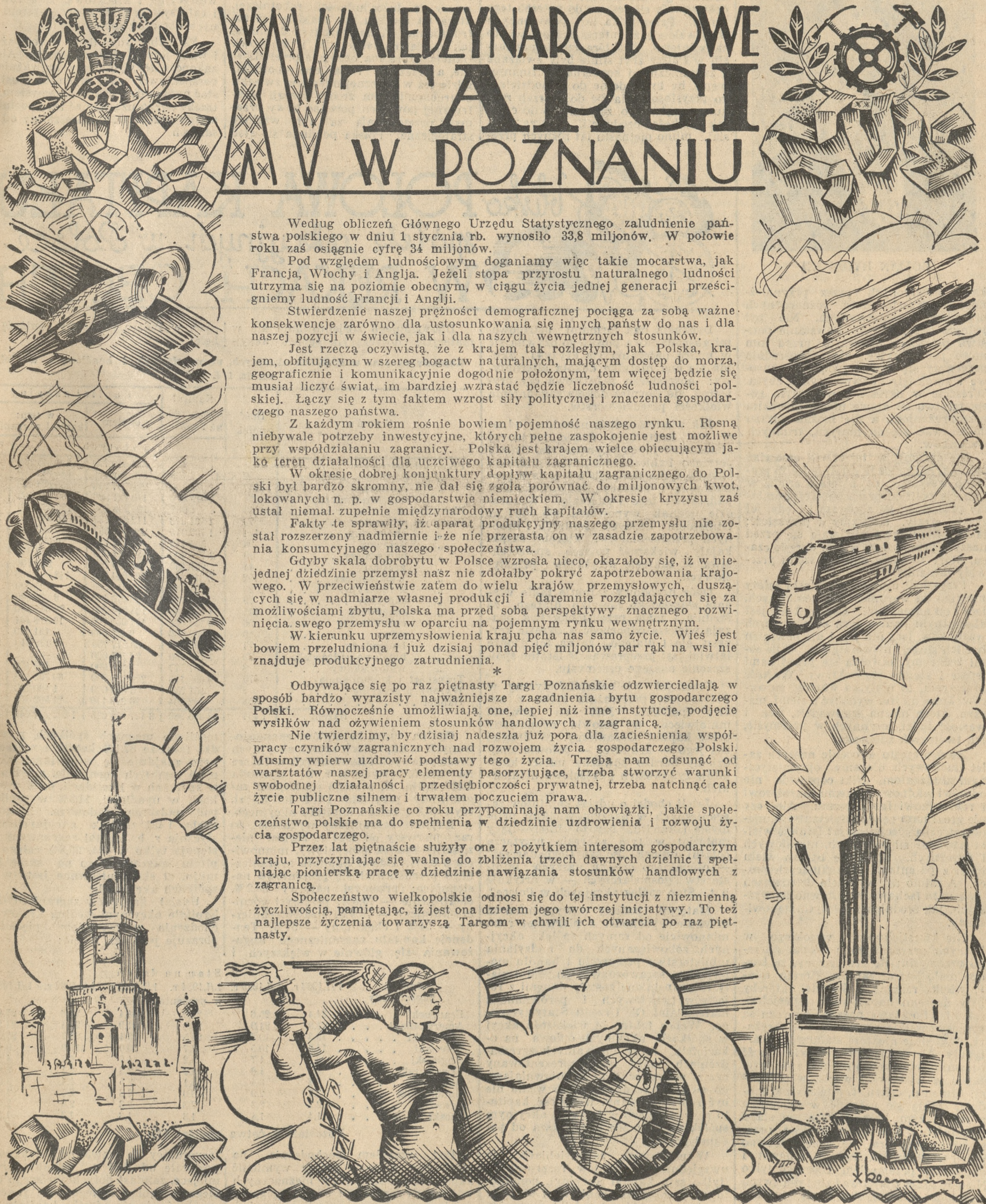
Wydawnictwo: Drukarnia Polska Spółka Akcyjna
w Poznaniu, św. Marcin 70

Nr. 194

Wydanie F

Poznań, niedziela dnia 26 kwietnia 1936

Rok 31

Według obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego zaludnienie państwa polskiego w dniu 1 stycznia rb. wynosiło 33,8 milionów. W połowie roku zaś osiągnie cyfrę 34 milionów.

Pod względem ludnościowym doganiamy więc takie mocarstwa, jak Francja, Włochy i Anglja. Jeżeli stopa przyrostu naturalnego ludności utrzyma się na poziomie obecnym, w ciągu życia jednej generacji prześcignemy ludność Francji i Anglii.

Stwierdzenie naszej prężności demograficznej pociąga za sobą ważne konsekwencje zarówno dla ustosunkowania się innych państw do nas i dla naszej pozycji w świecie, jak i dla naszych wewnętrznych stosunków.

Jest rzeczą oczywistą, że z krajem tak rozległym, jak Polska, krajem, obfitującym w szereg bogactw naturalnych, mającym dostęp do morza, geograficznie i komunikacyjnie dogodnie położonym, tem więcej będzie się musiał liczyć świat, im bardziej wzrastać będzie liczebność ludności polskiej. Łączy się z tym faktem wzrost siły politycznej i znaczenia gospodarczego naszego państwa.

Z każdym rokiem rośnie bowiem pojemność naszego rynku. Rosną niebawem potrzeby inwestycyjne, których pełne zaspokojenie jest możliwe przy współdziałaniu zagranicy. Polska jest krajem wielce obiecującym jako teren działalności dla uczciwego kapitału zagranicznego.

W okresie dobrej konjunktury dopływ kapitału zagranicznego do Polski był bardzo skromny, nie dał się zgłębić porównać do milionowych kwot, lokowanych n. p. w gospodarstwie niemieckim. W okresie kryzysu zaś ustał niemal zupełnie międzynarodowy ruch kapitałów.

Fakty te sprawiły, iż aparat produkcyjny naszego przemysłu nie został rozszerzony nadmiernie i że nie przerasta on w zasadzie zapotrzebowania konsumcyjnego naszego społeczeństwa.

Gdyby skala dobrobytu w Polsce wzrosła nieco, okazałoby się, iż w niej jednej dziedzinie przemysł nasz nie zdołałby pokryć zapotrzebowania krajowego. W przeciwnieństwie zatem do wielu krajów przemysłowych, duszących się w nadmiarze własnej produkcji i daremnie rozglądających się za możliwościami zbytu, Polska ma przed sobą perspektywę znacznego rozwinięcia swego przemysłu w oparciu na pojemnym rynku wewnętrznym.

W kierunku uprzemysłowienia kraju pcha nas samo życie. Wieś jest bowiem przeludniona i już dzisiaj ponad pięć milionów par rąk na wsi nie znajduje produkcyjnego zatrudnienia.

Odbywające się po raz piętnasty Targi Poznańskie odzwierciedlają w sposób bardzo wyrazisty najważniejsze zagadnienia bytu gospodarczego Polski. Równocześnie umożliwiają one, lepiej niż inne instytucje, podjęcie wysiłków nad ożywieniem stosunków handlowych z zagranicą.

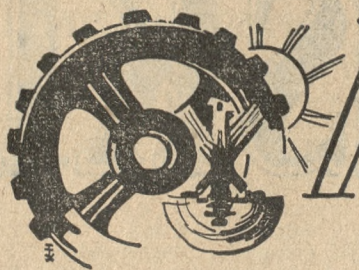
Nie twierdzimy, by dzisiaj nadeszła już pora dla zacieśnienia współpracy czynników zagranicznych nad rozwojem życia gospodarczego Polski. Musimy wpięć uzdrowić podstawy tego życia. Trzeba nam odsunąć od warsztatów naszej pracy elementy pasorzytujące, trzeba stworzyć warunki swobodnej działalności, przedsiębiorczości prywatnej, trzeba natchnąć całe życie publiczne siłą i trwałym poczuciem prawa.

Targi Poznańskie co roku przypominają nam obowiązki, jakie społeczeństwo polskie ma do spełnienia w dziedzinie uzdrowienia i rozwoju życia gospodarczego.

Przez lat piętnaście służyły one z pożytkiem interesom gospodarczym kraju, przyczyniając się wale do zbliżenia trzech dawnych dzielnic i spełniając pionierską pracę w dziedzinie nawiązania stosunków handlowych z zagranicą.

Spółeczeństwo wielkopolskie odnosi się do tej instytucji z niezmienną życzliwością, pamiętając, iż jest ona dziełem jego twórczej inicjatywy. To też najlepsze życzenia towarzyszą Targom w chwili ich otwarcia po raz piętnasty.

ROMAN RYBARSKI

Perspektywy PRZEMYSŁU POLSKIEGO

Przemysł polski po wojnie znalazł się w specjalnie trudnej sytuacji. — Uległ wielkiemu zniszczeniu wojennemu, brak mu było zarówno urządzeń jak i kapitału obrotowego. Rozwinął się przed wojną, ale w warunkach

ROMAN RYBARSKI

kach, stworzonych przez przynależność do trzech, dość różnorodnych organizmów państwowych. Nie był jednym przemysłem. Powstanie państwa polskiego otworzyło przed nim nowe perspektywy, ale bezpośrednio przerwały się dawne związki finansowe i zamknęły dawne rynki zbytu. Wreszcie w okresie powojennym gospodarstwo światowe uległo głębokim przeobrażeniom, a nie można od razu dostosować się do nowych, trudnych warunków.

Nie chcemy w tej chwili omawiać pytania, czy przez te ostatnie lat 15 zrobiono wszystko, co należało zrobić w zakresie polityki przemysłowej. Pomińmy przeszłość, jej zdobycze i błędy, jej zyski i straty. Spójrzmy w przyszłość; jakie perspektywy otwierają się przed naszym przemysłem w tym okresie czasu, który możemy objąć naszymi przewidywaniami?

Przyszłość naszego przemysłu zależy nie tylko od warunków ekonomicznych, lecz i od naszej woli. Człowiek nie jest absolutnym panem tych obiektywnych warunków, lecz nie jest i nie powinien być ich sługą i niewolnikiem. O ile sami zechcemy, otworzą się przed nami lepsze i szersze perspektywy. Wartość przemysłu, to nie tylko wartość surowców, które można wydobyć z ziemi, maszyn, które można sprowadzić, lecz i wartość ludzi, czynnych w przemyśle, ich twórczych zdolności.

Bardzo często w ocenie naszych zalet duchowych ulegamy optymistycznym złudzeniom. Nikt naprawdę nie odmówi zdolności naszemu inżynierowi i robotnikowi fabrycznemu. Ale czy nie grozi nam pewien dyktantyzm, niedostateczna specjalizacja? Istnieje wielki nadmiar sił roboczych, umysłowych i fizycznych. Błąka się bardzo wielu ludzi z patentami, poszukujących pracy. A mimo to w wielu dziedzinach brak nam fachowców, zarówno na wyższych, jak średnich i niższych stanowiskach.

Nie kwestjonujemy wysokiego, w licznych przypadkach, poziomu naszego przemysłu; ale stwierdźmy, że bardzo mało jest artykułów, któreby miały wielką renomę w świecie, któreby były naszymi narodowymi specjalnościami. Podstawą naszego wywozu są przede wszystkim surowce, półfabrykаты, względnie niektóre standardowe artykuły. Ale ostatecznie indywidualność przemysłowa narodu nie może się przejawiać w wydobywaniu węgla, w produkcji cementu, cukru, czy tekstylnej tandety. Może się ujawnić w przemyśle przetwórczym, który jeszcze jest słabo rozwinięty. A w tym przemyśle przetwórczym otwiera się pole zarówno przed wielkim, jak średnim, a nawet i domowym przemysłem. Dlaczego tylko Niemcy mają znajdować zbyt dla swych wyrobów drzewnych, pracy turyngskich górników? Dlaczego tylko Czechosłowacja ma być głośna w świecie swą

ceramiką i przemysłem szklanym? Rynki zagraniczne można zdobyć nie tylko ceną, lecz i jakością towaru. Wiele w tej dziedzinie mamy do zrobienia.

Oczywiście, że w dzisiejszych warunkach współzawodnictwa światowego trzeba się liczyć przede wszystkim z rynkiem wewnętrznym. Bodaj, że niektóre gałęzie naszego przemysłu nie dostosowały się jeszcze do potrzeb tego rynku. Przez kilka lat powojennych wydawało się, że interes eksportowy, to złoty interes. Niektóre gałęzie przemysłu w Polsce zbyt silnie były związane z zagranicznymi koncernami finansowymi, by były zdolne do samodzielnego przystosowania się do potrzeb rynku wewnętrznego, zarówno co do ceny, jak i jakości produkcji. Jeszcze dzisiaj, mimo piętnastu lat różnych prze-

obrażeń i doświadczeń, ciężą na nas nałogi dzielnicowe.

Zjednoczenie gospodarcze Polski musi się wyrazić w takim rozmieszczeniu przemysłu i w takiej jego organizacji, które uwzględni w całej pełni nowe warunki geograficzne, a także weźmie pod uwagę i potrzeby wojennego pogotowia. W niektórych środowiskach mamy za dużo ludności robotniczej, która na miejscu nie znajdzie już zatrudnienia. A natomiast są dzielnice, jak np. dawna zachodnia i środkowa Galicja, która ma ogromne przeludnienie, a przez to i taniego robotnika; gdzie też w znacznej mierze w związku z uruchomieniem źródeł energii elektrycznej powinien powstać nowy przemysł; przemawiają za nim względy strategiczne. Polska powinna się stać

jednolitym, celowo urządzonym organizmem przemysłowym, co nie może nastąpić bez zmian w rozmieszczeniu przemysłu.

Rozwój przemysłu zależy od zdrowej budowy społecznej kraju. Chroniczne bezrobocie nie godzi się z tą zdrową budową. Walki z bezrobociem nie uda się przeprowadzić wyłącznie przez różne nakręcania konjunktury, przez roboty publiczne, przez pomoc finansową skarbu państwa. Potrzebą naszą wytwórczość przemysłową dostosować do faktu, że w Polsce mamy i będziemy mieli mało kapitału, a wiele rąk robotniczych. A więc trzeba faworyzować przede wszystkim te gałęzie wytwórczości, które mogą przy wielkiej ekonomii kapitału zatrudnić stosunkowo wielu ludzi. To najlepszy sposób zatrudnienia bezrobotnych. Do tego celu należy zastosować zarówno naszą politykę inwestycyjną i kredytową, jak również i cały system podatkowy i system różnych obciążeń społecznych.

Możnaby snuć dalej te rozważania i wiele jeszcze rzeczy poruszyć. Ale na zakończenie wymienimy najważniejszą perspektywę: nasz przemysł musi się stać naprawdę polskim przemysłem. Nie trzeba chyba uzasadniać tego postulatu; a jego urzeczywistnienie zależy od nas samych.

blisko POŁOWA KAPITAŁU spółek akcyjnych w Polsce W REKACH OBCYCH

Dla ogólnego zorientowania się w materiale dotyczącym spółek akcyjnych w Polsce podajemy poniższą tabelę:

Kapitały akcyjne w spółkach akcyjnych, przemysłowych i handlowych w Polsce na dz. 1. I. 1936 r.

Grupa	Ilość spółek	Kapitał akc. przec. na 1 spółkę	Kapitał akcyjny		o/o
			ogółem	w tem: kapitał zagraniczny.	
Przemysł naftowy	35	7 183 421	251 419 750	221 845 260	88,2
„ górniczo - hutniczy	49	17 787 798	871 602 128	644 211 760	73,9
„ metalowy	157	1 334 440	209 507 216	55 601 725	26,5
„ elektrotechniczny	38	2 915 310	110 781 920	59 784 195	54,0
Elektrownie	23	8 532 982	196 258 606	156 633 270	79,8
Przemysł mineralny	79	1 421 673	112 312 233	26 658 053	23,7
„ chemiczny	121	1 730 310	209 367 557	106 840 687	51,0
„ drzewny	98	501 752	49 171 775	16 198 335	32,9
„ papierniczy	30	2 780 600	83 418 000	26 756 950	32,1
„ graficzny	44	847,493	37 289 700	943 700	2,5
„ włókienniczy	152	3 546 346	539 044 611	148 945 105	27,6
„ konfekcyjny	23	735 282	16 911 500	405 000	2,4
„ skórzaný	29	657 774	19 075 460	6 876 000	36,0
„ spożywczy	145	1 143 960	165 874 200	28 355 500	17,1
„ cukrowniczy	56	3 142 066	175 955 700	10 970 461	6,2
„ rolny	10	962 200	9 622 000	131 250	1,4
„ budowlany	71	496 869	35 277 750	7 626 840	21,6
„ hotelowo-uzdrowisk. widowiskowy	20 9	1 125 250 407 777	22 505 000 3 670 000	— 498 400	— 13,6
Transport i komunikacja	76	3 008,176	228 621 399	60 762 108	26,6
Wyroby precyzyjne	8	461 250	3 690 000	1 160 200	31,4
Handel	158	482 804	76 283 110	21 502 450	28,2
Razem	1 431	2 395 289	3 427 659 615	1 602 707 249	46,8

Ogólna suma kapitałów, zaangażowanych w kapitałach spółek akcyjnych przemysłowych i handlowych w Polsce na dzień 1 stycznia r. b., wynosiła 3 428 miljn. zł, z czego na kapitał zagraniczny przypada 1 602 miljn. zł, czyli 46,8% całego kapitału akcyjnego.

Kapitał zagraniczny wykazuje po raz pierwszy od 1931 r. bardzo nieznaczny spadek procentowy, mianowicie o 0,4%. Udział kapitału zagranicznego przedstawiał się procentowo następująco: przemysł naftowy 88,2%, elektrownie — 79,8%, przemysł górniczo-hutniczy — 73,9%, elektrotechniczny — 54% i chemiczny — 51%. Tendencję kapitału zagranicznego angażowania się głównie w większych i

możliwie mocnych spółkach potwierdza fakt, że 87,1% kapitału zagranicznego znajduje się w spółkach akcyjnych czynnych normalnie, a tylko 2% w spółkach w likwidacji, 0,9% w spółkach w upadłości, 11,3% w spółkach pod nadzorem sądowym. Z ogólnej liczby 1 431 spółek akcyjnych na 1 stycznia r. b. kapitał zagraniczny występuje tylko w 494, 90,8% całego kapitału zagranicznego na sumę 1 456 miljn. zł skoncentrowane jest w 320 spółkach akcyjnych.

Udział kapitałów zagranicznych w kapitale akcyjnym według krajów pochodzenia w ostatnim pięcioleciu obrazuje poniższa tabela:

Kapitał zagraniczny	Stann na dzień					
	1/I.1936 r.	1/I.1935 r.	1/I.1934 r.	1/I.1933 r.	1/I.1932 r.	1/I.1931 r.
	w procentach:					
Francuski	24,4	25,6	24,9	24,4	24,6	25,8
Amerykański	21,9	21,9	21,8	21,9	20,4	21,3
Niemiecki	19,3	19,8	21,5	23,4	23,7	25,0
Belgijski	11,0	10,5	9,7	10,0	11,0	9,4
Angielski	5,1	4,7	5,2	4,9	4,7	4,8
Szwajcarski	4,5	4,8	3,9	2,8	2,1	2,8
Austrjacki	3,4	3,4	4,1	3,5	4,4	3,9
Holenderski	3,1	2,9	3,0	2,8	2,5	1,8
Szwedzki	2,4	2,3	2,3	2,3	2,8	2,0
Czeski	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,1

Pozostałe państwa poniżej 1%.

Pod względem pochodzenia na pierwszym miejscu należy wymienić kapitał francuski przy nieznacznych wahaniach wysokości odsetka jego udziału w ogólnym kapitale zagranicznym spółek. Kapitał amerykański, u-

trzymujący się prawie na jednakowym poziomie od 1934 r., zajmuje drugie miejsce, zamiast dotychczasowego trzeciego — wobec stałego dość znacznego obniżania się odsetka kapitału niemieckiego. Kapitał niemiecki, zaangażowany

zowany w spółkach akcyjnych w okresie od 1931 r., obniżył się z 25% do 19,3%. W tymże okresie czasu spadek wykazał również udział kapitału austriackiego w kapitałach akcyjnych spółek w Polsce. Wzrost udziału wykazują: kapitał szwajcarski z 2,8% na 4,5%, belgijski z 9,4% na 11%, holenderski z 1,8% na 3,1%, szwedzki z 2% na 2,4%, angielski z 4,8% na 5,1%, oraz czeski z 1,1% na 1,4%.

Kapitał francuski, reprezentujący 391,5 miljn. zł, czyli 24,4% całego kapitału zagranicznego w spółkach akcyjnych, zaangażowany jest przede wszystkim w przemysł naftowy, górniczo-hutniczy, włókienniczy, elektrowniach, chemicznym oraz papiernicznym.

Kapitał amerykański, wynoszący

350,4 miljn. zł, czyli 21,9%, skoncentrowany jest głównie w przemyśle górniczo-hutniczym, naftowym, włókienniczym i metalowym.

Kapitał niemiecki w kwocie 308,7 miljn. zł mamy w przemyśle górniczo-hutniczym, elektrowniach, w przemyśle metalowym oraz transportowo-komunikacyjnym, jak również w przemyśle chemicznym i włókienniczym. Udział kapitału belgijskiego wynosi 176,8 miljn. zł, zwłaszcza w elektrowniach, przemyśle górniczo-hutniczym, transportowo-komunikacyjnym, mineralnym, metalowym i chemicznym. Kapitał angielski w kwocie 82,3 miljn. zł mamy w przemyśle chemicznym, włókienniczym, spożywczym, górniczo-hutniczym i cukrowniczym. Kapitał

szwajcarski uczestniczy w przemyśle włókienniczym, chemicznym, elektrowniach i mineralnym. Ogólna kwota tego kapitału w polskim przemyśle sięga 71,9 miljn. zł. Pozostałe kapitały, jak austriacki, holenderski, szwedzki i czeski zaangażowane są z większymi sumami w przemyśle naftowym, metalowym, górniczo-hutniczym, włókienniczym, chemicznym i elektrotechnicznym.

Kapitał zagraniczny, nie wycofując się już z zajętych pozycji, ostatnio nie wykazuje większej inicjatywy penetracji, pewien spadek odsetka sumy kapitałów zagranicznych spowodowany jest głównie obniżeniem kapitału akcyjnego kilku spółek o przewadze kapitału zagranicznego.

Przemysł japoński jest ciągle jeszcze monopolizowany, gdzie niezwykle tani robotnik i wspaniały surowiec uniemożliwiają konkurencję.

R. DMOWSKI

○ PRZEOBRAZENIACH GOSPODARCZYCH ŚWIATA

Czasy powojenne przyniosły narodowi świata wielką niespodziankę, która zyskała sobie popularne miano kryzysu gospodarczego.

Wraz z końcem wojny światowej spodziewali się wszyscy szybkiego powrotu do stosunków przedwojennych.

więc przeszło 12 lat temu, w obszernej artykule pt. „Nowe czasy i nowe nicze wielkich przemian, które się w „Przeglądzie Wszechpolskim“. Artykuł ten zawierał już zobrazowanie zasadniczo wielkich przemian, które się w świecie dokonały, oraz ujęcie ich przy-

mocno, iż na to, żeby z nimi zerwać, trzeba ogromnego wysiłku myśli i woli.“ Ten fakt stał się źródłem niezrozumienia istoty nowej epoki i wielu błędów w działaniu praktycznym.

Po drugie: skutki przemian w świecie, najwyraźniej i najdotkliwiej znaczące się w życiu gospodarczym, umiejscowiły istotę tych przemian w jednej tylko dziedzinie, w dziedzinie gospodarczej, i przy błędach teorii ekonomicznych określiły zjawisko ciągłego pojęcia kryzysu gospodarczego. Dmowski tymczasem stwierdził, że aczkolwiek załamanie się postępu gospodarczego jest wynikiem szeregu faktów gospodarczych, to jednak pierwsze jego przyczyny leżą o wiele głębiej. „Umysłowość europejska — pisze Dmowski — (a tem bardziej amerykańska) okazała się dotychczas niezdolną do zrozumienia, że świat nasz stoi wobec czegoś większego, niż „kryzys“, „depresja“, czy nawet „katastrofa“ gospodarcza; że rośnie przed nim olbrzymie zagadnienie, wykraczające daleko poza krąg widzenia finansistów i ekonomistów“...²⁾

Pojęcie kryzysu rozumie się jako proces przejściowy, po którym następuje powrót do równowagi, do dawnego stanu rzeczy. Dmowski mocno i wyraźnie podkreśla, że to, co świat obecnie przeżywa, nie jest kryzysem, nie jest zjawiskiem przemijającym. Tytuł ostatniego jego dzieła: „Przewrót“ — odtwarza najlepiej to, co w pojęciu Dmowskiego w świecie zaszło. Przewrót, wielka i nagle, niespodziewana dla społeczeństw przemiana.

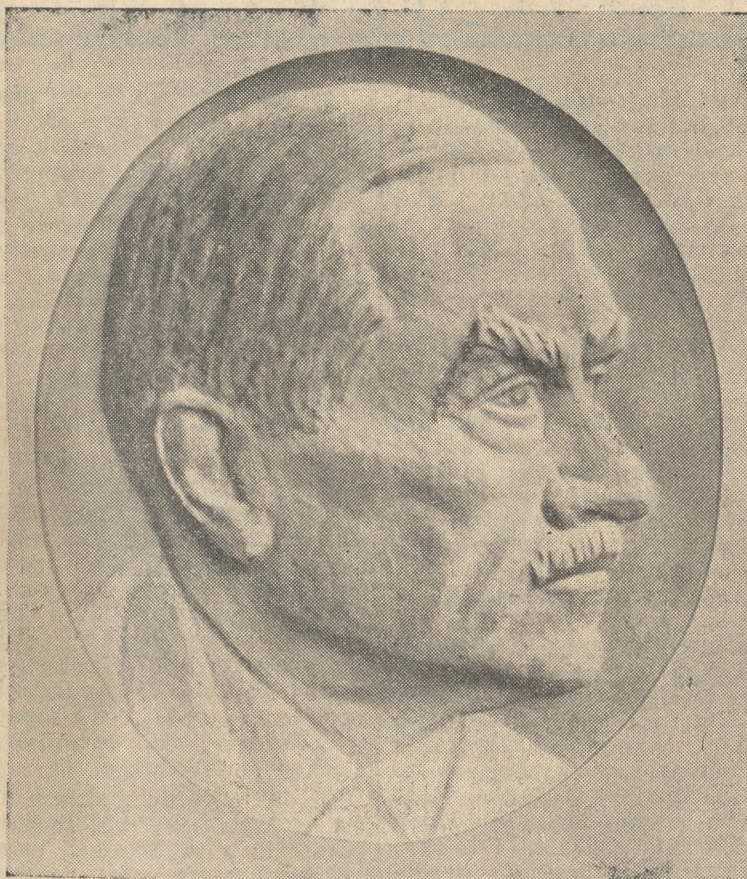
W zrozumieniu tego, co się właściwie stało, przeszkadzają najczęściej, zdaniem Dmowskiego, ekonomiści. „Ekonomiści dzisiejsi, którzy już są naogół ekonomistami ubiegłego okresu, wychowywani w jego pojęciach, na jego teoriach, przeważnie mają jeszcze dziś niezachwianą wiarę w trwałość dotychczasowego ustroju gospodarczego świata i w możliwość naprawienia tego, co się w tym ustroju zepsuło. Z cyframi w rękach gotowi są wykazać, że

to, co jest złego, ma źródło przemijające, i że przy mądrej polityce da się usunąć“³⁾. Cyfry te — zdaniem Dmowskiego — zwłaszcza przy nieumiejętności obchodzenia się z nimi, przeszkadzając ekonomistom zrozumieć rzeczywistość. Stąd wielka u Dmowskiego nieufność do współczesnej ekonomii.

Dmowski usilnie, na każdym kroku przestrzega przed złudzeniami, przed ludźmi, którzy żyją i „do śmierci już będą żyli marzeniami o powrocie do dawnych czasów. Będą się czepiali każdej sposobności do wzmocnienia swej wiary w ten powrót“⁴⁾. Pewne procesy dziejowe nie zawsze rozwijają się po określonej zgóry linii; następują wahania, zawroty, załamania. Otóż dla ludzi złudzeń chwilowa poprawa w dziedzinie gospodarczej będzie oznaczala „koniec kryzysu“. Do tego, by nie ulegać takim złudzeniom, trzeba zjawiska przeobrażeń w świecie dokładnie poznać.

Przewrót, który się dokonał w świecie, obejmuje wszystkie dziedziny życia ludzkiego, całość naszej współczesnej cywilizacji. Nie ogranicza się zatem do zjawisk życia gospodarczego, nie uwidacznia się wyłącznie w skutkach ekonomicznych. Stąd płyną również błędy myślowe ekonomistów, że źródło, przyczyn i skutków „kryzysu“ dopatrują się wyłącznie w ekonomicznych przesłankach. Nie pozwala im to zrozumieć istoty położenia.

Dmowski rozpatruje przeobrażenia gospodarcze w świecie na bardzo szerokiej płaszczyźnie różnorodnych zjawisk. Charakteryzując przewrót w dziedzinie gospodarczej, stwierdza przede wszystkim, że po okresie wielkiego postępu technicznego i związanego z nim rozwoju przemysłu, po czasach szybkiego rozwoju gospodarczego, czasach bogactwa i dobrobytu nastąpił w Europie okres nędzy i głodu. Przeludnienie krajów Europy będzie potęgowało zjawisko nędzy i głodu. Zjawisko to jest wywołane upad-

ROMAN DMOWSKI.

W dziedzinie gospodarczej powrót ten oznaczał nadzieję wielkiego wzmocnienia produkcji, nawiazania dawnych, zerwanych przez okres długotrwałej wojny, stosunków handlowych, wzmoczenia obrotów i wymiany towarowej.

Pierwsze lata powojenne zdawały się potwierdzać te nadzieje. Wyniszczenie wojną, głód na towary — robiły swoje. Wkrótce jednak nastąpiło gwałtowne załamanie się tej dobrej konjunktury.

Od tej chwili przez szereg lat ludzono się, że mechanizm gospodarczy przechodzi krótkotrwałą chorobę, która szybko minie i przyjdą znowu czasy pomyślności. Ludzono się jednak — bezpodstawnie.

W mrok nowych, wstrząsających życiem całego świata, zjawisk pierwszy — trzeba to stwierdzić i podkreślić — rzucił snop jasnego światła geniusz umysłu Romana Dmowskiego. W poglądach swoich był Dmowski przez szereg lat odosobniony. Dopiero w ostatnich latach zaczęto na Zachodzie Europy głosić myśli podobne. W Polsce dwa lata temu wygłaszał swoje poglądy na istotę kryzysu ekonomista francuski prof. Siegfried. Mówił to, co lat przeszło 10 przed jego prelekcjami czytaliśmy w publikacjach Dmowskiego.

Praca publicystyczna R. Dmowskiego w okresie powojennym skupiała się właśnie wokół tych zjawisk, które otrzymały nazwę kryzysu. Dmowski wszakże nie ograniczył się tylko do ekonomicznej strony tego problemu, jakkolwiek zjawiskom gospodarczym poświęcił najwięcej uwagi i w zrozumieniu tych zjawisk włożył najwięcej wnikliwej myśli.

Rezultaty tej pracy zaznaczyły się po raz pierwszy w styczniu 1924 r. a

czyn i skutków. W następnych publikacjach¹⁾ Dmowski wypowiedziane we wspomnianym artykule poglądy rozwijał, rozszerzał zakres swoich obserwacji i wniosków, uzasadniał je na szerokiej płaszczyźnie procesów społecznej rzeczywistości.

Umysły ludzkie nieprędko mogły pogodzić się z poglądem, że w układzie całego świata nastąpiła wielka i zasadnicza przemiana. Europa, opierając swoje życie na wierze w ciągły i szybki postęp, stanęła nagle po wojnie przed zjawiskiem katastrofy gospodarczej, których źródeł nie rozumiała i nie umiała sobie wytłumaczyć. Najtęższe głowy stanęły przed tem zjawiskiem bezradne. To, co w obronie starego porządku rzeczy przedsiębrano, nie przynosiło uzdrowienia, lecz bardzo często przyczyniało się do głębszych jeszcze załamań.

Przyczyna tego leżała w dwóch faktach. Po pierwsze: nowe wielkie przemiany w świecie zastały umysły ludzkie zupełnie nieprzygotowane do ich zrozumienia. Nowe życie nie mogło być zrozumiane przy pomocy przestarzałych pojęć i wiedzy z ubiegłego stulecia. Szczególnie myśl ekonomiczna, ukształtowana w w. XIX na tle ówczesnej rzeczywistości, „wyrobiła sobie rutynę, zdobyła szablony, zastępyła niejako w niezachwianej wierze w pewne dogmaty“. „Okres, w którym dotychczasowe pojęcia wyrastały i utrwały się, był okresem paru pokoleń. Ludzie mieli czas zrosnąć się, z nimi tak

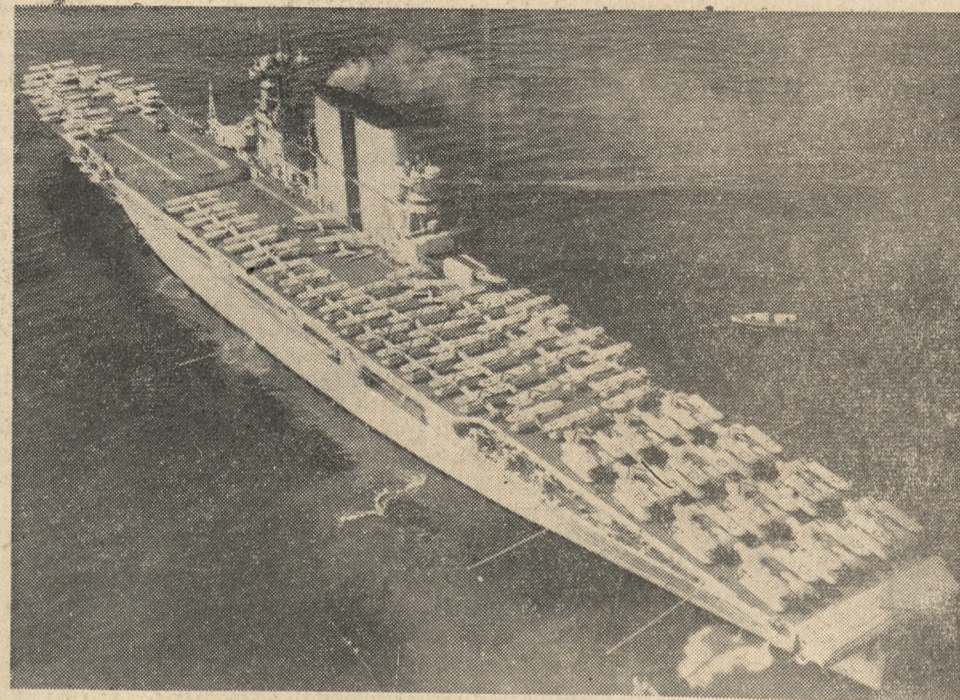
¹⁾ „Kwestja robotnicza wczoraj i dziś“, Warszawa 1926. — „Świat powojenny i Polska“, Warszawa 1931. — „Myśli nowoczesnego Polaka“ (dopełnienia do wyd. IV), Warszawa 1933. — „Przewrót“, Warszawa 1934

²⁾ „Kwestja robotnicza wczoraj i dziś“, str. 6 i 7.

³⁾ Dopełnienia w IV wyd. „Myśli nowoczesnego Polaka“, str. 284.

⁴⁾ „Świat powojenny i Polska“, wyd. III, str. 360.

⁵⁾ Dopełnienia w IV wyd. „Myśli nowoczesnego Polaka“, str. 285.

Zbrojenia są jedną z przyczyn panującego kryzysu. Budowa potężnego lotniskowca, jaki widzimy na zdjęciu, przekracza kosztami niejednokrotnie połowę budżetu całego państwa. Na zdjęciu widzimy wspaniały lotniskowiec amerykański „Saratoga“ na wodach Pacyfiku.

kiem wytwórczości krajów europejskich, ściślej: upadkiem wielkiego przemysłu, który stał się główną podstawą bogactwa Europy.

Wiek XIX przy olbrzymim postępie w dziedzinie techniki umożliwił Europie rozwój na niebywałą skalę przemysłu oraz spotęgowanie do olbrzymich rozmiarów produkcji. Przy równoczesnym rozwoju i udoskonaleniu środków komunikacji otworzyły się dla Europy w całym świecie rozległe rynki zbytu i wymiany. Wytworzył się w tym stanie rzeczy ustrój gospodarczy świata z Europą jako podstawą i ośrodkiem tego ustroju. Europa zajęła w świecie centralną, uprzywilejowaną pozycję. W obrotach handlowych z resztą świata Europa wzajemian za wytwórcę swojego przemysłu sprowadzała z krajów zamorskich surowce i środki żywności.

Te stosunki gospodarcze rozwinęły się tak silnie, że dla wielu ludzi ustrój gospodarczy świata, w którym Europa dominująca, panująca odgrywała rolę, wydawał się ustrojem trwałym. Stosunki jednak handlowe i polityczne krajów pozaeuropejskich z Europą przyczyniały się nie tylko do zaznajamiania ze zdobyczami europejskiej techniki, organizacji produkcji i wymiany, ale także do przejmowania tych zdobyczy. Rozpoczął się wskutek tego stały proces wkraczania na drogę rozwoju przemysłu krajów innych kontynentów. Za tym procesem szło stopniowe uniezależnianie się tych krajów od gospodarczej hegemonii Europy.

W ostatnich dziesięciokach lat ubiegłego stulecia pojawiła się na arenie gospodarczej świata nowa, groźna jako współzawodnik dla Europy, potęga przemysłowa Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Rozpoczyna się tworzyć przemysł Japonii, współzawodniczący z Europą na rynkach azjatyckich. Przed wielką wojną rozpoczął się szybko tworzyć przemysł włókienniczy w Indiach Wschodnich i w Brazylii. Nad przyszłością przemysłową Europy zaczęły się zatem gromadzić groźne chmury.

Katastrofa jednak przyszła skądinąd. W r. 1914 wybuchła w Europie wielka wojna. Wojna ta trwała lat przeszło cztery. Konsekwencje tej długotrwałej wojny były nieprzewidziane wielkie.

Wyraziły się one nie tylko w olbrzymich bezpośrednich kosztach wojny, w której po raz pierwszy w dziejach świata najwięcej miała do powiedzenia niesłychanie kosztowna nowoczesna technika wojenna, oraz w ogromnym zniszczeniu, jakie wojna przyniosła krajom, biorącym w niej udział, ale — co dla przyszłości gospodarstwa europejskiego było najważniejsze — w zupełnym niemal zahamowaniu wytwórczości na zbyt do krajów pozaeuropejskich, w zastoju produkcji i handlu europejskiego, w odcieciu wskutek blokady wojennej Europy od rynków świata, w rozstroju komunikacji, w wyniszczeniu i dezorganizacji rynku pieniężnego Europy. Kraje pozaeuropejskie wskutek tego przez okres wojny pozbawione były dopływu towarów europejskich. Długotrwała wojna przyspieszyła ogromnie proces emancypacji gospodarczej innych części świata, przyczyniając się do bardzo szybkiego rozwoju przemysłu w krajach zamorskich oraz do zagarnięcia większości dawnych, zajętych przez Europę, rynków zbytu przez kraje pozaeuropejskie ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią na czele. Rozpoczął się na wielką skalę proces decentralizacji przemysłowej i gospodarczej świata.

Ta wielka zmiana w strukturze geograficznej systemu gospodarstwa światowego oznaczała stopniową likwidację nadmiernie rozrośniętego, obsługującego rynki całego świata, wielkiego przemysłu Europy. Zmiana ta oznaczała również, że wraz z upadkiem wytwórczości europejskiej, mającej swe źródło w stałym kurczeniu się miejsca dla Europy na rynkach innych kontynentów, kończy się centralna rola Europy w gospodarstwie światowym, kończy się tem samem dotychczasowy ustrój gospodarstwa światowego. Charakter tej zmiany wskazuje, że nie jest to kryzys przejściowy, wskazuje, że jest to raczej zmiana trwała, że procesy rozwojowe w tym kierunku będą szły dalej.

Zmiana ta jest tem bardziej gruntowna, że nie sprawdziły się przewidywania ekonomistów co do rozwoju międzynarodowego podziału pracy; „produkcja przemysłu w całym świecie przedstawia ogromne podobieństwo: często między wytworami najdalej od siebie leżących krajów trudno spostrzec różnicę⁷⁾”. We wszystkich

krajach zaznaczyło się jak najdalej posunięte dążenie do samowystarczalności gospodarczej, które z kolei wpływa na coraz większe ograniczenie obrotów wymiany międzynarodowej.

Dla Europy te przemiany przynoszą katastrofę tem cięższą, że kontynent europejski należy do najsilniej przełudnionych części świata. Zmniejszona wskutek zmiany warunków wytwórczość krajów przemysłowych Europy w stosunku do ich wielkiej liczby ludności stwarza sytuację niemal bez wyjścia. Urażająca do olbrzymich rozmiarów klęska bezrobocia staje się w tych warunkach bardzo trudna do rozwiązania. W ratowaniu losu bezrobotnych nie wyszło się dotychczas poza stosowanie dwóch sposobów: „utrzymywanie ich na koszt państwa lub zorganizować roboty publiczne. A skąd weźmie na to państwo, które, jak się dziś okazuje, jest wielkim nędzarzem i będzie coraz większym, o ile wytwórczość kraju się nie dźwignie?”⁸⁾.

Na to wszakże, by wytwórczość kraju wzrastała, potrzebna jest poli-

⁷⁾ „Kwestja robotnicza wczoraj i dziś”, str. 24.

Znajdujemy się w siódmym roku trwania światowego kryzysu gospodarczego. Dokładnie mówiąc, dzieli nas sześć i pół lat od owego „czarnego poniedziałku”, dnia 28 października 1929 roku, kiedy to giełda nowojorska stała się widowiskiem największego „krachu” w dziejach współczesnych.

Sześć i pół lat kryzysu... Czyż w samem tem określeniu nie tkwi błąd logiczny, nie tkwi sprzeczność w przymiotniku? Przecież w użyciu pojęcia kryzysu — każde przesilenie oznacza stan przejściowy, stan z natury rzeczy krótkotrwały! Czy aby nie ludzimy się, mówiąc o stanie obecnym, jako o okresie przesileniowym?

Nie tutaj miejsce na dociekania tego rodzaju. Jedno jest pewne. Oto, że w ciągu tych bezmała 7-miu lat „chudych” świat wytworzył cały szereg systemów walki z kryzysem. Jest tych systemów ilość tak znaczna, że odpowiednia ich klasyfikacja sprawiła nie małe kłopoty. Najlepszej klasyfikacji, jaką znamy, dokonał dyrektor niemieckiego instytutu badania koniunktury, znany ekonomista, prof. dr. Ernst Wagemann.⁹⁾

Dzieli on formy leczenia gospodarczego na dwie główne grupy, mianowicie na I) prywatno - gospodarcze metody walki z kryzysem oraz II) na państwowo - gospodarcze metody walki z kryzysem. Pierwsza grupa zarządzeń ma na celu bezpośrednie wzmocnienie gospodarki prywatnej; jest ona objawem wiary w siły samołeczące gospodarstwa, które pragnie podnieść, celem przyspieszenia powrotu „lepszych czasów”. Druga natomiast grupa zarządzeń w ostry sposób przeciwstawia się wierze w „automatyzm” gry sił ekonomicznych i dąży do zastąpienia wolnościowej gospodarki przez rozszerzenie gospodarki państwowej. Prof. Wagemann, w ramach powyższych dwu grup, ustala klasyfikację następującą (którą przyjmujemy dla dalszych naszych wywodów):

I. Prywatno - gospodarcze metody walki z kryzysem:

1. Deflacyjna polityka niżki płac.
2. Zwyżka cen przez dewaluację.
3. Akcja niżki stopy procentowej.
4. Obniżenie podatków oraz przesunięcia w obciążeniu podatkowym.

II. Państwowo - gospodarcze metody walki z kryzysem:

1. Tworzenie możliwości zatrudnienia przy pomocy środków publicznych.
2. Regulowanie rynków, kartelizacja przymusowa.
3. Inne formy rozszerzające działalność gospodarstwa państwowego (np. monopol handlu zagranicznego).

I. PRYWATNO - GOSPODARCZE METODY WALKI Z KRYZYSEM

1. **Polityka płac** jest jednym z najtrudniejszych zagadnień. Przeciwdziałają jej sobie dwie tezy:

⁹⁾ Prof. dr. E. Wagemann: „Metody walki z kryzysem” (Warszawa 1935, nakł. „Biblioteki Polskiej”).

tyka, wzmagająca jej siły żywotne. Tymczasem w całej nieomal Europie panują stosunki, w których wytwórcza, zarówno przemysłowa, jak i rolnicza, jest przytłoczony przerastającą jego siły ciężarami. Dmowski nazywa ten fakt „niewolą wytwórcy”¹⁰⁾. Ciężary te płyną z trzech źródeł: 1) z rozrośniętego niepomierne pośrednictwa handlowego, zagarniającego wielką część zysku z pracy (w Polsce przerost ten „zawdzięczamy” Żydom), 2) z przerostu organizacji kredytu, obciążającego produkcję wysokimi kosztami lichwiarских procentów oraz 3) „z rozrośniętej niesłychanie maszyny państwowej, z jej dobudówkami, z przerządzającą liczbą urzędników państwowych, samorządowych, ubezpieczeniowych”, obciążającej wytwórczość niebywale wysokimi podatkami i świadczeniami. W tych stosunkach „bieg dziejów na naszej ziemi — pisze Dmowski — nabrał ostatnimi czasy szybkości, którą określa się po polsku: „na złamanie karku”¹¹⁾.

Pod wpływem tej ewolucji dokonu-

¹⁰⁾ „Przewrót”, str. 50—55.

¹¹⁾ tamże, str. 47.

ją się i dokonywać się będą z nieuchronną koniecznością trzy wielkie likwidacje w życiu gospodarczym naszego świata. „Pierwsza z nich — to likwidacja części wielkiego przemysłu”¹²⁾, pociągająca za sobą olbrzymie, rozległe skutki. Drugą likwidację wywoła „konieczność zredukowania maszyny państwowej, a przez to zmniejszenia kosztów jej utrzymania”¹³⁾. Konieczność ta wynika stąd, że „państwo na dzisiejsze dochody narodów jest za kosztowne; podatki zaś państwowe i inne doszły do takiej wysokości, że stały się tamą dla rozwoju życia gospodarczego”¹⁴⁾. Odbiło się to już zresztą na finansach państw, których budżety wykazują rosnące deficyty. Trzecią likwidacją, związaną ściśle z pierwszą, osiągnie organizacja pośrednictwa i kredytu. Rozpoczęła się ona już licznymi upadłościami przedsiębiorstw handlowych i banków.

Tak oto w ujęciu Romana Dmowskiego wygląda istotny obraz obecnego „kryzysu”.

¹²⁾ tamże, str. 44.

¹³⁾ tamże, str. 48.

Jak świat walczy z Kryzysem

Jedna głosi konieczność podniesienia płac, aby w ten sposób spotęgować siłę nabywczą szerokich mas społeczeństwa i zwiększyć popyt na dobra i usługi, na wyroby przemysłu i piody rolne. Rosnący popyt podtrzymałby i wzmacniał wytwórczość, dzięki czemu wzrastałby stan zatrudnienia. Zwiększone obroty obniżałyby koszty ogólne, a więc i ceny.

Natomiast druga teza oświadcza, że obniżenie płac oznacza niższe koszty własne, co prowadzi do obniżających się cen; niższe ceny zwiększają obroty, przez co potęgują się szanse zatrudnienia i maleje bezrobocie; dzięki obniżce kosztów na jednostkę produkcji powstaje dalszy spadek cen ponad obniżenie się płac, co zwiększa realną siłę nabywczą dochodów i na nowo rozszerza rynek wewnętrzny i zewnętrzny.

Której z powyższych tez przyznać rację? Stany Zjednoczone wypowiedziały się za tezę pierwszą i — rzeczywiście — osiągnęły wzrost poziomu płac; niestety, równocześnie spadła produkcja; wzrost siły nabywczej robotników został skompensowany częściowo przez wzrost cen, częściowo przez spadek zatrudnienia. Zdaniem prof. Wagemanna z depresji gospodarczej mogą nas wyprowadzić raczej niskie, niż wysokie płace; jest on więc zwolennikiem drugiej tezy.

2. Dewaluacja. Jak wiadomo, fatalnym skutkiem kryzysu jest rozbieżność, jaka w dobie przesilenia przejawia się między spadkiem cen i dochodów z jednej strony, a niezmiennością kosztów obsługi długów z drugiej strony. Rozbieżność ta powoduje w dalszym ciągu ustawiczny wzrost ciężaru długów, który w końcu staje się nie do zniesienia.

Aby przeciwdziałać tym trudnościom (i przy tej sposobności osiągnąć dalsze korzyści), szereg państw uciekł się do dewaluacji, t. j. do obniżenia kursu waluty krajowej. Przy pomocy dewaluacji zamierza się osiągnąć równocześnie: a) obniżenie kosztów, b) wzmocnienie wywozu, c) wzrost siły nabywczej rozporządzalnego kapitału, d) wzrost obrotów, dzięki ucieczce od pieniądza, e) wzrost stanu zatrudnienia i t. d.

Eksperymenty na polu pieniądza są zawsze niebezpieczne, to też nie można się dziwić, że w wielu wypadkach dewaluacja nie dała pożądanego wyniku. Eksperyment udał się w Anglii, ale już np. w Stanach Zjednoczonych nie spełnił pokładanych w nim nadziei.

Są kraje (do nich zalicza się Polskę), w których dewaluacja nie jest do pomyślenia, jako skuteczny oręż przeciwdziałający kryzysowi. Przy niedostatecznej rezerwie złotej, przy osłabionym bilansie płatniczym, przy konieczności utrzymywania importu surowców, dewaluacja byłaby zabiegiem nadwyrężającym niebezpiecznym, szczególnie, że ludność, nauczona doświadczeniami inflacji 1919—1924 r., poddałaby się niewątpliwie panice, mieszając pojęcia dewaluacji z inflacją i unicestwiając jakiegokolwiek korzyści, o ileby — oczywiście — o nich mogłaby być mowa.

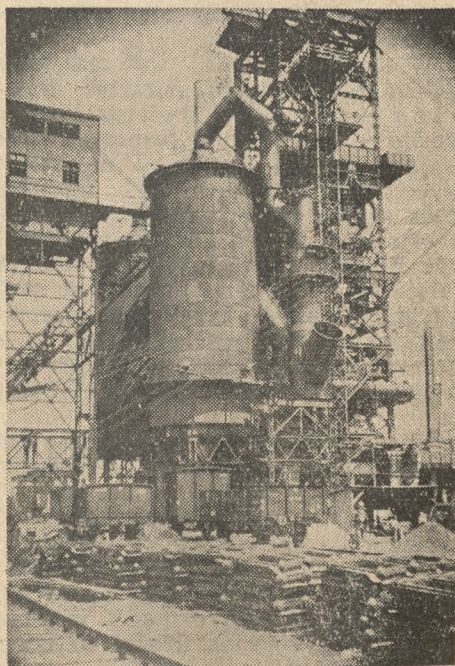
3) Akcja niżki stopy procentowej.

W krajach, które swój pieniądz poddały dewaluacji, wzrosła w pierwszym czasie po zabiegu dewaluacyjnym zarówno stopa procentowa, jak i wzrost poziomu cen. Anglii udało się opanować wzrost stopy procentowej w stosunkowo szybkim okresie czasu. W kilku posunięciach obniżono stopę dyskontową do 2 proc.; przez zakup papierów państwowych wsączono pieniądza w życie gospodarcze, uzyskując znaczną płynność na rynku pieniężnym. Ukoronowaniem dzieła była konwersja pożyczek wojennych z 5 na 3 i pół proc. (jesienią 1932 r.).

4) Zarządzenia skarbowe. Z nauki skarbowości wiemy, że w okresie pomyślności gospodarczej podatki mogą być stosunkowo wysokie, nie wolno ich jednak wydawać bez reszty; przeciwnie należy gromadzić zapasy skarbowe na „czarną godzinę”; natomiast w okresie przesilenia należy obniżać poziom podatków, żyć z zapasów, a nawet zadłużać się, byle nie zwiększać ciężaru podatkowego.

Doświadczenia z okresu pierwszych lat kryzysu uczą nas, że praktyka zapominała o tej zdrowej teorii. Z początkiem przesilenia, wobec ogromu nowych kosztownych zadań, jakie zaciążyły na państwach (akcja na rzecz bezrobocia, roboty publiczne i t. d.), zaczęto zaciskać „srubę podatkową” i zwiększać ciężar podatków. Rychło jednak okazało się, że jest to polityka krótkowzroczna, bowiem nacisk podatkowy zaostriżył kryzys, obniżając jednocześnie wydajność płatniczą społeczeństwa.

Wobec tego ustalono jako zasadę: przystosowanie wpływów i wydatków państwowych do położenia koniunkturalnego, aby państwo i gospodarstwo prywatne wzajemnie się wspomagały i zaopatrywały. Stąd powstały różne ulgi

Cudami techniki są potężne piece Siemens-Martin używane w fabrykach stali

podatkowe, których bodajże najlepiej i najszerszej rozbudowany system posiadają Niemcy.

II Państwowo-gospodarcze metody walki z kryzysem

Odpowiednia polityka płac, manipulowanie pieniędzmi, obniżanie stopy procentowej i wprowadzanie ulg podatkowych, a więc te wszystkie zarządzenia, o których mowa była powyżej, — wszystko to ma na celu przywrócić z pomocą przedsiębiorcy, wzmocnienie jego pozycji i zachęcenie go do skutecznej walki z kryzysem. Innymi słowy: zarządzenia powyższe zmierzają do wprowadzenia w ruch samouzdrawiających sił, tkwiących w organizmie gospodarczym.

Jednak wobec ogromu klęski gospodarczej, jaka nawiedziła świat, znaleźli się politycy, ekonomiści, mężowie stanu, którzy uznali, że arsenał środków „liberalnych” nie wystarczy dla opanowania niebываłego kryzysu. Znaleźli oni chętnych posłuch dla swoich twierdzeń. W tym duchu stanęły liczne państwa do walki z przesileniem drogą wzmocnienia ingerencji państwowej w życie gospodarcze.

1) Tworzenie zatrudnienia dla bezrobotnych. Do najbardziej rozpowszechnionych metod państwowo-gospodarczej walki z kryzysem należy akcja na rzecz zatrudniania bezrobotnych. Stosują ją prawie wszystkie państwa. Do wyjątków należy Anglia, która dotychczas oparła się pokusie tworzenia zatrudnienia przez państwo. Natomiast państwa takie, jak Niemcy i Stany Zjednoczone organizują na wielką skalę roboty publiczne, by przy nich zatrudnić bezrobotnych. Budowa dróg i gmachów publicznych, elektrowni, osiedli, melioracji, inwestycje różnego rodzaju — oto pola, na których państwa współczesne wykonują prace o wartości miliardowej (w Stanach Zjednoczonych wydano na roboty publiczne od r. 1932 znacznie ponad 10 miliardów dolarów).

Roboty publiczne mają swoich zwolenników i przeciwników. Ci ostatni

utrzymują, że akcja zatrudniania bezrobotnych pochłania ogromne sumy, które inwestuje się nieprodukcyjnie kosztem życia gospodarczego. Nie wątpią trochę racji tkwi w tych twierdzeniach, ale czyż w obliczu klęski wolno teoretyzować i patrzeć z założonymi rękoma na nędzę szerokich warstw ludności?

A zresztą: wprowadzenie inwestycji publicznych, dokonane w dobie kryzysu, nie dają bezpośrednich zysków, jednak wartość ich wzbogaca organizm gospodarczy i okaże swoją rentowność w dalszej przyszłości. Gdyby zamiast produkcji inwestycyjnej (drogi, melioracje i t. p.) uruchamiano wytwórczość dóbr konsumpcyjnych, położenie byłoby o wiele gorsze, bowiem, z braku zbytu akcja omawianego rodzaju rychło doprowadziłaby do absurdu. Nawiasem mówiąc, zbrojenia zaliczyć należy do produkcji inwestycyjnej; zbrojenia należą do posunięć gospodarczych, mających ogromne znaczenie dla rynku pracy w wielu państwach (klasyczny przykład: Niemcy).

2) Regulowanie rynków. W Polsce państwo interweniuje dalekosiężnie w dziedzinie przemysłu (patrz: ustawy węglowa, naftowa, cukrowa i t. d.). Także drogą zwrotów cel i t. d. państwo podtrzymuje ceny rolne na poziomie wyższym od „naturalnego”.

Regulowanie rynków należy do „żelaznego repertuaru” interwencjonizmu kryzysowego. W ten sposób walczą państwa z nadprodukcją. Doświadczenie bowiem pouczyło, że nadprodukcji nie przezwycięży się przy pomocy państwowych zakupów interwencyjnych, natomiast wiele można zdziałać, nakłaniając przemysłowców (w Stanach Zjednoczonych nawet — rolników!) do kartelizacji, t. j. do ograniczenia produkcji w drodze umownej.

Oddziaływanie na rynek odbywa się w sposób różnorodny, zależny od warunków, w jakich dana gałąź wytwórczości rozwija się w danym państwie. Tak n. p. jeśli chodzi o rolnictwo, inny jest sposób oddziaływania na nie w Stanach Zjednoczonych, gdzie istnieje

je zjawisko nadprodukcji rolnej, inne są sposoby w Anglii, która walczy z importem uzupełniającym, i wreszcie inne sposoby zostały obrane w Rzeszy, dążące do samostarczalności żywnościowej.

Wszędzie jednak państwo głęboko zakorzeniło się na rynku w charakterze wszechwładnego regulatora.

3) Inne formy interwencjonizmu. Wśród tych „innych” form, należy wspomnieć o dwóch najważniejszych: o polityce oddłużeniowej oraz o polityce handlu zagranicznego.

Niewątpliwie, najzdrowszą formą oczyszczania rynku od niezdrowych tworów jest — bankructwo. Jednak w dobie kryzysu państwo nie może dopuścić, by bankrutowały... całe branże, całe działy gospodarstwa narodowego! Stąd też państwa stworzyły osobne, nieraz bardzo skomplikowane ustawodawstwa oddłużeniowe, przy których pomocy usiłuje się zapobiec masowości egzekucji w majątku dłużników.

Bardzo wyraźne piętno kryzysu nosi na sobie współczesna polityka handlu zagranicznego. Cechami interwencjonizmu są: a) wzrost protekcjonizmu, b) zmniejszenie się znaczenia klauzuli największego uprzywilejowania, wreszcie: c) „upaństwowienie” handlu zagranicznego, objawiające się pod różnymi postaciami — od najłagodniejszych, jak n. p. reglamentacja dewiz, poprzez kontyngentowanie przywozu itd. do najostrzejszych form, jak n. p. monopolu handlu zagranicznego.

Formy walki z kryzysem są najróżniejsze. Cel ich jest ten sam: przejście z fazy depresji w fazę ożywienia. Czy jednak ślady tych wszystkich „nadzwyczajnych” zarządzeń, których jesteśmy świadkami, nie pozostaną na stałe w arsenale środków polityczno-gospodarczych? Innymi słowy: czy kiedyś, w przyszłości, „demobilizacja” gospodarstwa odbędzie się gładko, czy też pozostawi po sobie ślady „gospodarki wojennej”?

Na to przyszłość odpowie.

Wszystko to groziło ciężkimi zaburzeniami dla organizmu gospodarczego Rzeszy. Niemiecka nadwyżka eksportowa, wynosząca jeszcze w 1933 roku 667 milj. marek, przeobraziła się w roku następnym w nadwyżkę importu. Na regulowanie należności z tytułu tego importu zaczęło braknąć dewiz. Już w styczniu 1933 wynosił stan złota i dewiz w Banku Rzeszy niewystarczającą kwotę 439 milj. mk. Zapas ten nadal się kurczył. Pokrycie dzisiejszej marki złotem wynosi zaledwie kilka procent, jest więc według klasycznej teorii ekonomicznej przekreśleniem podstaw trwałej waluty. Stąd posiada marka niemiecka jedynie wewnątrz Rzeszy dawną siłę kupna. Zagranicą kurs jej jest zdewaluowany okragło o połowę, wahając się na poszczególnych giełdach między 50—60 proc.

Mimo solennych zapewnień Hitlera, będącego przeciwnikiem inflacji, nie ustają wobec tego pogłoski o konieczności oficjalnego zdewaluowania marki.

Im bardziej pogarszało się położenie niemieckiego eksportu pod wpływem zagranicznych restrykcji przywózowych i polityki dewizowej, tem więcej wagi zwracał rząd narodowo-socjalistyczny na wzrost wewnętrznej konsumpcji obywatela niemieckiego. W dziedzinie tej wszakże nie osiągnięto jeszcze wyników, jakich się rząd spodziewał.

Według danych niemieckiego instytutu badania konjunktury, w ostatnich miesiącach roku ubiegłego przemysł niemiecki osiągnął stan produkcji, równy pomyślnym latom 1927—29. Bliższa wszakże analiza wykazuje, że postępy osiągnął przedewszystkiem przemysł dóbr produkcyjnych, natomiast przemysł konsumpcyjny mniej — miał w tem udział. Wpływały na to różne okoliczności. Niemalą rolę odegrała zeszłoroczna gorączka zakupów (Hamsterwelle), powodująca paniczne nastroje, wskutek których ludność zaopatrywała się już na zapas w liczne artykuły codziennego użytku, przedewszystkiem w konfekcję. Powtóre nie załatwiono do tej pory pomyślnie kwestii „ustabilizowania płac”, które są ambicją nowego reżimu, pragnącego wykazać się wzrostem standardu życiowego obywatela niemieckiego. Zatrudnienie bezrobotnych odbywało się aż nazbyt często kosztem ukrytego obniżenia się dochodów reszty pracowników, którym skrócono czas pracy w ciągu tygodnia. Działac to musiało hamować na rozwój zakupów przez szeroką ludność.

Przemysł dóbr produkcyjnych rozwija się pomyślnie dzięki olbrzymim inwestycjom państwowym, które są ważną częścią programu „nakręcania konjunktury”. Inwestycje rzeczowe gospodarstwa niemieckiego, które wynosiły przed dojściem rządu hitlerowskiego do władzy w r. 1932, — 3,9 miljarda marek, osiągnęły w r. 1935 kwotę 11 miliardów. Rząd nie szczędił wydatków na okazałe budownictwo publiczne, które Trzecia Rzesza prowadzi z wielkim rozmachem. Specjalne ambicje ma rząd hitlerowski w dziedzinie budowy nowoczesnych środków komunikacyjnych: wspomaga przemysł samochodowy przez zlecenia własne i obniżanie podatków, tworzy sieć kosztownych autostrad, modernizuje kolejnictwo oraz ulepsza połączenia lotnicze zarówno wewnątrz kraju, jak i w komunikacji zaoceanicznej (Zeppelinów).

Niemalą pozycję w programie inwestycyjnym na rok obecny stanowi również „Olimpiada”, traktowana nie tylko jako impreza sportu międzynarodowego, lecz jako środek propagandy Trzeciej Rzeszy wobec spóźnionego przyjazdu do Niemiec turystów cudzoziemskich.

Rozmiary tych przygotowań na tle innych przedsięwzięć inwestycyjnych Rzeszy w ostatnich dwóch latach wywołują w licznych kołach wątpliwości, czy organizm finansowy państwa, nastawiony narazie na rosnącą konjunkturę, podda także w następnych latach wynikłym z tego tytułu zobowiązaniom.

B. L.

KRYZYS a polityka państw gospodarcza

Poniżej znajdują Czytelnicy przegląd sytuacji gospodarczej kilkunastu ważniejszych państw europejskich i zamorskich oraz ocenę wyników tych wszystkich zabiegów z zakresu polityki gospo-

Przemiany gospodarcze w III Rzeszy

Bedzie rzeczą historyków ocenić, ile wpływu na polityczną rewolucję narodowego socjalizmu miał nowy sposób myślenia gospodarczego u twórców reżimu Trzeciej Rzeszy. Jedno jest już dziś pewne: przeobrażenia w nowej Rzeszy niemieckiej dotykają dziedziny gospodarczej conajmniej w równej mierze, co ustroju politycznego. Rewolucja gospodarcza ma przytem charakter podstawowy, organiczny, a nie koniunkturalny. Całokształt przewrotu hitlerowskiego z 30 stycznia 1933 mierzy więc trzeba również kryteriami ekonomicznymi.

Dwa były zadania, które leżały przed dochodzącą do władzy partią narodowo - socjalistyczną. Po pierwsze szło o to, by drogą sukcesów na odcinku gospodarczym zyskać wewnątrz zwolenników nowej idei politycznej, innymi słowy, czempredziej zagoić w oczach narodu rany poprzednich systemów rządowych, pogłębić one powszechnym kryzysem światowym.

Obok powyższych zadań natury taktycznej - politycznej szło ponadto o realizację celów konstruktywnych nowej doktryny państwowej. Polegało to na tem, by wcielić w dotychczasowy organizm gospodarczy Rzeszy ideę socjalizmu narodowego, a więc ideę o podkładzie socjalnym, zarazem pogodzić dawną strukturę gospodarstwa indywidulnego z totalizmem Trzeciej Rzeszy.

Jak zadanie to spełnione zostało w ciągu 3-letniego trwania rządów narodowo - socjalistycznych?

W chwili dojścia do władzy Hitlera w r. 1933 w Niemczech było 6 i pół miliona ludzi bez pracy, a zatem cyfra odpowiadająca jednej dziesiątej całego stanu ludności Rzeszy. Ta cyfra jest kluczem do zrozumienia wszystkich dalszych pociągnięć gospodar-

darczej, jakich chwyciły się rządy państw dla opanowania srożącego się od szeregu lat kryzysu, bądź też dla przeprowadzenia przebudowy ustroju gospodarczego.

Trzeciej Rzeszy. Szło w pierwszej linii o zdemobilizowanie owej bezrobotnej armii niezadowolonych celem zniszczenia w niej tak groźnych dla narodowego socjalizmu tkanek komunistycznych. Zarazem chodziło o wykazanie się przed narodem takim programem konstruktywnym, któryby wcielił armię tę w szeregi pracujących obywateli. Z przesłanek tych wynikł cały gmach „nakręcania konjunktury”, będący po dziś dzień najbardziej charakterystyczną cechą polityki „dyktatora gospodarczego” Rzeszy, dr. Schachta.

Sztuczne wytwarzanie konjunktury w Niemczech przeprowadzone zostało jednocześnie w dziedzinie przemysłu, jak i rolnictwa. Ta równoczesność akcji jest rzeczą bodaj najbardziej charakterystyczną dla hitlerowskiego programu gospodarczego. Podczas gdy w większości krajów europejskich ograniczono się w pierwszej linii do walki z depresją w przemyśle, w Niemczech przyszła rolnictwu z pomocą nowa doktryna narodowego socjalizmu, polegająca na znaniu hasła „odwrotu od wielkiego miasta”, zatem w skutkach swych uprzywilejowująca stan rolniczy przed innymi grupami społecznymi w państwie.

Wreszcie doszedł do tego jeszcze jeden poważny czynnik — odrodzenie armii, który podziałał w Niemczech nader ożywczo na całokształt produkcji zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie. Choć obecne zbrojenia niemieckie, dające zatrudnienie niezliczonemu gależom produkcji na wsi, jak i w miastach, mają cechę koniunkturalną, można je narazie wciągnąć w rachubę jako czynnik stały, zważywszy, że na polu „równości” militarnej w świecie międzynarodowym mają Niemcy plany na dłuższą metę i

zbrojenia swe prowadzić będą w rozmiarach coraz większych.

Szeroko zakrojony program sanacji gospodarczej Rzeszy rządów narodowo - socjalistycznych musiał uwzględnić również dziedziny handlu zagranicznego, będącego, jak wiadomo, kością pacierzową bilansu płatniczego Niemiec. Z tej strony wobec ogólnie - światowego kryzysu i spowodowanych przezeń restrykcji dewizowych i handlowych groziły Rzeszy ciężkie powikłania.

W przeddzień dojścia do rządu narodowych socjalistów, w r. 1932, wynosił import już tylko jedną trzecią wartości importu lat „normalnych”, jak n. p. roku 1929. Eksport spadł również, choć nie w tej mierze, co import. W latach 1930—32 powstały stąd nadwyżki eksportowe o poważnej kwocie 4 i pół miljarda marek, zużywane przez ówczesne rządy na spłatę starych należności zagranicznych, likwidację długów wojennych itd.

Rząd narodowo - socjalistyczny, gdy dochodził w r. 1933 do władzy, postanowił odrazu temu się przeciwstawić, wstrzymując dalszy odpływ marki zagranicę. Wprowadzona przezeń ostra reglamentacja dewiz spotkała się wszakże z odwetem zainteresowanych państw; większość krajów zamknęła się przed importem niemieckim przez wyższe celne względnie obostrzenia dewizowe, poza tem działac też zaczął bojkot międzynarodowych sfer żydowskich, jako odpowiedź na zarządzania antyżydowskie rządu hitlerowskiego

Gospodarka Rosji Sowieckiej

Rosja ze wszystkich krajów świata przeszła w okresie powojennym, po udanej rewolucji bolszewickiej i wprowadzeniu ustroju komunistycznego, największą i najbogatszą bodaj w swoich przejawach i doświadczeniach ewolucję w dziedzinie społeczno-gospodarczej. Doświadczenia te w ciągu lat kilkunastu istnienia ustroju sowieckiego przynosiły klęskę po klęsce doktrynie komunizmu. Okazało się, że nawet w kraju, który miał sto-

sunkowo najbardziej korzystne warunki naturalne i społeczne dla wprowadzenia ustroju komunistycznego, realizacja tego ustroju okazała się utopją. Leży to zresztą w naturze samej idei.

Już w r. 1922, a więc po 4 latach rządów bolszewickich, z ust samego przywódcy bolszewizmu, Lenina, padło oświadczenie, że komunizm jako system gospodarki w państwie rosyjskim zawiódł. W oświadczeniu tem,

wypowiedzianem na XI zjeździe rosyjskiej partii komunistycznej, Lenin powiedział m. in. („Prawda” nr. 70 z dn. 28 marca 1922 r.): „Państwo postępowo nie według zamiarów naszych... Maszyna państwowa wyrwa się z rąk i jakgdyby szła wbrew woli kierowcy, jakby coś tajemniczego, jakieś siły nieznane, siły bezprawia wytrącały ją z właściwie pomyślanego przez nas toru... Na tymże samym zjeździe rzucił Lenin hasło t. zw. „Nepu”, czyli „nowej ekonomicznej polityki”. Hasło to oznaczało w znacznej mierze nawrót do zasad gospodarki kapitalistycznej. Lenin tłumaczył to „cofnięcie się wstecz” tem, „żeby następnie móc tem silniej skoczyć naprzód”.

Było to pierwsze załamanie doktryny komunistycznej w praktyce życia gospodarczego Rosji Sowieckiej. Za tem załamaniem poszły następne. Wszystkie były tłumaczone koniecznością walki ekonomicznej z państwami kapitalistycznymi.

W r. 1928, a więc w 4 lata po śmierci Lenina, Stalin wystąpił z nowym programem gospodarczym. Zlikwidował przedewszystkiem „Nep”, który — jego zdaniem — unicestwiał doktrynę marksofską. Wystąpił z hasłem rozbudowy przemysłu i kolektywizacji rolnictwa, przytem rozbudowa przemysłu miała być początkowo przeprowadzona pod kątem przystosowania uprzemysłowienia do potrzeb ludności chłopskiej. Program ten łączył się bardzo ściśle ze specyficznym u bolszewickich władców pojmowaniem kwestji społecznej.

Polityka społeczna, oparta o doktrynę walki klas, przechodziła w Rosji Sowieckiej ciekawe koleje. Ostrze tej walki były skierowane nie tylko przeciwko opozycyjnym środowiskom w społeczeństwie rosyjskiem, a nawet w partji komunistycznej, ale było wymierzone przedewszystkiem przeciwko najliczniejszej w Rosji i najbardziej odpornej wobec prób socjalizacji warstwie chłopskiej. Warstwa robotnicza była i jest dziś uprzywilejowaną politycznie i gospodarczo grupą w społeczeństwie komunistycznym. Przewaga liczebna warstwy chłopskiej, stanowiącej 83,2% zawodowo czynnej ludności Rosji, budziła obawy, że panowanie gospodarcze tej warstwy pociągnie za sobą konsekwencje również w dziedzinie politycznej.

Zasadniczy kierunek polityki gospodarczej państwa sowieckiego został nakreślony w planie I-ej i II-ej piątiletki. Oba plany wiązały się z poważnymi zmianami wewnętrznymi w strukturze gospodarki sowieckiej oraz dość śmiałymi ambicjami podboju gospodarczego państw kapitalistycznych przez Sowjety. Wykonanie zarówno I-ej, jak i II-ej piątiletki nie ziściło wprawdzie wszystkich nadziei w nich pokładanych, przyniosło jednak dość ważne konsekwencje, które niewątpliwie zaciągną na dalszym biegu losów społecznych i gospodarczych Rosji.

W obu planach piątiletek wyrażał się podziwu godny swoją śmiałością i rozmachem zamiar, na olbrzymią skalę zakrojonego, uprzemysłowienia Rosji. Jakkolwiek wykonanie tych planów nie dorosło do rozmiarów zamierzeń, trzeba przyznać, że podjęta w tym kierunku działalność, wykonana z dużą energią, częściowo zresztą energią obcą, przy pomocy amerykańskich, angielskich i niemieckich inżynierów i sił technicznych, przyniosła wcale duże rezultaty. Koszty inwestycji I piątiletki wyniosły ponad 50 miliardów rubli. Na inwestycje II piątiletki ma być przeznaczonych przeszło 130 miliardów rubli. Już same te cyfry świadczą o olbrzymich rozmiarach podjętych w tej dziedzinie usiłowań.

Program uprzemysłowienia Rosji Sowieckiej posiadał zupełnie korzystne dla jego realizacji warunki naturalne. Rosja należy do krajów bardzo zasobnych w bogactwa naturalne: w węgiel, rudy metalowe, naftę i t. p.; posiada taniego robotnika, którym w dodatku w ustroju komunistycznym można z dużą swobodą dysponować; leży ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie wielkich rynków azjatyckich.

Rozbudowie przemysłu sowieckiego starano się nadać znaczenie ze stanowiska doktryny komunistycznej i sowieckiej polityki handlowej. Widziano więc w uprzemysłowieniu Rosji stworzenie „podstaw technicznych socjalizmu”, fundamentów pod „socjalistyczne formy pracy”. Doktryna komunistyczna, zasadniczo przeciwna indywidualizacji w gospodarstwie, widziała w realizacji planów budowy wielkiego przemysłu olbrzymie możli-

Krach na giełdzie nowojorskiej wstrząsnął poważnie życiem gospodarczym nie tylko Ameryki, ale całego świata. Powyżej widzimy historyczne zdjęcie giełdy nowojorskiej w dniu słynnego krachu.

wości socjalizacji produkcji. Przedewszystkiem jednak w uprzemysłowieniu Rosji widziano możliwości urzeczywistnienia na szeroką miarę tendencji ekspansywnych komunizmu. Przemysł sowiecki miał stać się środkiem imperjalizmu gospodarczego Sowietów. Po zaniechaniu w pewnym okresie czasu prób wywołania światowej rewolucji komunistycznej uprzemysłowienie Rosji, a co za tem idzie wzmocnienie jej produkcji i rozszerzenie jej handlu zewnętrznego — miało na celu stworzenie dla państw kapitalistycznych potężnej konkurencji, miało na celu podkopanie ustroju kapitalistycznego w świecie.

Do realizacji tych planów zabrano się z ogromnym rozmachem. Nad Dnieprem wybudowano olbrzymi kompleks produkcji energii elektrycznej, t. zw. Dnieprostroj. Produkcja energii elektrycznej podniosła się z 5,1 miliardów kwt. w r. 1928 do 15,9 miliardów kwt. w r. 1933. Przy pomocy tego ośrodka zelektryfikowano okręgi przemysłowe moskiewski i leningradzki, których nienormalne rozmieszczenie, zbyt oddalenie od źródeł surowców i rynków zbytu, pozbawiało znaczenia gospodarczego. W rozbudowie przemysłu dążono do przesunięcia ośrodków przemysłowych ku wschodowi, do oparcia produkcji o Ural, jako główne źródło bogactw surowcowych. Okręg uralsko-kuźniecki stał się centralnym ośrodkiem nowego przemysłu sowieckiego. Magnitogorsk stał się symbolem potęgi przemysłowej Sowietów.

Wysiłek w dziedzinie uprzemysłowienia Rosji, pociągający za sobą niebywale wysokie koszty inwestycyjne, przyniósł istotnie pewien, aczkolwiek w stosunku do włożonych kapitałów i wysiłków niewspółmiernie mały wzrost produkcji przemysłowej. Gorzej się natomiast sprawa przedstawia z opłacalnością tej produkcji.

Rosja jest, a przynajmniej była, typowym krajem rolniczym; wskazuje na to chociażby struktura zawodowa ludności państwa sowieckiego. I bodaj największe wysiłki w kierunku uprzemysłowienia nie zdołają pozbać Rosji jej charakteru rolniczego. Tendencje industrializacji wkroczyły zresztą również i w dziedzinę rolnictwa. Przyniosły jednak tutaj efekty bardzo mizerne. Chłop rosyjski przyjął traktory, lokomobile, żniwiarki z niezrozumieniem i z niechęcią.

Kolektywizacja wsi rosyjskiej jeszcze bardziej pogłężyła rezultaty produkcji rolniczej. W dziedzinie zbiorów ziemiopłodów, jak i w gospodarce hodowlanej zaznaczył się na całej linii upadek sowieckiego rolnictwa. Mimo corocznego zwiększania obszarów zasiewów zbóż, pasz i roślin technicznych, zbiory są coraz niższe. Ekstensywna gospodarka przy równocześnie znaczących wkładach inwestycyjnych na industrializację rolnictwa uczyniły produkcję rolniczą nieopłacalną. W gospodarce hodowlanej zaznaczyło się

zmniejszenie pogłowia blisko o połowę w stosunku do stanu z r. 1916. Trzeba tu zaznaczyć, że przed wprowadzeniem kolektywizacji rolnictwo dostarczało środków na pokrycie deficytów przemysłu państwowego; potem zaś samo zaczęło przynosić deficyty.

Basen naddunajski i państwa bałkańskie

Po upadku monarchji austro-węgierskiej państwa basenu naddunajskiego i kraje bałkańskie zaczęły uprawiać politykę samostarczalności. Oczywiście, na pierwszym miejscu programu gospodarczego wypisano hasło uprzemysłowienia. Konieczność wzmocnienia przywozu maszyn i instalacji przemysłowych wywołała we wszystkich tych państwach konieczność wzmocnienia wywozu produktów rolnych, będących głównymi pozycjami eksportu większości tych krajów. Zadanie nie było łatwe, a z wybuchem kryzysu światowego stało się jeszcze trudniejsze.

Państwa sukcesyjne i bałkańskie starały się zwalczyć trudności przez zaciąganie pożyczek u mocarstw, posiadających interesy polityczne w Europie wschodniej - południowej, t. j. we Francji, Włoszech i Anglii. Wiedzano jednak z góry, że polityka „dłużnicza” nie jest ani zdrowa ani trwała. Podjęto więc starania o stworzenie bloku państw naddunajskich, a to celem zwiększenia wagi gatunkowej kontrahentów wschodnio - południowo - europejskich przy rokowaniach handlowych z Zachodem i innymi państwami. Ta idea przewodziła przyświecała licznym konferencjom Małej Ententy i innych państw bałkańskich. Jak dotychczas, wszystkie te starania nie dały większych rezultatów. Tak więc uznać należy, że i ta próba zwalczania kryzysu drogą wysiłku międzynarodowego — nie udała się.

Mówiąc o państwach naddunajskich, jako o krajach rolniczych, musimy sobie uświadomić, że stopień ich uprzemysłowienia po wojnie wzrósł poważnie. Tak np. Austria zatrudnia w rolnictwie 27 proc. ludności, zaś w przemyśle i handlu 56 proc. Będąc krajem par excellence eksportowym (przeszło połowa wartości produkcji przemysłowej przypada na wytwórczość wywozową), Austria z całych sił musi dbać o konkurencyjność swoich wyrobów na rynku zagranicznym. Interesom eksportu poświęcono ostatnio np. troskę o zatrudnianie bezrobotnych. W szczególności w r. b. przestano wydatkować pozabudżetowo na cele walki z kryzysem, zrywając z metodą stosowaną w latach poprzednich; państwo wycofało się z rynku pieniężnego, natomiast dąży do odciążenia życia gospodarczego z ciężarów podatkowych i socjalnych, pragnąc na tej drodze zwiększyć konkurencyjność wytwórczości austriackiej. Zmiana kursu w polityce gospodarczej Wiednia jest zbyt świeżej daty, by móc mówić o jej skuteczności.

Organizacja handlu zagranicznego Rosji Sowieckiej była kierowana najwyraźniej względami natury politycznej. Przyczyniała się do tego już sama monopolizacja tego handlu w rękach państwa. Bodaj w ostatnich latach względy te ustąpiły nieco miejsca koniecznościom gospodarczym. W polityce handlu zagranicznego Sowietom głównie chodziło o podważenie pozycji państw kapitalistycznych w handlu światowym. Dla tego celu Rosja zdobywała się na wielkie wysiłki w kierunku wzmocnienia obrotów w handlu.

Tą drogą zamierzano ponadto zdobyć znaczniejsze zapasy dewiz, co ma podstawowe znaczenie dla sowieckiego bilansu płatniczego.

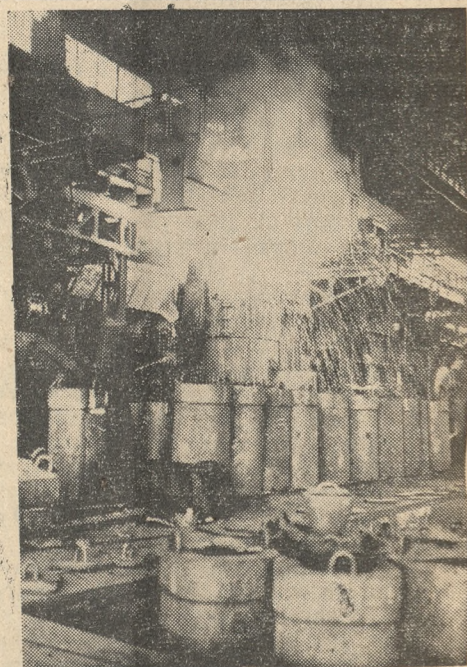
Sowiecki handel zagraniczny w swojej strukturze i rozmiarach przechodził różne koleje. W porównaniu jednak do rozmiarów tego handlu przed wojną obroty obecne ogromnie się zmniejszyły.

Na zakończenie tego bardzo niepełnego obrazu przemian gospodarczych Rosji Sowieckiej warto zaznaczyć o losach waluty sowieckiej. Wykazały one najwięcej sprzeczności w tendencjach ustroju sowieckiej gospodarki. Początkowo dążono do zupełnego wyeliminowania pieniądza z obrotu gospodarczego, potem ograniczono jego rolę do znaczenia jednostki rozrachunkowej na t. zw. uspołecznionym odcinku gospodarczym. Ostatnio jednak po likwidacji systemu kartkowego można mówić o powrocie do pełnego obiegu pieniężnego.

Żaden kraj, jak zaznaczyliśmy na wstępie, nie przeszedł tak sprzecznej w swoich tendencjach ewolucji. Po zjadłej walce z kapitalizmem, po zupełnym szczerych, jakby się wydawało, dążnościach do wprowadzenia ustroju komunistycznego, obserwujemy fakty powrotu do form kapitalistycznej gospodarki. Dziś mamy w Rosji kapitalizm państwowy. Co przysienie jednak jutro?

Natomiast można, zdaje się, uznać za udany eksperyment, przeprowadzony na Węgrzech. Tutaj polityka uprzemysławiania kraju uczyniła b. znaczne postępy, szczególnie w ubiegłym roku, w którym wprowadzono szereg nowych zarządzeń celnych i zakazów przywozu (na 190 rodzajów towarów). Dzięki tym posunięciom protekcyjnym wskaźnik wytwórczości przemysłowej osiągnął poziom dotychczas nienotowany, bo aż 133,1 (1927 = 100), co oznacza skok o 58 proc. wżwyż dna kryzysu w r. 1932. Tutaj więc polityka uprzemysławiania, pomyślana głównie jako środek zwalczania kryzysu, odniosła poważny sukces, co znalazło radosny wyraz w statystyce zatrudnienia, która rejestruje w ciągu r. 1935 wzrost stanu załóg z 455.000 na 515.000. Węgry coraz bardziej stają się krajem eksportowym, co m. i. zawdzięcza korzystnej koniunkturze, wytworzonej przez sankcje przeciwwłoskie, w których udziału nie biorą. Rzecz najciekawsza: wartość produkcji przemysłowej przekroczyła już wartość wytwórczości rolniczej.

Na sankcjach przeciwwłoskich zarabia pośrednio Rumunia. Niespodziewany skok wżwyż ceny nafty, oznacza dla tego kraju cenny dar niebios, nafta bowiem i jej przetwory stanowią 60

Wspaniałym sukcesem nowoczesnej techniki są potężne piece hutnicze, których budowa wymaga obok olbrzymich kosztów dużej precyzji i pracy.

proc. eksportu rumuńskiego, zaś podatek naftowy pokrywa jedną trzecią budżetu państwa! Jeśli nadto wziąć pod uwagę, że żniwa zeszłoroczne były dobre oraz że surowa reglamentacja dewiz chroni rynek pieniężny przed niespodziankami, rozumiemy, że walka z kryzysem w Rumunii w ostatnim czasie mogła zyskać na intensywności.

Położenie Czechosłowacji nie jest wprawdzie łatwe (a to głównie wskutek znanych trudności zewnętrznych i wewnętrzno-politycznych), niemniej jednak utrzymuje się przekonanie, że dno kryzysu zostało przekroczone, zaś dewaluacja korony dała wyniki nienajgorsze, choć niezupełnie odpowiadające nadziejom, jakie z tym zabiegiem łączono. Twierdzenia, dotyczące poprawy położenia gospodarczego, wywołanego rzekomo głównie wskutek dewaluacji, bywają popierane faktycznymi argumentami, jak: wzmożona aktywność gospodarcza, wzrostu handlu zagranicznego, lepsze wyniki podatkowe itd. Mimo wszystko jednak i mimo oficjalnego optymizmu, sytuacja gospodarcza ciągle jeszcze nie jest zadowalniająca.

Natomiast Jugosławia zbiera już owoce roztropnej polityki gospodar-

czej. Podstawą poprawy gospodarczej i finansowej Jugosławii jest zwiększenie siły kupna mas rolniczych. Rezultat ten osiągnięty został dzięki wyższemu poziomowi cen artykułów rolniczych. Nadto rząd jugosłowiański wydał szereg zarządzeń, mających na celu szczególną ochronę stanu rolniczego; największe znaczenie miała ustawa o ochronie rolnika (11. 1933), która wprowadziła moratorium na spłatę długów rolniczych, przewidując spłatę ich w ciągu 12 lat w ratach. Nadto czynnik rządowy poczynił szereg posunięć, mających na celu podniesienie poziomu technicznego rolnictwa; wielki nacisk kładzie się na zwiększenie spożycia nawozów sztucznych, wprowadzenie maszyn rolniczych, zakładanie maszynowych kooperatyw rolniczych itd. Podjęto wielkie roboty irygacyjne, budowę wzorowych stajni, składów na paszę i artykuły zbożowe itd. Jeśli chodzi o młody przemysł jugosłowiański, daje się zauważyć — popierany przez rząd — żywy ruch inwestycyjny i założycielski. Polityka gospodarcza Jugosławii oparta jest na zasadzie deflacji, przeprowadzanej konsekwentnie i energicznie.

Powrót Anglii do pomyślności gospodarczej

W XIX. wieku Anglia zawdzięczała w znacznej mierze swój dobrobyt liberalnej polityce gospodarczej, prowadzonej przez siebie, której zasady potrafiła zresztą narzucić całemu niemal światu. Doktryna liberalizmu gospodarczego w stosunkach między narodowych przedstawiona była przez ekonomistów angielskich w świetle tak fascynującym, że podbiła ona umysły wszystkich niemal mężów stanu na przestrzeni od połowy XIX. w. do chwili wybuchu wojny światowej.

Nie należy zapominać, że doktryna ta służyła wybitnie interesom Anglii, że umacniała jej wpływy gospodarcze w świecie.

Wojna światowa zadała cios liberalizmowi gospodarczemu. Konserwatywny umysł angielski nierychło zdołał uwolnić się od zasad, których stosowanie przyniosło Anglii tyle korzyści. Sytuacja w świecie powojennym jednak zmieniła się gruntownie, a u parte trwanie przy zasadach wolnej wymiany towarów i kapitałów coraz bardziej okazywało się szkodliwym dla interesów angielskich.

Politycy angielscy nie mogli zamykać oczu na przesunięcia, dokonane przez świadomą akcję coraz to większej ilości państw, wskutek której zamykały się dla wywozu angielskiego rynki zagraniczne i rosła różnica między poziomem cen produkcji angielskiej a produkcji innych państw. Równocześnie otworem stał rynek angielski, dostępny dla wszelkiej konkurencji zagranicznej.

Więzy gospodarcze między macierzą angielską a licznymi terytoriami zamorskimi, wchodzącymi w skład Imperjum Brytyjskiego, coraz bardziej się rozluźniały.

Polityka beztroskiego *laissez-faire*izmu zaczęła więc przynosić coraz większe straty. Sytuacja gospodarcza Anglii w lecie 1931 r. doszła do punktu krytycznego. Rząd partii pracy z p. MacDonaltem na czele był bezradny. Do bardziej stanowczych kroków zmusił go bieg wypadków, mianowicie gwałtowny odpływ kapitałów z rynku londyńskiego. Dla ratowania reszty złota w Banku Angielskim rząd zdecydował się z dniem

21 września 1931 r. zawiesić wymienialność na złoto biletów bankowych i odstąpić tem samem od standardu złota.

Zarządzenie to nie spowodowało paniki w społeczeństwie angielskim, które wykazało zadziwiającą dyscyplinę. Deprecjacja funta, która z biegiem czasu doszła do 40 proc., nie wywołała równoległego podniesienia się cen wewnętrznych. Innymi słowy, siła kupna funta na rynku wewnętrznym nie zmniejszyła się w tym samym stopniu, co obniżył się kurs waluty. Poprawiło to oczywiście szanse konkurencyjne przemysłu angielskiego na rynkach zagranicznych, z drugiej zaś strony nie uszczupliło zbyt wiele nabywczej szerokości mas społeczeństwa.

Umiarkowany protekcjonizm celny i inne zarządzenia, jak n. p. kontyngenty przywozu itp., wprowadzone przez rząd koncentracji narodowej, któremu przez pierwsze lata przewodził MacDonald, a później Baldwin, oszczędna i rozumna polityka finansowa, wreszcie cały szereg innych zabiegów, zmierzających do ożywienia życia gospodarczego, sprowadziły bardzo poważne poprawienie się konjunktury w Anglii i powrót do pomyślności gospodarczej w rozmiarach, niespotykanych w żadnym innym wielkim państwie przemysłowym.

Wzajemne preferencje celne, udzielone przez państwa Imperjum Brytyjskiego na konferencji w Ottawie, dokonały ściślejszego zespolenia się gospodarczego Imperjum.

Politykę gospodarczą Anglii cechuje wielka elastyczność i ostrożność w wyborze metod postępowania. Kieruje się ona wyłącznie interesem narodowym, a jej rezultaty dotychczasowe przedstawiają się w świetle bardzo dodatniem.

Z drugiej strony nie można zapominać, że zwłaszcza jej polityka walutowa stała się źródłem niepokoju i zaburzeń w gospodarstwie światowym. Od stanowiska angielskiego będzie w dużej mierze zależał powrót do względnej równowagi gospodarczej w świecie.

Państwa skandynawskie i bałtyckie współpracują ze sobą

Pod koniec sierpnia ub. roku odbył się w Oslo zjazd czterech ministrów spraw zagranicznych Szwecji, Norwegii, Danii i Finlandji. W wyniku konferencji wydano komunikat, w którym zaznaczono, że zdecydowaną wolą uczestników jest podjęcie jak najściślejsze współdziałanie ze sobą czterech wymienionych państw nie tylko w dziedzinie politycznej, ale i gospodarczej. Mamy powody do mniemania, że ta oficjalna deklaracja jest szczerą i jest pozbawiona dyplomatycznej obłud. Kraje skandynawskie i bałtyckie mają ze sobą tyle wspólnych cech, że współdziałanie na polu gospodarczym wydaje się być całkiem naturalnym wynikiem układu stosunków.

O tej „północnej” wspólnotie gospodarczej świadczą szczególnie dobitnie dwie cechy: wysoki poziom konjunktury, jaki mniej więcej od połowy 1936 r. utrzymuje się w omawianych 4 krajach, nie znajdując odpowiednika w reszcie kontynentu europejskiego oraz — wybitnie na Anglię nastawiony

kurs polityki dewizowej i handlowej. Śmiało rzec można, że głównym orężem przeciwkryzysowym w Szwecji, Norwegii, Danii i Finlandji jest zgrabne manipulowanie walutą. Kraje te należą niewątpliwie do bloku szterlingowego. Nastawienie na Anglię polityki dewizowej krajów skandynawskich i bałtyckich podyktowane jest względem na rolę, jaką Anglia odgrywa w ich handlu zagranicznym. Od czasu konferencji w Ottawie względów ów stał się nakazem kategorycznym, bowiem wszelki rozbrat z funtem groziłby rezygnacją z rynku angielskiego na rzecz dominacji brytyjskich. Tak więc, słusznie nazwane omawiane państwa „fruktyfikatorami konjunktury angielskiej”.

Konjunktura Szwecji, Norwegii, Danii i Finlandji jest wysoka, jak już rzekliśmy. Przytem konjunktura Szwecji i Finlandji ma charakter przeważnie eksportowy, zaś konjunktura Norwegii i Danii — charakter produkcyjny.

Włochy uprawiają gospodarkę wojenną

Wojna włosko - abisyńska ma nie tylko swoje motywy gospodarcze, ale i doniosłe skutki ekonomiczne i socjalne. Jest ona potężnym bodźcem dla produkcji krajowej oraz najsukcesyjniejszym środkiem na zmniejszenie liczby bezrobotnych.

Sprawy gospodarcze Italji są w chwili obecnej otoczone tajemnicą, co również świadczy o tem, że w naszych czasach wojnę prowadzi się nie tylko militarnie, ale i gospodarczo. To, co wiemy, znane jest jeszcze z czasów „przedsankcyjnych”. A więc wiemy, że pierwsze zarządzenia finansowe i gospodarcze wydane zostały w końcu sierpnia ub. roku na historycznym posiedzeniu gabinetu włoskiego, na którym uchwalono plan wojny abisyńskiej. Wydano wówczas szereg zarządzeń, jak np. o przymusowym wykupie zagranicznych i włoskich walorów, emitowanych zagranicą, dalej: o maksymalnej stopie dywidendy itd. Dzięki odnośnym posunięciom skarb państwa zgromadził masę operacyjną w wysokości ok. 9 miliardów lir, którą zasiliły w dalszym ciągu pożyczki wewnętrzne oraz zwiększone — wskutek gwałtownego nacisku śruby podatkowej — dochody fiskalne.

Jaką jest obecna sytuacja Banca d'Italia, nikt nie wie poza gronem wtajemniczonych. Że nie jest świetna, tego dowodzić nie potrzebujemy, bowiem łatwo sobie można wyobrazić, ile miliardów kosztuje kampania afrykańska. A finanse Italji w latach faszystów nigdy nie były „mocarstwowe”, bowiem wydatki państwa zawsze prześcigały dochody; stąd pochodziły chroniczne niedobory budżetowe (w r. 1934/35 — 2.428 milj. lir).

Jedno jest pewne, że plaga bezrobocia znikła. Jest bowiem sporo do czynienia w kraju, który prowadzi forsowną wojnę, będąc wskutek sankcji skazany na prawie całkowitą samowystarczalność.

Francja

Pisać o polityce gospodarczej Francji w przededniu wyborów jest rzeczą trudną, bowiem między pierwszą i drugą turą głosowania (26 kwietnia i 3 maja r. b.), wzgl. bezpośrednio po zakończeniu okresu wyborczego mogą zająć we Francji fakty, które w sposób przemowny wpłyną na dalsze kształtowanie się polityki gospodarczej kraju, tak blisko z Polską związanego. To też ograniczamy się do krótkiego rzutu oka na historję gospodarczą Francji ostatnich 2 lat.

Przedtem jednak pozwólmy sobie na konieczną dygresję. Oto organizm gospodarczy Francji jest zdrowy. Zdrowa jest również waluta (przeszło 60 miliardów fr. złota i 70-procentowy stopień pokrycia). Rynek pracy nie jest przeciążony wysoką liczbą bezrobotnych. Jednak mimo wszystkich tych oznak zdrowia, Francja jest chora. Chory mianowicie jest skarb państwa, a przyczyną jego choroby jest wadliwy ustrój polityczny. Oto dowody:

Za czasów premierostwa Laval'a Francja obrała zdecydowany kurs na politykę deflacyjną. Powód dekretów, jaką wywołał Laval, miała na celu uzdrowienie skarbu państwa, obciążenie rynku pieniężnego, zrównanie poziomu cen wewnętrznych z poziomem światowym. Niestety, polityka „zaciskania pasa” była wybitnie „niepopularna”, dotykała bowiem tyłu interesów szerokich warstw... wyborców, że parlamentowi wydała się nazbyt ryzykowną, jak na okres przedwyborczy.

Laval ustąpił. Jego miejsce objął Sarraut, który wypowiedział się za polityką „popularną”, t. j. wygodną przed wyborami. Osiągnięcia, które Laval'a kosztowały tyle trudu, zostały w dyktando znowu zaprzepaszczone. Budżet, zrównoważony przez rząd Laval'a, okazał się „dziurawym”, bo Sarraut nie przeciwstawił się uchwaleniu różnych, sięgających w miljarady, kredytów dodatkowych. Perspektywa nierównoważonego budżetu, a co za tem idzie: perspektywa dalszego nacisku skarbu państwa na rynek pieniężny, wywołała panikę, co wyraziło się pod postacią ucieczki kapitałów z Francji i zachwiania kursu franka. Z obowiązku, nakazującego nam ścisły obiektywizm, dodajmy, że nastrojów panicznych, panujących we Francji, utrzymuje się również i z innych przyczyn, w szczególności z powodu ostatnich wydarzeń z zakresu polityki zagranicznej (Nadrenja, Abisynja) oraz niewiadomych, bo niedających się przewidzieć, wypadków, jakie się roze-

gają po wyborach do izb ustawodawczych.

Streszczając się, trudno powiedzieć, jaką właściwie jest polityka gospodarcza Francji, bo nie jest ona ani deflacyjna, ani wyraźnie inflacyjna. Tem trudniej określić, jaką będzie polityka przyszłości.

Belgia

Dokonana w dniu 30 marca ub. roku dewaluacja belgi o 28 proc. była aktem konieczności państwowej. Sytuacja bowiem, w jakiej znajdowała się Belgja w marcu ubiegłego roku, w chwili, gdy rządy obejmował nowy gabinet p. Van Zeelanda, była groźna. Kraj ten przeżywał przesilenie gospodarcze w sposób wyjątkowo ciężki; dość powiedzieć, że „dno kryzysu”, które w innych państwach zostało osiągnięte w latach 1932 i 1933, w Belgji przypadło dopiero na I kwartał 1935 r. Główną przyczyną trudnej sytuacji było niepowodzenie polityki deflacyjnej, która nie wydała pożądanego efektu; w szczególności poziom cen, kosztów robocizny i kosztów utrzymania utrzymywał się tak wysoko, że eksport belgijski odczuwał dotkliwie skutki swej niższości konkurencyjnej na rynku światowym. A był to dla Belgji, kraju wybitnie wywozowego (na głowę belgijską przypada wartość eksportu 15-krotnie wyższa od wartości wywozu, przypadającej na głowę mieszkańca Polski!) moment o decydującym znaczeniu. Zdecydowano się przeto na dewaluację belgi.

Akt ten wydał skutki pomyślne. W ciągu ubiegłego roku wzrosła wytwórczość i eksport, natomiast zmalało bezrobocie i przywóz. Poprawiła się sytuacja skarbu, co czynnikiem rządowym umożliwiło kontynuowanie wielkich robót publicznych (kosztom 2.304 milj. fr. bel.). Bilanse spółek akcyjnych za r. 1935 wykazują wzrost dochodów, itd.

Inna rzecz, że rząd p. Van Zeelanda miał dużo szczęścia. Początkowo bowiem zdawało się, że dewaluacja nie przyniesie pożądanego efektu. Dopiero wzrost cen światowych, wyrażony w złocie, którego świadkami byliśmy w drugiej połowie ub. roku, przechrylił szalę zwycięstwa na rzecz polityki obecnego rządu belgijskiego, bowiem dzięki temu spadek cen belgijskich (wyrażony w złocie) wydał efekt większy, decydujący. A problem cen w życiu gospodarczem Belgji ma kluczowe znaczenie.

Szwajcaria dławi się...

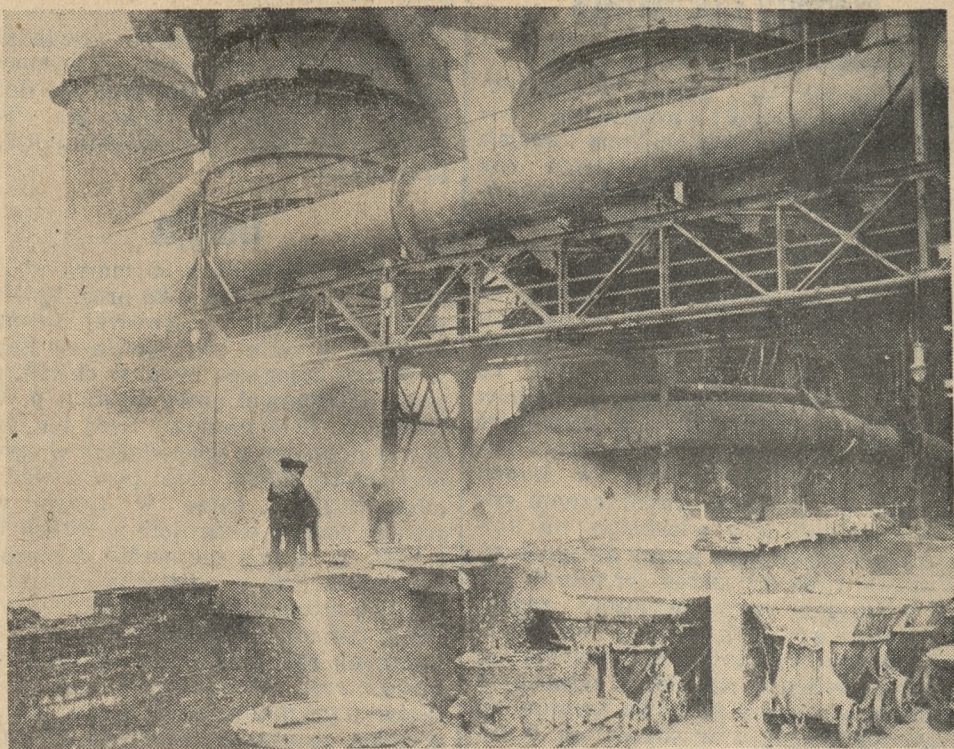
Szwajcaria, jeden z ostatnich krajów, które zachowały parytet złota, od lat już stoi przed dylematem: albo świadoma, umyślna dewaluacja, albo też konsekwentna, ostra deflacja. Jak dotychczas, zwolennicy dewaluacji (do których zaliczają się m. i. przedstawiciele hotelarstwa) znajdują się w mniejszości. Cierpi na tem nie tylko hotelarstwo, ale i przemysł, który nastawiony jest na produkcję wysokowartościową, a zatem wymaga z reguły droższej robocizny.

Obniżenie kosztów produkcji w drodze obniżenia kosztów utrzymania jest z uwagi na silne wpływy rolnictwa szwajcarskiego, nastawionego protekcjonistycznie (drobny przykład: cena pszenicy w Szwajcarii jest 8-krotnie wyższa, niż w Polsce!), jak również ze względu na silne wpływy socjalnej demokracji — trudne do urzeczywistnienia.

Jest więc Szwajcaria terenem walk dwóch sprzecznych ze sobą prądów gospodarczych, które zresztą w analogicznej postaci spotykamy we Francji i Holandji. Interes przemysłu eksportowego wymaga, aby koszty produkcji zostały zredukowane, natomiast rolnictwo sprzeciwia się temu. Walka trwa, tymczasem zaś obroty handlowe Szwajcarii spadają stale; w 1935 r. wynosiły już tylko 43,5 proc. obrotów z lat 1928/9. Jedynym dla Helwecji pocieszeniem jest okoliczność, iż w ub. roku zmalało nieco ujemnie saldo bilansu handlowego. Szwajcaria dławi się — złotem! Czy długo wytrzyma w swej wierności wobec bloku złotego — zobaczymy.

Stany Zjednoczone A. P.

W ciągu 3-lecia rządów Franklina D. Roosevelta (od marca 1933 r.) polityka „nakręcania konjunktury” dażyła zyskawać, z licznymi odchyleniami, do niezmiennego celu: do powrotu „prosperity”. Celowi temu służyło zarówno zarzucenie parytetu dolara (20. 4. 1933 r.), połączone z uprawnieniem Prezydenta do dewaluacji do poziomu 50 do 60 proc. pierwotnej wartości dolara, jak również i śmiałe eksperymentowanie w

Angielskie fabryki broni pracują intensywnie na kilka zmian. Powyżej widzimy potężne piece hutnicze w angielskiej fabryce dział morskich w Middlesbrough.

zakresie polityki socjalnej. Wzmocniona interwencja państwa w dziedzinie gospodarczej znalazła najjaśniejszy wyraz w dwu instytucjach, stworzonych dla walki z kryzysem, mianowicie w N. R. A. oraz w A. A. A. National Recovery Administration, czyli w skrócie NRA, dążyła z jednej strony do utrzymania płac robotniczych na wysokim poziomie, z drugiej strony pragnęła zrehabilitować wytwórczość przemysłową (oddziaływanie na ceny) oraz wzmocnić zatrudnienie. Podobne cele przyświecały Agricultural Adjustment Administration (A. A. A.), działającej w odniesieniu do rolnictwa. Zarówno NRA, jak i AAA zostały uznane przez Sąd Najwyższy w Waszyngtonie za sprzeczne z konstytucją i rozwiązane.

Roosevelt oddziałuje na koniunkturę nie tylko pośrednio, drogą odpowiednich pociągnięć polityczno - walutowych, gospodarczych i socjalnych, ale i oddziałuje bezpośrednio, przy użyciu miliardowych sum z funduszy państwowych na cele zatrudniania bezrobotnych. Wydano dotychczas ponad 10 miliardów dolarów na powyższe cele. Potrzebne kapitały mobilizuje się w drodze pożyczek wewnętrznych, a również z rezerw kasowych skarbu (wydano część zysku buchalteryjnego, powstałego przy przerachowaniu zapasu złota po nowym kursie dolara).

Nie należy pominąć milczeniem okoliczności, iż Roosevelt dąży również do zniesienia dysproporcji, tak charakterystycznych dla stosunków majątkowych w Ameryce, oraz umiejętnie wykorzystuje emocjonalne siły narodu, budząc optymizm i wiarę w przyszłość, wywalczoną coraz to nowym wysiłkiem.

Wyniki polityki Roosevelta są na ogół korzystne; ile w tem zasługi Prezydenta, ile zaś skutków żywotności organizmu gospodarczego USA, trudno dociec. Wyniki rooseveltowskiej polityki nie są jednak pełne, czego dowodem fakt, iż 3 lata „nakręcania koniunktury” nie wystarczyło, aby można zaprzestać dalszego „nakręcania”.

Ameryka Połudn. zyskuje na wyższości cen światowych

Ameryka Południowa jest kontynentem, produkującym prawie wyłącznie surowce: kawkę, bawełnę, wełnę, kawę, skóry, mięso, pszenicę itd. Jeśli zważyć, że kryzys światowy w pierwszej linii wyraził się przez gwałtowny spadek cen światowych na surowce — łatwo można sobie wyobrazić, jak straszne spustoszenia wywołało przesilenie w republikach łacińsko - amerykańskich. Rozpaczliwe wysiłki rządów, zmierzające do sztucznego wywołania haussy (np. przez niszczenie zapasów kawy, które w latach najgorszych palono w ogień, zatapiało) nie dały, bo dać nie mogły — pożądanego rezultatu. Nędza, jaka panowała w Ameryce Południowej w okresie, w którym osiągnęto „dno kryzysu”, tylko dlatego nie wywołała większych zaburzeń społecznych, ponieważ ludność tubylcza

przyzwyczajona jest do niskiej stopy życiowej.

Obecnie gwałtowny wzrost cen światowych wywołał w Ameryce Południowej witalny z radością powrót „lepszych czasów”. Jeśli zważyć, że zagraniczny obrót handlowy Ameryki łacińskiej wynosi rocznie (dane za r. 1934)

Podczas gdy w początkowej fazie kryzysu rozmaite formy reglamentacji, podnoszenia barier celnych, zakazów przywozu i t. p. były stosowane w celu ochrony bilansu handlowego i to szczególnie w tych krajach, gdzie bilans płatniczy w lwiej części składał się z bilansu handlowego, to obecnie wszystkie te utrudnienia są czynione raczej w obronę rynku pracy. Gdy dawniej waluta była celem, obecnie jej miejsce zajął człowiek. Przedtem walka z importem była ogólnie - światowym zagadnieniem ekonomicznym, teraz stała się problemem społecznym.

Dlatego też w umysłach sfer gospodarczych całego świata coraz częściej przebiega świadomość, że jednostronne utrudnienia importowe są właśnie ze strony społecznej mieczem obosiecznym. Stosowanie tych radykalnych ograniczeń przy nielagocności równoczesnej walki o własny eksport kurczy rynki eksportowe i podnosi wewnętrzny poziom cen, a tem samem tworzy dalsze bezrobocie i mija się z celem akcji.

W krajach uprzemysłowionych dumpinguje się przeważnie eksport towarów gotowych. W krajach o średnim lub małym uprzemysłowieniu dumpinguje się surowce i półprodukty. W zamian za to kraje te muszą płacić wysoką cenę wewnętrzną za własne surowce i są uboższe w popycie wewnętrznym na towary o własną dopłatę do cen dumpingowych, o dopłatę do taryfy ulgowej w eksporcie, o koszty premii eksportowych i t. p. W Polsce suma tych dopłat wyraża się cyfrą przeszło czterystu milionów złotych rocznie.

Nasuwa się pytanie, czy lepiej jest by społeczeństwo polskie dopłacało tę sumę do wywozu surowców, czy raczej towarów gotowych? Drugim pytaniem jest, czy jeśliby społeczeństwo dopłaciło 400 milionów zł. rocznie, jaką proporcję towarów gotowych można by było ulokować zagranicą zamiast surowców, któreby wówczas potaniały, automatycznie obniżając koszt wewnętrzny towarów gotowych i stwarzając w ten sposób wtórny efekt eksportowy.

Ze sprawa winna być tak a nie inaczej postawiona, dowodzi fakt, że w towarze gotowym proporcja kosztu pracy w cenie sprzedaży jest większa, niż w sprzedaży surowców i dlatego podchodząc do zagadnienia od strony socjalnej, dopłata przez społeczeństwo polskie 400 milionów zł. do eksportu artykułów gotowych zatrud-

ni 11,5 miliardów złotych, łatwo zrozumieć można, co za dobrodziejstwo dla tego kontynentu oznacza wzrost cen na surowce amerykańskie o 20—40 proc. Powrót „lepszych czasów” czyni zbędną walkę z kryzysem. Wszak w takim np. Chile ilość bezrobotnych w całym kraju wynosi zaledwie 8.000 głów, czyli mniej niż w Poznaniu!

Japonia — kraj najżywniejszej ekspansji

Politykę gospodarczą Japonii cechuje śmiałość. W niespełna trzy tygodnie po dewaluacji funta, Japonia (13. 12. 1931 r.) odrywa jena od parytetu złota, przez co zwiększa poważnie swoje możliwości konkurencyjne na rynku światowym. W sposób aż ryzykancki zarzuca starania, zmierzające do zrównoważenia budżetu; wysokie deficyty pokrywa pożyczkami na rynku wewnętrznym. Nie idzie śladem państw Zachodu i nie podejmuje wielkich robót publicznych, natomiast udziela dużych subwencji gospodarce prywatnej, zachęcając ją skutecznie do wzmocnienia działalności eksportowej. Niski poziom płac robotniczych umożliwia Japonii stosowanie na szeroką skalę dumpingu socjalnego, przez co zawojowuje pokojowo rynki importowe szeregu państw.

Na szeroką miarę prowadzi Japonia swoją politykę imperializmu azjatyckiego, gospodarczo uzasadnionego potrzebą zdobycia baz surowcowych, rynków zbytu i obszarów osiedleńczych dla ciągłego przyrostu ludności, która w ciągu 80 lat potroiła się. Kampania

mandżurska i chińska, przygotowania się, zdaje się, nieuniknionej rozprawy z Z. S. R. R. oraz ze Stanami Zjednoczonymi, wywołują w Japonii wysoką koniunkturę wojenną i zbrojeniową. Niemna na świecie państwa, któreby w sposób równie żywiołowy, jak Japonia, pracowało dla swej ekspansji, dla swej mocarstwowości. Gospodarka jest całkowicie podporządkowana kategorycznym nakazom wielkiej polityki.

Australja

Australja była pierwszym państwem, które odstąpiło od waluty złotej; stało się to w r. 1929. Spadek nie był znaczący i został pogłębiony dopiero po dewaluacji funta szterlinga.

Oryginalność australijskiej polityki gospodarczej polega na tem, że równocześnie z obniżeniem wartości waluty krajowej pomniejszono wartość plac. Nastąpiło to wprawdzie na stosunkowo krótki okres czasu, niemniej jednak obniżyła plac wspólnie z dewaluacją spowodowały poprawę położenia, w wyniku czego zarówno wartość plac, jak i waluty mogły być podniesione (waluta australijska utrzymuje się na poziomie 75 proc. dawnego parytetu funta).

I jeszcze jedna właściwość polityki australijskiej: poziom podatków uległ obniżeniu w okresie kryzysu, chociaż z jednej strony place urzędnicze zostały podniesione i chociaż z drugiej strony wydatki na roboty publiczne zostały poważnie zwiększone; ale wydatki na roboty publiczne pokrywa się drogą pożyczek długoterminowych.

Zadania Targów w handlu zagranicznym

ni większą ilość robotników niż obecnie, dając przytem tę samą ilość dewiz na obsługę długów i zakup surowców, lub artykułów spożywczych, produkowanych w innych klimatach niż polski.

Tak postawione zagadnienie wskazuje, dlaczego Niemcy lub Japonia w pierwszym rzędzie kładą najsilniejszy nacisk na dumping towarowy największego uszlachetnienia. Rola Targów Lipskich była tak wielką w przeszłości dla Niemiec niewątpliwie dlatego, że cena eksportowa na Targach Lipskich różniła się od ceny wewnętrznej tych samych artykułów w hurcie czasami o kilkadziesiąt procent. Pod tym względem odpowiednio ujęte Targi przy silnem poparciu całego społeczeństwa i przy odpowiedniej dyrektywie finansowej mogłyby stać się instrumentem tak właśnie pojętego eksportu. Przed Targami Poznańskimi stałoby wówczas prawdziwie wielkie zadanie, by powołać eksport surowcowy z całą świadomością i przy poparciu zorganizowanego aparatu gospodarczego Polski przekształcić na eksport artykułów gotowych. Wówczas dopiero Polska stałaby się krajem tanim, gdy obecnie przy całym swoim ubóstwie jest krajem wyso-

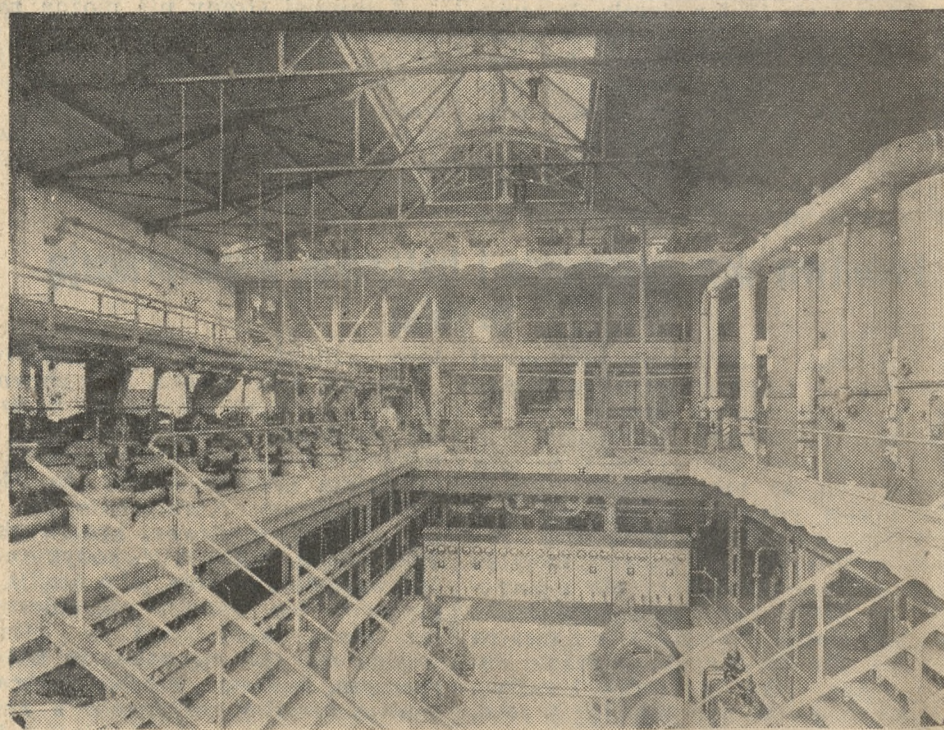
kich cen detalicznych produkcji uszlachetnionej.

Bez rozwiązania przemysłowej strony tego zagadnienia nie zamknijemy nożyc, dzielących poziom cen rolnych od hurtowych cen przemysłowych, albowiem artykuł gotowy w cenie wewnętrznej zawiera premię za eksport surowca lub półproduktu, co globalnie wynosiłoby około 10%, ale ze względu na niski procent produkcji uszlachetnionej dochodzi do 35% ceny detalicznej. Z innej zaś strony bez znacznego zwiększenia konsumpcji wewnętrznej nie zamknijemy nienormalnego rozpęcia, jakie istnieje pomiędzy ceną otrzymywaną przez producenta a ceną płaconą przez konsumenta, albowiem koszt dystrybucji rozkłada się na zbyt mały obrót handlowy.

W tem przeobrażeniu struktury gospodarczej polskiego eksportu, którego nie dokona jedynie zwiększenie konsumpcji wewnętrznej, widzę podstawowy przyczynek do racjonalizacji produkcji rolnej i przemysłowej na poziomie cen, które daną jednostkę pracy nagrodzą słuszną ilością towaru.

STEFAN ROPP,

Dyrektor Targów Poznańskich,
Prezes Międzynarodowego Komitetu Ekonomicznego U. F. I.

Hala maszyn cukrowni w Środzie przypomina swymi urządzeniami najwspanialsze zakłady przemysłowe na zachodzie.

Ze spraw Polski wschodniej

(Od własnego korespondenta „Kurjera Poznańskiego“)

Lwów, 24 kwietnia.

Rusini ciągle jeszcze dzielą się na ukraińców i starorusinów. Pierwszy kierunek jest oczywiście o wiele silniejszy od drugiego, ale i ten drugi nie daje jeszcze za wygraną. Starorusini, niedopuszczeni do Sejmu i rzuceni właściwie przez „sanację” na pozaranie ukraińcom, bronią się, jak mogą. Ostatnio czerpią podniecie do przeciwstawiania się fali ukraińskiej w Rosji Sowieckiej.

Twierdzą, nie bez racji zresztą, że Sowiety przechodzą powolną ewolucję w kierunku rosyjskiego państwa narodowego. Wychodzący we Lwowie po rosyjsku „Russkij Głos” wyraża żywą radość z tego powodu, że bolszewicy tak zresztą i skutecznie potrafili rozwinąć u siebie kwestję ukraińską. Wszystkie te objawy orjentowania się starorusinów na Rosję, choćby sowiecką — byle Rosję, nie są dla państwa polskiego pomyślne. Jest to jednakże objaw o tyle naturalny, iż państwo polskie zupełnie zaniedbało swoje wewnętrzne zagadnienia wschodnie.

Co się jednak naprawdę dzieje na Ukrainie sowieckiej? Ruch niepodległościowy ukraiński został tam dawno już wytępiony. Przy sowieckim systemie wymiaru sprawiedliwości można sobie wyobrazić, że zbyt wiele skrupułów sobie tam nie robią. Systematycznie, od lat conajmniej sześciu, inteligencję kierunku ukraińskiego tępią tam bez litości. Równocześnie nie przepuszczano też zamożniejszemu żywiołowi chłopskiemu. Z okazji kolektywizacji bardzo wiele chłopów wywieziono do obozów koncentracyjnych i użyto do rąbania olbrzymich północnych lasów, do budowania kanału: Morze Białe — Bałtyk i do różnych innych prac inwestycyjnych w Rosji i na Syberji.

Są to wprawdzie rzeczy znane już oddawna, teraz jednak czasopisma ukraińskie przynoszą dalsze wiadomości — już z czasów ostatnich — ściśle wiążące się z wysiedleniami lat poprzednich. Oto — podobno — rząd sowiecki na wypadek wojny na swoich granicach zachodnich przewiduje zacięłą obronę tuż w pasie pogranicznym, a to dlatego, żeby mieć czas na przeprowadzenie mobilizacji w swoim olbrzymim państwie. W tym celu też fortyfikuje swoje pogranicze i równocześnie przeprowadza na olbrzymią skalę wysiedlenie miejscowej ludności ruskiej, na której miejsce sprowadza kolonistów rosyjskich. Pas, obsadzony ludnością rdzenną rosyjską na naszej granicy wschodniej, wynosi już podobno 50 do 70 km. Niewiadomo, ile w tych wiadomościach ze źródeł ukraińskich jest prawdy, w każdym razie taka impreza przesiedleńcza jest zupełnie w stylu bolszewickim.

Republika ukraińska ze stolicą w Kijowie jest jedną z bolszewickich fikcyj. Tylko cztery samodzielne ministerstwa (komisarjaty ludowe) ma rząd kijowski: oświaty, zdrowia, spraw rolnych i spraw wewnętrznych. Reszta w liczbie 13 podlega bezpośrednio Moskwie, a zresztą i cztery poprzednie mają samodzielność fikcyjną i służą polityce centralizacyjnej. Na przykład komisarjat oświaty zajmuje się upodobnieniem na wielką skalę słownictwa ukraińskiego do rosyjskiego, a właściwie wprowadzeniem naukowego i technicznego słownictwa rosyjskiego do tego, co z tamtej strony Zbrucza nazywa się językiem ukraińskim. Nawiasem powiedziawszy językoznawcy ukraińscy są często w wielkim kłopotcie i z tego powodu, że język ruski (ukraiński) jest w zakresie nowoczesnego słownictwa specjalnego ubogi, a poza tem wykazuje liczne podobieństwa i zapożyczenia z polskiego i rosyjskiego. Nieraz ukraińcy naddnieprzańscy, żeby odgrażać się od języka rosyjskiego, czerpią z polskiego i naodwrot nasi ukraińcy — serdecznie nas nienawidzący — nie wahają się wprowadzać rusycyzmów na miejsce polonizmów.

Tembardziej więc jest uwagi godne, że wśród szerokich kół ukraińskich w Małopolsce wschodniej i na Wołyniu szerzą się również sympatje sowieckie. Można zrozumieć te sympatje u Starorusinów, odrzuconych przez „sanację” i mających stare tradycje moskalofilijskie. Z ukraińcami jest sprawa bardziej powikłana, gdyż w ciągu ostatnich dwu — trzech lat zwyciężał wśród nich kierunek antybolszewicki. Szczytowym objawem tego kierunku był zamach O. U. N. na kon-

sulat sowiecki we Lwowie i reakcja kół ukraińskich lwowskich na masowe egzekucje w Sowietach ukraińców z b. Galicji po głośnym zabójstwie Kirowa.

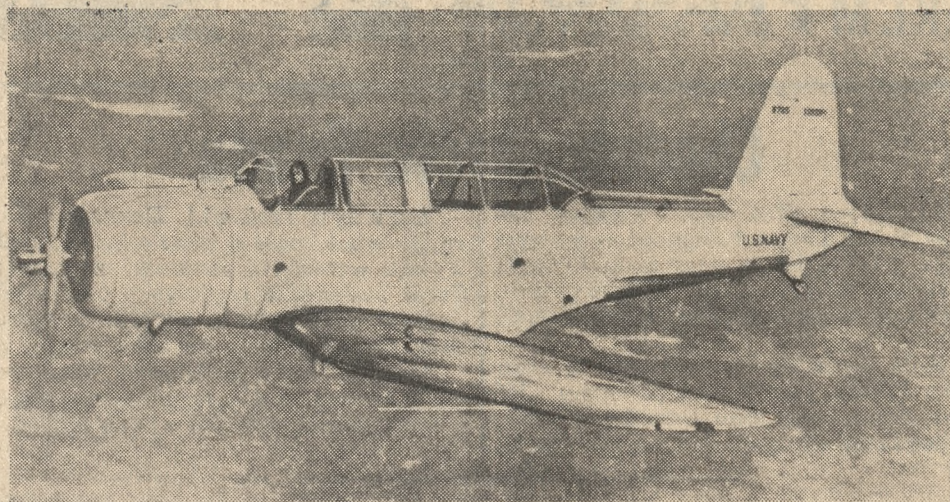
Wedle wiadomości, jakie nas we Lwowie dochodzą z naszej i wołyńskiej prowincji, hasła bolszewickie wśród ludności ruskiej szerzą się na tle „wspólnego frontu”. Agitatorzy bolszewicy bardzo zresztą wyszukują istniejące ukraińskie grupy lewicowe, działające legalnie. W grę wchodzi tu przede wszystkim partja radykalna, mająca starą organizację jeszcze z lat przedwojennych i grupującą ostatnio liczną młodzież w swoich organizacjach „kamieniarzy”, zupełnie przypominających z naszych stosunków socjalistyczny T. U. R.

Oczywiście całej masy ukraińskiej ruch bolszewicki nie opanował i zapewne bezpośrednio nie opanuje. Sam ruch ukraiński jednak ma to do siebie, że przerywa się od skrajności do

skrajności. Ostatnio np. wyszło na jaw z okazji ostrej polemiki w prasie ukraińskiej, że dzisiejsi kierownicy Unda i sojusznicy naszej „sanacji” w r. 1923 utrzymywali żywe stosunki z rządem bolszewickim w Charkowie. Dzisiaj utrzymują z „sanacją” a równocześnie z Niemcami w Berlinie. Odyta w dniu 6 kwietnia b. r. wielka uroczystość w Berlinie z okazji 15-lecia Związku Ukraińców w Niemczech przy współudziale różnych urzędowych figur niemieckich, posłów Reichstagu, ministerjalnych urzędników, profesorów i przedstawicieli różnych „Ost-institutów”, b. członków delegacji pokojowej w Brześciu, b. organizatorów niemieckich armij ukraińskich i t. d., świadczy dowodnie, że stare związki niemiecko — ukraińskie wcale się nie rozluźniły.

Dlatego też „sanacja” od swego sojusznika ukraińskiego może się doczekać niejednej niespodzianki.

M. R.

Nowy amerykański samolot bombowy XSB2U-1, nazwany „latającą tajemnicą” Stanów Zjednoczonych ze względu na nowe, nieznane ulepszenia techniczne.

Ambasada polska w pałacu ks. de Sagan

(Od własnego korespondenta „Kurjera Poznańskiego“)

Paryż, w kwietniu.

Ambasada polska w Paryżu zmieniła lokal już po raz czwarty.

Gdy po wojnie zostało ustanowione pierwsze poselstwo Rzeczypospolitej Polskiej we Francji, zajęto ono mały pałacyk, znajdujący się przy 11 vis avenue Kléber, t. j. o dwa kroki od Łuku Triumfalnego. Pałacyk ten był poprzednio siedzibą Komitetu Narodowego Polskiego, czyli pierwszej reprezentacji polskiej, uznanej przez państwa aljanckie.

Oczywiście, z biegiem czasu, lokal ten okazał się niewystarczający. Niektórzy przypuszczali, że władze polskie nabyły pałac księcia de Wagram, w którym mieściły się biura delegacji polskiej na konferencję pokojową. Położony w ładnej dzielnicy Paryża, w ogrodzie, posiadający nietylko piękne salony, ale i przestronne biura, doskonale nadawał się na siedzibę ambasady. I stał się nią w rzeczywistości, ale hiszpańska. Polska tymczasem zakupiła opodal duży dom przy ulicy Marignan, nie odznaczający się ani żadnym stylem, ani specjalnym komfortem, a który później został zamieniony na hotel.

W 1924 r. poselstwo polskie zostało ambasadą i przenosi się znowu nad Sekwanę, na avenue de Tokio do t. zw. „Maison de Cédre”. Drzewo to cedrowe zostało podobno zasadzone przez markizę de Pompadour, która posiadała tam swą „wiejską posiadłość”. Gmach ten bez żadnej oryginalnej architektury, został wybudowany przez austriackiego barona Königswartera, a kupiony za przeszło 3 milj. frs., był przez lat 12 własnością ambasady. Nie miała ona zresztą zamiaru opuszczania go. Ale z chwilą, gdy postanowiono zorganizować w 1937 r. wielką wystawę międzynarodową w Paryżu, rozpoczęły się pertraktacje z przedstawicielstwem polskiem, mające na celu przeniesienie ambasady do innego gmachu. „Dom cedrowy” bowiem, zajmowany przez ambasadę polską, znajduje się w obrębie przyszłego gmachu muzeum współczesnej sztuki.

Po nieskończonych negocjacjach i podrózkach różnych delegatów warszawskich, zdecydowano się wreszcie na nabycie pałacu, należącego ongiś do książąt de Sagan. Dom ambasady

przy avenue de Tokio zostanie zupełnie zniesiony; zachowane będzie jedynie piękne drzewo cedrowe, pochodzące z końca XVIII-go wieku, a upamiętnione w „Le Lys Rouge” Anatola France’a.

*

Nowa ambasada polska mieści się już od kilku tygodni w zupełnie innej dzielnicy, na lewym brzegu Sekwany, gdzie znajduje się również szereg innych ambasad, a mianowicie bardzo piękna włoska, niemiecka, sowiecka. Gmach ten otrzymała Polska w zamian za dom, który musiała opuścić. Kosztował on podobno przeszło 4,5 miliona frs. Ponieważ zaś pałac de Sagan nie posiadał instalacji moderne, musiano więc przeprowadzić ogromne wprost prace. Dość powiedzieć, iż koszt ich wyniósł około 3 milj. 200.000 frs. Z tego Polska zapłaciła, zdaje się, jedynie 200.000 frs.

Jeżeli pod względem estetycznym i reprezentacyjnym, ambasada polska bezwzględnie zyskała, to z punktu widzenia handlowego może znowu straciła. Wartość bowiem terenów rozciągających się wzdłuż Sekwany, przy avenue de Tokio, gdzie się ostatnio znajdowała, może tylko pójść w górę. Ale nie było rady. Poza tem wszelkie przenosiny są zawsze kosztowne, zmu-

Sąd zniósł konfiskatę „Kurjera Pozn.”

Donosiliśmy wczoraj o konfiskacie nr. 190 „Kurjera Poznańskiego”, zarządzonej przez starostwo grodzkie w Poznaniu, z powodu ostatniego zdania artykułu wstępnego p. t. „Kto kieruje „robotą”.

Obecnie otrzymujemy od sądu grodzkiego w Poznaniu pismo treści następującej:

„Sąd Grodzki w Poznaniu
VI. Ko. 53/36

Postanowienie
Sąd Grodzki w Poznaniu w dniu 24 kwietnia 1936 r. w sprawie karnej c/a Zdzisław Antoniewicz (red. odpow. „Kur. Pozn.” — przyp. red.) postanowił: odmówić wniosku Prokuratora Sądu Okręgowego o zarządzenie odebrania po myśli art. 153 k. p. k. czasopisma „Kurjer Poznański” z 24. 4. 36. nr. 190,

3 ^{kostki} ^{tylko}
20 groszy

sporządzona z ekstraktu mięsnego, poprawia wybitnie smak rosół, jarzyn, zup, kasz, salat, sosów.

Pg 4 017-K 1 805

szają do odnowienia umeblowania, i t. p. Dla ciekawości podam jeden, jedyny szczegół tej instalacji: samo zakupno stor i firanek, kosztowało małą sumkę 27.000 frs. czyli 9.000 zł. O reszcie lepiej nawet nie mówić!

Obecna ambasada dzieli się właściwie na dwie części: pałac de Sagan, w którym mieści się luksusowe mieszkanie ambasadora Chłapowskiego z wspaniałymi salonami przyjęć, oraz skromniejszy dom, zwany powszechnie pałacem de Talleyrand, a zajęty przez kancelarię ambasady. Obydwa te gmachy zostały połączone krytą galerją, którą złośliwi przewalają „polskim korytarzem”!

Do kancelarii ambasady polskiej wchodzi się zupełnie osobnym wejściem, znajdującym się przy ul. de Talleyrand 1—3. Lokal to obszerny, ponieważ znajduje się w nim przeszło 40 najrozmaitszych biur i zakamarków, nad utrzymaniem porządku w których pracuje tylko... 4 woźnych, rozpoczynających pracę o 6 i pół rano. Cały personel ambasady wynosi około 50 osób.

Na parterze znajdują się biura emigracji, harcerstwa, ekspedycja kurjera; na I piętrze właściwa kancelaria, daktylografki, biuro prasowe, mieszkanie kasjera; na II piętrze urzęduje min. Mühlstein, radcowie, sekretarze, attaché commercial; wreszcie na III piętrze znajduje się misja wojskowa.

*

Hotel de Sagan posiada oczywiście całą historję. Został on wzniesiony w 1784 r. dla księcia de Monaco. Skonfiskowany w czasie Rewolucji, stał się własnością Sieyès’a, członka Konstytuanty, a potem Dyrektorjatu. Z kolei przechodzi w ręce Davout’a, marszałka Francji, potem holenderskiego bankiera Hope’a i drugiego bankiera o niemiejszej fortunie, mianowicie Bellières’a. Córka Bellières’a poślubiła księcia de Sagan i jego to nazwę nosi obecny gmach ambasady polskiej. Zasiłnął on też w drugiej połowie XIX-go w. z niebywale wspaniałych przyjęć i bali, o jakich głośno było w ówczesnej paryskiej kronice arystokratycznej.

„Hotel de Sagan” raz jeszcze zmienił właściciela. Tym razem stał się nim pewien znany zbieracz starożytności, od którego nabyła go Dyrekcja Wystaw, aby oddać w drodze wymiany ambasadzie polskiej. Oficjalne otwarcie gmachu odbędzie się w dniu 3 maja b. r.

Dodajmy wreszcie, że pałac ten znajduje się o dwa kroki od gmachu Inwalidów, a w pobliżu Quai d’Orsay, czyli ministerstwa spraw zagranicznych i Izby deputowanych.

I. B.

Francja w przededniu wyborów

Nie widać specjalnego napięcia w całym kraju — Walka na plakaty i odezwy — Trochę statystyki wyborczej — Niemieckie przewidywania

Paryż. (PAT). W przededniu wyborów, gdy agitacja zwykle osiąga punkt kulminacyjny, nie widać specjalnego napięcia. Poza drobnymi zajściami nie zanotowano do tej pory poważniejszych wydarzeń co wyraźnie świadczy o mniejszym zainteresowaniu.

Agitacja przedwyborcza wyraża się głównie we wszelkiego rodzaju odezwach i plakatach, obrazujących w skrócie hasła poszczególnych ugrupowań. Charakterystyczne są zwłaszcza odezwy komunistów, którzy uruchomili kosztowną propagandę, przewyższając pod tym względem inne stronnictwa. Najczęściej na ich wezwaniach spotyka się zdania: „Jeśli chcesz Francji silnej i wolnej, głosuj na komunistów!”, „Człowiek z nożem w zębach”, który swego czasu symbolizował grozę bolszewizmu został tym razem wykorzystany przez komunistów i przedstawia dziś hitlerowca.

Partia socjalistyczna rozwija propagandę o charakterze międzynarodowym. Wspólne jednak hasła całej lewicy wyrażają się w zdaniu: „niech płacą bogaci”, albo — „należy położyć kres panoszeniu się 200 rodzin oligarchii finansowej rządzącej Francją”.

Afiszę prawicy, które akcję przedwyborczą ujęło centrum propagandy pravicowo-republikańskiej, zorganizowane przez publicystę „Echo de Paris” de Kerryliisa, głoszą hasła: „Front Ludowy prowadzi do wojny” albo „zwycięstwo lewicy to dewaluacja”. Krwawe wypadki hiszpańskie coraz silniej są tu wykorzystywane. Wyszukują się też hasła naprawy parlamentaryzmu i reformy ustroju.

Wielce charakterystycznym momentem obecnej kampanii jest niezwykle duża ilość zgłoszonych kandydatów (w całej Francji ponad 4800). Agitacja przytem ma bardzo chaotyczny charakter. Np. w pierwszym okręgu Paryża reprezentowanym od szeregu lat przez posła pravicowego Taittingera zgłosiło swe kandydatury kilku innych przedstawicieli prawicy, m. in. dwóch panów Villette, nie będących zresztą krewnymi. Obaj prowadzą walkę z Taittingerem i między sobą. Piotr Villette zarzuca Jerzemu, iż podstawił go Taittinger dla zmylenia.

Według oficjalnej statystyki liczba uprawnionych do głosowania w poprzednich wyborach do parlamentu w r. 1932 wyniosła we Francji 11 milionów, w Algierze 179 tys. i 210 tys. w koloniach. Z tego we Francji głosowało 9 milionów, w Algierze 140 tys., w koloniach 129 tys. W metropolii zatem nie brało udziału w wyborach około 17 procent uprawnionych, w Algierze 21 procent, w koloniach około 31 procent.

Wobec słabego zainteresowania akcją wyborczą część prasy przewiduje, że obecnie liczyć się należy ze znacznym procentem wstrzymujących się.

Paryż. (PAT). Okręgi wyborcze zazwyczaj odpowiadają podziałowi administracyjnemu kraju. Nieraz są bardzo nierówne pod względem ilości wyborców. Np. w jednym w 1932 r. dla wyboru wystarczyło p. Marcel Hevauc — 2903 głosy, a natomiast w szóstym okręgu Paryża Midol został wybrany 20.257 głosami.

Do wyborów obecnych staje ogółem 4807 kandydatów w całej Francji, podczas gdy w 1932 r. było ich 3837. W 1932 r. w pierwszym terminie obrano 264 z 615 deputowanych, 351 podlegało wyborom ściślejszym, a w 1928 r. — 421. Wobec znacznej ilości kandydatów należy się spodziewać obecnie około 350 wyborów ściślejszych tak, iż w niedzielę rozstrzygnie się los zapewne tylko około 250 mandatów.

Przy zakończeniu kadencji izby, obranej w 1932 r., podział mandatów był następujący: niezależni pravicowcy — 13, federacja republ. (prawica) — 45, grupa republikańsko-społeczna — 16, niezależny ruch gosp. i chłopski — 5, centrum republ. — 33, republikańskie z centrum — 7, demokraci ludowi 16, republikanie z lewicy — 44, niezależni z lewicy — 26, lewica radykalna 48, radykałowie socjalni — 159, republikańskie socjaliści — 8, lewica niezależna — 17, unia socjalist.-republikańska 40, socjaliści (S. F. I. C.) — 111, jedność robotnicza — 10, komuniści — 40, dzicy — 10.

Berlin. (PAT). W obliczu wyborów francuskich prasa rozważa szanse, nie kryjąc pewnego pesymizmu i nie rokując w okresie powyborych rzeczywistych korzyści dla stosunków francusko-angielskich.

Ogólne przypuszczenia idą w kierunku dużej przewagi lewicy w przyszłym parlamencie.

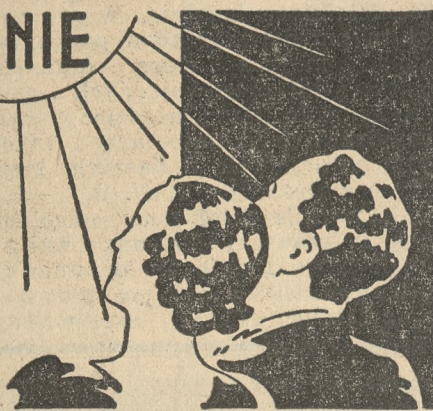
Prawicę francuską uważają tu za znajdującą się w stanie rozkładu. Jak oświadczają — przypuszczalnie zwycięstwo lewicy nie rozprasza wszystkich wątpliwości co do przyszłego rozwoju politycznego Francji.

WIOSENNE PROMIENIE SŁOŃCA

ostro atakują cerę Pani, wywołując plamy i szpetne piegi. Należy zabezpieczać cerę w porze wiosennej, stosując udeklikatniający i usuwający piegi

KREM PRECIOSA PERFECTION

ng 9 686

Choroba króla Fuada

Londyn. (Tel. wł.). Według doniesień z Kairu, wiadomość o śmierci króla Fuada, która dziś rano krążyła w stolicy Egiptu, jest przedwczesna, gdyż król chociaż ciężko chory, jednak żyje.

Koła dworskie zapewniają, że stan króla Fuada, jest bardzo poważny. W nocy przeprowadzono transfuzję krwi, wobec czego chory czuje się nieco lepiej.

Londyn. (Tel. wł.). Donoszą z Kairu, że wiadomość o zgonie króla Fuada wyszła wczesnym rankiem z zamku. Część budynków rządowych oraz wiele domów prywatnych wywiesiło sztandary na pół masztu na znak żałoby.

Gdy po kilku godzinach wiadomości o śmierci króla zaprzeczono, zapanała wśród ludności wielka radość.

Pytania pod adresem Rzeszy

Paryż. (PAT). Agencja Havasa donosi z Londynu:

Pisma zameściły w formie sensacyjnej wiadomość, jakoby rząd francuski zakomunikował rządowi brytyjskiemu 7 pytań, na które chciałby otrzymać odpowiedź od Rzeszy i które to pytania mogłyby się znaleźć w kwestjonariuszu.

Brytyjskie i francuskie koła miarodajne przywiązują wagę do właściwego ujęcia tej wiadomości, podanej nieścisłe przez dzienniki. Dlatego podkreślają tu jako zupełnie naturalne, iż przed wysłaniem kwestjonariusza do Niemiec rząd francuski dowiady-

wał się o zamiary angielskie, wskazując kilka punktów, co do których — zdaniem Paryża — należałoby wyświetlić zamiary niemieckie.

W tej też sprawie odbył naradę amb. Corbin z podsekretarzem stanu, Vansittarem. Poruszono szereg zagadnień, których wyjaśnienia przez rząd Rzeszy życzyłyby sobie Anglia i Francja. Jeśli natomiast chodzi o sprawę, interesującą bardziej rząd francuski, to chcąc sobie je dokładnie uprzytomnić, wystarczy przypomnieć przemówienie Flandina w Vezelay z 23 marca r. b. lub memorandum francuskie z 21 marca b. r.

„Zakon narodowo-socialistyczny“

Berlin. (Tel. wł.). Wczoraj odbyły się pochody z powodu poświęcenia trzech zamków „zakonu narodowo-socialistycznego”. Zamki te znajdują się w Naderenji, w Vogelsang, oraz na Pomorzu — w Krössinsee i Sonthofen. Przebudowano je i uzupełniono nowymi gmachami.

Będą to swego rodzaju ośrodki dla kształcenia przyszłych przywódców politycznych, coś pośredniego pomiędzy seminarjum a szkołą kadecą. Mają one wychowywać sterników hitler-

zmu, aby, jak mówią wodzowie narodowo-socialistyczni, „w przyszłości nikt sobie nie rościł pretensyj do duchowego kierownictwa Niemcami poza narodowymi socjalistami”.

Hitler był obecny na uroczystościach w Krössinsee. Powstało tam 12 nowych budynków, w których będzie się mieścić 500 wychowanków oraz 60 nauczycieli. Wychowankowie w wieku od lat 23 do 30 maja spędzić tam trzy lata na spartańskim kształceniu.

Bela Kuhn o komunizmie w Hiszpanii

Paryż. (A. T. E.). Wysłany do Hiszpanii specjalny korespondent dziennika „Petit Journal” donosi, że w Barcelonie spotkał się z byłym węgierskim dyktatorem komunistycznym Bela Kuhnem.

Oświadczył on, że bawi w Hiszpanii jedynie jako turysta i nie interesuje się wydarzeniami politycznymi. Na pytanie, czy pobyt jego nie ma jednak

związku z akcją komunistów, Bela Kuhn odparł, że komunizm nie potrzebuje tu żadnego poparcia z zewnątrz. Jest przekonany, że położenie w Hiszpanii dojrzało całkowicie do objęcia władzy przez komunistów. Nastąpi to drogą naturalnej ewolucji, bez potrzeby uciekania się do działań rewolucyjnych.

Zatrudnienie bezrobotnych

Warszawa. (Tel. wł.). W wykonaniu planów rządowych zatrudnienia robotników sezonowych duży nacisk położono na działalność Funduszu Pracy. Kredyty, jakimi Fundusz dysponuje dla samorządów, dają bezpośredni efekt przez zatrudnienie bezrobotnych w miastach. W roku ubiegłym było na

ten cel 35.800.000 zł, w r. 1936/37 przewidziano sumę 31.400.000 zł, a ponieważ upoważniono dyrekcję Funduszu Pracy do przeprowadzenia kredytowych operacji towarowych do 7 milionów zł, 38.400.000 złotych.

W ciągu marca i kwietnia Fundusz rozprosił dwie raty, przeznaczone dla poszczególnych miast, w sumie ogólnej ponad 7 milionów zł. Na robo-

tach, finansowanych z tych kredytów, zatrudnionych jest obecnie ponad 34.000 osób.

Akcja zatrudnienia bezrobotnych w miastach zostanie w najbliższym czasie wzmocniona, wskutek wypłacenia pierwszej raty kredytów budowlanych przez B. G. K. w kwocie 3 milionów. (w)

Budowa hali targowej

Gdynia. (Tel. wł.). Budowa hali targowej zostanie niebawem rozpoczęta przy ul. Jana z Kolno, w bezpośrednim sąsiedztwie projektowanego dworca towarowego.

Hale będą nowoczesne, obliczone na potrzeby miasta i portu. Obejmą one handel detaliczny i hurtowy. Dla przechowywania towarów zostaną zbudowane odpowiednie urządzenia, jak chłodnie dla towarów szybko ulegających zepsuciu, baseny z wodą dla żywych ryb itd.

Kurs dolara. Dziś rano Bank Polski notował kurs dolara 5.29½ zł, w obrotach oficjalnych w Warszawie 5.38 zł.

POZNAŃSKA GIEŁDA PIENIĘŻNA

Poznań, 25. 4. 1936 r.

Tendencja dzisiejszego zebrania giełdowego była spokojna.

Z pożyczek państwowych obracano mniejszą ilość 5% poz. konwers. po 54,— w zaofiarowaniu — bez kwalifikacji do notowania.

Z papierów lokacyjnych P. Z. K. płacono za 4½% listy zast. złote w złocie 40,50, natomiast obracano 4½% złotowe listy zast. po 37,— oraz 4% listy zast. konwert. po 34,—.

Z akcji bankowych poszukiwano Bank Polski po 94,— bez oddawców.

Cedula Urzędowa Giełdy Pieniężnej w Poznaniu.

Kurs w procentach nominalu wzgl. w złotych za sztukę.

Papiery procentowe

4½% listy zast. złote w złocie przestemplowane Pozn. Ziem. Kred. (dawn. 4½% dol. listy zast. w zł = 8,9141 zł za 1 dol.) 40,50 P.

4½% złotowe listy zastawne serji L. Pozn. Ziem. Kred. 37,— +

4% listy zastaw. konwert. oSTEMPL. P. Z. K. 34,— +

Tendencja spokojna.

Urzędowa cedula

Giełdy Zbożowej i Towarowej

Poznań, 25. 4. 1936 r.

Warunki: Handel hurtowy parytet Poznań, ładunki wagonowo, dostawa bieżąca za 100 kg:

STANDARTY: 1) żyto 700 g/l., 2) pszenica 753 g/l., 3) owies 420 g/l.

Ceny orientacyjne:

Żyto (Uspodobienie mocne) 15,90—16,13
Pszenica (Uspodobienie mocne) 22,75—23,00
Jęczmień 700—725 g/l. 15,25—15,50
Jęczmień 670—680 g/l. 15,00—15,25

Uspodobienie stałe.
Owies 450—470 g/l. 14,75—15,00
Owies standartowy 14,25—14,50
Uspodobienie spokojne.

Maka
żytnia wyciąg. 0-30% wł. w. 22,75—23,00
żytnia gat. I 0-50% wł. w. 22,25—22,50
żytnia gat. I 0-65% wł. w. 21,25—21,75
żytnia gat. II 50-65% wł. w. 18,25—19,25
żytnia pośl. pon. 65% wł. w. 16,75—17,75

Uspodobienie stałe.
pszena gat. I wyc. 0-20% wł. w. 35,25—37,00
pszena gat. IA 0-45% wł. w. 34,50—35,00
pszena gat. IB 0-55% wł. w. 33,50—34,00
pszena gat. IC 0-60% wł. w. 33,00—33,50
pszena gat. ID 0-65% wł. w. 32,00—32,50
pszena gat. IIA 20-55% wł. w. 31,25—31,75
pszena gat. IIB 20-65% wł. w. 30,75—31,25
pszena gat. IID 45-65% wł. w. 28,25—28,75
pszena gat. IIF 55-65% wł. w. 26,25—26,75
pszena gat. IIG 60-65% wł. w. 24,75—25,25
pszena gat. IIIA 60-70% wł. w. 22,75—23,25
pszena gat. IIIB 70-75% wł. w. 20,75—21,25

Uspodobienie stałe.
Otreby żytnie stand. 13,50—13,75
Otreby pszenne grube stand. 12,50—13,00
Otreby pszenne średnie stand. 11,50—12,25
Otreby jęczmienne 11,75—13,00
Rzepak zimowy 40,00—41,00
Siemie lniane 43,50—45,50
Gorzecza 32,00—34,00
Wyka latowa 25,50—27,50
Peluska 26,00—28,00
Groch Viktorja 21,00—25,00
Groch Folgera 21,00—23,00
Łubin niebieski 10,50—11,00
Łubin złoty 13,00—13,50
Seradela 25,00—27,00
Konieczna czerw. 95-97% czysta 130,00—140,00
Konieczna biała 75,00—100,00
Konieczna żółta odluszczona 65,00—75,00
Przelot 75,00—90,00
Ziemniaki jadalne 4,25—4,75
Makuch lniany w taflach 18,25—18,50
Makuch rzepakow. w taflach 15,00—15,25
Makuch słonecznik. w tafl. 42/43% 16,75—17,25
Śrut Soja 21,00—22,00

Słoma pszena luzem 2,20—2,45
pszena prasowana 2,70—2,95
żytnia luzem 2,50—2,75
żytnia prasowana 3,25—3,50
owsiana luzem 2,75—3,00
owsiana prasowana 3,25—3,50
jęczmienna luzem 2,20—2,45
jęczmienna prasowana 2,70—2,95
Siano jęczmień luzem 5,75—6,25
zwykłe prasowane 6,25—6,75
nadnoteckie luzem 6,50—7,00
nadnoteckie prasowane 7,50—8,00

Ogólne usposobienie stałe.
Ogólny obrót: 2297 tonn, w tem żyta 571 tonn, pszenicy 505 tonn, jęczmienia 65 tonn, owsa 10 tonn.

Artystyczne nagrody Wielkiego Konkursu

Flormitan

Pg 4086-70.34

BATORYM dokoła Europy

Start m/s „Batorego” na „dziewiczą” podróż

(Pocztą lotniczą od naszego współpracownika)

Dubrovnik, środa, 22 kwietnia
— Morze, morze! — wyrwał się z piersi radosny okrzyk, kiedy z okien naszych wagonów rozpostarł się widok na Adriatyk. Pociąg dojeżdżał do Monfalcone. Już tylko pół godziny drogi kolejną dzieliło kilkuset ludzi od celu kolejowej podróży — Tryjestu.

Okrzyk nie nowy! Tak wołali pono już greccy hoplicy po pełnej udręki wyprawie wojennej w Azji Mniejszej. Każę w to wierzyć historyk Ksenofont. Lecz tak samo wołają z ulgą podróżni, docierający do półwyspu kolejowego po iluś tam godzinach jazdy w dusznym pudle wagonu kolejowego.

Rozjaśniły się oczy i nam, a z ust ulatał okrzyk, lotem ptaka biegnący od przedziału do przedziału. Zbliżał się kres uwięzienia w pullmanach, wygodnych zresztą; lecz byliśmy w nich zamknięci od Katowic niemal przez 24 godziny.

Teraz docieraliśmy do Tryjestu, gdzie oczekuje drugi chrześniak transatlantyki ruchliwej Linji Gdynia—Ameryka, motorowiec m/s „Batory”.

Waż wagonów naszego pociągu wili się po rozlicznych zakrętach i powoli spęzłał z wyżyn ku wybrzeżu.

A tymczasem oczy rozkoszowały się lekko przymglonym Adriatykiem, wionącym zapachem swej słoności, obiecującym rozkosz trzech tygodni wypoczynku, włóczęgi po wodach Morza Śródziemnego, Atlantyku... A któż poważy się zaprzeczyć, że Adria nie jest tych wód królową?

W otoczeniu zieleni zarysowały się już w miejscu, zdawało się, gdzie woda wiecznie całuje ląd, białe mury pałacu Miramare, gdzie kiedyś snuł swe sny o sławie i potęgze Maksymilian Habsburg. Siegał po nią po drugiej stronie wielkiej wody. Tam pchało go przeznaczenie. Sławy zażył, bo zginął męźnie, jak przystało na cesarza Meksyku. Sny przysły, kiedy ciało przeszły kule plutonu egzekucyjnego, który wykonał wyrok rewolucjonistów meksykańskich.

Dzieje tak niedawne! Zginął człowiek, którego europejscy kuzynowie królewscy popchnęli ku koronie Meksyku. Kiedy Maksymilianowi powinna się noga w przybranej ojczyźnie, kuzynowie z tronów, hojnie do niedawna szafujący obietnicami pomocy, zapomnieli o walczącym już tylko o życie monarsze. I zginął. Działo się to wtedy, kiedy nie było jeszcze Ligi Narodów.

Dzieje niedawne, a jakże odległe w powodzi codziennych wydarzeń, chociaż zaledwie przed 2 czy 3 laty umarła małżonka Maksymiljana, która daremnie błagała swych królew-

skich krewniaków o pomoc dla uwięzionego męża. Na wieść o jego rozstrzelaniu postradała zmysły. W tej zatrucie rzeczywistości jaźni pozostała aż do śmierci, dożywając prawie stu lat.

Port tryjesteński stawał się widoczny jak na dłoni. Baseny, mola, nadbrzeża, hale i spichrze, splecione torowisko kolejowe, występowały z rzadko spotykaną plastyką. A nad portem pięło się niby na tarasach miasto, świecące białą ścian i kokietujące czerwonością dachówek.

Po paru minutach koła wagonów huczały już na szynach portowej linii. Wolno, z rozważą, wtaczał się nasz pociąg w głąb nadbrzeża. Kto żywy, wypatrywał z okien „Batorego”.

Nie trudno było go odnaleźć. Dwa kominy, charakterystycznie pochylone, z żółtym otokiem i wymownym godłem Neptunowo-GAL’owym (GAL — to skrót nazwy Gdynia America Shipping Lines) szybko zdradziły miejsce postoju „Batorego”. Motorowiec górował nad całem otoczeniem.

Śmiały się oczy, serca radowały i

biły żywiej, na widok statku czarującego urokiem nieskalanej świeżości. Motorowiec stawał przecież dopiero do swej „dziewiczej podróży”.

Dopiero we wtorek rano podprowadzono „Batorego” do honorowego nadbrzeża portu tryjesteńskiego. Przycumowano statek na skrzydle okazałego i wspaniałego dworca portowego — Stazione Marittimo di Trieste. Tuż koło serca Tryjestu, okazałego placu, stał nowy transatlantyk polski, widoczny z okien Palazzo Governo oraz potężnej siedziby Lloyd’a Tryjesteńskiego, skupiającego w swym ręku lwia część możliwości żeglugowych na Lewancie.

„Batory” jest najmłodszym okazem włoskiego budownictwa okrętowego stoczni w Monfalcone. Motorowiec na wzór „Rex’a”, „Conte di Savoia” oraz poprzednika wypuszczonego w roku ubiegłym, m/s „Pilsudski”. Do tego ostatniego jest bliźniaczko podobny, jeśli chodzi o tonaż i siłę napędu. Mierzy również 160,4 metrów przy szerokości 21,5, wyporności 15 tys. tonn, a pojemności brutto — 14.400 tonn.

„Batory” jest jednak doskonalszy

aniżeli „Pilsudski”. W formie ten sam, góruje naskutek zastosowania doświadczeń zdobytych przy obserwacji pierwszego transatlantyku GAL’u. Jest nadzwyczaj ułożony. Kołysania nie odczuwa się zupełnie, przynajmniej jak dotąd. Jeśli będzie tak nadal, zbraknie słów na chwalenie szczególnie tej zalety m/s „Batorego”.

Szkoda tracić słów na opis zaokrętowania sześciuset i kilkudziesięciu pasażerów. Odbyło się składnie, bez zamieszania.

A należy zważyć, że pierwsze zaokrętowanie odbyło się w obcym porcie, w kilka dni po objęciu statku przez polską załogę. Przewodzi jej głośny w całej Polsce i znany „wilkom morskim” z różnych wycieczek GAL’u kpt. Borkowski.

Zbliżała się godz. 14 wtorku. Syreny „Batorego” zaczęły wieścić chwilę odjazdu. Zaczęto ściągać pomosty. Mrowie ludzkie zalegało dziedziniec dworca morskiego, na głębokości 5 pięter poniżej od nas stojących na pokładzie lodziowym.

Odbywają się ostatnie komplektacje. Na pomoście dworcowym pozostają naczelny dyrektor Cantieri Riuniti w Monfalcone, w efektywnym mundurze wielkiego komandora faszystowskiego. Z pośród Polaków przybyli specjalnie na start „Batorego” pp. Moździeski, szef departamentu morskiego, Leszczyński, naczelny dyrektor GAL’u, oraz konsul R. P. w Tryjeście, Dygat.

Rozlegają się dźwięki „Jeszcze Polska nie zginęła”. Preją się Włosi narówni z Polakami na statku. A potem wysłuchujemy włoskiego marszu królewskiego bardzo znanej w Poznaniu Giovinezzy. Punktualnie o 14 m/s „Batory” ruszył w swą maiden voyage — „szlakiem południa” — dokoła Europy. Rozwiewali się nawet Włosi, którzy początkowo nie witali nas zbyt entuzjastycznie. Pewnie to wynik sankcyj.

Wyholowano statek na otwartą wodę. Kiedy pilot portowy opuścił pokład „Batorego”, zahuczały raz jeszcze syreny. Wtórowało trzy razy echo. Potem śruby okrętowe zaczęły hymn swej siły. Statek porwał się ku pełnemu morzu. Żegnały go syreny wszystkich okrętów, zakotwiczonych w porcie.

Huczał też co sił „Kral Aleksander”, który do niedawna był największym statkiem słowiańskim wśród zawijających do Tryjestu. „Batory” zdezonizował teraz okręt „Dubrovačka Paroplovidba”.

*

W salonach statku rozbrzmiewała we wtorek późnym wieczorem muzyka, rzędy okien jarzyły się wielką jasnością, kiedy wokół noc ogarnęła statek. Na pokładzie spacerowym i przodzie pokładu lodziowego hulał wiatr.

Statek prul Adriję, spokojnie i równo, prowadzony doświadczoną ręką kapitana Borkowskiego i jego dzielnych oficerów.

ROMAN FENGLER

KPT. BORKOWSKI
komendant „Batorego”.

FOTO E. MIONI
TRIESTE
Piazza della Borsa 13
TELEF. 61-70

*Przytelacinau
Kurjersa Poznańskiego
w dniu piątku
wypisano w numerze
miejscu Batory
z ycznosc
H. Borkowski
21 kwietnia
1936*

Pozdrowienia kpt. Borkowskiego
dla czytelników „Kurjera Pozn.”

XIII mistrzostwa pięściarskie

Łódź. (Tel. wł.) Wbrew poprzedniej uchwałie zarządu P. Z. B., za zgodą okręgow rozstawiono po dwóch zawodników w tych wagach, w których startują mistrzowie. W muszej obok Sobkowiaka rozstawiono Koziołka.

W koguciej obok Wirskiego rozstawiono Krzemińskiego. W piórkowej obok Polusa Spodenkiewicza. W lekkiej nie rozstawiano nikogo, z powodu braku mistrza Polski, tak samo jak w wadze półśredniej i średniej. W półciężkiej obok Szymury rozstawiono Szkwarkowskiego, w ciężkiej obok Pilata Węgrowskiego.

Rozstawienie odbywało się zapomocą losowania: W koguciej pomiędzy Czortkiem i Krzemińskim, w piórkowej pomiędzy Rogalskim i Spodenkiewiczem, w półciężkiej pomiędzy Dorobą i Szkwarkowskim i w ciężkiej pomiędzy Chomą i Węgrowskim.

Pierwszy dzień minął w bardzo gorącej atmosferze, wywołanej szeregiem mylnych orzeczeń, które wywołały burzę i protesty wśród licznie zebranej publiczności. W dwóch wagach nawet zainteresowane okręgi wniosły protest przeciw orzeczeniu sędziów. Złazsza orzeczenie sędziów, przesądzając porażkę Spodenkiewicza wywołało burzę protestów na widowni. Łodzi nie przeciwko temu orzeczeniu wnieśli protest, podobnie jak i Warszawa przeciwko orzeczeniu w walce Koziołek i „Sten”, które według sędziów zakończyły się wygraną Koziołka. Protesty zostały odrzucone.

Z dziesiątym w tym dniu startujących zawodników Poznania wyeliminowanych zostało czterech, w tem niespodziewanie Ratajak, który zawiódł. Obok Ratajaka odpadli Szulczyński, Klimecki i Adamczyk. Wygrali swe walki: Sobkowiak, Koziołek, Rogowski, Rogalski Sipiński i Szymura. Wirski w piątce nie walczył.

Dalsze wyniki pierwszego dnia były następujące:

Waga półśrednia: Sipiński pewnie wypunktował Bienka (Śl.), Biliy (Lwów) zwyciężył Kolonkę (Kr.), Seweryniak (Warsz.) nieznacznie pokonał Kuśnierza (Białystok) oraz Ostrowski (Łódź) wygrał z Jaworskim (Pom).

Waga średnia: Chmielewski rozniósł formalnie Wznera (Pom), Michniewicz (Lwów) wygrał z Ciałą (Białystok), Kurka (Śl.) pokonał Szulczyńskiego (Poznań).

Waga półciężka: Moszkowicz (Śl.) uległ na punkty Szymurze (Poznań), Doroba wygrał z Klimeckim (Poznań), lecz orzeczenie nie to krzywdzi Poznaniaka, Dorożyński (Pom) uległ Pietrzakowi (Łódź), oraz Pie-

niażek (Kr.) również na punkty Szkwarkowskiemu (Lwów).

Waga ciężka: Kłodas (Łódź) wygrał przez poddanie się Stankiewicza (Kr.) w dzisiejszym starciu, Pilat (Śl.) zwyciężył przez k. o. w drugim starciu Chomę

(Pom), Wrazidło (Śl.) wygrał z Adamczykiem (Poznań).

W sobotę walczy: W wadze muszej Sobkowiak i Rinke, Koziołek i Jasiński.

W koguciej — Rogowski i Górecki, Krzemiński i Gotfryd, Szczurek i Malinowski, Wirski i Czortek.

W piórkowej — Kowalski i Polus, Chrostek i Rogalski.

W lekkiej — Bakowski i Sworowski, Woźniakiewicz i Manecki.

W półśredniej — Seweryniak i Ostrowski, Sipiński i Biliy.

W średniej — Chmielewski i Pisarski, Michniewicz i Kurka.

W półciężkiej — Szymura i Doroba, Pietrzak i Szkwarkowski.

W ciężkiej — Pilat i Węgrowski, Kłodas i Wrazidło.

Południowo-Wschodnia Wystawa w Wrocławiu

od 7 do 10 maja 1936

Ośrodek, w którym koncentrują się wysiłki nauki zbliżeniem gospodarczym polsko-niemieckim.

Przemysł niemiecki wystawia: maszyny i sprzęty rolnicze, urządzenia zakładów rolniczo-przemysłowych, nawozy, ogólną budowę maszyn, urządzenia zapędnicze, narzędzia i maszyny narzędziowe, środki transportowe, samochody osobowe i ciężarowe, wodociągi, urządzenia sanitarne i przeciwpożarowe, elektrotechnikę, sprzęt radiowy, materiały budowlane, osadnictwo, artykuły biurowe.

Udział bierze wiele krajów południowo-wschodniej Europy.

Eksport produktów rolnych do Niemiec.

Legitymacje targowe i ulgowe bilety podróży — nabyć można we wszystkich biurach podróży, centrala: **Polskie Biuro Podróży „Orbis”, Warszawa, Ossolińskich 8.** Dalszych informacji udziela: **Breslauer Messe und Ausstellungsgesellschaft — Breslau 16.**

Niedziela na boiskach

W niedzielę grać będą drużyny wszystkich klas, a ponadto ligowa Warta z Dębem. W ramach mistrzostw trzech klas odbędzie się ogółem 17 spotkań o puchar pocieszenia 9, oraz kilka towarzyskich.

Warta — Dąb o godz. 16.15 na boisku Warty przy ul. Rolnej.

O mistrzostwo klasy A, walczy w Poznaniu. O godzinie 11-tej Warta Ib na własnym boisku z Kościańską Unią. Obie drużyny ubiegłej niedzieli odniosły mało oczekiwaną, zwycięstwo. Własne jednak boisko przemawia raczej za gospodarzami.

O godz. 17 spotyka się Korona na własnym boisku z Legią. Tu faworytem stuprocentowym jest drużyna gości, przewyższająca Koronę przedewszystkiem lepszą techniką oraz rutyną. Dla Korony spotkanie to ma decydujące znaczenie, to też należy się spodziewać, że stawi ona zacięty opór.

W Ostrowie odbędzie się o godz. 15 spotkanie między Ostrowią i Polonią Jędrzyńską, które zajmują trzecie wzgl. czwarte miejsce w tabeli, z różnicą jednego punktu. Ostrowia niezawodnie starać się będzie wykazać, że ostatnia porażka z Wartą Ib w Poznaniu była przypadkowa a nie rezultatem słabej formy. Polonia w bież. sezonie nie poniosła jeszcze porażki, choć straciła jeden punkt właśnie w Ostrowie z tamtejszym KPW.

Zapowiedziane spotkanie HCP i KPW Ostrowa przełożone zostało na 3 maja z powodu oddania stadionu na zawody hokejowe.

O wejście do klasy A odbędą się cztery spotkania.

W Poznaniu o godz. 11 na boisku przy radiostacji, Pentatlon starać się będzie przerwać łańcuch zwycięstw Polonii z Główniej. O tej samej godzinie na Arenie San gościć będzie Szamotulski K. S., na którym powinien zdobyć dalsze dwa punkty.

Na Arenie o godz. 16 Pogoń spotka się z zawsze groźną Polonią kępińską. Będzie to pierwszy występ Polonii w Poznaniu, która — sądząc po wysokiej wygranej z Pentatlonem, jest w dobrej formie. Goście będą się starali niewątpliwie powetować porażkę, której od Pogoni doznali na własnym boisku.

W Kościanie o godz. 15 na boisku Zakł. Psychj. Kościański K. S. usiłować będzie zdobyć pierwsze punkty w spotkaniu z Rawickim K. S.

O spadek z klasy C, odbędą się wszystkie cztery gry.

W Poznaniu o godz. 16 na boisku przy Przepadku, Poznania walczy z Sokołem Kępno.

W Grodzisku Dyskobolija spotyka się z leszczyńskim Sokołem.

W Gnieźnie również o godz. 16 do miejscowej Stelli przyjeżdża poznańska Sparta i grać będzie na stadionie.

W Starołęce o godz. 11 Blask walczyć będzie na własnym boisku z Śremskim K. S.

O mistrzostwo klasy C.

W Poznaniu o godz. 11 gra na własnym boisku HCP III z Sanem II; o godz. 14 również na własnym boisku Warta III z Pogonią II; o godz. 15 na boisku miejskim przy ul. Bukowskiej Sokół II Jeżyce ze Spartą Oborniki.

Na prowincji grają wszystkie dru-

żyny o godz. 15, a mianowicie: w Mosinie Sokół miejscowy na własnym boisku z Pogonią Śmigiel; w Zbąszyniu na stadionie Obrza z Orkanem Fabjanowo; w Ostrzeszowie Wiktorja na własnym boisku z Pogonią Środa.

O nagrodę pocieszenia P. O. Z. P. N. walczyć będą:

W Poznaniu: o godz. 9 Pentatlon II — Britania; o godz. 11 Naprzód Pozn. — Legia III i Korona II — Z. S. Luboń; o godzinie 12 Cybina II — Admira; o godz. 14 KPW II Pozn. — Warta II; o godz. 16 Legia II — HCP II.

Na prowincji: w Opalenicy o godz. 17 Sokół z Polonią Nowy Tomiśl; w Kościanie o godz. 11 Unia II z Polonią II Leszno i o godz. 15.30 w Kępnie Sokół II z KPW Ostrow.

W towarzyskim spotkaniu w Żabikowie gra o godz. 16 Stella ze Sławą Pozn. (wz)

*

W szczyptorniaku poznańskie K. P. W. spotyka się o godz. 10 na własnym stadionie w Dębcu z warszawskim AZS.

Turniej siatkówki panów o nagrodę firmy „Start” rozpoczyna się o godz. 14 na boisku ośrodka w f. przy ul. Bukowskiej. **12 leśny bieg KSM Boże Ciało** odbędzie się o godz. 12.30 w lasu w Dębnie.

W hokeju na trawie spotyka się na stadionie miejskim o godz. 12 poznański W. K. S. z wicemistrzem Niemiec S. V. Siemens Berlin.

Trójmecz kręglarski Kraków — Bydgoszcz — Poznań rozpoczyna się o godz. 11 na kręgielni związkowej p. Zielińskiego przy Górnej Wildzie 109.

Wewnętrzne zawody lekkoatletyczne AZS odbędą się o godz. 11 na stadionie ośrodka.

Lekka atletyka

Ś. p. major Engel. Po krótkiej chorobie zmarł major w st. sp. Franciszek Engel, były prezes krakowskiego OZLA, który po osiedleniu się w Poznaniu kierował przez rok również poznańskim okręgiem. W kołach sportowych zmarły cieszył się ogólnym szacunkiem, to też przedwczesny jego zgon spotyka się z serdecznym żalem.

Łyżwiarstwo

Sonja Henie zaręczyła się, jak z Nowego Jorku donoszą, ze znanym łyżwiarzem angielskim Jackiem Dunnem. Jack Dunn, jak wiadomo, był partnerem Sonji Henie i razem z nią przeszedł na zawodowość. (PAT)

Piłka nożna

Ślomiak z Warty został zdyskwalifikowany na dwa miesiące za brutalną grę na meczu z Blau - Weiss.

STRONNICTWO NARODOWE

Koło Jeżyce

Zebranie plenarne odbędzie się we wtorek, 28 b. m. o godz. 20 w sali S. N. św. Marcin 65.

Obecność wszystkich członków obowiązkowa.

Kierownictwo.

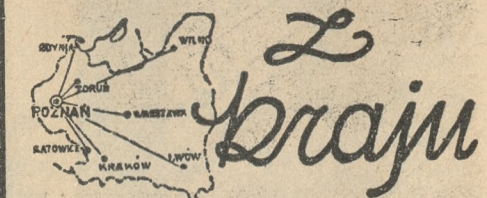
Koło Starołęka

We wtorek, 28 bm. o godz. 20 odbędzie się nadzwyczajne walne zebranie w sali „Polonia”. Przybycie wszystkich członków obowiązkowe.

Kierownik.

SZKŁA ŚWIATOWEJ SŁAWY LAOPTA

ng 9 687

ECHA WYSTĄPIENIA W. SIEROSZEW-SKIEGO W SPRAWIE OBOZU W BERE-ZIE KARTUSKIEJ

Głośnie swego czasu wystąpienie powieściopisarza Wacława Sieroszewskiego w sprawie Berezę Kartuskiej zostało krytycznie ocenione w piśmie „Prosto z mostu”, za co redaktor tegoż pisma p. Stan. Piasecki został pociągnięty do odpowiedzialności o zniesławienie i skazany na 3 miesiące aresztu i 500 zł grzywny. Obecnie sprawa ta była rozpatrywana przez sąd apelacyjny w Warszawie. Wyrok poprzedniej instancji został zatwierdzony z tą zmianą, że kara pozbawienia wolności uległa zawieszeniu.

WYWŁASZCZANIE GRUNTÓW POD ROZBUDOWĘ GDYNI

W Dzienniku Ustaw ukazała się ustawa z dnia 9 kwietnia 1936 r. o wywłaszczeniu nieruchomości na cele budowy portu i innych urządzeń morskich. W myśl tej ustawy wywłaszczać można nieruchomości na cele budowy, rozwoju i utrzymania morskich portów i przystani użytku publicznego, składów i innych urządzeń tych portów i przystani, umocnienia brzegu morskiego i morskich urządzeń. Prawo wywłaszczania na powyższe cele posiada skarb państwa i gminy oraz przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, posiadające osobowość prawną. Ustawa ta weszła w życie z dniem ogłoszenia.

KSIĄŻE PLESS POCIĄGNIĘTY DO ODPOWIEDZIALNOŚCI

Z Katowic donoszą, że przeciwko ks. Henrykowi Pless (synowi) wdrożono dochodzenie karno-sądowe z powodu oszczerstwa listu otwartego, zamieszczonego swojego czasu w angielskim piśmie „Times”. W liście tym ks. Pless zarzucał urzędowi polskiemu nadużywanie władzy, szikanowanie podatników itp. Ponieważ były to wiadomości nieprawdziwe i szkodliwe dla interesów państwa, ks. Pless pociągnięto do odpowiedzialności karnej.

LOTNISKO DLA OBSŁUGI UZDROWISK KARPACKICH

W ministerstwie komunikacji, jak donoszą, rozważana jest obecnie sprawa budowy lotniska komunikacyjnego w pobliżu Zakopanego. Pod uwagę brane są dwie koncepcje: zbudowanie lotniska, przeznaczonego dla obsługi Zakopanego w Poroninie, bądź też lotniska w Nowym Sączu, skąd Pasażerowie dowożeni byłiby autobusami do szeregu uzdrowisk i stacji klimatycznych, jak Szczawnica, Krynica, Żegiestów, Muszyna, Rabka, Zakopane itd. Jak słyhać ten ostatni projekt ma większe szanse realizacji.

INTERWENCJA

KSIEŻY ARCYBISKUPÓW LWOWSKICH

W czwartek 23 bm., księża arcybiskupi lwowscy J. E. ks. arcyb. Twardowski i J. E. ks. arcybiskup Teodorowicz interwenjowali u wojewody lwowskiego Beliny-Prądmowskiego w interesie robotników, uwieczonych w związku z ostatnimi zajściami, i otrzymali od wojewody uspokajające oświadczenie. (KAP)

ZWIĄZEK INŻYNIERJI WOJSKOWEJ

Przez władze cywilne i wojskowe został zalegalizowany Związek Inżynierji Wojskowej. Potrzeba stworzenia tej organizacji wynikała się na I Zjeździe Koleżeńskim b. Wychowanków Szkół Podchorążych Rezerwy Saperów, który odbył się w ubiegłym roku w Modlinie. Głównym zadaniem Zw. Inżynierji Wojskowej będzie zorganizowanie inżynierów i techników, oficerów i podchorążych rezerwy saperów w dążeniu do konsolidacji rezerwy technicznych naszej armii, które to zagadnienie staje się zagadnieniem ogólnopństwowym. Tak zorganizowani inżynierowie i technicy, oficerowie rezerwy, chociaż rozproszeni po swoich zawodowych pracach technicznych — staną już w okresie pokojowym do odpowiedzialnej współpracy z technikami wojskowymi — celem podporządkowania i wykorzystania przemysłu i techniki dla potrzeb obrony państwa.

Władze Związku Inżynierji Wojskowej ukonstytuowały się w sposób następujący: inż. H. Janczewski (przewodniczący), inż. J. Domaniewski, inż. J. K. Puzyna, Z. Piekut, inż. W. Pawłowski, J. Słaboszewicz i F. Zakrzewski. Siedziba Z. I. W. mieści się w Warszawie, ul. 6 Sierpnia 54/56 (Szkoła Podchorążych Saperów).

IWONICZ-ZDRÓJ

TANI SEZON OD 10. V. — 15. VI.

ZŁ 153,— ryczałt 3-tygodniowy
Żądacie prospektów.
ng 9228

Złagodzenie

bólu zapomocą wyrobienia w kraju Aspiriny ze znacznym „Bayer” w postaci kryzy na opakowaniach i tabletkach.

ASPIRINA

Do nabycia we wszystkich aptekach.

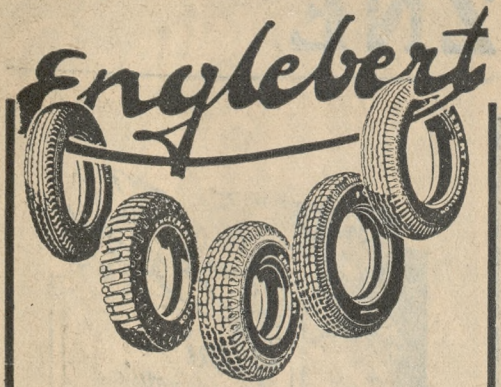
Cena za 6 tabl. obecnie już tylko zł 0,90, za 20 tabl. zł 2,25
ng 9 697

Z Nar. Organizacji Kobiet

Walne zebranie N. O. K. odbędzie się we wtorek, 28 bm., o godz. 20 w salce księgarni św. Wojciecha, Aleje Marcinkowskiego 22. Na porządku obrad: Sprawozdania roczne — wybory zarządu. Referat wygłosi p. Wanda Kokeli „O Piotrze Skardzie”.

Zarząd.

Opony i dętki samochodowe

znane w całym świecie automobilowym,
poleca we wszystkich odmianach
— zawsze świeże —

„ENGLEBERT“
Warszawa, Krak. Przedmieście 5.
Sprzedaż w całej Polsce.

Fig. 3521-62,239

Żydowska zachłanność w Palestynie

Wywiad z przywódcą Arabów Fahri Bejem

Jerozolima. (PAT). W związku z naprężeniem położeniem w Palestynie, przywódca ruchu arabskiego Fahri Bey udzielił dziennikarzom wywiadu, w którym scharakteryzował przyczyny zatargu.

Wrogie stosunki między Arabami a Żydami powstały od chwili, gdy bez porozumienia się z ludnością, gubernator wojenny Ronald Strauss wprowadził w życie ustawę o żydowskiej siedzibie narodowej w Palestynie. Narod arabski — oświadczył Fahri Bey — chce bronić swej niezawisłości. Wszystkie kongresy domagały się zniesienia tej siedziby, a ponadto utworzenia rządu demokratyczno-parlamentarnego. Nieuwzględnienie tych żądań wywołało rozruchy.

Fahri Bey wspominał dalej, że ko-

misja angielskiej izby gmin zaleciła przed 6 laty, by każdej rodzinie arabskiej zapewniono co najmniej 130 akr. ziemi. Władze mandatowe zgodziły się, natomiast Żydzi przeciwstawili się urzeczywistnieniu tej zasady i wówczas MacDonald odwołał omawiane postanowienie.

W r. 1933, przytacza Fahri Bey, przypadało na rolnika arabskiego po 90 akrów, podczas gdy Żydzi nabyli dla siebie 1,250 tys. akrów. Obecnie przeciętna własność ziemiska arabska wynosi o 60 do 70 akrów na głowę mniej, niż obiecywano przed 6 laty. Taki stan rzeczy w wysokim stopniu przyczynia się do wywoływania nieporozumień, kończących się niejednokrotnie krwawymi zajściami.

Molinard
Paris

Tg 709

Zahamowanie włoskiej ofensywy?

W Ogadenie utrudniają pochód wojsk gen. Grazianiego ulewne deszcze — Gdzie jest negus? — Na froncie północnym Włosi walczą z dużymi przeszkodami

Warszawa. (PAT). Na podstawie wiadomości z różnych źródeł PAT ogłasza następujący komunikat o położeniu na frontach Abisynji 24 b. m.:

Na froncie ogadeńskim lewe skrzydło armii gen. Graziani osiągnęło miejscowość Dagamodo, położoną na zachód od Sasabaneh. Środkowa kolumna skierowała swój atak na Sasabaneh.

Kolumna dowodzona przez gen. Augusy znajduje się na południowy wschód od Sasabaneh. Bezpośredni atak na to miasto i na Dagabur prowa-

zione ścisłą tajemnicą. Na tem tle prawdopodobnie powstały pogłoski, rozpowszechniane przez źródła włoskie, jakoby Haile Selassie został zabity przez swych zbuntowanych poddanych. Ag. Stefani stwierdza jednak w depeszy z Dżibuti, iż wspomniane pogłoski nie mogły być sprawdzone. Faktem jest jednak, iż od dwóch tygodni miejsce pobytu negusa jest nieznane. Rząd abisyński działa wszakże wciąż w imieniu cesarza.

Wydano komunikat, w którym donosi się o intensywnym bombardowaniu przez samoloty włoskie wioski i osiedli położonych w zachodniej części prowincji Woło oraz w innych górskich okolicach na południowy zachód od Desje. Komunikat ten dodaje, że położenie wojsk włoskich i askarów w pobliżu Desje jest rzekomo trudne z powodu ciągłych nocnych ataków wojsk rasa Kassady, którego prowincja Ephrata znajduje się na południe od Desje. Koczownicy, uzbrojeni przez Włochów i rzućni, by splądrowali prowincję Woło, atakują obecnie transporty marsz. Badoglio.

Źródła włoskie zaprzeczają, jakoby pomiędzy Desje i Adis Abebą doszło do poważnych walk. Uszkodzenie dróg nie będzie mogło wstrzymać pochodu wojsk, ponieważ kolumny włoskie — jak twierdzi Ag. Stefani — potrafiły przejść przez tereny pozbawione wogóle wszelkich dróg.

Oddziały askarów zajęły na froncie północnym miejscowy Ourailu, gdzie wojska abisyńskie pozostawiły wielkie składy żywności i materiałów sanitarnych. Ourailu, znajduje się na t. zw.

ZAKONNIKIEM PIGUŁKI REFORMACKIE

STOSUJĄ SIĘ:
JAKO REGULUJĄCE ŻOŁADEK,
PRZY CIERPIENIACH WĄTROBY,
NADMIERNEJ OTYŁOŚCI,
USMIERZAJĄCE HEMOROIDY
I PRZY SKŁONNOŚCIACH
DO OBSTRUKCJI JĄŁOGONYM
ŚRODKIM PRZECZYŚCZAJĄCYM
UŻYĆ 3-3 PIGUŁKI NA NOC

ng 871/2

Wroclawski

„Echo de Paris“ donosi o aresztowaniu pod zarzutem szpiegostwa. Mikołaja Aleksiejewa, redaktora dziennika rosyjskiego, wydawanego w Paryżu. Aleksiejew występował jako zagorzały zwolennik Hitlera. Odbił on liczne podróże do Niemiec, skąd nadsyłał reportaże.

W jednym z hotelów londyńskich zmarł na udar serca Alfonso Marconi, brat słynnego wynalazcy radia. Należy zaznaczyć, że w dniu dzisiejszym całe Włochy i wszystkie będące na morzu statki włoskie obchodzą „dzień Marconiego“.

Ruch oświatowy T. C. L. — to jednolity front Wielkopolski

Wspierajcie T. C. L.

kupujcie nalepki, składajcie ofiary
na Dar Narodowy 3-go Maja.

drodze cesarskiej, łączącej Desje z Adis Abebą w odległości 205 klm od stolicy. Reuter podaje z Nairobi, że 31 tu-

Uporczywe zaparcie, katary grubej kiszki, wzdęcia, osłabione funkcje żołądkowe, zastoina ogólna, osłabione funkcje wątroby, bóle w bokach i pod żebrami przechodzą przy używaniu rano i wieczorem po szklaneczkę naturalnej wody gorzkiej **Franciszka-Józefa**. Zalecana przez lekarzy.

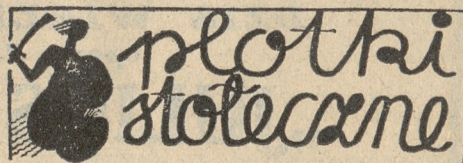
Tg 707

byłych żołnierzy włoskich, internowanych w Isioło w prowincji Kenja, w odległości 300 klm od włoskiego Somali, zbiegło, kierując się ku granicy. Wydano zarządzenia w celu ich schwytania.

MYDŁO BEBE SZOFMANA

NAJLEPSZE, BO SPECJALNE DLA DZIECI

ng 8797

25 kwietnia

Ze wzruszeniem każdy przeczytał uwagi o przełamaniu frontu, dzielącego Wielkopolskę od innych dzielnic polskich, i o szlachetnej misji tworzenia przez Wielkopolan placówek gospodarczych w innych częściach kraju. Przed pół rokiem autor tych uwag opowiadał w cukierni Fangrata w Poznaniu piszącemu te słowa o początkach tej akcji, której inne dzielnice oczekiwały od Poznania. Chłonałem z niesłabnącem zainteresowaniem opowiadanie działacza, który, jak mało kto w Polsce, pracował we wszystkich dzielnicach i zna kraj na wylot, a który, lubo mu szron pobili włosy, zawsze goreje entuzjazmem młodzieńczym.

Nareszcie, nareszcie! Idą w kraj pionierzy polskiego stanu średniego, tworząc nowe placówki i przetwarzając naszą strukturę społeczną. Myśleli o nich wszyscy w innych dzielnicach i rachowali na nich, na ich wytrwale uodolnienia, na ich rozmach życiowy, na ich twardą zawziętość zdobywania nowych terenów. Kłopoty i przeżycia, jakie przeszedł jeden z pionierów w Borystawiu, przejdą kiedyś do dziejów budowania polskiego kupiectwa.

Nie mówmy, że to mało, nie lekceważmy tego dorobku, który narasta nieustannie i będzie jeszcze rość coraz silniej, aż się przeobrazi w żywioł! To są krzepiące objawy w ciężkiej i szarej naszej doli, to jest błogosławieństwo współczesnego kryzysu.

Nikt inny tego nie potrafi uczynić i nikt inny nie jest do tego bardziej powołany, jak Wielkopola. To jest jego misja historyczna i obowiązek wobec innych dzielnic polskich. Tego oczekujemy od niego my wszyscy, którzy tego nie potrafimy niestety zrobić.

Nie było dziełem przypadku, że pierwsza powszechna wystawa krajowa wyrosła w Poznaniu. W tym fakcie wyrażał się instynkt narodowy.

Gdańsk. (Tel. wł.) Powszechnie znany jest dom Uphagena, przy ulicy Długiej. Wewnętrzne luksusowe urządzenie domu jest do dnia dzisiejszego utrzymane tak, jak było za życia pa-trycjusza w 18 wieku. Dom Uphagena słynie ze zbiorów dzieł sztuki.

Magistrat m. Gdańska jako właściciel domu Uphagena, powierzył pieczę nad nim Brunonowi Lulkowskiemu, b. urzędnikowi policji kryminalnej. Lulkowski jest Niemcem, gorliwym członkiem partii hitlerowskiej. Posada stróża muzeum była dlań nagrodą.

Okazało się, że Lulkowski ukradł z domu Uphagena bezcennej wartości dzieła sztuki, zastawiając je w lombardzie, częściowo nawet sprzedając. Po wykryciu kradzieży aresztowano niezwłocznie Lulkowskiego. Część zrabowanych przedmiotów policja zdołała odnaleźć.

Tak samo jak nie dziełem przypadku stały się Targi Poznańskie, rozwijające się nieustannie i zdobywające uznanie wszędzie indziej i poza granicami również. W rozmowach z działaczami niemieckimi podczas targów lipskich czy czeskimi podczas targów praskich spotkać się zawsze można z opinią, respektującą wysoko Targi Poznańskie, opinią zasługującą.

Czynnik oficjalne doceniają znaczenie tych targów, skoro zapraszają na nie członków ciał dyplomatycznych i przedstawicieli prasy zagranicznej. W tym roku wielkie zainteresowanie dla Targów Poznańskich okazał nowy poseł czesochosłowacki dr. Slavik, który chciałby poznać je, a przy tej sposobności kolebkę naszej kultury i państwowości. A że posiadają duże znaczenie handlowe, to widać z zainteresowania, jakim je otaczają przedsiębiorcy niemieccy.

Nie poddawajmy się pesymizmowi. Jeżeli potrafiliśmy w niesprzyjających warunkach posunąć mimo wszystko rozwój naszego życia tak silnie, jak to uczyniliśmy w latach naszej niepodległości, to może to napawać nas już nie dumą, lecz głębokim przeświadczeniem, że potrafimy z siebie wykręcić dość sił wewnętrznych i dość energii, żeby sprostać zadaniom, jakie mamy do spełnienia. Tyle naprawdę mamy jeszcze do odrobienia! Starczy tylko patrzeć z okien wagonu, przebiegając nasze ziemie, żeby się przekonać, iż znajdzie się tu pracy na pokolenia, by doprowadzić kraj do takiego stanu, w jakim go chcemy widzieć i jaki nam i naszej roli na rubieży wschodu i zachodu odpowiada.

Tylko, żebyśmy zechcieli pracować z całym wysiłkiem i żebyśmy dobyli z siebie tyle energii w życiu codziennym, na ile nas stać!

I znów nawrót do Poznania i Wielkopolski: gdzież tak umie się pracować wytrwale, w codziennym żmudzie, metodycznie, planowo, jak u Was. Och, żeby jak najszybciej wraziła się w umysł wszystkich świadomość, że — ex occidente lux! Daj Boże, by to się stało najprędzej...

WARSZAWIANIN

ERNST LEITZ - WETZLAR

Jen. Repr.: Warszawa, Chmielna 47a

Tg 698

WIADOMOŚCI POTOCZNE

Kwiecień

26

NIEDZIELA

Kalendarz rzym.-kat.

Niedziela: Marcellego
Poniedziałek: Teofila b.
Anastazego b.

Kalendarz słowiański

Niedziela: Spitimira
Poniedziałek: BogufalaSłońca: wschód 4.33
zachód 19.08

Długość dnia 14 g. 35 min.

Księżyc: wschód 8.09 zachód 0.16

Faza: 5 dzień po nowiu.

Stan wody w Warcie według notowań Inspekcji Dróg Wodnych w Poznaniu: wczoraj plus 0,40 m, dziś plus 0,38 m.

Przewidywania pogody na niedzielę: Nadal jeszcze pochmurno z przelotnymi deszczami; nieco ciepłej.

NOCNA SŁUŻBA APTEK:

Śródmieście: Apt. przy ul. 27 Grudnia 18. — Apt. im. Marcinkowskiego, ul. Nowa (Bazar). — Apt. Czerwona, Stary Rynek 37. — Apt. Zielona, ul. Wrocławska 31. — Apt. przy Grobli, Wielkie Garbary 41. — Jeżyce: Apt. pod Gwiaździa, ul. Kraszewskiego 12. — Łazarz: Apt. św. Łazarza, ul. Strusia 9. — Wilda: Apt. pod Koroną, Górna Wilda 61. — Debiec: Apt. przy ul. Debieckiej 6. — Staroleka: Apt. miejscowa. — Solacz: Apt. przy ulicy Mazowieckiej 12. — Główna: Apt. przy Krzyżu, ul. Główna 19.

KRONIKA MIASTA POZNANIA

WALNE ZEBRANIA

— * Walne zebranie i zjazd Związku Przedsiębiorstw Ekspedycyjnych. Walne zgromadzenie członków oraz zjazd przedstawicieli wszystkich firm ekspedycyjnych województwa poznańskiego, pomorskiego i śląskiego odbędzie się 2 maja r. o godz. 10.30 w sali posiedzeń Związku Towarzystw Kupieckich w Poznaniu przy Al. Marsz. Piłsudskiego 37. Tematem obrad prócz spraw ściśle związkowych będzie omówienie i wysłuchanie życzeń i postulatów ekspedytorów niezrzeszonych, w celu uwzględnienia ich w przyszłym programie prac Związku. Poza tem wygłoszone będą ciekawe referaty pp. Tryniaka i Kaweckiego o motoryzacji i aktualnych zagadnieniach zawodu ekspedytorskiego.

ŻYCIE AKADEMICKIE

— * Sodalicja Marjańska Akademików U. P. W niedzielę, dnia 26 bm. odbędzie się o godz. 9.15 w Kaplicy Sodalicznej u O. O. Jezuitów nabożeństwo miesięczne z komunią św. We wtorek, 28 bm. odbędzie się o godz. 20.15 w „Marianum” zebranie ogólne z referatem ks. prof. Skażińskiego. Członków i sympatyków serdecznie zaprasza Zarząd.

WYCIECZKI

— * Centralny Związek Zaw. Ogrodników, Oddział Wlkp. w Poznaniu. Wycieczka do Ogrodu Botanicznego odbędzie się w niedzielę, dnia 26 bm., o godz. 9-tej. Zbiórka na miejscu.

WYSTAWY

— * Wykopaliska biskupińskie, które wzbudziły tak wielkie zainteresowanie w czasie kampanii wykopaliskowej, zostaną obecnie uprzątnięte wszystkim dzięki wystawie, której otwarcie odbędzie się w poniedziałek, dnia 27-go kwietnia r. b. o godz. 12 w gmachu Tow. Przyjaciół Nauk, ul. Sew. Mielżyńskiego 26-27, dom ogrodowy, na lewo, parter. Wstęp 25 gr.

KRONIKA MIEJSCOWA

— * Płk. Gałazka, dowódca 14 p. a. i. w Poznaniu, opuścił wczoraj nasze miasto, ponieważ został mianowany dowódcą pierwszej grupy artylerji w Warszawie.

— * „Straszny dwór” po cenach zniżonych od 40 gr do 2,25 w Teatrze Wielkim w dniu 3 Maja. Przedstawienie zakupiło Towarzystwo Czytelni Ludowych. Bilety do nabycia w bibliotekach T. C. L.

— * Ruch samochodowy w czasie Targów. Podobnie, jak w ubiegłych latach, w okresie Targów Poznańskich, wzrasta się w znacznym stopniu ruch samochodowy na terenie Poznania. W związku z tem poczynione zostały odpowiednie starania w celu uregulowania ruchu, oraz w sprawie parkowania zamiejscowych samochodów. W celu usprawnienia ruchu w najbliższym sąsiedztwie Targów, wydany został zakaz postoju dla samochodów i taksówek wzdłuż hal targowych, a więc przy ul. Marsz. Focha, od ul. Bukowskiej do cmentarza żydowskiego.

Na polecenie zarządu Targów i po uzgodnieniu ze starostwem, Automobilklub Wielkopolski uruchomił, począwszy od soboty, dwa postoje dla samochodów, przy których stale urzędować będzie dozorca, który będzie odbierał samochody i je pilnował za kilkudziesięciu groszową opłatą. Postoje te mieścić się będą: jeden przy ul. Bukowskiej, przy krawężniku skweru, na którym znajduje się pomnik Kościuszki. Dojazd zarówno do postoju, jak i przed główne wejście Targów odbywać się będzie wyłącznie prawą częścią ulicy

PRZED OTWARCIEM TARGÓW

Dziś, w sobotę, o godz. 22.17 przybywają z Warszawy, w związku z jutrzejszym uroczystym otwarciem Targów Poznańskich, które odbędą się o godz. 9.30. wicepremier Kwiatkowski i minister Górecki.

Jutro, w południe o godz. 13.08, przybędą do Poznania z Paryża, tym samym pociągami, który wieść będzie do Warszawy premiera belgijskiego Van Zeelanda, wiceministrowie Bobkowski i Piasecki, którzy bawili w Paryżu w sprawach magistrali węglowej. Wicepremier Kwiatkowski wygłosi przemówienie na śniadaniu, które o godz. 13.30, wyda w „Bazarze”. Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu.

*

Naskutek starań zarządu Związku Towarzystw Kupieckich w Poznaniu województwo zezwoliło na przedłużenie handlu we wszystkich branżach o jedną godzinę w okresie Targów Poznańskich, t. j. od soboty, 25 bm do soboty, 2 maja b. r.

Bukowskiej. — Drugi postój mieścić się będzie przy małym dworcu kolejowym, nawprost wejścia na Targi.

— * Z Miejskiego Komitetu Pomocy Bezrobotnym. Miejski Komitet Pomocy Bezrobotnym zwraca się do wszystkich Obywateli m. Poznania z gorącą prośbą o deklarowanie obiadów na rzecz bezrobotnych, przypominając równocześnie, że po wszelkie wpłaty oraz po odbiór deklaracji upoważnieni są jedynie tylko ci wysłannicy, którzy legitymują się legitymacją zaopatrzoną w fotografie oraz w stempel podłużny na teście, jak również podpisami przewodniczącego Komitetu, tymcz. prezydenta miasta Wieckowskiego wzgl. zastępcy tegoż ks. palata Steinmetza oraz skarbniczki p. Jankowskiej.

— * Zwalczenie nielegalnego handlu przemysłu i rzemiosła. Władza przemysłowa i instancji ukarała w okresie od dnia 16 do 22 bm. 30 osób winnych naruszenia ustawy przemysłowej. Za niezgłoszenie, zmiany, lub zaniechania prowadzenia przemysłu ukarano 10 osób, za nieodpowiednie oznaczenie przedsiębiorstwa na zewnątrz 3 osoby, za uprawianie handlu

Na Targach Poznańskich wre od kilku dni i nocy gorączkowa praca. Na fotografi, wykonanej dziś, na 24 godziny przed otwarciem Targów, widzimy wykończanie stoisk w Pałacu Targowym.

mieckie. Zdaniem p. Szustera fakt, iż Polka otrzymała kartkę reklamową w języku niemieckim tłumaczy się albo omyłką ze strony osoby piszącej adresy, albo też tem, iż odnośna osoba przy zakupie posługiwała się językiem niemieckim i dlatego też została wpisana do odnośnej książki.

Specjalny skład bławatów

F. Kaźmierski

St. Rynek 38/39

Pg 4042-17.80

Nowy dowódca 17 dywizji

Gniezno. (Tel. wł.). Dowództwo 17 dywizji w Gnieźnie objął pułkownik dypl. Maksymilian Kamski-Milau. Płk. Kamski przybył do Gniezna z Grodna, gdzie pełnił obowiązki zastępcy DOK Grodna. (br)

szkoły handlowej, na jednoroczny kurs przysposobienia krawiecko-bielżniarskiego oraz na jednoroczne kursy przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym. Bliższe informacje oraz prospekty w sekretariacie Szkoły, ul. Marsz. Focha 2.

— * 40 lat pracy na niwie stolarstwa. Fabryka mebli L. Jarczyński należy do jednych z najstarszych firm swarzędzkich. Istnieje bowiem od roku 1896. Założona przez mistrza stolarskiego s. p. Ludwika Jarczyńskiego, obchodzi w tym roku 40-lecie swego istnienia. Solidna praca, fachowość, oparta na długoletnim doświadczeniu, zyskała sobie firmie opinię pierwszorzędną fabryki mebli, która dzięki doskonałemu wyposażeniu technicznemu postawiła swą produkcję na wysokim poziomie, tak pod względem jakości, jak i kształtów oraz linii architektonicznych, posiadając kilka zaszczytnych wyróżnień na różnego rodzaju wystawach i targach. Firma zdobyła sobie dla swych rzeczywistych doskonałości jakości produkowanych mebli szeroki rozgłos i cieszy się wielkim uznaniem wśród szerokiego kręgu klientów. W Swarzędzu przy ulicy Podgórznej nr. 14 posiada stale zaopatrzone składnice, pozwalające na swobodne dokonanie wyboru różnego rodzaju mebli, szczególnie pokoi jadalnych, gabinetów męskich i sypialni. — Na tegorocznych Targach Poznańskich zaprezentuje firma zaledwie cząstkę swej naprawdę wartościowej i cennej wytwórczości na obszernym stoisku w hali rzemiosła.

— * Zamknięcie drogi. Powiatowy Zarząd Drogowy w Poznaniu zamierza rozpocząć w dniu 29 kwietnia 1936 r. budowę drogi powiatowej Poznań — Pobiedziska — Gniezno na odcinku Kocanowo. W związku z tem, zamknie się z dniem 29 bm. aż do odwołania dla wszelkiego ruchu publicznego odcinek wzmiankowanej wyżej drogi powiatowej. Drogę objazdową dla zamkniętego odcinka wyznacza się z Moraczewa przez Węglewo, Głównę do Pobiedzisk, oraz z Pobiedzisk przez Polskawicę, Bociniec do Kocanowa.

— * Zabawy w „Tygodniu Propagandy Związku Pań Domu”. W niedzielę, dnia 26 bm. Związek Pań Domu urządzi w swym lokalu przy ul. 27 Grudnia 19, o godz. 15 zabawę dla młodszych dzieci, o godz. 18 zaś dla młodzieży.

— * Dancing-Bridge w kawiarni p. Józwiaka. Towarzystwo Pomocy dla Inteligencji urządzi dzisiaj, w sobotę, dnia 25 bm. w kawiarni p. Józwiaka, ul. Fredry nr. 12, od godz. 20 dancing-bridge z wieloma miłymi niespodziankami. Bufet własny, tani i obfity. Wstęp wolny. Na powyższą imprezę najuprzejmiej zaprasza Komitet.

KRONIKA POLICYJNA

— * Walka z żebractwem. Wywiadowcy miejskiego komitetu walki z żebractwem w Poznaniu ujęli 13 osób, za uprawianie żebractwa, odstawiając je do aresztu policyjnego. Jak widać z tej krótkiej notatki, żebractwo w ciągu ub. tygodnia wzrosło się. (sk)

— * Obława na bezdomnych. Wydział śledczy w Poznaniu przeprowadził obławę

TEATR WIELKI DZIS WIELKA PREMIERA opery J. Fr. Händla

„JULIUS CAESAR”

Kierownictwo muzyczne: dyr. Dr. Zygmunt Latoszewski.
Reżyserja: Karola Urbanowicza.
Nowa dekoracja: Zygmunta Szpingiera.

W niedzielę po południu o godz. 3-ciej po cenach popularnych operetka

„ROSE-MARIE” z JADWIGĄ MUSIELEWSKĄ

W niedzielę wieczorem o godz. 8-mej galowe przedstawienie opery

„HALKA”

z pożegnalnym występem świetnego tenora

STANISŁAWA DRABIKA.

W roli tytułowej wystąpi znakomita primadonna
STANI ZAWADZKA

Kierownictwo muzyczne: dyr. Dr. Zygmunt Latoszewski.
Ceny od 60 gr. do 3,— zł.

W poniedziałek

„BAL w SAVOY’U”

określonego bez licencji — 11 osób i wreszcie za uprawianie rzemiosła bez karty rzemieślniczej 6 osób. (sk)

— * Nie będzie inwestycji tramwajowych. Jak się dowiadujemy, w pierwszej połowie rb. nie będzie większych inwestycji przy rozbudowie sieci tramwajowej P. K. E. Przesłoroczny projekt przedłużenia linii 4 do dworca Poznań — Debiec nie będzie wykonany. Natomiast rozpoczęła się wymiana starych torów, oraz drobne prace reparacyjne na torach. Dotychczas wymieniono 235 metrów toru przy ul. Bukowskiej, oraz wymieniono zakręt przy pl. Świętokrzyskim. W programie prac tegorocznych znajduje się jeszcze wymiana toru przy skrócie Al. Marcinkowskiego i pl. Wolności. (pt)

— * Jeszcze sprawa niemieckiej kartki reklamowej. W związku z naszą notatką z dnia 23 bm. wyjaśniam nam p. J. Szuster (ul. Wrocławska 19), iż od kilku lat wysłał swoim odbiorczyńiom, na sezon letni i zimowy, ulotki reklamowe polskie i nie-

„śluby majowe”. W drugiej połowie kwietnia, oraz w pierwszych tygodniach maja zauważa się niewielką ilość zapowiedzi, zgłoszonych w urzędzie stanu cywilnego. Istnieje bowiem przesąd, że t. zw. „śluby majowe” nie przynioszą nowożeńcom szczęścia. Objaw ten obserwuje się corocznie. (pt)

— * Ceny detaliczne notowane w mieście Poznaniu w dniu 22 bm. (według miejskiego urzędu statystycznego): Mleko niezbierane 1 litr: cena najniższa 18 gr, cena najwyższa 20 gr, cena najniższa 24 gr; jaja 1 sztuka 6 gr; twaróg 1 kg. 60 gr; masło solone 1 kg. 2,80 zł, mleczarskie 1 kg. 3,00—3,20 zł.

RÓŻNE

— * Dyrekcja Państw. Szkoły Handl. i Przem. Żeńskiej w Poznaniu przyjmuje zgłoszenia do I klasy 4-letniego gimnazjum krawieckiego, do I klasy 3-letniej

**Grzeć
PIĘGOM
Krem i mydło
LESZNICERA**

Wytwórca:
Aptekarz Drancz i Ska,
Bielsko.

Tg 712

A2

na terenie przytułku dla bezdomnych na Zawadach i w Kobylepolu. Podczas obławy przytrzymano i doprowadzono do komisariatów policyjnych 41 osób. Pięć z nich osadzono w areszcie policyjnym. Z przytrzymanych, dwóch osobników poszukuje starostwo grodzkie i komisariat VIII, jako podejrzanych o kradzież. (kl)

Kradzież dzwonek z gmachu sądu apelacyjnego. W dniu 29 lutego r. b. w gmachu sądu apelacyjnego na drugim piętrze jakiś osobnik skradł kilka dzwonek. Dochodzenia policyjne nie ustaliły sprawców kradzieży. Dopiero dziś, w sobotę przed południem zgłosił się do wózników w sądzie apelacyjnym Franciszek Stachowiak (Dolna Wilda 42, m. 10) i doniósł, że kradzieży dzwonek dokonał Franciszek Jaroski z Żegrza. Jaroski w dniu 29 lutego przybył wraz z swoim przyjacielem Antonim Juraszkim na rozprawę sądową. Po rozprawie ukrył on się i po godz. 15, gdy wszyscy opuścili gmach sądu, powykrecął dzwonek i zabrał je. — Sprawą tą zajmie się policja. (m)

KRONIKA SĄDOWA

*** Sprawa spoliczkowania adwokata w apelacji.** Pewien ziemianin, p. W., miał proces cywilny w dniu 15 lipca ub. r. z firmą „Polski Fiat” w Grudziądzu. Z ramienia firmy występował adw. Rudka. W czasie procesu adw. Rudka odezwał się w sposób lekceważący o p. W. i jego żonie, co dało powód do scysji na sali sądowej. Następnie po rozprawie p. W., wyszedłszy na ulicę za adwokatem Rudką, spoliczkował go w silny sposób. Znieważony adwokat wniósł skargę do prokuratora o spowodowanie przez W. trwałego kalectwa, ponieważ, jak twierdził, ogłuchił na lewe ucho. Sąd okręgowy w Grudziądzu na rozprawie z dnia 28 lutego r. b. uznał p. W. winnym tego występkę i skazał go na jeden rok więzienia, darując mu połowę kary na mocy amnestji i zawieszając wykonanie reszty na lat 5. Oskarżony odwołał się od wyroku. Przed sądem apelacyjnym obrońca oskarżonego stawiał sensacyjne wnioski o ściąganie akt sprawy adw. Rudki, w której oskarżony był o szpiegostwo i w sądzie okręgowym skazany na 6 lat więzienia. Sąd apelacyjny jednak wyrok ten uchylił, ponieważ już wówczas, przed 7 laty, oskarżonym tłumaczył się na rozprawie silnym przytępieniem słuchu. Dalej adwokat wniósł o zbadanie kliniczne słuchu i stanu zdrowia adw. Rudki, oraz na powołanie szeregu świadków z pośród palestry toruńskiej na okoliczność jego chronicznej głuchoty. Sąd apelacyjny wnioski te oddalił. Po naradzie wyrok i instancji został uchylony co do wymiaru kary i p. W. skazany na 8 miesięcy więzienia z darowaniem mu połowy kary na mocy amnestji i zawieszaniem wykonania reszty na lat 5. Sąd apelacyjny uznał przytem, że nie zaszło trwałe kalectwo adw. Rudki, lecz nieumyślne spowodowanie przez p. W. naruszenia czynności fizycznych przez czas dłuższy, niż dni 20. (m)

Ogólnopolski kongres emerytów państwowych

Dnia 2 maja b. r. odbędzie się w Poznaniu o godz. 14 w sali ogrodu zoologicznego ogólnopolski kongres emerytów państwowych, wdów i sierot, który zwołany został staraniem Związku Poznańskiego. Ze względu na odbywające się Targi Poznańskie uczestnicy kongresu korzystać mogą z 75 proc. zniżek kolejowych w drodze powrotnej.

Na kongres przybędą, jak się dowiadujemy, przedstawiciele emerytów z całej Polski, reprezentanci rządu, przedstawiciele nauki i pracy, członkowie komisji dla zagadnień emerytalnych, i t. p.

Uczestnicy zamiejscowi otrzymają, po zgłoszeniu się w Związku, przy ul. Matejki 61 i po nadesłaniu znaczka pocztowego, karty uczestnictwa, upoważniające do wszelkich zniżek, jak i do ulgi kolejowej. Kwatery będą na życzenie zapewnione. (pt)

Proces o zajścia uliczne w Lesznie

Leszno. (lh). W piątek rozpoczął się przed sądem okręgowym wielki proces o zajścia uliczne, w czasie demonstracji bezrobotnych w styczniu b. r. Na ławie oskarżonych zasiadło 41 osób, z których tylko 16 odpowiada z wolnej stopy, reszta zaś przebywała w areszcie śledczym. Rozprawie przewodniczy s. o. Kamiński, jako wotanci zasiadają s. o. Simiński i s. g. Sobiech; oskarża prok. Czak. Oskarżonych bronią adwokaci Krauze i Grzebiński, oraz apl. adw. Janke.

Akt oskarżenia zarzuca wszystkim podświadym przestępstwo z art. 162 i 163 k. k. Przed południem sąd stwierdzał personalia oskarżonych oraz odczytał akt oskarżenia.

Po przerwie obiadowej przystąpiono do słuchania licznych świadków. Zeznania świadków trwają krótko, sąd ogranicza się do stawiania zaledwie kilku pytań. Naogół zeznania świadków są obciążające dla oskarżonych. Oskarżeni w dużej mierze zmieniają zeznania, złożone w śledztwie.

Dziś, w sobotę dalszy ciąg rozprawy. Wyrok spodziewany jest w poniedziałek. Zainteresowanie rozprawą bardzo duże.

Ślub na łożu śmierci

Kościan. (mk) W dniu 22 bm. zmarła w Pelikanie, pod Kościanem, Paulina Teresa Domagałowa, przeżywszy 73 lata, która wzięła ślub kościelny na łożu śmierci z Walentym Domagałą krótko przed zgonem.

Zmarła z powodu niemożności życia małżeńskiego rozwiodła się ze swoim pierwszym mężem i od lat 43 żyła z Walentym Domagałą, na mocy otrzymanego ślubu cywilnego. Przed 2 tygodniami, wskutek nieszczęśliwego wypadku, zmarł pierwszy mąż Domagałowej, która, ze względu na swój podeszły wiek, poczyniła bezzwłoczne starania celem otrzymania ślubu kościelnego z Walentym Domagałą. Po załatwieniu wymaganych formalności wyznaczono jako datę ślubu 22 bm.

W dniu 22 bm. jednakże Domagałowa nagle zachorowała, tak, że łoża nie mogła opuścić. Wtenczas ks. mansjonarz Klebba udał się do niej i przygotował do aktu ślubu, poczem ks. prob. Bednarkiewicz udzielił Domagałowi ślubu na łożu śmierci.

Śp. Domagałowa zmarła trzy godziny po ślubie.

Pasy transmisyjne

w znanych od 58 lat jakościach dostarcza
Z. MAZURKIEWICZ Sp. z o.o.
fabryka pasów i składnica artykułów technicznych.
Kantaka 8/9 POZNAŃ telefon 30-22
dz. 1605

KSIEGI STANU CYWILNEGO

Zapowiedzi.

Dnia 24 b. m. wywieziono następujące zapowiedzi (osoby, przy których nie jest podana miejscowość, mieszkają w Poznaniu):

Drukarsz Maksym. Jakubowski i introl. Kazimiera Zielonacka; strzelec i bat pancern. Adam Baranowski i pracown. Czesł. Michalska; rob. Franc. Cierpiszewski i Walentyna Kaleb; rozp. kup. Alojzy Bauer i frebl. Marianna Nawrotówna; szof. Paweł Surowiec i Franc. Bukowska.

Zgony.

Dnia 24 kwietnia 1936 r. zapisano następujące zgony: Bolesław Kowalski, tokarz, 44 lat; Józef Maćkowski, urzędnik prywatny 52 lat; Eufrozyna Wiza z domu Elterówna 67 lat; Marian Markiet, saper 7 Batalionu Saperów — uczeń cieśli, 21 lat; Teresa Kodarówna, 1 rok, 2 mies.; Marian Kalisz, 15 minut. Eleonora Muszyńska z domu Jux, wdowa 73 lat; Sylwester Bogdaszewski, 3 miesiące, 27 dni; Wojciech Domański, 12 godzin.

Niniejszem podajemy do wiadomości, iż założyliśmy

w Bninie

własną agenturę „Kurjera Poznańskiego”, którą prowadzić będzie p. Br. Ławewski, ul. Poznańska 111.

Agentura powyższa przyjmuje zamówienia na maj po cenie oryginalnej, bez dopłat.

Składki i pokwitowania

W administracji naszej złożono w dalszym ciągu:

Na biednych parafii Naramowice: Jan Kochanowski 10 zł; — razem 10 zł.

Na odnowienie kaplicy Pana Jezusa: Florian Laurentowski 2 zł; — razem 2 zł.

Na biednych na Polesiu: J. Kolodziej-ski (Zgierz) 7; — razem 7 zł.

Na pomnik Śc. Jezusowego: Felicja Bernacka z podziękowaniem za łaskę, że choroba odbyła się bez operacji, 5 zł; — M. Z. 1 zł; — Alojzy Piotrowicz (Lubosz Stary) 2 zł; — razem z poprzednio pokwitowaniami 148,60 zł.

Cera świeża jak rosa

Świeżość cery jest warunkiem jej piękności. Zastanówcie się, jaką szkodę może jej przynieść nieodpowiednie mydło...

Tylko dobre mydło — Elida 7 Kwiatów — stanowi podstawę racjonalnej pielęgnacji cery. Obfita piana usuwa z porów wszelkie zanieczyszczenia. Posiada wybitne własności kosmetyczne, jest nadzwyczaj łagodna i dzięki temu czyni cerę miękką i delikatną.

MYDŁO KWIAŁÓW ELIDA
BADANE
DERMATOLOGICZNIE

Z WIELKOPOLSKI

*** Leszno.** „Wieczór schubertowski”, urządzony przez Kółko Germanistyczne przy państwowym gimn. Komeńskiego, był imprezą udaną i zgromadził dużą ilość publiczności. Po przemówieniu prof. Szpunara o pięknie muzyki schubertowskiej, wygłosił krótki referat o życiu i twórczości Schuberta prof. Ballarin. Następnie orkiestra 55 p. p. odegrała „Niedokończoną symfonię”, poczem odśpiewali swoje partie solowe p. Stella Lisiecka i p. Fechner przy akompaniamencie p. I. Perzyńskiej. Solo fortepianowe „Momento Musicale” z opusu 94 nr. 3 odegrała 14-letnia Wanda Kasprzakówna, poczem odegrano kilka obrazków z życia Schuberta, w charakterystycznych strojach biedermajerskich.

— Święto patrona harcerstwa św. Jerzego obchodzi miejscowe harcerstwo uroczystie. W sobotę odbędzie się wspólna spowiedź, wieczorem pochód przez miasto i oddanie holdu poległym harcerzom przez zatknięcie, przez każdą z drużyn, pionacej pochodni przed pomnikiem Wolności na pl. Kościuszki. W niedzielę wspólna Komunia św. i dalsze uroczystości.

— Na otwarcie sezonu lekkoatletycznego urzędują znany oddział „Sokół” miejscowego interesujące zawody wewnętrzne z udziałem znanych zawodników, jak i dobrze zapowiadające się narybku. Zawody odbędą się w niedzielę o godz. 15 na boisku „Sokoła”.

— Koncert na bezrobotnych urzędują komitet obywatelski dnia 2 maja b. r. w hotelu Polskim.

*** Swarzędz.** W dniu dzisiejszym upływa 40 lat od chwili powstania dwóch potężnych ośrodków stolarskich, a mianowicie: firmy L. Jarczyński i Bracia Pohl zdający egzamin swej pięknej egzystencji. Obie firmy, mimo trudnych warunków finansowych, zatrudniają kilkunastu ludzi i zdobyły poważne odznaczenia za wykwasne i solidne meble.

— Na tegorocznych Targach poznańskich wystawi swe eksponaty około 14 firm swarzędzkie. Zwracamy uwagę Oczelotnikom na wytwórnię bilardów automatycznych oraz specjalistyczne meble.

*** Szamotuły.** W ostatnich dniach stwierdzono przyrząd natyroskowy na meble. (s. d.) dzono u mieszkańców tutejszych baraków wypadki tyfusy. Jak się dowiadujemy, zachorowało dotychczas 16 osób, z których większość musiano umieścić w specjalnym oddziale dla zakażonych w szpitalu im. św. Józefa, reszta zaś izolowano, aby zapobiec dalszemu szerzeniu się choroby. (sc)

Agenturę „Kurjera Poznańskiego” na

Tarnowo Podgórne

obejmuje p. Władysław Szulczewski, zamieszkały w Tarnowie Podgórnym. P. Szulczewski jest upoważniony do kasowania abonamentu na maj i dalsze miesiące.

*** Września.** Na ostatnim zebraniu Akcji Katol. wiceprezesa Kat. Tow. Kobiet p. S. Chojnacka wygłosiła referat n. t. „Co daje Akcja Kat. jednostce i społeczeństwu”.

— Na walnym zebraniu Stow. Plantatorów Buraków Cukrowych wybrano zarząd w nast. składzie: pp. J. Trawiński (Gulczewko) — prezes, W. Cichocki (W. 266) — wiceprezes, J. Barczak (Józefowo) — sekr., I. hr. Mielżyński (Iwno) — skarbn., Suchorski (Wesembórz), Bremer (Nowawies) — lawnicy. Komisję rewiz. tworzą pp.: Kropacz (Obłaczkowo), E. Kubacki (Zerniki) i Kozielski (Cieśle).

— Ogrodnik Czernik z Chwałibogowa w czasie rzekomej obławy postrzelił Grenkiego, biorąc go za złodzieja. Rannego w nogę ostawiono do tut. szpitala, gdzie dokonano wyjęcia kuli.

— Doprowadzono z ulicy umysłowo chorego, niej. Bałuniakowa, na tut. posterunek. Dotychczas nie ustalono miejsca zamieszkania. Jest on w wieku około 30 lat.

— W domu mieszkalnym p. A. Beza w Gutowie Małym powstał pożar. Straty oblicza się na 1.200 zł. (rw)

*** Żnin.** Przed kilkunastu dniami wyjechał z Żnina w tajemniczy sposób Żyd dr. Schik bez

wymeldowania się. Schik jest obywatelem niemieckim, a w Polsce przebywał tylko za paszportem. Jak się dowiadujemy, Schik jest poszukiwany przez władze niem. W mieście krąży różne pogłoski na temat tajemniczego wyjazdu Żyda.

— Od dłuższego czasu dochodziło do stałych bójek i napaści na niej. 20-letni Kupczyk w Wiewiurczynie. W tych dniach, kiedy Kupczyk zamykał bramę podwórza swego ojca, napadło go kilku osobników. Kupczyk zdołał wyrwać się napastnikom, dobył z kieszeni browninga i postrzelił niej. Barucha Gutkowskiego i Świątkę, którzy zostali przewiezieni do szpitala pow. w Żninie.

— W zabudowaniach rolnika Kantowicza w Piastowie wybuchł groźny pożar. Pastwą płomieni padło całe zabudowanie rolnicze. (zd)

Z POMORZA

*** Chojnica.** Pożar wybuchł w kaplicy katolickiej w Zapceniu. Kaplica spłonęła doszczętnie, z całkowitem urządzeniem. Kaplica wybudowana była całkowicie z drzewa. Szkody powstałe przez pożar wynoszą około 10 000 zł, które w całości pokrywa ubezpieczenie.

— W nocy nieznanymi sprawcy włamali się do stajni roln. Dama Jana w Włoszoborzu i zabrali parę wartościowych koni. Tej samej nocy i prawdopodobnie ci sami sprawcy skradli jednego konia na szkodę roln. Emila Wernera w Wąldowie. (dch)

*** Sepólno.** Epilog krwawego dramatu przed szkołą w Jeleniu. pow. sepolńskiego, rozegrał się przed wzmocnionym wydziałem karnym sądu okręgowego. Uczestnicy bójki odpowiadali za zabójstwo sp. Franciszka Fojuta z Frydrychowa, oraz za udział w bójce. Przewód sądowy ustalił, że bójkę wszczęli bracia Fojutowie, z których jeden (Franciszek) został zabity. Oskarżeni Dziurda i Stasiak zostali uwolnieni od winy i kary, natomiast dwaj bracia Fojutowie skazani na karę więzienia po 6 miesięcy. Sad ustalił, że aczkolwiek Dziurda jest zabójcą Franciszka Fojutę, nie można przypisać mu winy, ponieważ działał w obronie koniecznej. (dch)

*** Toruń.** Na niedzielę, dnia 26 b. m., przypada uroczystość 50-lecia istnienia cechu fryzjerskiego. Uroczystość ta zapowiada się wspaniale. Po wysłuchaniu uroczystej mszy św. uczestnicy uroczystości zwidzą zabytki m. Torunia. O godz. 12 odbędzie się w sali „Tivoli” akademja, podczas której nastąpi rozdanie dyplomów zasłużonym członkom cechu. Wieczorem zaś odbędzie się bal reprezentacyjny.

— Z okazji „Dnia Lasu” miejscowy komitet ześrodkował całą swoją uwagę i środki finansowe na wykonanie zalesień nieużytków drobnych rolników. Zalesione zostaną grunty około 40 morgów. Koszty sadzonek, potrzebnych do wykonania zalesień, poniesie Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu.

— Do właścicieli mieszkania nr. 6 przy ul. Jęczmiennej 15 zgłosił się nieznany osobnik, chcąc wynająć pokój, przyczem proponował zapłatę za cztery miesiące zgóry. Należność w sumie 360 zł chciał uregulować natychmiast, zadając wydania 40 zł. Gdy tego nie uczyniono, podejrzany osobnik wyszedł. Ten sam manewr powtórzył w tym samym domu u właścicieli innego mieszkania, lecz przekonawszy się, że nie uzyska, czempredziej się ulotnił. Nie ulega wątpliwości, że był to oszust, który wpadł na nowy sposób zdobycia pieniędzy.

— W Chelmży odbyły się manifestacje bezrobotnych. Zarząd miejski przyrzekł, że zatrudni przy pracach 200 robotników dziennie. Należy zaznaczyć, że w Chelmży znajduje się 1.700 zarejestrowanych bezrobotnych. (z)

Z GDYNI I WYBRZEŻA

*** Gdynia.** W Redlowie, przy ul. Hetmańskiej, wydarzył się wypadek, który łatwo mógł pociągnąć za sobą więcej ofiar w ludziach. W domu p. Groma, pośpiesznie budowanym, kazał majster budowlany przedwcześnie usunąć drewniane oszalowanie, na którym spoczywały sufity. Jak stwierdzono, oszalowanie powinno sufity wspierać jeszcze przez co najmniej 10 dni. Skutki pośpiesznego budowania nie dały na siebie czekać. Jeden z sufity opadł, grzebiąc w gruzach dwa robotników, zatrudnionych przy wykończeniu budowli. Rannych robotników musiano odwieźć do szpitala. (p)

DZIAŁ KULTURY I SZTUKI

ĆWIERĆ WIEKU PRZY PALECIE

(Wystawa zbiorowa Tadeusza Walkowskiego w Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych)

Najwcześniejsze prace na wystawie retrospektywnej (jak została nazwana) Tadeusza Walkowskiego pochodzą z r. 1911, t. j. z okresu, kiedy młody, rzutki wtedy artysta uczęszczał do Akademii Sztuk Pięknych w Monachium; następne z r. 1917 i 1919, to mało znaczące szkice olejne i temperowe. Dopiero „Autoportret” i trzy pejzaże z r. 1922 stanowią silniejszy punkt zaczepienia dla widza, który obchodzi wystawę z katalogiem w ręku, opatrzonym datami orientującymi o terminie powstania obrazów. Zawiera on zgorą 60 płócien, które reprezentują dorobek ćwierć wiekowej pracy. Składają się na niego obrazy, martwe natury, portrety, a przede wszystkim sceny rodzajowe, animalistyczne i jeden obraz historyczny.

*

Najbardziej charakterystyczną cechą talentu Walkowskiego jest bardzo silny temperament. Maluje szerokimi i dużymi pędzlami, nakłada z rozmachem na płótno grube pokłady farby. Tego rodzaju psychika malarska usposabia do szybkiego kończenia obrazu. Stąd też wiele jego płócien nosi charakter z werwą malowanych szkiców, pospiesznie notowanych wrażeń. Mam na myśli niektóre krajobrazy (Nr. 62, 20, 19, 25), które dzięki tego rodzaju pracy mają typ malarskiej dekoracyjności. Rysunek konturowy ujmując motywy pejzażowy w kilka plam barwnych o pewnej dość znacznie uproszczonej skali kolorów. A więc zieleni drzew podcieniona błękitem, niebo-ultramaryną czy kobaltem prawie jednolicie podmalowane; na niem białe plamy chmur. Coś jakby afisz a czasem jak dekoracja teatralna (np. „Motyw z Palatynu”). W krajobrazie „Dęby w Rogalinie IV” otrzymujemy zestawienia tych kilku barw więcej odcieni, soczystości i głębi, dzięki czemu obraz ten należy do najciekawszych na wystawie — podobnie jak „Pejzaż tokański Nr. 67”, który od poprzedniego różni się subtelnością zestawień barwnych.

W innej serii krajobrazów natomiast widać większe opanowanie temperamentu a może raczej głębsze zajęcie się tematem. Dotyczy to zwłaszcza prac z lat wcześniejszych jak np. „Topole”, „Pejzaż zimowy” i „Montmartre”; odznaczają się one bardziej wyszukanymi przejściami w zieleni drzew i w białoszarej przestrzeni nieba — podobnie rzecz ma się w nastrojowym „Pejzażu w Wörth”.

*

Jednakże krajobraz jest w twórczości Walkowskiego jakby drugoplanowym przedmiotem zainteresowania, jest jakby pracą przygotowawczą dla scen rodzajowych w plenerze. Jest on bowiem tak z zamilowania, jak ze szkoły (Zügel), animalista, jednym z bardzo niewielu, jakimi współczesne malarstwo polskie pochwalić się może. Krowy, konie, buhaje to jego żywioł. Ten genre malarstwa, to główny punkt jego artystycznych zamierzeń, które — jak nam obecna wystawa dosadnie wykazała — daje bardzo poważne i dodatnie wyniki. Tu artysta czuje się na swoim terenie, a temperament, zawsze bystry, trzymamy jest na wodzy, a to dzięki tematowi, który zmusza do większego wysiłku niż sam krajobraz jako taki. Nie zanika w nich jednakże skłonność do nieco dekoracyjnego traktowania i tych tematów, pochodząca od nakładania grubej warstwy farby szerokim, dużym pędzlem. Jednakże, na odległość, z tych brutalnych czasem maźnięć pędzlem powstają piękne efekty malarskie jak np. „Krowy w lesie”, na tle pejzażu jesiennego, lub bardzo dobre „Studium krowy”, w którym tak kształty zwierząt z siłą są oddane, jak i charakter pleneru trafnie wyczuły. W obrazie „Krowy z dziewczynką” czarna łata krowy ma intensywny walor na tle rozświetlonej zieleni.

W tych też tematach zarysowuje się pewna nieznacząca ewolucja ku sui generis realizmowi. Ginie zwolna zbyt dekoracyjne wyodrębnienie poszczególnych kolorów a zaczyna się umiejętnie wtapianie figur i zwierząt w tło krajobrazu a tem samem ściślej wiązanie tych elementów w bardziej jednolitą całość, tak formalną, jak i kolorystyczną. Węć jako przykład chmurnego pleneru: „Szary dzień”, a

delikatnego rozpylenia światła słonecznego: „Walach przy wozie” i duży obraz „O zmroku” znowu jedna z najlepszych prac. Najwięcej bezpośredniości w oddaniu natury znajdujemy w „Nad wodą”. Te duże krówki rzeczywiście „jak żywe” przechadzają się nad stawem wielkopolskim. Poza tem wymienić należy jeszcze „Trzy krowy nad wodą” i „Krowy i pastuch”. Maluje Walkowski z powodzeniem i konie, jak to widzimy w dwóch dobrzych studiach: „Chłopiec na koniu” i „Koń z dżokejem”.

Mamy też na wystawie kilka portretów, które cechuje wprawa techniczna i trafne podobieństwo modeli. Na pilniejszą uwagę zasługuje jednakże „Portret p. M. J.”, który pozwalam sobie uważać za najlepszy obraz na wystawie. Malowany z ciepłem i werwą, zna dobrze wyczuły charakter modela i treściwie szarmonizowane trzy kolory zasadnicze; plastyka formy i materjalność ciała (piers) wydobyta gruntownie wymieszana grubą powłoką farby. Faktura płaskiego pędzla i gęstego nakładu farby, osiąga w tym obrazie w zupełności zamierzony rezultat.

Natomiast nie przekonywuje duży obraz „Liebelt w Berlinie w r. 1848” mimo że został w Zachęcie odznaczony medalem brązowym. Wykazuje wprawdzie niezaprzeczony wysiłek i ma dobrze malowane fragmenty, lecz jako całość chybła w kompozycji i w proporcjach figur. Uzupełnia całość kolekcji kilka „martwych natur”, z których wyróżniają się „Figurka kościelna” i „Martwa natura z aniołkiem”, utrzymane w szarym monachijskim tonie.

*

Jakież jest ogólny efekt wystawy? Bezsprzecznie dodatni tak pod względem poziomu jak i co do różnorodności tematów. Zastanawia jednakże przez 25 lat to samo podejście do zagadnień malarskich. Żadnej zmiany (prace z lat początkowych niewiele różnią się od późniejszych), żadnej silniejszej ewolucji. Przez taki kawał czasu. A jednak to konieczne u każdego inteligentnego i żywiołowego artysty, za jakiego Walkowskiego uważam. Zdaje się, że zmiana jakaś chyba niedługo musi nastąpić. Na „Autoportrecie” widzimy artystę z kieliszkiem w ręku... A więc nie piwo, lecz wino, nie Gambinus, lecz Bachus — nie Niemcy, lecz Francja. Tak, do Monachium już dzisiaj jechać można poto chyba, by obejrzeć muzea i... napić się dobrego piwa. Na przykład „Spatenbräu”. A na dobre wino i na świetną sztukę — do Francji, do Paryża, czego „Czcigodnemu Jubilatowi” serdecznie życzymy.

Jan Mroziński

Poznań.

Nowa kolonia pejzażowa powstała przed pewnym czasem w Nowym Mieście nad Pilicą, tak, jak dawno już stał się taką kolonią Kazimierz nad Wisłą. Warszawski Związek Art. Plastyków urządził wystawę krajobrazów, jakie w Nowym Mieście powstały.

Pisma nadesłane

„Przegląd Współczesny”. Nr. 3 (167). Treść: Z. Starowiejska-Morstinowa: „Tadeusz Rittner”. — S. Estreicher: „Michał Bobrzyński”. — S. Pigoń: „U jednego źródła”. — A. Heydel: „Myśli o kulturze”. — M. Pawlikowski: „Nieznany Kornel Ujejski”. — W. Krzyżanowski: „Inflacje długów w Polsce”. — L. Wachholz: „Zygmunt Florenty Wróblewski”. — L. Hertz: „Kartele a ludzie”. — T. Sinko: „Echa jubileuszu Horacego w Polsce”. — J. Metallmann: „W poszukiwaniu sensu nauki”. — St. W.: „Wśród książek i czasopism”. — Adr. Red. Warszawa. Szpitalna 12.

„Symfonia”. Zesz. 3. Treść: „Pług czy komin fabryczny?” — „Najczęściej państwo na świecie”. — „Ludzkość kroczy naprzód”. — „Czas na przyjaźń”. — „Po dziesięciu latach małżeństwa”. — „Techniczne wykorzystanie energii słońca”. — „Kartofle w łupach czy bez?” — „Jak uświadamiać dzieci”. — „Anglia a kanał Sueski”. — „Z pielgrzymką do Mekki”. — „Inna Turcja”. — „Ostatnie bastiony grubej zwierzchni”. — „Od czego zależy długość życia?” — „Historia pewnych pięciopalców”. — Prawo do śmierci”. — „Pod szklaną taflą wody”. — „Przepiękna Argentyna”. — Adr. Lwów, ul. Kopernika 3.

ŻYCIE KULTURALNE

ZMARŁA PANNA MŁODA Z „WESELA”

Donoszą nam z Krakowa (kr.):
Jadwiga z Mikołajczaków Rydlowa, wdowa po poecie Lucjanie, zmarła licząc lat 56. Bronowiczanka, siostra Włodzimierzowej Tetmajerowej, i równie jak ona słynna urodą i wdziękiem, pozostanie w literaturze nie tylko jako „Jadwiś” z gietkich i dźwięcznych wierszy Rydla, ale jako ta panna młoda, której wesele dało Wyspiańskiemu asumpt do genialnej wizji dramatycznej „Wesela”. Zrodziło się ono właśnie 35 lat temu. Nic dziwnego, że coraz mniej na świecie tych postaci, które przesunęły się wówczas przed stojącym w izbie weselnej Wyspiańskim, aby w jego

wyobraźni urosło do symbolów... Niema już ani Czepca (ojciec Jadwigi, Rydlowej), ani Dziennikarza (Rudolf Starzewski), ani Pana Młodego (Rydel), ani Gospodarza (Włodzimierz Tetmajer), ani Nosą (Tadeusz Noskowski), ani radczyni (M. Domańska); zesłała pewnie do grobu Klimina, może i Jasiek-drużba pożegnał się ze światem... Między żyjącymi jest jeszcze Gospodyn (Wł. Tetmajerowa) i Isia (jej córka), dalej Rachel (P. Singerówna), a przede wszystkim Poeta (Kazimierz Tetmajer). Ale skończyło się lub kończy tylko ich doświadczenie. W „Weselu” żyć będą zawsze...

NAUKA

Uczony poznański we Wrocławiu. Śląskie niemieckie „Towarzystwo kultury o czystej” zaprosiło kustosa Muzeum Wielkopolskiego, dr. Alfreda Brosiga do wygłoszenia odczytu o sztuce gotyckiej w Polsce. Zaproszenia dokonał profesor Uniwersytetu wrocławskiego, wybitny historyk sztuki, dr. Dagobert Frey, prezes sekcji historii sztuki w temże stowarzyszeniu. Odczyt dr. Brosiga odbył się w gmachu Mathia Kunsta, będącym własnością towarzystwa, a mieszczącym się na wyspie tumskiej. Na odczyt przybył konsul generalny polski we Wrocławiu p. Dunajski, liczni przedstawiciele sfer uniwersyteckich i artystycznych oraz prasy.

Prelegent przedstawił polski punkt widzenia odnośnie do problemów, które w związku ze sztuką gotycką są sporne między nauką polską, a niemiecką. Zaczynając od przedstawienia okresu dworsko-rycerskiego za Łokietka i Kazimierza Wielkiego, przeszedł następnie do scharakteryzowania kultury mieszczańskiej w średniowiecznych polskich miastach, po której zostały nam liczne i bogate zabytki plastyki świeckiej oraz kościelnej. Zakończył wnioskami, mającymi za przedmiot stosunek ówczesny sztuki do narodowości, oraz do środowiska w jakim plastyka powstaje. Prasa wrocławska zajęła się w obszernych sprawozdaniach wywodami dr. Brosiga, który prawdopodobnie powtórzy ten wykład w Berlinie.

MUZYKA

„Harnasie” Szymanowskiego w Paryżu będą wystawione w tych dniach w Wielkiej Operze. Przygotował je słynny Sergiusz Lifar, który sam będzie tańczył główną rolę. Dekoracja p. Lorentowicz-Karwowskiej, córki znanego krytyka warszawskiego. Reżyserował L. S. Schiller. Szymanowski kieruje osobiście ostatecznymi próbami.

Praca chórów śląskich. Z Katowic donoszą nam (ad): Parokrotnie już pisałem w Dziale o szerokiej działalności śląskich chórów, wśród których spotyka się zespoły o dużych aspiracjach artystycznych. Należy do nich śląskowickie „Kasyno” chór „Słowiczek” w Nowej Wsi i Rudzie Śląskiej. Ten ostatni przygotował niedawno oratorium „Lot” St. Kazury i wystąpił z nim obecnie w Katowicach. Grafa orkiestra symfoniczna Tow. Muzycznego. Solistami byli pp. Jefimcewa (sopran), Mateja (tenor) i Kruzer (bas). Dyrygował p. Hofman, koncert transmitowało radio katowickie.

TEATR

Co grają w Krakowie? W Teatrze Miejskim na zmianę „Matura”, „Pierwszy Legjon” Laveryego, oraz ze Sołskim „Wielki Fryderyk” i „Dożywocie”.

Doroczny cykl szekspirowski w mieście rodzinnym Szekspira, w Stratfordzie nad Avonem, rozpoczął się właśnie. Utworzą go sztuki „Juliusz Cezar”, „Kupiec wenecki”, „Romeo i Julia”, „Wieczór Trzech Króli”, „Wiele hałasu o nic” i „Troilus i Kressyda”. Przedstawienia odbywają się w specjalnie zbudowanym teatrze.

RUCH REGIONALISTYCZNY

Regionalny miesięcznik „Zabory”, wychodzący w Chojnicach już drugi rok z dużą punktualnością, zawiera w kwietniowym zeszycie bardzo cenny artykuł profesora Un. Pozn. dr. Józefa Kostrzewskiego, o kurhanach i kregach kamiennych, odkrytych w powiecie chojnickim w leśnictwie Odrzy. Prof. Kostrzewski daje w swoim artykule dokładny obraz prac wykopaliskowych, dokonanych wespół z kilkoma słuchaczami Wszechnicy Poznańskiej i ustala pochodzenie wykopalisk na okres rzymski, czyli pierwszych wieków po Chrystusie. Artykuł ilustruje kilka fotografii. — Poza tem w zeszycie znajdujemy i omówienie przez Włodzimierza Kłuskiego dawnej eksploatacji bursztynu w Ziemi Zaborskiej; przywilej królowej Marii Ludwiki dla pustkowi Peplińskiego; artykuł prof. Kazimierza Tymienieckiego p. t. „Czy Bałtyk był wyłącznie morzem germańskim” oraz recenzję z ostatnich wydawnictw Instytutu Bałtyckiego.

PLASTYKA I ZDOBNICTWO

Polka dekoratorka „Baletów Monte Carlo”. W Monako występuje stale słynny zespół rosyjskich tancerzy (mający w składzie wielu Polaków). Nosi on nazwę „Balety de Monte Carlo”. Obecnie wystawia w Nowym Jorku, w Metropolitan Opera House fantazję taneczną Cide'a „Ogrody publiczne”. Do dekoracji zaproszono p. Alicję Halicką z Paryża, bawiącą w Nowym Jorku.

KRAJOZNAWSTWO

Hel zmieni się na wyspę? Pojawili się wiadomości, że półwysp helski ma być pod Chałupami przekopany. Idzie o to, aby skrócić drogę, prowadzącą do Gdyni wokół półwyspu. Według tych samych informacji, plan taki jest podobno już rozpatrywany w sferach decydujących.

OCHRONA ZABYTEKÓW

Zabytki huculskie pod ochroną. Serkiew w Tatarowie i dzwonnica w Mikuliczynie zostały uznane za zabytki budownictwa drzewnego, zostały uznane za podlegające ochronie ustawowej.

OCHRONA PRZYRODY

Żubry pszczyńskie. Z Katowic piszą nam (ad): W lasach pszczyńskich znajduje się 9 żubrów. Jednego z nich przewieziono w tych dniach do Białowiesza celem zamiany, gdyż wszystkie dotąd żyjące żubry pszczyńskie pochodzą od jednego rodziców. Zamiana ta przyczyni się niewątpliwie do rozmnożenia i utrzymania żubrów na Śląsku.

LITERATURA

Dzieje prowokatora. Teraz, kiedy entuzjazm dla Ameryki i amerykańizmu znacznie zmalał, rewelacje Uptonia Sinclaira o rozkładzie wewnętrznym i korupcji organów rządowych w Stanach Zjednoczonych, również straciły na pikanterii. Zresztą wyraźna, już nie publicystyczna, lecz wiecowa tendencyjność jego powieści — ulotek nigdy nie była zbyt strasną dla przeciętnego czytelnika. Sędziwemu przywódcy duchowemu amerykańskich socjalistów nie można jednak odmówić talentu literackiego ani sugestywności narracji. Ostatnio przełożona przez przysięgłą tłumaczkę tego autora, p. A. Sokolicz i p. M. Kwiatkowskiego powieść p. t. „100%”, wydana przez „Rój” (Warszawa 1936 str. 330), opisuje dzieje szpicla i prowokatora prywatnej policji kapitalistów amerykańskich, działającego wśród socjalistów. Aczkolwiek styl jest rzeczowy, sprawozdawczy, chwilami robiący wrażenie aktu oskarżenia przed sądem opinii amerykańskiej to przecież psychologia słabego osobnika pozbawionego poczucia moralnego, który mimowoli wciągnięty w wir walki kapitalistów z socjalistami stał się jednym z narzędzi tej walki, jest bardzo prawdziwa i przekonująco namalowana. Nie jest to lektura przyjemna, niemniej jednak bardzo ciekawa, gdyż oświeśla metody, do jakich może się uciekać policja pozbawiona kontroli moralnej poczucia sprawiedliwości, czy przyzwoitości i jako cel widząca pogrobnienie przeciwnika, w tym wypadku ideowego, stojącego niewątpliwie wyżej od złodziei i bandytów. Dzięki swej wartości i widocznemu przejęciu się autora tematem jest to jeden z lepszych utworów Uptonia Sinclaira, udośćniony w dodatku niecałym przekładem. (A. M.)

Książki nadesłane

Henryk Sienkiewicz: „Potop”. Tom II. Wydanie z objaśnieniami i mapami Lwów 1936. Wyd. Zakładu Nar. im. Ossolińskich. „Historia Literatury Polskiej”. Katalog Antykarski nr. 14. Lwów 1936. Księg. i Antykarnia „Mól Książkowy”. K. Makuszyński i M. Walentynowicz: „Fiki — Miki dalsze dzieje, kto to czyta, ten się śmieje”. Warszawa 1936. Gebethner i Wolff. Henryk Sienkiewicz: „Potop”. T. III. Wydanie z objaśnieniami i mapami Lwów 1936. Wyd. Zakł. Nar. im. Ossolińskich.

W niedzielę rozpoczyna się konkurs „Miej oczy otwarte!”

Konkurs, zorganizowany przez redakcję „Kurjera Poznańskiego” i „Ore-downika” pod hasłem „Miej oczy otwarte!” trwać będzie od 26 kwietnia do 3 maja r. b.

Do konkursu tego zgłosiło się sto kilkadziesiąt firm kupieckich, których spis poniżej podajemy.

Na czym polega zagadka konkursu? W oknach firm, zgłoszonych do konkursu, umieszczone będą plakaty, zawierające różne litery. Litery te będą w różnych kolorach.

Otóż zadaniem Czytelników jest zestawiać te litery w słowa, a słowa w pełne zdania, w pełne hasła. Hasła takich jest pięć. Odpowiednio do tego podzieliłiśmy całe miasto na pięć okręgów. Jedno hasło przypada zatem na jeden okręg.

Zestawienie kilkudziesięciu liter w hasło byłoby zadaniem zbyt trudnym; dlatego każde oddzielne słowo w da-

nem hasle wyróżnione jest osobnym kolorem liter.

W okręgu zatem, w którym hasło składa się z trzech słów, znajdziemy na plakatach konkursowych litery w trzech różnych kolorach. W innych okręgach liczba kolorów wzrasta z liczbą słów.

Ażeby zachęcić Czytelników do udziału w konkursie, wydawnictwo naszych pism wyznaczyło następujące nagrody za najlepsze wyniki:

- I. nagroda 25 zł.
- II—IV nagroda po 15 zł.
- V—VII nagroda po 10 zł.
- 10 dalszych nagród po 5 zł.

5 nagród — kwartalny abonament „Ilustracji Polskiej”.

Rozwiązania należy nadsyłać do Wydziału Propagandy „Kurjera Poznańskiego” najpóźniej do dnia 9-go maja r. b.

Wykaz firm

Okręg I.

- B. Antkowiak wł. I. Matuszkiewicz, magazyn obuwia, Stary Rynek 6.
- K. Bogajewski, mech. fabr. odzieży i konfekcja męska, Stary Rynek 77.
- Z. Bytnerowicz, magazyn bławatów, Stary Rynek 52.
- J. Czepczyński, Centralna Drogerja, Stary Rynek 8.
- St. Grajek, galanterja damska, Stary Rynek 91.
- F. Kaźmierski, specjalny skład bławatów i jedwabi, Stary Rynek 38-39.
- M. Lesiński, skład porcelany i szkła, Stary Rynek 92.
- W. Majewicz i Ska, specj. skład sukna, Stary Rynek 87-88.
- W. Majewicz i Ska, specj. skład sukna, Stary Rynek 77.
- W. Nadolski, skład bławatów, Stary Rynek 90.
- A. Raczyk, bławaty, firany, trykotaże, Stary Rynek 94.
- Wl. Reichelt, konfekcja damska, Stary Rynek 63.
- St. Sobaszkiewicz, okucia i przybory siodlarskie, Stary Rynek 54.
- J. Schubert, fabr. bielizny i dom płócien, Stary Rynek 76.
- St. Schulz, magazyn towarów krótkich, Stary Rynek 80-82.
- Svenda i Drnek nast., artykuły męskie i damskie, Stary Rynek 65.
- Centrala Okuć, okucia budowlane, meblowe itd., Wrocławska 19.
- S. Cichocki, konfekcja damska, Wrocławska 5-6.
- K. Dybicki, przybory do palenia i wyroby tytoniowe, Wrocławska 1.
- „Emka”, właśc. M. Włodarczyk, zakł. radjot. i elektr., Wrocławska 30.
- E. Rychter, garderoba męska, Wrocławska 14, (2 okna).
- E. Rychter, garderoba męska, Wrocławska 15.
- E. Michaelis „Tanie Źródło”, garderoba męska i chłopięca, Wrocławska 22.
- M. Paszek, artykuły męskie, Wrocławska 30.
- Nyka i Posłuszny, skład win i spirytusów, Wrocławska 33-34.
- W. Czysty, wyroby skórzanego, parasole, Szkolna 11.
- St. Cichocki, lampy, szkło, porcelana, ul. Wodna 25.
- L. Jasiński, drogerja i perfumerja, ul. Wodna 13 (2 okna).
- M. Pogorzelski, wózki dziecięce, sprzęty domowe, ul. Wodna 7.
- K. Schubert, kwiaciarnia, ul. Wodna 25.
- H. Wildowa i Syn, Fabryka konfekcji damskiej, ul. Wodna 1.
- J. Zimny, papier, torebki, tektura, ul. Wodna 27.
- M. Maciejewska, porcelana, kryształ, ul. Wielka 1.
- M. Szymczak, zegarki, ul. Wielka 24.
- F. G. Frass Nast, właśc. Wl. Kaiser, drogerja-perfumerja, ul. Wielka 14.
- Filja Nadmłyn, skład mąki i krup, Chwaliszewo 11.
- St. Stypulkowski, szkło, porcelana, fajans, Wroniecka nar. Kramarskiej.
- Fr. Woźniak, Dom Handlowy, ul. Kramarska 16.
- L. Busiakiewicz, specjalny skład wełny, ul. Pocztowa 1.
- B. Okopińska, bielizna, pończochy, art. męskie, ul. Pocztowa 1 nar. Zamkowej 3.
- Zb. Waligórski, Wlkp. Centrala Tapet, ul. Pocztowa 31.
- „Zgoda”, Spółdzielnia Spożywców z o. o., pl. Sapieżyński 8.

- L. Gajowiecki „Ceramika”, Ceramika, pl. Kolegiacki 3.

Placzego
OLEJEK OLIWKOWY
w mydle Palmolive

daje urok i młodość Twojej cerze?

Wartość kosmetyczna olejku oliwkowego jest niezrównana. Albowiem olejek oliwkowy „topnieje” przy temperaturze ciała, przenika przez pory, i oczyszcza je dokładnie, nie drażniąc skóry. 20.000 specjalistów kosmetyki zaleca używanie mydła Palmolive, które wyrabiane jest na olejku oliwkowym, celem zdobycia świeżej, młodzieńczej cery. Masuj więc obficie pianą mydła Palmolive nie tylko twarz i szyję, lecz również całe ciało, o którego piękno niemniej należy dbać. Nagrodą Twoją będzie zdobycie urody, czaru i młodości.

Cały świat podziwiał tę „dziewczęcą cerę Palmolive”

Okręg II.

- C. Chwilkowski, Spółka z ogr. odp., zegarki, wyroby złotnicze, ul. Nowa 8.
- J. Gadebusch, drogerja i perfumerja, ul. Nowa 7 (Bazar).
- The Gentleman, właśc. Stefan Schaefer, artykuły męskie, ul. Nowa 1.
- B. Górski, pończochy, trykotaże, bielizna, ul. Nowa 7.
- I. Konkiewicz, skład odzieży męskiej, ul. Nowa 8.
- W. Mayer, właśc. Leonard Nalaskowski, zegarki, wyroby złotnicze, ul. Nowa 11.
- A. Rose, skład papieru i art. piśmieniowych, ul. Nowa 8.
- S. Święcicki, magazyn odzieży dziecięcej, ul. Nowa 8.
- M. Błażczak, magazyn kapeluszy, Al. Marcinkowskiego 5 obok Gł. Poczty.
- „Irena” właśc. J. Kaźmierska, magazyn obuwia, Al. Marcinkowskiego 17.
- „Jar-ja”, magazyn kapeluszy damskich, Al. Marcinkowskiego 19.
- Koczorowska i Borowicz, tapety, ceraty, linoleum, Al. Marcinkowskiego 13.
- L. Olszewski, mag. art. męskich, Aleje Marcinkowskiego 13.
- „Pani”, magazyn pończoch i bielizny, Al. Marcinkowskiego 13.
- W. Patyk, skład cukru i czekolady, Al. Marcinkowskiego 6 (2 okna).
- L. Skalbani dawniej St. Ziętkiewicz, probiernia i śniadalnica, Al. Marcinkowskiego 21.
- St. Wenzlik, artykuły stalowe i perfumerja, Al. Marcinkowskiego 19.
- „Wiosna” Emilia Samborska, kwiaciarnia, Al. Marcinkowskiego 21.
- J. Wiśniewska, skład bielizny damskiej i artykułów dziecięcych, Al. Marcinkowskiego 5.
- „Zgoda”, Spółdz. Spożywców z o. o. skład kolonj.-spoż., Al. Marcinkowskiego 23.
- Z. Goździejewicz, magazyn futer, Podgórna 10.
- „Ka-De-Ha”, Harcerska Spółdzielnia z o. u., artykuły sportowe i harcerskie, ul. Podgórna 10.
- T. Arlt, magazyn wytwornego obuwia, pl. Wolności 18.
- St. Centowski, kolektura Loterii Państwowej, wyroby tytoniowe, pl. Wolności 10 (2 okna).
- St. Kalamajski, dom handlowy, towary krótkie, galanterijne, modne

- artyk. damskie, pl. Wolności 6 (3 okna).
- M. Cepielski, perfumerja, ul. 27. Grudnia 12.
- K. Greger, skład art. fot. i optycznych, ul. 27 Grudnia 18.
- The Gentleman, właśc. Stefan Schaefer, artykuły męskie, ul. 27 Grudnia 4, (2 okna).
- K. Jankowski i Syn, właśc. K. Jankowski i Ska, fabryka sukna Bielsko, oddział fabryczny, ul. 27 Grudnia 2.
- S. Kaczmarek, magazyn art. damskich, i dziecięcych, ul. 27 Grudnia 10.
- W. Kajkowski, modne tkaniny i firanki, ul. 27 Grudnia 5.
- Hartwig Kantorowicz, skład wódczany i likierów, ul. 27 Grudnia 5.
- A. Bandel, fabryka kolder — manufaktura, ul. 27 Grudnia 6.
- W. Kruk, wyroby złotniczo-jubilerskie, ul. 27 Grudnia 6.
- Br. Machalla, perfumerja — drogerja i art. fotog., ul. 27 Grudnia 2 (2 okna).
- „Leo”, magazyn obuwia, ul. 27 Grudnia 3.

- Palma Włoska, wł. H. Szubczyńska, owocarnia, ul. 27 Grudnia 7.
- W. Patyk, skład cukrów i czekolady, ul. 27 Grudnia 3 (2 okna).
- Powalski i Ska, Sp. z o. o. „Kapelusz”, kapelusze, ul. 27 Grudnia 2 — dom ogrodowy.
- A. Romanowski i Ska, mody męskie, ul. 27 Grudnia 20.
- B. Wallheim, magazyn artyk. damskich i dziecięcych, 27 Grudnia 20.
- R. Wojtkiewicz, Drogerja Warszawska, ul. 27 Grudnia 11.
- Zjednoczeni, właśc. F. Banaś, skład sukna, ul. 27 Grudnia 16.
- B. Żniński, magazyn artykułów męskich, ul. 27 Grudnia 19.

Okręg III.

- St. Czarnota, skład galanterijno - skórzany, ul. Pierackiego 8.
- B. Habrych, magazyn bielizny damskiej i wyrobów dzianych, ul. Pierackiego 8.
- K. Matuszak, przybory elektrotechniczne i radjo, ul. Pierackiego 16.
- B. Niemojewski, papier — przybory kancelaryjne, ul. Pierackiego 15.
- P. Płotka, kapelusze damskie, ul. Pierackiego 10.
- Warszawska Spółka Myśliwska Oddział w Poznaniu, skład broni i własna fabryka amunicji i śrutu, ulica Pierackiego 12.
- „Pan” wł. Aleksander St. Brodniewicz, artykuły męskie, ul. Fredry 1.
- Block-Brun Sp. Akc. Tow. Przemysł. Handl., maszyny do pisania, liczenia i powielania oraz wszelkie artykuły biurowe, św. Marcin 25.
- Dom Sportowy Sp. z o. odp., artykuły sportowe, św. Marcin 33.
- St. Dyczkowski, drogerja - perfumerja, św. Marcin 20.
- T. Gasiński, skład zegarmistrzowski i jubilerski, św. Marcin 34.
- St. Hubert, skład zegarmistrzowski i jubilerski, św. Marcin 45.
- „Irys” wł. J. Czyżowa, cukry - czekolady, św. Marcin 8.
- St. Kycler i Ska, skład skór i przybory szewskich, św. Marcin 33.
- J. Majcherowicz, papier, materiały piśmienne, przybory szkolne i dewocjonalne, św. Marcin 2.
- Opto-Orlicki, specjalny skład optyczny, św. Marcin 63.
- Ozdoba, magazyn porcelany, szkła, kryształów i sprzętów kuchennych, św. Marcin 4.

- K. Przybyła, fabryka konserw i wyrobów mięsnych, św. Marcin 24.
- E. Szymczak, skład zegarmistrzowski, św. Marcin 79.
- L. Witkowski, Centralny dom parasoli i skład galanterji, św. Marcin 58.
- „Zgoda” Spółdz. Spożywcza z o. o., skład kolonialno - spożywczy, św. Marcin 69.
- Bracia Lilpop, Szulc i Ska z o. odp., skład żelaza i narzędzi, ul. Piłsudskiego 4.
- „Camera”, skład art. fotograf. i przyborów sportowych, ul. Fr. Ratajczaka 3.
- Drogerja „Universum” wł. J. i W. Czepczyński, drogerja i perfumerja, ul. Fr. Ratajczaka 33.
- St. Frankowski, skład zeg.-złotn. i rytowniczy, ul. Fr. Ratajczaka 1.
- W. Jędrzychowski, skład czekolady i cukrów, ul. Fr. Ratajczaka 1.
- St. Milachowski, specjalny skład kawy i herbaty, ul. Fr. Ratajczaka 40.
- M. Rotnicki, Gdański Dom Delikatessów, ul. Fr. Ratajczaka 36.
- Ed. Rychter, magazyn garderoby męskiej, ul. Fr. Ratajczaka 2.
- „Ines”, skład kapeluszy damskich, Piekary 22-23.

Okręg IV.

- St. Furmanek, skład cukrów i czekolady, ul. Dąbrowskiego 5.
- St. Janiszewski, wyroby tytoniowe —

- wódczane i kolektura, ul. Dąbrowskiego 51.
- I. Sobczak, magazyn mebli, ul. Dąbrowskiego 64.
- Z. Strzempkowska, skład sprzętów kuchennych, ul. Dąbrowskiego 50.
- Br. Szymaniak, skład obrazów i szkła, ul. Dąbrowskiego 65.
- „Zgoda” Spółdzielnia Spożywcza z o. o., skład kolonialno - spoż., ul. Dąbrowskiego 14-16.
- J. Barełkowski, magazyn sprzętów kuchennych, Rynek Jeżycki 2.
- A. Machalla, palarnia kawy i skład tow. kolonialnych, ul. Kraszewskiego 3.
- „Drogerja Piastowska” wł. T. Biedermann, specjalność artykuły malarskie, ul. M. Focha 177.
- „Drogerja Hetmańska” wł. H. Biedermann, artykuły drogerijne, ul. M. Focha 103.
- „Ewa” H. Koczorski, bielizna jedwabna — pończochy, ul. M. Focha 60.
- M. Litke, towary krótkie — galanterja, ul. M. Focha 77.
- M. Matuszewski i Ska, Spółka z o. o. skład żelaza, ul. M. Focha 32.
- Filja Nadmłyn, skład mąki i krup, ul. M. Focha 79.
- K. Michalak, skład żelaza, sprzętów kuchennych, porcelany i szkła, ul. M. Focha 77.
- „Papyrus”, skład papieru, przybory szkolne i biurowe, ul. M. Focha 93.
- „Porcelana”, szkło, porcelana, fajans, sprzęt kuchenny, ul. M. Focha 43.
- M. Wendland, drogerja i perfumerja, ul. M. Focha 47.

Okręg V.

- K. Specjał, drogerja pod „Kotwicą”, Pl. Świętokrzyski 4.
- J. Chelmiński, skład żelaza i narzędzi, ul. Półwiejska 41.
- Filja Nadmłyn, skład mąki i krup, ul. Półwiejska 17.
- P. Kurdelski, wytwórnia wyrobów skórzanych, ul. Półwiejska 6, Filja ul. Wielka 10.
- St. Piątkowski, drogerja, ul. Półwiejska 4.
- Wl. Wiśniewski, bławaty, trykoty, bielizna, towary krótkie, ul. Półwiejska 5.
- Fr. Karasiewicz, drogerja, Wierzbicice 22.
- F. Marcinak, galanterja damska i męska, Górna Wilda 15.
- W. Michalski, skład skór i przyborów obuwniczych, Górna Wilda 42.

Na marginesach książek

Opowieść z wysp malajskich

„Wykolejeniec” jest drugą z kolei powieścią Józefa Conrada-Korzeniowskiego. „W przerwie między „Szaleństwem Almayera” — pisze Conrad w przedmowie do „Wykolejence” — a tą powieścią nie wahałem się, nie snulem mglistych planów ani projektów, żaden inny temat mi się nie marzył. Po wydaniu „Szaleństwa Almayera” dręczyła mnie tylko jedna wątpliwość: czy wogóle jeszcze pisać do druku. W owych dniach, które dziś tak mi zblakły, przeżyłem wiele gorzkich chwil. Ani w myśli, ani w sercu nie wyrzekłem się był wówczas marynarskiego zawodu...”

Nic więc dziwnego, że w tej drugiej powieści wszystko obraca się około spraw morskich, a tem anegdoty są egzotyczne wody archipelagu malajskiego, po których kapitan angielskiej floty handlowej jeszcze tak niedawno żeglował. Występuje wprawdzie w powieści zagadnienie moralne, które — takie czy inne — znajdują się w założeniu każdego utworu Conrada, ale świeże i nieoddalone wspomnienia marynarskie wysuwają na plan pierwszy wypadki zewnętrzne i sprawy drugorzędne, w przeciwieństwie do utworów późniejszych, pod tym względem dojrzałych.

„Wykolejeniec” (francuski tytuł „Wyrutek wysp”) wyszedł niedawno po polsku, w doskonałym tłumaczeniu Anieli Zagórskiej, a nakładem wytrwałej i godnej podziwu w konsekwentnym przeprowadzeniu wydania zbiorowego pism Conrada, firmy wydawniczej, Domu Książki Polskiej.

Fabula powieści jest następująca: Na jednej z wysp archipelagu malajskiego współpracuje w wielkiej firmie handlowej Anglik, nazwiskiem Willems. Jest to człowiek zdolny, przedsiębiorczy i wielkiego mniemania o sobie. Jego droga życiowa uwieczniona jest powodzeniem, perspektywą na przyszłość świetną. Tak świetną, że Willems lekceważy codzienne sprawy życia. Potrzeba mu pieniędzy na prywatne spekulacje, więc je bierze pokrywając z kasy swego szefa. Nie chce ukraść, broń Boże, odda. Trudno jednak, żeby głupia suma kilkuset funtów miała przeszkodzić Willemsowi w jego świetnych interesach!

Zanim zdolał oddać całą sumę do kasy, sprawa się wydaje i Willems traci stanowisko. W okropnej rozpacz ucieka z domu i pragnie w śmierci znaleźć pocieszenie. Przed samobójstwem ratuje go kapitan Lingard, któremu Willems zawdzięcza całą swoją karierę życiową. Lingard bierze Willemsa na statek i wiezie na inną wyspę archipelagu, Sambir, gdzie posiada szeroko rozgałęzione przedsiębiorstwo. Sambir otoczony jest tajemnicą. Wypę przepływa rzeka, jedyny środek komunikacyjny po obszernych terenach łąd. Cała jednak rzecz w tem, że przy ujściu rzeki do morza znajdują się podwodne skały i uniemożliwiają statkom

wejście w koryto rzeczne. Jak przedostać się na rzekę, wie tylko Lingard. Kto zaś zna tajemnicę, jest panem tej bogatej wyspy, ciągnie wielkie korzyści z handlu z tubylcami. Na dowód wielkiego zaufania i serdeczności Lingard wtajemnicza Willemsa w sposób przeprowadzania statku przez zdradzieckie parohy.

Jeśli tak obszernie streściłem ekspozycję powieści, uczyniłem to dlatego, aby przygotować czytelnika na ów konflikt moralny, który w tym momencie powieści się zaczyna. Wykolejeniec Willems, znalazłszy się na pochyłości, na owej wąziutkiej granicy uczciwości i łajdactwa, nie umie zatrzymać już swego upadku. Brnie coraz dalej. Opanowany gwałtowną namiętnością do dziewczyny arabskiej, daje sobą powodować i upadła się do tego stopnia, że największą tajemnicę swego przyjaciela sprzedaje obcym ludziom. Na rzekę sambirską wszedł statek arabski. Kończy się panowanie Lingarda. Zniszczył je Willems. Ale już los gotuje mu straszną karę. Zdradziwszy swoich, Willems musi wejść w środowisko rasowo i psychicznie sobie obce. Miłość do Aissy, półdzikiej dziewczyny arabskiej, rychło przemienia się w katargę i nienawiść.

Kto wie, czy Conradowi nie zależało bardziej, gdy pisał swego „Wykolejence”, na rozpatrzeniu różnic rasowych, zbadaniu, na czym polega owa wyższość rasy białych zdobywców wśród ludów kolorowych, niż na samym problemie moralnym, który jest odsunięty jakby na plan dalszy. Emerytowany marynarz angielski był w tej drugiej swojej powieści bliższy jeszcze czasom i urokom służby marynarskiej, podczas której mógł stwierdzić szaloną przepaść dzielącą Anglika od Malaja, aniżeli czasom, kiedy już jako dojrzały pisarz, jako człowiek przenikający tajemnice świata bez reszty — pisał swego „Nostromo”.

KOŚCIÓŁ POBERNARDYŃSKI

Dwie wieże, wyrosłe z czarnego masywu,
ostreimi szczytami ubite w ciemne niebo.
Ponura przestrzeń za niemi, olbrzymią pokrywą
przywala do oczu dwóch kondygnacji zebra.

Poznań.

MIASTO SIĘ BUDZI

W ciepłym odurzeniu rozpiętym nurtem
biegną myśli przed się, jak stęśnione ręce —
związany nad ranem, jak nad białą burzą
patrzę, jak świt szary nad miastem się
łpiętrzy. —

Przez mgłę nieodczuwać — niepamięć
roztecza mi wokół klamane obrazy —
słonecznie się spełnia los tajnych przeznaczeń
w życia wieloskrętni, pełnej złych wirachy.

Poznań.

Proza Conrada ma wielki urok, pomimo pozorów ociężałości. Stary i konserwatywny sposób narracji pod ręką niezwykłego mistrza ożywia się i komplikuje, rozrasta i pogłębia, jak rzadko u którego pisarza. Lektura powieści conradowskich przenosi czytelnika w ciszę, spokój i harmonję, której nie są w stanie zamać najtragiczniejsze nawet wydarzenia, szarpające życiem. W stosunku do spraw tego życia rozporządza pisarz wielkim dystansem, który przywraca rzeczom należne miejsce: wielkie umniejsza, małe i uchodzące uwagi wyolbrzymia.

„Wykolejeniec” jest jedną z mniejszych powieści Conrada, ale i w tej swojej wartości, jaką posiada — przerasta całą niemal produkcję tłumaczeniową, jaką nas zasypują wydawcy.

JÓZEF KISIELEWSKI

Rzeczy radosne

Policjant

Spadł dość obfity śnieg i dzieci, ciągnąc za sobą sanie, powybiegały z domów. Przechodziłem tego dnia jednemu z „wałów” poznańskich, przy których został jeszcze dość długi odcinek autentycznego wału. Rzecz jasna, że to miejsce szczególnie zaroiło się od ucieszonych, ożywionych, rozśmianych dzieci. Uszczęśliwione obfitością białego puchu, nie pomyślały wcale, że, zjeżdżając z dość pokaźnego wzniesienia, przejeżdżają z wielkim rozpędem przez chodnik i jezdnię, co jest zabawą jednakże ryzykowną i niebezpieczną. A już wogóle nie przyszło im na myśl, że istnieje jakaś władza, która może im tego rozkosznego sportu zakazać.

Nic dziwnego, że w ciągłym ruchu i gwarze nie spostrzegły kroczącego przede mną wolnym krokiem posturunkowego.

Chciał trafić, że właśnie w tej chwili jechał ulicą auto i o mało co nie wpadło na pędzących z góry na saniach dwóch chłopców. W ostatniej chwili przytomny szofer zahamował wóz, unikając w ten sposób nieszczę-

ścia. Chłopcy zaś chwycili w przerażeniu sanie i, uciekając, wbiegli w popłochu wprost na idącego posterunkowego. Ten tylko czekał na to. Chwycił zdezorientowanych chłopców za kołnierze i prowadził przed sobą w kierunku komisariatu. Zrobiło mi się przykro. Widziałem, jak cała rozbiawiona zgraja rozpięchła w gniewu oka tak, że na ulicy został tylko ślad w postaci ujeżdżonej warstwy śniegu. Idąc obok tej niezbyt dobrej trójki, pomyślałem, że to samo przydarzyć się mogło każdemu innemu dziecku; dlaczego więc właśnie ci chłopcy mieli odpokutować swój niewinny grzech, który, popełniony w nieświadomości, nie był wcale grzechem? Było mi jeszcze tem smutniej, że z twarzyczek przytrzymanych dzieci wyczytałem, że, spostrzegłszy niebezpieczeństwo igraszki, byłyby więcej już w podobnym miejscu tak szaloną jazdą się nie zabawiały.

Policjant jednak zdawał się być innego zdania. Trzymając wciąż chłopców za kołnierze, mówił ostro i poważnie: — Ja wam dam! Gdybyście wpadli pod samochód, to co by było? Pójdzicie teraz ze mną do komisariatu i odpokutujecie sobie za ten wybryk.

Chłopcy płakali głośno, zaklinali, że nie wiedzieli, że tu nie wolno zjeżdżać i błagali stróża porządku publicznego, aby ich puścił. Ten jednak był niewzruszony. — Przywołam waszego ojca i będzie musiał zapłacić 20 zł kary.

W tej chwili chłopcy rozwrzeszczeli się w niebogłosy, a mnie było coraz smutniej. Policjant w dalszym ciągu nie dał się przebłagać. — Sanki zatrzymam wam aż do lata. Odbierzecie je sobie, gdy będziecie się kąpali.

Mówił to ostro i poważnie. Jednakże spojrzawszy na niego, spostrzegłem w kącikach jego ust dobitliwy uśmiech. Byłem już całkiem spokojny i uśmiechnięty, gdy z całą srogością wbił w uszy rozpiakanych i błagających dzieci takie groźne słowa: — Ja wam dam, takie wybryki urządzić! Jeszcze powiem ojcu, żeby wam dobrze w skórę dał.

Dzieci rozpaczaly tak, iż myślałem, że za chwilę przypadną do niego, by całować jego pełen dostojności granatowy mundur. Ja zaś poczułem do niego szczerą, ciepłą sympatię za to, co miał zrobić za chwilę, a czego dzieci zupełnie już przestały się spodziewać. Patrzałem na niego uśmiechnięty i czułem, że pod tą surową twarzą tłucze się taki sam, pełen dobroci uśmiech. To też, gdy puścił chłopców i popchnął, grożąc, że gdy jeszcze raz coś podobnego zrobią, to inaczej z nimi postąpi, — nie zdziwiłem się wcale. Byłem pełen radości, patrząc, jak dzieci uciekały, ciągnąc za sobą sanie i chlipiąc jeszcze raz po raz. Gdy wróciłem wzrokiem na policjanta, patrzył na dzieci tem samym co ja spojrzeniem. Na twarz jego wszedł już ten uśmiech serdeczny, na który przed chwilą jako urzędnik nie mógł sobie zezwolić. Byłem mu niezmiernie wdzięczny.

LEONARD TURKOWSKI.

LISTY Z BYDGOSZCZY

Krystyna — córka Ikara

Wszystko popsuł wiatr. Nie wiatr już, a wichur zwarjowany, wściekły i zły. Rozszalał się i rozlańczył dookoła „Czarnej Góry” właśnie wtedy, kiedy ogromny tłum ludzki czernić się począł mrowiem u stóp wzgórz na rozległych fordońskich błoniach. Pół Bydgoszczy zwało się do pobliskiego Fordonu na otwarcie nowego kursu Szkoły Szybowcowej. I z jeszcze dalszych, a nawet bardzo dalekich stron przybyli liczni entuzjaści lotnictwa, ciekawi szybowcowych wzlotów. Spotkali ich jednak zawód. Wydobyto wprawdzie maszyny z hangarów. Wielkie, niezdarne ptaszyska. Z niemalym trudem wyciągnięto je na szczyt „Czarnej Góry”. Jednak nadaremno. Okazało się, że przewrotne wicherzysko nie pozwoli „Czajkom” i „Wronom” na najskromniejszy choćby wzlot. Że już przy próbie startu wicher przydusi aparaty do ziemi tak, że osiadały z po-gruchotaniami skrzydłami. Naprawdę zebrały w dole tłum niecierpliwie zadziera głowy. Lotów nie będzie, bo wicher rozszalał się nie na żarty. Kłną zawodnicy na czem świat stoi, ale startować nie mają odwagi. Chmurzą się z irytacji jeszcze bardziej, niż niebo nad głowami. — No co? — rzucił ktoś pytanie pod adresem stojącej wśród zawodników młodej rekordzistki — polecą pani?! — Dziewczyna

patrzy przez chwilę na pędzące kłębowiska czarnych chmur, na drzące na wicherze maszyny, na zrezygnowane twarze pilotów i instruktorów, poczem odpowie:

— Jeżeli nie będziecie mieli do mnie pretensyj o potrącenie maszyny, to — polecę!

Spojrżeli zawodnicy z podziwem na odważną koleżankę. Ale — na szczególne — nie pozwolili jej na start ze wzgórz. I z żalem ściągnęli aparaty na dół. Tu jednak zawzięta szybowniczka uparła się latać koniecznie. Bezsukcesywnie usiłowała jej wytłumaczyć, że przy tak dzikim wicherze i tutaj, na dole, kark można skrócić aż miło. Ale panna postawiła na swoim. Więc środek długiej, gumowej liny zahaczono przy dziobie szybowca. Potem obydwie końce liny ujęły krzepkie dłonie holowników. Przed zwarty szpaler widzów wyskoczył zapowiadacz i huknął przez tubę, że oto startować będzie mistrzyni szybownictwa, polska rekordzistka lotu nocnego, panna Krystyna Gano-wiczówna.

Rozległy się słowa charakterystycznych komend. Ktoś zapytał: — Gotowe? — Gotowe! — odparł jasny, kobiecy głos.

— Uwaga!

— Puścić ogon!
— Naprzód!

Holownicy ruszyli co sił. Lina wyprężała się i szybko, poderwany gwałtownie, znalazł się w powietrzu. Wtedy lina opadła i aparat uniósł się, jak ptak uwolniony z uwięzi. Porwały go niewidzialne prądy powietrzne i poczęły nieść. Ale już nadleciał rozwścieczony wicher i targnął ślizgowcem raz i drugi. Maszyna zakolysała się niebezpiecznie i zdawało się, że runie. Jednak nie. Znać zręczna dłoń panowała nad ruchami ptaka. Szybowiec wdarł się na grzbiet prądu i począł się równo i spokojnie ślizgać. I mimo miotania się wichru lotniczka dokładnie przebyła zamierzony lot i wylądowała bez szwanku.

Otoczyło maszynę grono ciekawych. Każdy chciał się z bliska przyjrzeć dzielnej rekordzistce. Przywiązana passem do siedzenia, mocno trzymając ster między kolanami, ujmującym uśmiechem dziękuje dziewczyna za liczne wyrazy podziwu. Jakby dziękowała za komplement, za taniec, za drobną przysługę towarzyską. — Ejże panno Krystyno! — myślę sobie, — nie wyglądasz mi na groźną, zacietrzewioną zwarjowaną sportsmenkę. Wyglądasz raczej na miłą, grzeczną, dobrze wychowaną i bardzo skromną Krysię. Cóż cię u licha skłoniło, że zamiast pod okiem mamy flirtować w bezpiecznym salonie, uprawiasz oto trudny i djabło ryzykowny flirt z wicherem. Czyż nie piękniej byłoby — złotowłosa panno —

samolotami dziewczęcych marzeń wlatywać nad obłoki tęsknot. Tak, jak to już przed tobą robiły wszystkie Krysie o takich samych niebieskich, jak morska woda, oczach...

A zresztą — z salonu na szybowiec prowadzi niełatwa droga. Trzeba odbywać wielomiesięczną, twardą i ciężką służbę. Trzeba spać w hangarze, wstawać ze świtem, szorować maszyny, trenować aż do siódmego potu, ba — i godzinami wisieć na szubienicy. Tak jest! Na specjalnej szubienicy, zbudowanej do pierwszych ćwiczeń w szybownictwie.

— Pewnie, pewnie — przytakuje mi panna Krystyna — nie jest to sprawa ani wygodna, ani łatwa odbywać systematyczne kursy szybownictwa w szkole fordońskiej a później w Bezmiechowej. Ale nie żałuję trudów włożonych w zdobycie kategorii „C”, którą osiągnęło dotąd zaledwie dziewiętnaście osób w Polsce. Bo urok szybownictwa jest nie do opisania. Człowiek na szybowcu odbywa romantyczną, pełną niespodzianek podróż w nieznane. Boć szybowiec, to nie — samolot, który niesie tam, gdzie mu się każe. On leci tam, gdzie go niosą wiatry. Tylko trzeba się nauczyć ich dosiadać, tak — jak się dosiada rozrukanych koni. Trzeba wiedzieć, kiedy wystartować, by w odpowiedniej chwili wskoczyć na prądy wstępujące. A potem — no! — tu już trzeba „mieć nosa”, by skakać z prądu na prąd, z wicheru na wicher, coraz wyżej i wyżej. To jest

na ostrzu języka 101 co z tego wyrośnie?

Ilustracje AUTORA

Nie wiem, czy moi Czytelnicy pamiętają powieść „Pałę Paryż” Brunona Jasińskiego; natomiast pamiętają ją napewno czytelnicy „Dziennika Poznańskiego”, tam bowiem zaczęło się to dzieło ukazywać w odcinku powieściowym. Jasiński propaguje w swej powieści komunizm i czyni to w sposób tak oryginalny, że chwilami wartość propagandowa książki staje pod znakiem zapytania. Przypomnijmy treść.

Pewien robotnik zatrąwa bakteriami dżumy wodociągi paryskie — w mieście wybuchła zaraza. Aby epidemję zlokalizować, kordony wojska otaczają Paryż, nie wypuszczając z miasta nikogo. Po długich perypetjach i walkach wymiera cała ludność Paryża... Nie cała! Przy życiu pozostają więźniowie, którzy, korzystając z innych zbiorników wody, ustrzegli się przed zakażeniem. Gdy dżuma opuszcza miasto, więźniowie wylamują się z kryminalów, uświadamiają sobie wyjątkowość sytuacji i tworzą republikę komunistyczną — podtrzymując jednakże (zapomocą stacji radiowej) mniemanie wśród ludów Europy, że dżuma nadal grasuje w Paryżu. W ten sposób może się spokojnie tworzyć i rozwijać państwo sowieckie, którego ludność składa się wyłącznie z kryminalistów! Gdy po dłuższym czasie jakiś zabłąkany lotnik spogląda z wyżyn na park Tuilleryjski, widzi w nim „...kolonję, złożoną z paru tysięcy bawiących się dzieci, w jednakowych ubrankach, fartuszkach i małych, czerwonych czapczkach, przypominających pole makowe o miedzę z polem pszenicznym...”

Ten czerwony obraz zunifikowanej młodzieży republiki komunistycznej przypomni mi się, gdy czytałem niedawno o sprawie „Piomyka”. Niech on figuruje w wstępie feljetonu p. t. „Co z tego wyrośnie?”...

Pierwsze książeczki, które dano nam do ręki (i które daje się dzisiaj młodzieży), mimo pozorów nie zawsze były bardzo pożyteczne. Weźmy na przykład bajki z tysiąca i jednej nocy. Ze też nikt jeszcze nie odrzucił brązowej lampki czarodziejkiej tego łobuza Aladina!... Aladin był kawalerem nieokrzesanym, zdecydowanym leniem, który nie chciał się wyuczyć ojcowskiego rzemiosła, krawiectwa, ani żadnego innego. Całymi godzinami wałęsał się po ulicach i

cudowna walka. Każdy metr wgórę trzeba wywalczyć własną pracą. Ale za to, co za szczęście wydobyć się na wysokość tysiąca metrów. Płynąć jak w bajce szpalierami chmur. Do chmur najlepiej iść śladami jastrzębia. Ptak to tak mądry, jakgdyby odbył dziesięć conajmniej kursów szybownictwa. Doskonale wie, gdzie i kiedy się wznosić, by potem godzinami wisieć w bezruchu na skrzydłach. Cóż to za rozkosz dobrze wystartować tuż przed burzą i lecieć na czoło burzy. Jakgdyby na granicach dwu światów. Mieć przed sobą błękit najczystszy, a za sobą — skłębione, czarne, pełne grzmotów i błyskawic państwo chmur.

Jednak — najpiękniejszy mój lot, to był mój rekordowy lot nocny. Sześć godzin płynęłam na wysokości tysiąca metrów poprzez doskonałą czern i niewyslowioną ciszę. Noc była bekszysycowa. Towarzyszyszyli mi tylko gwiazdy. Żalowałam, że nie istnieją takie prądy wstępujące, któreby mnie mogły zanieść aż do gwiazd. To byłby dopiero wspaniały rekord. Ale mniejsza o rekordy, co innego jest tu ważniejsze...

— Co mianowicie?
— Czy ja wiem, jak to określić...

I oto dzielna lotniczka nie umie sobie poradzić. Nie znajduje w swej prostej, lotniczej gwarze odpowiednich słów na wyrażenie wspaniałych uczuć, które się w niej budzą, gdy na prymitywnej maszynie zdarzy jej się lecieć pod gwiazdami, czy na czoło burzy. I nie wie o tem, że w takich chwilach jest nie tylko na granicy dwóch światów: pogody i burzy, ale także na granicy wspaniałego sportowego wyczynu i najczystszej poezji.

MARJAN TURWID

zbiął baki. Według naszego poczucia sprawiedliwości Aladin powinien zostać ukarany; jakiś duch powinien go zamienić, dajmy nato, w osła czy barana. Lecz autor wschodnich bajek

jest lepszym pedagogiem: Aladin, mimo że zupełnie nie zmienia trybu życia, że na dobitkę nie grzeszy ani inteligencją ni sprytem, staje się bogaty i szczęśliwy i poślubia córkę sultana... Sztubak czyta takie bajeczki, sławiące lenistwo i tępotę umysłową, uczy się na nich i gotów wzorować się na Aladynie... Co z tego wyrośnie?

Bajka o Aladynie ma przynajmniej tę zaletę, że jest stosunkowo mało krwiożercza... coś tam dwa czy trzy

trupki... to przecież nie w porównaniu z krwiożerczymi powiastkami, które się częstuje sztubaka podczas lekcji historii powszechnej. Mógłbym tutaj przytoczyć całe stronnice z podręczników; poprzestanę jednakże tylko na kilku fragmentach historii bohater-skich Rzymian. Przed kilkoma dniami Włochy obchodziły rocznicę założenia Rzymu, więc sprawa jest aktualna.

Otóż panna Rea Silvia poszła kiedyś do lasu na tak zwane rydze; wskutek tego stała się matką bliźniąt: Romulusa i Remusa. Rea Silvia oświadczyła, że ojcem dzieci jest bóg Mars... Mam wrażenie, że starożytni wymyślili bożków jedynie poto, by darzyć niewiastom pochodzenia dzieci godnym drzewem genealogicznym... Romulusa i Remusa, mimo ich rzekomo tak świetnego ojca, podrzucano pewnej wilczycy, która karmiła

NOTATNIK

„NA CHWAŁĘ ŻYDOSTWA, NA OZDOBE STOLICY...”

W tych dniach nastąpiło w Warszawie otwarcie „Główniej Biblioteki Judaistycznej” przy Wielkiej Synagodze (ul. Tlu-macka). Przemówienie uroczystościowe wygłosił rabin prof. dr. Mojżesz Schorr. Podkreśliwszy trudności, jakie piętrzyły się na drodze do wykończenia gmachu, zazna-czył on: „Dziś jesteśmy szczęśliwi i dumni, że dzieło wykończone i ukoronowane, dzięki wysiłkom społeczeństwa żydowskiego, dzięki poparciu władz rządowych, instytucji komunalnych i wyznaniowych — dzieło, które od-tąd służyć będzie, jako ośrodek nauk ju-daistycznych, jako krynica wiedzy o nar-rodzie żydowskim, na pożytek i chwałę obecnym i przyszłym pokoleniom, na chwałę żydostwa, na ozdobę stolicy.”

Mówiąc o zadaniach tej „świątyni wie-dzy”, podkreślił p. rabin Schorr: „Z tej sali, w której siedzimy, nieraz rozbrzmie-wać będzie w popularnych odczytach sło-wo nauki — czy to na tematy historii i kul-tury Żydów, czy to z dziedziny literatury hebrajskiej i żydowskiej, czy wreszcie z zakresu etyki judaizmu i jej walorów — jako żywy głos kompetentnych reprezen-tantów wiedzy judaistycznej do słuchaczy żydowskiej i polskiej inteligencji stolicy.”

A wreszcie podkreślić trzeba jeszcze jedną obiecującą zapowiedź w przemówie-niu p. rabina Schorra: „Pragniemy pod-dać się chętnie promieniowaniu twórczej kultury polskiej, ale też odwdzięczyć się walorami własnej narodowej kultury żydowskiej.”

Ciekawym byłoby się dowiedzieć, dzięki jakiego rodzaju poparciu władz rządowych i instytucji komunalnych wykończono ów gmach, mający służyć „na chwałę żydo-stwa w Polsce”?

A co się dotyczy owego „odwdzięczenia się walorami kultury żydowskiej” — zbytecz-ne. Naród polski stanowczo już za bardzo się ugina pod ciężarem tej gospodarczej i „intelektualnej” (kabarety, teatry, dan-cingi, jacejki, handel żywym towarem, przemysłnictwo, ozdustwa, fałszerstwa itd.) „wdzięcznością, żydostwa”.

ARTYŚCI POLSCY W PARYŻU WYZWALAJĄ SIĘ...

Wyzwalają się z pod kompromitującej „opieki” żydowskiej. Więcej — zerwali już wszelkie stosunki z kolegami Żydami. Zaczęło się od skandalu z fałszyfikatem „ge-njalnego artysty - rzeźbiarza” Kretza na wystawie grudniowej. W swoim czasie pisaliśmy o tem obszernie na tem miej-scu. Wystawa ta, urządzona p. n. „Groupe des Artistes polonais à Paris”, była wła-sciwie wystawą żydowską. Na miejscach naczelnych bowiem panoszyły się obrazy i „rzeźby” 27 Żydów, a „katem” rozłoko-wano dzieła 11 artystów Polaków. Kiedy zaś, mimo skompromitowania wystawy przez wykrycie fałszyfikatu rzeźbiarskiego Żyda Kretza, inny Żyd, Klingsland, półofi-cjalny „ambasador sztuki polskiej” na gruncie paryskim, tudzież korespondent

żydowskich „Wiadomości Literackich”, na łamach tychże „Wiad. Lit.” w dalszym ciągu słał „genjalnego” Kretza, — wtedy artyści polscy powiedzieli sobie: stop! I utworzyli nową organizację p. n. „Grupa artystów polskich we Francji i ich Przy-jaciół”.

Organizacja ta, stając na straży czystej polskości, podkreśliła w statucie, że czyn-nym członkiem „grupy” może być **arty-sta narodowości polskiej**, stale zamieszka-ły we Francji. Czas wielki, że artyści pol-scy na bruku paryskim odrzucili od siebie kompromitujące towarzystwo żydowskie.

Nowa ta polska organizacja ujawnia już sprężystą i energiczną działalność. Mianowicie w salonach „Ogniska Polskie-go” zorganizowała z bardzo dużym powo-dzeniem pierwszą swoją wystawę kilku-dziesięciu dzieł członków „Grupy” (kolek-cja przepięknych grafik Konstantego Brandla, szereg cennych płócien Bolesła-wa Czedekowskiego, Niny Aleksandrowi-czowej, Zofii Piramowiczówny, Stefania Ordyńskiej i Kuleszyńskiej oraz kilku rzeźb Wandy Jurgielewiczowej. Prasa francuska rozpisła się o wystawie w spo-sób entuzjastyczny, podnosząc znaczenie jej par excellence propagandowe.

Pozatem „Grupa” na pierwszym swem walnem zebraniu przyznała I nagrodę (150 fr.) p. Wandzie Zawidzkiej, II nagrodę (100 fr.) Edmundowi Gierowskiemu. Na czele „Grupy” stanął inicjator jej, prezes Fran-ciszek Black. Miejmy nadzieję, że fakt po-wstania czysto polskiej organizacji pla-szyków we Francji przyniesie do wiadomości odnośne czynniki w Polsce, i że odtąd już Żydów zdala się będzie trzymać od wszel-kich polskich wystaw reprezentacyjnych na terenie francuskim.

NA MARGINESIE ZJAZDU ZASP’U

W Wielkim Tygodniu odbył się, jak wiadomo, doroczny zjazd Związku Art. Scen Polskich (ZASP), pierwszy od chwili istnienia organizacji aktorskiej zjazd, po-święcony całkowicie zagadnieniom arty-stycznym. W następstwie czego wybrano Naczelną Radę Artystyczną, do której za-rzadę weszli: prez. Stanisław W. Wysocki, wiceprezysi Al. Zelwerowicz i Leon Schil-ler, sekr. Janusz Warnecki, oraz dokoopto-wani dwaj rzeczoznawcy Stefan Jaracz i Karol Adwentowicz.

W związku z tem znajdujemy w „Pro-sto z mostu” następujące m. in. uwagi: „W czasach t. zw. dobrej koniunktury, gdy teatry były pełne, a pensje gwiazdorów aktorskich sięgały sum zawrotnych — na zjazdach zasposowanych radzono nieodmiennie o poprawie bytu materialnego aktora, o kontraktach, licencjach, urlopach. Trze-ba było aż kryzysu, aby organizacja aktor-ska wobec beznadziejności wysuwania po-sulatów finansowych, przypomniała so-bie także — o sprawach artystycznych... Zwrot jaki zaszedł w ZASP’ie, powitać trzeba z radością. Bo droga do odrodze-nia teatru, a co zatem idzie — zapewnie-nia lepszego bytu aktorom, wiedzie tyl-ko przez sprawy artystyczne. Nigdy zaś w odwrotnym kierunku...”

Do zwalczania gorączki przy grypie i przeziębieniu nadają się dzięki swemu składowi chemicznemu, tabletki Togal, które są środkiem przeciwbólowym i przeciwgorączkowym.

ng 9 681/2

bliźnięta własnem mlekiem (...co z tego wyrośnie?). Wyrosły tegie drybla-sy, zbójce o długich brodach i kręconych wąsikach; wkrótce zacni bra-ciszkowie zebrali całą bandę rzeźmie-szków i grasowali po okolicy. Ponie-waż jaskinie lesne nie zdołały wkoń-cu pomieścić tylu bandytów, postano-wiono zbudować coś w rodzaju mia-sta; osiedle zbójckie otoczono provi-zorycznym, niezbyt wysokim murem. „Räuberhauptmann” Remus był zapa-lonym sportowcem i posiadał mistrzo-stwo Italji w skoku o tyczce. Cudow-nym łukiem przesadził przez mur mło-dego miasta. Romulusowi nie podobał się ten rekord sportowy — i poprostu zakatrupił brata. Na pamiątkę tego czynu nazwał Romulus miasto Romą... Ostatniego wtorku właśnie obchodzo-no we Włoszech uroczystości rocznicę tego pięknego dnia...

Teraz Romulus rozglądał się za żo-nami dla swoich kolegów po buławie zbójckiej. Lecz sąsiedzi jakoś nie-bardzo byli skłonni do oddania swych córek rzymskim złodziejaskom. Wów-czas herszt wpadł na zbawienny po-mysł: urządził w Rzymie coś w rodzaju Olimpiady — bo od owego pamiętnego skoku przez mur miasto uchodziło za stolicę sportu. Goście z okolicznych krain zeszli się licznie. Romulus obie-cał swoim zawodnikom bardzo oryginalne nagrody: miast zwykłych żeto-nów lub pucharów obdarzył zwycięzców żonami i córkami zebranych gości... W pewnej chwili Rzymianie rzucili się na niewiasty i podzielili je między so-bą, na każdego przypadło mniej więcej po cztery; zaś panów wyrzucono z mia-sta; nie zwracając im nawet pieniędzy wydanych na bilet wstępu.

Cała historia bohaterskiej Romy, od czasów bajecznych począwszy, to jedno pasmo krwawych zdrad, mor-derstw, fałszów i grubych świństw. I sztubak wyciąga z tych budujących historyjek morał: powodzenie można sobie zdobyć najlepiej gwałtem, fał-szem i bezprawiem... Co z tego wyro-snie?...

Po takiej krwawej lekcji wraca chłopczyna do domu — i by trochę odetchnąć, bierze do ręki książkę. Oczywiście książkę dla młodzieży. I pełen ekscytacji wchłania niewinne i oczekujące krwią bajeczki braci Grimmów. I z wypiekami na twarzy czyta naprzykład „Chatę wuja Toma”,

w której tak pięknie katują czarnych niewolników... I z zapartym odde-chem czyta szczegółowy opis wbijania Azy na pal — albo wyrwania języka Jurandowi... I z bijącym sercem stu-djuje nieśmiertelne opowieści o indja-ninach, o skalpowaniu żywcem, o wy-myślnych męczarniach, o smażeniu „błędnych twarzy” na wolnym ogniu — i do młodego serca sączy się z wolna nienawiść i wiadomość o złem...

... I co z tego kiedyś wyrośnie...?

ARTUR MARJA SWINARSKI

VENUS ST. GÓRSKIEGO

ZNAKOMITY KREM

USUWA PRYSZCZE PIEGI I USZAJE

OD PÓŁ WIEKU POWSZECHNIE ZNANY ZE SKUTECZNOŚCI

ARAGO ST. GÓRSKIEGO

NISZCZY BRODAWKI SKÓRY

STWARDNIENIA ODCISKI

ng 9708

SKRZYDŁA FASZYZMU

Rola lotnictwa w kampanji abisyńskiej — Odrodzenie lotnictwa pod rządami faszyzmu — Krążowniki powietrzne — Wymowne sprawozdanie wiceministra lotnictwa — Lotnictwo komunikacyjne — „Kiedy znowu wojna?...”

(Od własnego korespondenta „Kurjera Poznańskiego”)

Rzym, w kwietniu.

Nie trzeba być oficerem sztabowym, by zrozumieć i ocenić znaczenie lotnictwa w działaniach wojennych, jakie Włosi prowadzą w Afryce. Żadnej przesady niema w twierdzeniach marsz. Badoglio, że całe terytorium Abisynji znajduje się pod kontrolą awiacji włoskiej. Dobitnie świadczy o tem zbombardowanie Hararu, zrównanie z ziemią abisyńskiej bazy amunicyjnej w Dżidżiga, a przede wszystkim niedawna demonstracja nad Adis Abebą. I jeśli Włosi bliscy są dziś realizacji swych ambitnych zamierzeń kolonialnych, to w bardzo wielkiej mierze mają to do zawdzięczenia brawurze swych lotników i doskonałości sprzętu.

A nie zawsze tak bywało. Smutny bardzo obraz przedstawiało lotnictwo włoskie bezpośrednio po zakończeniu wojny światowej. Niewielka liczba aparatów przestarzałego typu, źle w dodatku konserwowana topniała w oczach. Brak było lotnisk, brak wykwalifikowanego personelu, brak jakiegokolwiek zainteresowania ze strony społeczeństwa. Ten stan rzeczy trwał do czasu, gdy po zwycięstwie faszyzmu na czele odrodzonego lotnictwa stanął jeden z kwadrumwirów marszu na Rzym — generał Balbo, dzisiejszy gubernator Libji i marszałek Italji.

Wówczas to, na tle gruntownego przeobrażenia gospodarczego i strukturalnego Włoch, lotnictwo nie tylko dzwignęło się z upadku, lecz z wolna stało się jedną z największych potęg powietrznych Europy. Z dumą wskazują dziś Włosi na błękit swego południowego nieba, gdy nad Rzymem ukaże się eskadra olbrzymów bombardujących, rykiem swych potężnych motorów rozdzierająca powietrze...

Uczucie to jest całkiem uzasadnione, gdyż osiągnięte wyniki przekroczyły wszelkie oczekiwania. Dotyczy to zwłaszcza lotnictwa ofensywnego — przeznaczonego do bombardowania.

bezmála drugie tyle jednostek i nad głowami dziesięciu tysięcy widzów zademonstrowała karkołomne ewolucje, wykonywane zbiorowo całymi eskadrami. Zgromadzone tłumy ogarnął wówczas entuzjazm: oklaskom i okrzykom nie było końca.

Duże wrażenie pozostawiła też sama uroczystość rozdania odznaczeń.

ficera, z medalem ojcowskim przypiętym do czarnej sukienki — rozplakała się. Dyktator podniósł ją wówczas na rękach i przez chwilę uspakajał: wnuki jej będą chyba jeszcze wspominać tę chwilę, która zapewne przejdzie do historii rodziny!

Niezwykły rozwój lotnictwa we Włoszech najlepiej uwydatnił się w

do potrzeb wojny. Natomiast od czasu awantury Nobilego całkowicie i definitywnie zaniechano budowy sterowców, a stare wycofano ze służby.

Mussolini przywiązuje do lotnictwa szczególną wagę: od samego początku stoi stale na czele ministerstwa aeronautyki, poświęcając tej dziedzinie znaczną część swego czasu i swej energii. Rozwój lotnictwa forsuje się tu nawet kosztem marynarki wojennej, a w sztabie włoskim panuje przekonanie, że przy pomocy sił lotniczych skuteczniej paraliżować będzie można ewentualny atak wojennej floty nieprzyjacielskiej na brzegi Italji, niż akcją jednostek morskich.

REMUS.

Zjazd Związku Zakładów Teologicznych w Polsce

W dn. 15, 16 i 17 b. m. odbył się w Częstochowie zjazd Polskiego Związku Zakładów Teologicznych. Po uroczystej mszy św. w kaplicy Matki Bożej Jasnogórskiej protektor zjazdu JE. ks. biskup Kubina rozpoczął obrady, witając przedstawicieli prawie wszystkich zakładów teologicznych w Polsce w liczbie około 80 profesorów i wychowawców oraz zapraszając do prezydium ks. profesorów: Kornilowicza z Warszawy, Szydelskiego ze Lwowa, Szymbora z Krakowa, Jankowskiego z Włocławka i Makowskiego z Częstochowy a na sekretarzy: ks. prof. M. Wyszyńskiego z Włocławka, ks. prof. Wład. Padacza z Warszawy i ks. prof. J. Młodochowskiego z Tarnowa.

Na trzech posiedzeniach plenarnych rozpatrywano szereg spraw dotyczących wychowania i nauki w seminarjach duchownych. Postanowiono większą uwagę zwracać na zjazdach na omawianie kwestyj wychowania a w wykładach seminaryjnych na współczesne potrzeby i trudne zadania, stojące przed duchowieństwem polskim. Obszernie omawiano ustosunkowanie się do Polskiego Towarzystwa Teologicznego i postanowiono, w razie zgody Towarzystwa, odbywać co pewien czas wspólne zjazdy, aby pogłębianie i rozszerzanie myśli teologicznej szło w parze z praktycznym jej ujęciem w życiu kapłańskim.

Na zebraniach sekcji, których zjazd wyłonił 11, wygłoszono 34 referaty, odnoszące się do różnorodnych zagadnień. Zgłoszono szereg rezolucji i wniosków, nad których wykonaniem mają czuwać przewodniczący poszczególnych sekcji. M. in. sekcja dogmatyczna postanowiła na przyszły zjazd przygotować szereg referatów, odnoszących się do sprawy unijnej w Polsce. Sekcja zaś prawa kanonicznego, mając na względzie dokładne omówienie zagadnień prawnych, wynikających z postanowień synodów diecezjalnych i synodu plenarnego, oraz ujemne działanie i wpływ coraz bardziej laicyzowanego prawa świeckiego, postanowiła kilka razy na rok odbywać swe zebrania. W tym duchu został zgłoszony na plenum odpowiedni wniosek, dotyczący innych sekcji. Zastanawiano się również nad niebezpieczeństwami, płynącymi z niewłaściwego ujęcia eugeniki, nad tendencjami panującymi w konstytucjach państw europejskich oraz nad wychowaniem młodzieży w myśl zasad, wyrażonych w konkordatach, szczególnie powojennych.

Na ostatnim zebraniu plenarnem uchwalono wysłać depezę do Ojca św. i do obu ks. kardynałów, wybrano nowy zarząd z ks. prał. Makowskim, rektorem seminarjum częstochowskiego na czele; następny zjazd postanowiono odbyć za dwa lata w Krakowie.

(KAP)

TCL to 56 lat ofiarnej pracy dla ludu polskiego

Wspierajcie T. C. L.
kupujcie nalepki, składajcie ofiary
na Dar Narodowy 3-go Maja.

„Członkowie rodzin poległych w Afryce lotników odbierają z rąk Duce odznaczenia wojskowe. Za Mussolinim stoją Gombösz (bawiący tu prywatnie w przejeździe z Neapolu), Suvich (wiceminister spraw zagranicznych), marszałek de Bono i gen. Valle (wiceminister aeronautyki).”

Na podium, gdzie w otoczeniu najwyższych dygnitarzy faszystowskich stał Duce w mundurze lotniczym, wchodzili kolejno członkowie rodzin poległych w Afryce pilotów, obserwatorów i radjotelegrafistów. Kobiety w czerni, gęsto zawoalowane — matki, siostry i żony, mężczyźni z czarnymi opaskami na ramieniu — ojcowie i bracia, dzieci... Jednocześnie przez potężne megafony opowiadano

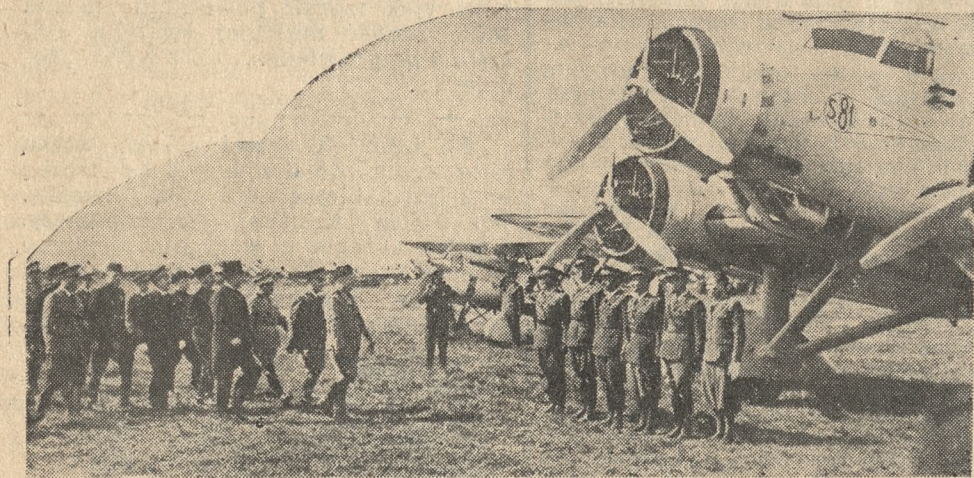
sprawozdaniu, jakie w parlamencie wygłosił niedawno podsekretarz stanu dla spraw aeronautyki gen. Valle, z okazji debaty nad budżetem tegoż ministerstwa. Okazuje się, że przemysł lotniczy i produkcja części składowych tak się w ostatnim czasie rozwinęły, że import materiałów używanych przy konstruowaniu samolotów spadł w ostatnich dwóch latach z 23 na 8 proc. Silników oddawna używa się wyłącznie włoskich, a jakoś ich stoi na bardzo wysokim poziomie. Motory lotnicze Ansaldo, Fiat, a zwłaszcza Isotta Fraschini znane są i cennie w całym świecie.

Także i w dziedzinie wyszkolenia personelu latającego dokonano dzieła budzącego szacunek. Ilość wykwalifikowanych pilotów ocenia się tu dziś na dziesięć tysięcy, a o walorach technicznych i moralnych lotników włoskich chlubnie świadczą wyczyny w rodzaju raidu marsz. Balbo do Poł. Ameryki, lub niedawne sukcesy wojenne. Ostatnio, ministerstwo aeronautyki ogłosiło konkurs na wyszkolenie i zaangażowanie do służby zawodowej 1.500 pilotów i 4.200 specjalistów technicznych, prowadząc akcję werbunkową przy pomocy pięknych, barwnych plakatów. Zgłosiło się już 15 tysięcy kandydatów! Świadczy to dobitnie o wielkim zainteresowaniu młodzieży lotnictwem.

Włochy posiadają również, wspólną sieć komunikacji powietrznej, zwłaszcza morskiej, obsługiwana przez szereg towarzystw pół-państwowych, pozostających pod ścisłą kontrolą ministerstwa aeronautyki. Na linjach tych latają aparaty wielomotorowe, typu identycznego z wojskowymi (głównie Caproni i Savoia-Marchetti), które z łatwością i w najkrótszym czasie mogą być przystosowywane

120 samolotów bombardujących typu Savoia-Marchetti zgromadzonych na rzymskim lotnisku Littorio.

Mussolini w otoczeniu najwyższych dygnitarzy faszyzmu dokonuje przeglądu 120 olbrzymów powietrznych, zgromadzonych na lotnisku w Rzymie.

Stanowi ono dla nas przedmiot szczególnej zazdrości, gdyż właśnie aparatów typu ciężkiego posiadamy stosunkowo niewiele i w tej dziedzinie pozostajemy daleko w tyle za Włochami.

Na lotnisku rzymskiem Littorio odbyła się niedawno uroczystość udekorowania medalami wojennymi zasłużonych lotników i wręczenia odznaczeń rodzinom poległych. Dała ona okazję do zademonstrowania potęgi faszystowskiej awiacji, tembardziej, że zbiegła się z trzynastą rocznicą odrodzenia lotnictwa pod rządami „czarnych koszul”. Na rozległym polu lotniska ustawiono w zwartym szyku 120 wspaniałych, trzymotorowych olbrzymów Savoia-Marchetti. Wszystkie jednakowe, typu S-81, produkcji 1936 roku, ostatni wyraz techniki... Załoga ich składa się z sześciu osób: komendanta, dwóch pilotów, dwóch artylerzystów i radjotelegrafisty. Niekończące się, ginące w perspektywie szeregi tych krążowników powietrznych wywierały rzeczywiste przejmujące wrażenie i wywoływały wizję nalożu takiej armady na nieprzyjacielskie miasto. Nabrała ona wyrazistości, gdy wśród ogłuszającego huku kilkuset motorów nadleciała z oddali flota powietrzna, licząca

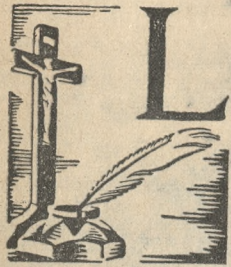
FELJETON KULTURALNY

Nihil obstat

(Kilka słów o „pisarzu katolickim“)

Napisal Karol Hubert Rostworowski

Obfite źródła. — Tysiąc nazwisk zgórą. — Bez blagi. — Warto nad tem pomyśleć. — „Chrześcijańskie“ a „katolickie“. — Co ma jedno do drugiego? — Chrystus i Kościół. — Grzeszni i sprawiedliwi. — Za szerokie rękawy. — Konrad, a „święci z litanii“. — Francuski purpurat w Polsce... — Tylko u nas. — Albo, albo! — Co innego ludzie, co innego dzieła. — O co chodzi? — O tytuł.

turze świata — z niemieckiego przełożył Józef Birkenmajer“.

Ocena tego „zbiorowego zarysu monograficznego“ jest najeżona trudnościami, nie dającymi się w artykule dziennikarskim pokonać bez sporej dozy nonszalanckiej. Trzeba bowiem omówić katolickie piśmiennictwo dziełnastu narodów, włącznie z Polską. Źródła bibliograficzne zajmują bitych stron 43, a skrowidz autorów tychże stron 21, co w sumie daje 1134 nazwisk. Operować swobodnie takim materiałem może tylko fachowiec, który całe życie poświęcił zawieraniu ścisłych znajomości z całym literackim światem i który rozporządza librami i librami papieru — albo też blagier, który udaje, że posiada wszystkie rozumy, co rzadko kiedy zawodzi, gdyż np. Aleksander Sika może uchodzić w pojęciu przeciętnego (a nawet nieprzeciętnego) czytelnika równie dobrze za boksera z nad Wisły lub Warty, jak za poetę z Budapesztu.

Ponieważ jestem właśnie w tem położeniu, a błagować nie lubię, przeto ograniczę się do stwierdzenia, że omawiane dzieło zasługuje na uważne przestudjowanie i zmusza do poważnego myślenia.

*

Przed paroma miesiącami zastanawiałem się nad tytułem katolickiego pisarza a propos Mauriaca. Treść „Udziału twórczości katolickiej w dzisiejszej literaturze świata“ nie rozwiała moich wątpliwości. Należy bowiem wykreślić bardzo wyraźną linię graniczną między piśmiennictwem „chrześcijańskim“ a „katolickim“. Katolik musi być chrześcijaninem, natomiast chrześcijanin nie musi być katolikiem. Powszechnie wiadomo, że bezpośrednio przed wojną „Pioretti“ biedaczyny z Assyżu cieszyły się ogromnym powodzeniem w środowiskach, którym pokorna Portiuncula służyła często za taran do rozbijania murów Watykanu, „rozdętych (jak się to mawiało) pychą Papieży“. Oczywiście w imię niepokalanego chrześcijaństwa.

Tymczasem pisarz naprawdę katolicki różni się od pisarza niekatolickiego właśnie tem, że, uważając mury watykańskie za równą świętość, jak Żydzi jerozolimską ścianę płaczu, podkreśla zarówno w swoim życiu, jak i artystycznym „credo“ słowa: „et in unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam“, a do przykładów Bożych dorzuca zawsze i wszędzie przykazania kościelne. W przeciwnym razie nie zasługuje na tytuł katolickiego pisarza. Wzruszać się „świetlaną postacią Chrystusa“ może nawet zażartą wróg katolicyzmu, jak np. Lew Tołstoj, a u nas Emil Zegadłowicz, który po „Zmorach“ ogłosił w „Wiadomościach Literackich“, że ci, którzy go oddawna znają, dobrze wiedzą, iż słowo „katolicyzm“ zawsze budziło w nim „abominację“, więc nietylko wtedy, kiedy tworzył ballady, przepojone duchem chrześcijańskim, ale i wtedy, kiedy piastował urząd naczelnego redaktora wybitnie katolickiej „Tęczy“. O Chrystusie mogą przepięknie pisać nawet Żydzi, czego dowodem wiersz Tuwima, zaczynający się od słów: „Jeszcze się kiedyś rozsmucę, jeszcze do Ciebie powrócę, Chrystusie“. Bo chyba niema poety z głową na karku i z sercem na swoim miejscu, który, czytając Ewangelię, nie pochyliłby czoła — przynajmniej raz w życiu — przed majestatem Krzyża. Ale ten pokłon ma akurat tyle do czynienia z katolicyzmem, ile pokłon w stronę Achille-

sa ma do czynienia z wiarą w boskie pochodzenie Tetdy.

*

Dla naprawdę katolickiego pisarza Chrystus i Kościół stanowią tak nierozdzielalną całość, jak twórca i jego dzieło. Bez Boga-Człowieka niema Kościoła Katolickiego, bez Kościoła Katolickiego niema Boga-Człowieka. Pójść jeszcze dalej. Pisarz naprawdę katolicki musi praktykować, i to gorliwie praktykować. Dopiero wówczas dzieło jego życia, bez względu na poruszane tematy, będzie przepojone katolickim duchem. Mówię: „bez względu na poruszane tematy“, gdyż, jak rdzenny Polak wszystko odczuwa i rozumie po polsku, a rdzenny Niemiec po niemiecku, tak samo prawdziwy katolik odczuwa i rozumie wszystko po katolicku. To nie kwestja „woli“ albo „programu“, lecz wypływające z konieczności „nastawienie“ w stosunku do Boga i ludzi.

To nastawienie sprawia, że w dziełach pisarzy katolickich pojęcia zła i dobra stają się mimowoli synonimem cnoty i grzechu, etyka bez obligacji i sankcji nigdy nie dochodzi do głosu, wskutek czego miłowanie grzesznika jest przeciwieństwem tolerancji, a dawanie absencji bez nieodzownej pokuty jest występkiem. Cnota musi być szanowana, grzech zwalczany, zatwardziały grzesznik karany, a „pokutę czyniący“ bliższy sercu, niż „dziewięćdziesięciu dziewięciu przeciętnie sprawiedliwych, którym pokuty nie potrzeba“. Z drugiej strony ci przeciętnie

sprawiedliwi powinni otrzymać swoją zapłatę. Uważanie ich za pogardy godne miernoty, bo niewiadomo, co z nimi począć w powieści i na scenie, nie należy do zbyt katolickich, a tak obecnie modnych poczyniań.

*

Wychodząc z tych założeń, mam wrażenie, że autorzy omawianego „Udziału Twórczości Katolickiej w dzisiejszej literaturze świata“ mieli — jak powiadają Francuzi — nieco za szerokie rękawy i zbyt pochopnie zaliczyli do pracowników w „winnicy Pańskiej“ takich autorów, którzy od czasu do czasu zawadzają o nią, by zerwać najśłodsze grona i odświeżyć sobie ich sokiem często gęsto przepalone pieprznymi potrawami podniebienia. Zwłaszcza, gdy chodzi o literaturę polską.

Godzę się z autorem, iż „nigdzie chyba w świecie nie jest rzeczą równie trudną przeprowadzenie granicy między literaturą katolicką a niekatolicką, jak właśnie w Polsce, — natomiast nie mogę podzielać jego zdania, że przyczyną tej trudności jest „tak ścisłe zrośnięcie się katolicyzmu z całym życiem narodu, iż stał się rzeczą samą z siebie zrozumiałą, jakimś nie ulegającym wątpliwości pewnikiem“.

Pierwsze zdanie jest dlatego słuszne, ponieważ katolicyzm w Polsce, zwłaszcza porobiorowej, był katolicyzmem, powiedziałbym, „stosowanym“, niejako wchodził w skład „polskości“, a jako taki był wysoce cenionym „środkiem“, a nie „celem“. W razie konieczności wyboru między Kościołem i Ojczyzną, nie wiem czy przesadzę, twierdząc, że (z wyjątkiem może Krasieńskiego) nasi twórcy poświęciliby Kościół, a to dlatego, że nie katolicyzm „stał się rze-

Stulecie Tow. Literacko-Słowiańskiego

przy Uniwersytecie Wrocławskim

W dniu 3 maja 1886 r., przed 50 laty, obchodziła najpoważniejsza akademicka organizacja kulturalno-niepodległościowa swój złoty jubileusz. Towarzystwo Literacko-Słowiańskie przy Uniwersytecie Wrocławskim wydało z tej okazji pamiętnik nakładem „Drukarni Polskiej“ (Jan Szymański) we Wrocławiu. Ciekawy to dokument młodej myśli polskiej i przegląd nazwisk najpoważniejszych obywateli.

Organizacja akademicka powstała bezpośrednio po powstaniu 31 roku celem kontynuowania ducha polskiego i ducha niepodległościowego.

3 maja 1836 r. rektor Uniwersytetu Wrocławskiego zatwierdził organizację, której duszą był głosny biolog prof. U. P. Jan Ewang. Purkinie aż do przeniesienia swego w r. 1850 do Pragi. Założycielem organizacji był Teofil Matecki, który później jako lekarz odegrał tak wybitną rolę w życiu Poznania. W dn. 2 maja 1852 r. zarządził prezydent policji Heinke rewizję ze względów politycznych, co spowodowało 7 maja 1853 r. rozwiązanie Stowarzyszenia. Wskrzesał je na nowo prof. U. P. Cybulski, po którego śmierci 15. 2. 1866 r. patronował prof. Nehring stowarzyszeniu aż do jego zniesienia przez pruskie władze w dniu 3. 7. 86 r.

W r. 1873 obchodzono 400-lecie uro-

dzin Kopernika, 1879 50-ciolecie Kraszewskiego, 1884 300-lecie śmierci Kochanowskiego. Pracowały sekcje prawnicze, polsko-filologiczna, historyczno-filologiczna, filozoficzna i od 1874 dzięki Franciszkowi Chłapowskiemu sekcja medyczna. Odczyty plenarne i sekcyjne obejmowały całokształt życia i wiedzy polskiej i służyć mogły za wzór naszym organizacjom akademickim.

Uroczystość złotego jubileuszu miała charakter tragiczny wskutek śmierci założyciela Teofila Mateckiego, który przez 50 lat stał się duszą organizacji. W spisie 907 członków Stowarzyszenia od 1836 — 1886 r. figurują nazwiska najpoważniejszych obywateli i uczonych. Przesuwają się nazwiska Michała Sokolnickiego, historyka Łukaszczyka, dyktatora Langiewicza, Wawrzyńca Engstroema, Ludwika Rzepeckiego, Władysława Lebińskiego, poety Adama Asnyka, Romana Szymańskiego, prof. Ludwika Milewskiego, prof. Jana Rymarkiewicza i Mottego, poety Jana Kasprowicza i t. d.

Zyją z dawnych członków Tow. Literacko-Słowiańskiego jeszcze tylko Wojciech Trąpczyński, Ludwik Cwikliński i Bronisław Dembiński. Cześć im.

DR. KONRAD KOLSZEWSKI

Poznań — Drohobycz — Równe

(Dziwne zestawienie)

Według porównawczego statystycznego zestawienia składa społeczeństwo naszego Grodu na Dar Narodowy 3-go Maja mniej więcej tyle, co Drohobycz i Równe. Trudno się zastanawiać nad przyczynami tego zjawiska. Być może, że wina leży i po stronie organizacji zbiórki, jak też może i po stronie bierności ogólnej wobec aktualnych zagadnień społecznych. W tym roku kierownictwo zbiórki na Dar Narodowy objęli akademicy. My ze swej strony musimy ofiarnością wykazać, że doceniamy znaczenia tak ru-

chu oświatowego T. C. L., na którego pracę Dar Trzeciego Maja jest przeznaczony. Bez ruchu oświatowego niema siły ducha polskiego, a bez tej siły niema ani wyjścia z kryzysu, ani potężnej armji, ani wielkiej i mocarnej Polski.

Niech więc nie będzie domu, któryby nie kupił nalepek 3-go Maja, któryby nie złożył choć skromnej ofiary na Dar Narodowy.

Za Komitet Obchodu Trzeciego Maja
Ks. dr. Milik.

czą samą z siebie zrozumiałą, jakimś nie ulegającym wątpliwości pewnikiem“, ale wyłącznie „uczuciowa religijność“, więc, choć głęboka, jak morze, lecz ulegająca, również jak morze, przypływom i odpływom, czego jaskrawym dowodem słowa Konrada:

Dawno nie wiem, gdzie moja podziela się wiara, nie mieszam się do wszystkich świętych z litanii, lecz nie dozwolę bluźnić imienia Maryi.

Tylko „Maryi“, bo Częstochowska, Ostrobramska, Polska.

*

Może złożyły się na to nasze warunki geograficzne, historyczne i polityczne. Może w podobnych warunkach nie byłoby inaczej i gdzie indziej. Może francuski Konrad, „nie wiedzący, gdzie jego podziela się wiara“, nie dozwalałby „bluźnić imienia Maryi“ z Lourdes, a Niemiec „imienia Maryi“ z Kevlaar. Być może. Narazie jednak nigdzie na świecie niema tak licznej rzeszy „katolików wierzących, ale nie praktykujących“, jak u nas. To też poza granicami naszego kraju nikt nie wznosiłby toastu na cześć francuskiego purpurata, zaczynając od słów: „Vous qui êtes un catholique croyant, pratiquant“... i nigdzie indziej, jak tylko u nas, rozbawiony purpurat nie mógłby popisać się dowiecipem, wtrącając skromnie: „Oh, n'exagérans pas!“ (Autentycznie!).

Przytoczyłem ten drobny, niezmiernie charakterystyczny (i na czasie) incydent, bo wielu, bardzo wielu, niepojęcie wielu naszych pisarzy powinno na dictum p. Ottona Forst Battaglie (autora „Katolickiego piśmiennictwa w Polsce odrodzonej“ — tom drugi): „wy, którzy jesteście katolikami“, odpowiedzieć, jak ów francuski purpurat (i to całkiem serio): „Nie przesadzajmy!“.

Ultramontanizm? — Bynajmniej. Mnie osobiście najzupełniej wystarcza negatywne „nihil obstat“, co nie jest równoznaczne z: „omnia probo“. Od autorów wymagam tylko, żeby mieli smak w gębie i dokładnie wiedzieli, co czynią. Albo wóz, albo przewóz. Albo nastawienie katolickie, więc „mieszanie się“ i do „imienia Maryi“ i do „wszystkich świętych z litanii“, albo nastawienie akatolickie, względnie antykatolickie, więc hulaj dusza extra muros katolickiego Kościoła. Wówczas dzieło, przełożone z niemieckiego przez Józefa Birkenmajera, wyglądałoby nieco odmiennie. Byłoby nieco szczuplejsze, ale zato nie robiłoby wrażenia tego „króla“, co to musiał posłać sługi swoje na rozstajne drogi i zbierać „złych i dobrych“, byle „napełnione były gody siedzącymi“.

*

Bogiem a prawdą, „Udział twórczości katolickiej w dzisiejszej literaturze świata“ napełnił swoje gody wieloma „powołanymi“, których „szaty godowe“ pozostawiają wiele do życzenia. Nietylko Rilke, ale i Przybyszewski przyplątał się do towarzystwa... Bo obydwa zmarli po katolicyku? To nie racja. Zmarli po katolicku ludzie, nie ich dzieła, a tylko te nas w „udziale twórczości katolickiej“ obchodzą. „Tak, ale tu i tam zbliżali się, względnie stawali bardzo blisko“. Nie przeczę. Więcej. Posadziłbym ich nawet wysoko, gdyby tytuł omawianego dzieła był inny. Wolę przecież Przybyszewskiego, niż wasserzupki katolickie, któremi nas darzą „animulae vagulae, blandulae“, pozbawione wszelkiego talentu i religijnego patosu.

*

O cóż więc chodzi? O tytuł. Tylko o tytuł. Gdyby brzmiał: „Zarys współczesnej twórczości religijnej, opartej na fundamencie etyki chrześcijańskiej z wyszczególnieniem fragmentów, dzieł i autorów o zabarwieniu katolickim“, to wszystko byłoby w porządku. Natomiast system czepiania się lada pozorów, lada odruchu ortodoksji, byle pokazać swoją liczebną potęgę, wydaje mi się niekorzystny. Lepiej mieć jeden pułk wyćwiczonych, zdecydowanych na wszystko żołnierzy, niż bandę pospolitego ruszenia w dawnym tego słowa znaczeniu. Twórczy pisarze nie znoszą doktryn. Dlatego tak trudno o pisarza, dla którego doktryna katolicka byłaby punktem wyjścia i ostatecznym celem jego działalności literackiej. Trzeba go szukać ze świecą w rękę, ale kto dobrze szuka, ten znajdzie. Nihil obstat.

Kraków

WŚRÓD GRUZÓW PARYŻA

Koronacja królowej światła i wiszące ogrody Semiramidy

Jak Paryż przygotowuje się do wielkiej wystawy w 1937 r.

(Od własnego korespondenta „Kurjera Poznańskiego“)

Paryż, w kwietniu

Podróżnik, nieznający stolicy Francji, gdyby się znalazł obecnie nad brzegami Sekwany, przy moście Jena, zapytałby niechybnie ze zdziwieniem: Co to za ruiny?

Dawny teatr Trocadero, pozostałość z wystawy w r. 1867, gmach bruchaty, nieestetyczny, zbudowany rzekomo w stylu hiszpańsko-maurytańskim, leży w gruzach. W jego ruinach odbywają się wieczorami sabaty czarnych na pół dzikich kotów. Również w gruzach leży historyczny „garde meuble”, gdzie do ostatnich jeszcze miesięcy przechowywano cenne meble narodowe. Podobny los spotkał rudere-koszary wznoszące się na avenue de Tokio, obok pałacyku cedra, czyli ambasady polskiej. Jej czerwone mury zamieniają się niebawem również w kupę gruzów.

Co powstanie w ich miejsce?

Piękne nowożytne pałace sztuki, przeznaczone na wielką wystawę w r. 1937. Paryż przygotowuje się do nich gorączkowo. Zrozumieć to łatwo, jeżeli się uwzględni, że otwarcie nastąpić ma już w maju przyszłego roku. Będzie się ona ciągnęła od placu Zgody i Inwalidów do Trocadero i Pół Marsowych, wzdłuż obu brzegów Sekwany, stanowiącej jej oś. Wystawa obejmuje 66 ha na przestrzeni 3 i pół km.

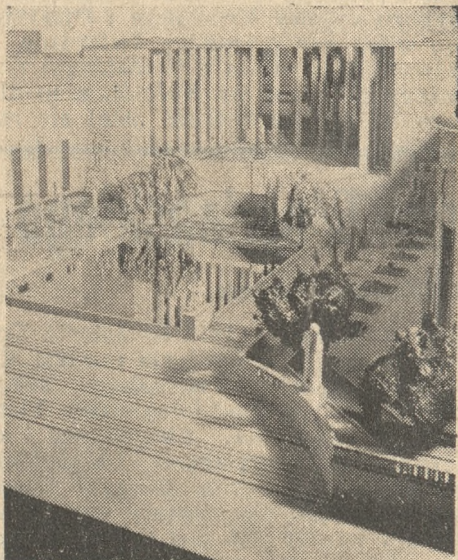
25 wejść będzie prowadziło na jej tereny, 9 stacyj metro będzie ją obsługiwało, obok kolejki elektrycznej, statków na Sekwanie i niezliczonych linii autobusowych. Na terenie samej wystawy zostaną zbudowane t. zw. escalators i descencurs, ostatnie nowości w dziedzinie mechaniki, mające wystawie oddać te same usługi, co winda w nowoczesnych niebotykach. Z jednego na drugi brzeg Sekwany przechodzić będą turyści po ruchomych mostkach, a wielki most Jena, na którego budowę podpisał Napoleon dekret w Warszawie w r. 1807, zostanie przebudowany, a jezdnia rozszerzona do 35 m. szerokości.

Prawdziwem clou wystawy będzie światło. Nie żadna orgia świetlna, ale harmonia barw i muzyki, inaczej mówiąc orkiestracja światła. Na niewidzialnych klawiszach w laboratoriach chemicznych wieży Eifel, wygrywać się będzie wspaniałe melodie takich mistrzów jak Honneger, Strawiński, Darius Milhaud, Florent, Schmitt i Ibert. Fale głosowe będą odpowiadały gamie światła.

Wchodzimy na wystawę. Niebo pokrywa się sztucznymi, chemicznymi górami, posuwającymi się w rytmie niewidzialnej muzyki, zmieniające w miarę zmiany gamy swe kolory. Rozkosz nie tylko dla wzroku, ale i dla słuchu.

Nie zapomniano także o innych efektach świetlnych a przede wszystkim o kolorowych wodotryskach. Również oświetlone zostaną wody Sekwany. W pewnych godzinach wieczornych wody Sekwany pokryte zostaną warstwą oleju i przesypane metalowym kurzem. Wszystko to oświetli się niewidzialnymi reflektorami, dając złudzenie bajki z tysiąca i jednej nocy. Po oświetlonej, kolorowej rzece płynąć będą oświetlone statki, ubrane w morze kwiatów i kolorów.

Ale na „Wystawie Międzynarodowej Sztuki i Techniki” — bo tak brzmi jej oficjalna nazwa — odbędzie się obok zabaw i artystycznych wieczorów blisko 500 kongresów, zarówno międzynarodowych jak i wewnętrznych.

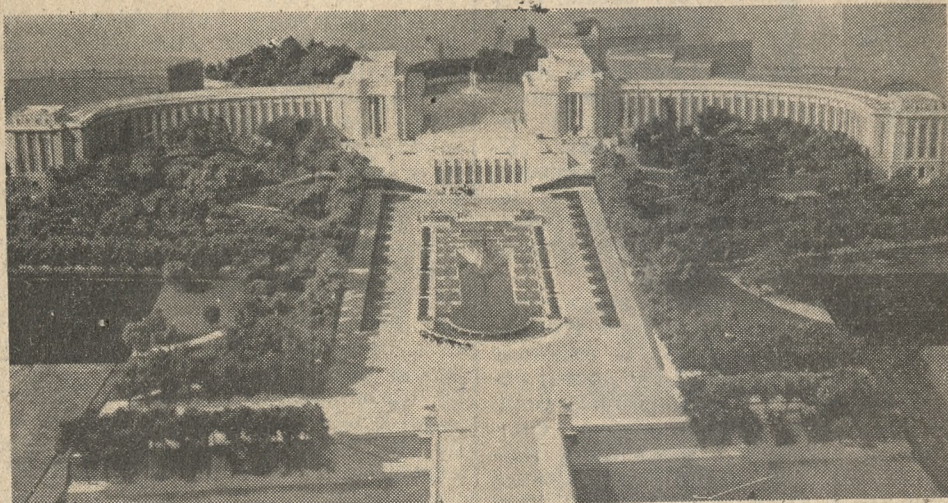
Muzeum sztuki nowożytnej na terenie avenue de Tokio, gdzie się znajdowała ambasada polska.

krajowych. M. i. odbędzie się kongresy nafty, filozofii, zaludnienia i buddaizmu. Ostatniemu przewodniczyć będzie sam Tashi Huttukultu Kwang Hsih, czyli żywy Budda, który opuści wyżyny Tybetu, by nad brzegami Sekwany głosić doktrynę Sakyamuni. Zresztą nie poraż pierwszy, bo mieszkał już nawet na podparyskich wyżynach Meudon, ale tylko w książce Pawła Mauranda p. t. „Bouddha vivant”.

Wystawa paryska obejmować ma 14 działów sztuki i techniki oraz duże i barwne centrum kolonialne, na wy-

sepce sekwańskiej Ile de Cignes. Już dzisiaj zajętych jest przy niej zgorą 1500 robotników, nie mówiąc o architektach, artystach, budowniczych i dostawcach. Dotąd udział w wystawie paryskiej zgłosiły 32 państwa. Z Pol-

wieku nie będzie panowało wszechwładnie na wystawie. Na jej bowiem terenach zostaną wybudowane wiszące ogrody na wzór starożytnych ogrodów królowej Semiramis. Wiszące ogrody nad brzegami Sekwany.

W miejscu dawnego „Trocadero” powstanie stałe muzeum etnografii, sztuki porównawczej oraz marynarki.

ską, podobnie jak z Niemcami, prowadzone są jeszcze rozmowy. Ogólnie przypuszcza się, że Polska weźmie udział w wystawie.

Nowożytną więc królową wystawy stanie się światło we wszystkich odmianach i zastosowaniach zarówno przemysłowych jak i artystycznych. Niemniej jednak to nowe bóstwo XX

Wyobraźmy więc sobie nowożytnego Buddę, spacerującego po wiszących ogrodach Semiramidy, podziwiającego równocześnie symfonię muzyki i światła i szepczącego do siebie: Są rzeczy, o których się nawet Sakyamuni nie śniło.

IRENA BRIARES.

Afryka — wielki rynek białych

Od najdawniejszych czasów Afryka jest ziemią wojen, podbojów i krwawych rozpraw. Ale jest także krajem, który wydaje się pełen obietnic ludziom dość odważnym i zahartowanym, aby umieć z obietnic tych korzystać. Wielkie przestrzenie szarej i suchej ziemi, pustynie, łańcuchy górskie i pokryte wiecznym śniegiem, ogromne rzeki i spadki wód — oto tereny najśmielszych wypraw i przedsięwzięć. Afryka jest krajem, w walkach o który wiele już przelano krwi i uknuto wiele intryg.

Ogromny kontynent, zaludniony przez 180 milionów murzynów, podzieliło między sobą 6 państw europejskich i 2 rządy autonomiczne. One to władają ogromnymi bogactwami mineralnymi, źródłami siły wodnej, w ich rękach pozostają walory handlowe rynku afrykańskiego. Wszystkie niemal cenniejsze surowce sprowadza Europa z Afryki, a więc diamenty, platynę, złoto i rad, futra i fosfat, kakao i bawełnę, kauczuk i chrom. Największym jednak bogactwem, które kryje Afryka — jak to wszyscy zgodnie przyznają — jest handel miejscowy, ludność jej bowiem przedstawia jeden z największych konglomeratów konsumcyjnych na świecie.

Afryka nie jest już więcej „czarnym lądem”. Są tam jeszcze wprowadzone dzikie zwierzęta, żółta febra i muchy tsetse. Ale są też koleje, wspaniałe hotele, wielkie dzienniki, uniwersytety, centra naukowe i linie lotnicze. Wszystkie te zdobycze cywilizacyjne wprowadzone są przez białych, ale coraz więcej murzynów zatrudnionych jest jako urzędnicy telegrafii, telefonii, szoferzy i maszyniści. Uczą się

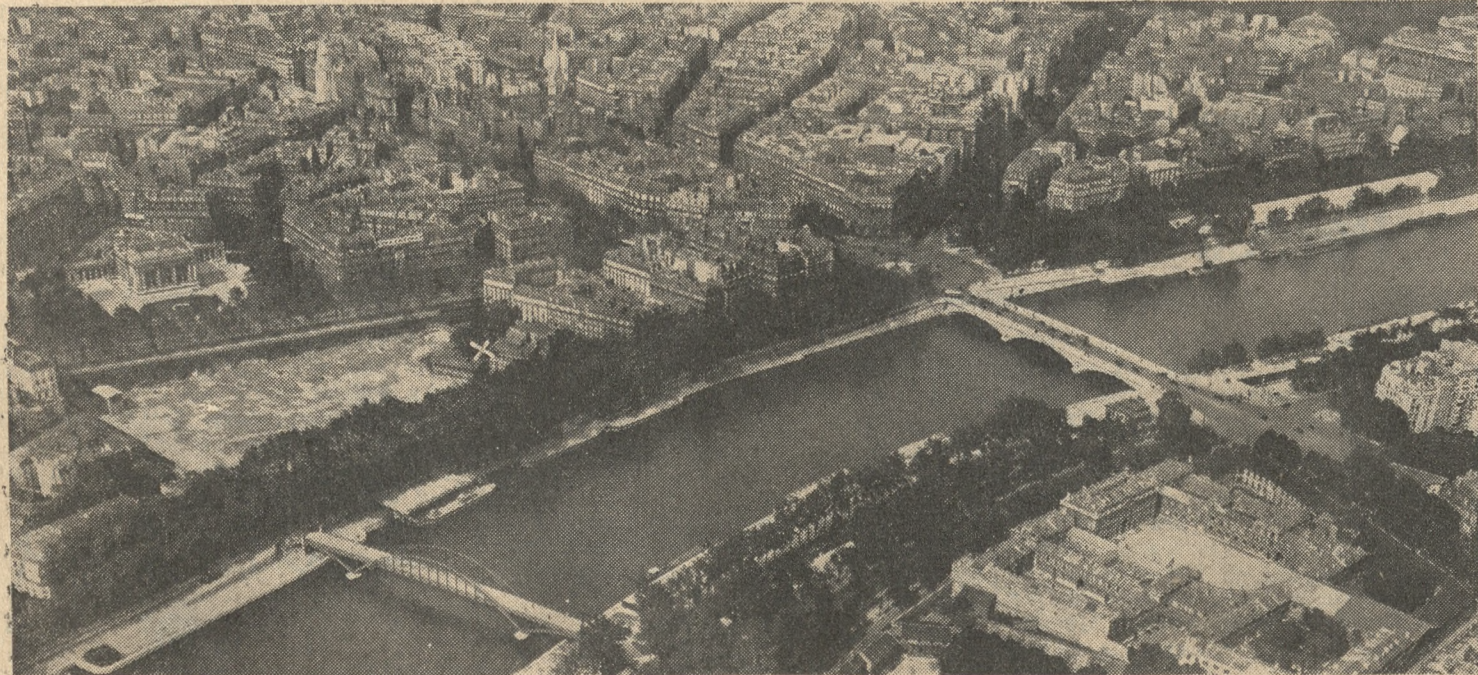
oni obchodzić z maszynami, przyzwyczajają się do używania wszelkiego rodzaju przedmiotów w pracy i w życiu codziennym. Wraz z wzrostem poziomu cywilizacyjnego czarnych mieszkańców wzrasta ich zdolność konsumcyjna. Powoli ludność murzyńska przyzwyczaja się do kupowania lamp, butów, kolder, kapeluszy, broni palnej, plugów i narzędzi rolniczych — tysiące przedmiotów, które jej ofiarowuje biali sprzedawcy. Coprawda większość transakcji odbywa się dotychczas na podstawie wymiany towarów, ale podstawy handlu są mocno ugruntowane, detalista płaci gotówką hurtownikowi, który z kolei może nie korzystać z kredytu fabrykanta. Jedną z pierwszych zrozumiała wartość rynku afrykańskiego Japonia. To też we wszystkich częściach Afryki pełno jest japońskich wyrobów mniej lub więcej tanich.

Perspektywy handlowe, które przedstawia dzieżcza ziemia Afryki, są w równym stopniu, jak i jej bogactwa naturalne, silną pokusą dla mężów stanu Europy. O nich to myślał Mussolini i ich zaprzagnął, gdy rozpoczął wojnę z Abisynją. M. C.

Morze Czerwone pachnie naftą

W Europie bawi od kilku tygodni lej z Akaby nad morzem Czerwonym celem przeprowadzenia pertraktacji z finansistami europejskimi w sprawie eksploatacji odkrytych niedawno i rzekomo bardzo wydajnych źródeł naftowych nad morzem Czerwonym. „Akaba, — tak oświadczył lej Hamid Meloud Galid, jest dziś najbardziej interesującym miastem bliskiego Wschodu”. Dlaczego? Czy może ze względu na projekt budowy nowego kanału łączącego morze Śródziemne z morzem Czerwonym, — według pogłosek podanych przez dzienniki zagraniczne, rozważanego rzekomo przez miarodajne sfery angielskie? Jest to więcej niż wątpliwe. Po co byłby Anglikom potrzebny drugi kanał oddalony o pół godziny lotu od kanału Suezkiego, przeprowadzony w dodatku w terenie znacznie trudniejszym pod względem obronnym od trasy suezkiej?

Hamid Meloud Galid odsłonił tajemnicę powstania tych pogłosek. W ostatnim czasie garnizon angielski w Akaba został powiększony. Jednocześnie władze portu przystąpiły do rozszerzania i pogłębiania basenów portowych. W jakim celu? Otóż okazało się, że podjęte niedawno wiercenia naftowe na wybrzeżu zatoki Akaba, ujawniły istnienie źródeł ropy, wydajniejszych daleko od źródeł naftowych w Mossoulu. Rząd angielski przystąpił wobec tego do znacznych inwestycji w porcie Akaba, co stało się powodem pogłosek o rzekomych planach budowy nowego kanału. Nowo odkryte źródła posiadają doniosłe znaczenie dla komunikacji angielskiej z Indiami.

Przyszły teren wystawy od mostu Alma do mostu Jena. Krzyż oznacza gmach opuszczony już przez ambasadę polską.

Jarmark humoru na Targach

Oto tytuł wesołej rewii w wykonaniu artystów scen warszawskich i lwowskich pod dyr. J. Lubicza, w której udział biorą: *Rena Korszówna, Halina Warkowiecka, M. Stanisławska, Tomera Olgina, Jerzy Lubicz, M. Bartoszek, P. Nirecki*.

BOMBY HUMORU!

Ceny miejsc od 49 gr

SALWY ŚMIECHU!

Codziennie w kinoteatrze „ŚWIT” Św. Marcin 65

o godzinie 10.45 wieczorem.

ng 8368

RADJO

Luksemburski kapelmistrz Henryk Pensis

Jedną z najpiękniejszych i najpopularniejszych symfonii Beethovena, mianowicie VIII Symfonię A-dur usłyszą radiosłuchacze w koncercie poniedziałkowym Polskiego Radja, 27 bm. o godz. 22.00. Wielkie to i genialne dzieło, które Wagner nazwał apoteozą tańca, wykona Orkiestra Symfoniczna P. R. pod dyr. stałego kapelmistrza rozgłośni brukselskiej dyr. Henryka Pensisa. W tym samym koncercie wykonane zostaną dwa utwory młodego polskiego kompozytora, stale przebywającego zagranicą i cieszącego się tam dużym rozgłosem, Aleksandra Tansmana, oraz „Habanera” francuskiego kompozytora — D'Auberta.

Tola Karjan przed mikrofonem

Znana polska diseusa Tola Karjan, wystąpi przed mikrofonem Polskiego Radja w dniu 27 bm. o godz. 20.30. Program audycji tej doskonałej artystki obejmuje piosenki ludowe polskie i francuskie.

Uroczystości gnieźnieńskie w Polskim Radju

Jutro w niedzielę rozgłoszą poznańska transmitować będzie na całą Polskę uroczystości z dorocznego odpustu Św. Woj-

ciecha w Gnieźnie, połączone z przeniesieniem relikwii bł. Bogumiła do Bazyliki Prymasowskiej w Gnieźnie. Uroczystości rozpoczyna się o godz. 9.45 hejnałem z wieży Bazyliki, poczem usłyszymy bicie dzwonu Św. Wojciecha. Po południu o godz. 16.50 wszystkie rozgłoszenia polskie transmitować będą z Gniezna ciekawy reportaż p. t. „Ziemia Gnieźnieńska i jej lud”. Reportaż zapozna słuchaczy z życiem ziemni gnieźnieńskiej w przeszłości i w chwili obecnej, przypomni kilka legend, związanych z pobytem Św. Wojciecha na ziemi gnieźnieńskiej. Usłyszą radiosłuchacze oryginalną gwarę ludową oraz regionalne, prawie, że nieznanne pieśni ludowe.

Jan i Władysław Kiepuła w Radju

Kim jest Jan Kiepuła, wie cały świat, każde dziecko. Ale nie każdemu wiadomo jest, że Kiepuła ma brata, również bardzo dobrego śpiewaka, który występował stale przedtem na deskach Opery warszawskiej, pod nazwiskiem Ladis. Obecnie Władysław Ladis przebywa stale zagranicą, zaangażowany jest bowiem na stałe do Opery hamburskiej. Porównania głosów i sposobu śpiewania dwóch sławnych braci będzie niewątpliwie atrakcją dla wszystkich słuchaczy. A więc w poniedziałek 27 bm. o godz. 21 usłyszymy obu Kiepułów w arjach operowych i piosenkach z filmów dźwiękowych.

Seanse
5—7—9

APOLLO - METROPOLIS

Seanse
5.15 7.15 9.15

OD JUTRA NIEDZIELI, 26 bm.

JAN KIEPUŁA

w swym najnowszym amerykańskim superfilmie

PIEŚŃ MIŁOŚCI

— FILM, JAKI POJAWIA SIĘ RAZ NA 10 LAT —

DZIŚ W SOBOTĘ, poraz ostatni **APOLLO** Mazur z Polą Negri **METROPOLIS** Czarownica z Helen Gahagan

ng 8619

Nie patrzymy na wiek — patrzymy na wygląd

Kosmetyka, która w wielu krajach europejskich zyskała sobie prawo bytu i stała się koniecznością związaną z egzystencją ludzką — u nas niestety jest często dla wielu niedostępna.

Pomimo to używalność kosmetyków jest u nas stosunkowo duża, ale z przyczyną należy stwierdzić, że większym powodzeniem cieszą się preparaty zagraniczne, niż polskie. Tylko z trudem daje się przekonać ogół publiczności, że kosmetyki nasze są również dobre, jak zagraniczne, a jeśli chodzi o niektóre wyroby, to nawet tamte przewyższają. Stosując kosmetyki, należy się przede wszystkim kierować indywidualnym stanem cery — nie każdy krem jest odpowiedni dla każdej cery i dlatego, zanim zabierzemy się do pielęgnacji twarzy, zasięgnąć rady powinniśmy siły fachowej. Bowiem łatwo jest cę zepsuć — trudniej ją naprawić.

W miarę postępu lat, wygląd zewnętrzny ulega zmianie, wszelkie troski, zmartwienia, niepowodzenia odbijają się na twarzy, nadając jej szary i ziemisty kolor oraz skłonność do zmarszczek. Chcąc uniknąć smutnych następstw, jakimi są zbliżająca się starość, należy czynić wszystko, aby wyjść z tej walki zwycięsko i długo zachować estetyczny wygląd i dobry stan psychiczny.

Największe usługi przy pielęgnacji ce-

ry oddają zabiegi kosmetyczne. Dziela się one na kilka grup i w zależności od cery mogą być stosowane np.: cera sucha powinna być natłuszczona, a więc oprócz masażu ręcznego, mającego na celu usunięcie nieczystości skórnych, mają tu miejsce maski odżywcze, ziołowe itd., jak również natryski.

Wskazane są także naświetlania lampami z wyjątkiem lampy kwarcowej. Inny zupełnie cel ma zabieg, wykonywany przy cerze tłustej, gdzie przedewszystkiem

GABINET KOSMETYCZNY

Magistra Kuntzówny

przeniesiono z Pl. Wolności 9, m. 13, na ul. Seweryna Mielżyńskiego 4, m. 3
tel. 54-38

zg 1832

chodzi o usunięcie wągrów, wyrzutów i odtłuszczenie naskórka. Dlatego maski, nakładane w takich razach, są albo wysuszające, albo lecznicze, zależnie od wrażliwości. Używanie lamp i natrysków ma tu również duże zastosowanie.

Z cera normalną postępuje się zazwyczaj, jak z cerą suchą. Przy cerach niezniszczonych zabieg powinien mieć miejsce raz na tydzień, przy cerach wymagających poprawy defektów samego naskórka, ilość ich wzrasta od dwóch do trzech. Wszelkie brodawki, nadmierne owłosienie, czerwoność nosa, powinny być bezwzględnie usunięte, jako wady cery, wybitnie dla oka widza nieprzyjemne. A im wcześniej zaczniemy dbać o swój wygląd, tem łatwiej zapobiegniemy wczesnym zmarszczkom, zbytnej suchości cery oraz innym nieprzyjemnym następstwom.

Oprócz wyżej wymienionych zabiegów istnieją jeszcze inne, objęte nazwą zabiegów chirurgicznych, wykonywanych w celu poprawy jakiegoś defektu urody np. nosa, nadmiernej ilości zmarszczek, usuwanie zbyt wielkiej ilości tkanki tłuszczowej itd. Te wszelkie operacje chirurgicz-

Dzielo polskich rąk!

Samochody POLSKI FIAT budowane są w Państwowych Zakładach Inżynierji w Warszawie na podstawie licencji fabryki samochodów w Turynie, założonej w 1899 r. i będącej jedną z najstarszych i najważniejszych wytwórni samochodowych świata.

Wytwórnia samochodów POLSKI FIAT znajdująca się w Warszawie przy ul. Terespolskiej 34-36, jest wyposażona we wszelkie najbardziej nowoczesne maszyny i narzędzia dla seryjnej produkcji samochodów. Surowce i półfabrykaty dla budowy samochodów POLSKI FIAT pochodzą z polskich Hut i Odlewni, osprzęt i akcesoria z wytwórni krajowych, które, dzięki fabrykacji samochodów w Polsce, rozwinęły i udoskonaliły nowe działy produkcji i dają tem samem zatrudnienie liczny zastęp pracowników.

Kto kupuje samochód POLSKI FIAT, nietylko nabywa za wydane pieniądze pełną wartość, gdyż ceny tych samochodów, doskonale przystosowanych technicznie do warunków miejscowych, odpowiadają przeciętnym cenom rynkowym w Europie — lecz przyczynia się również do rozwoju własnego przemysłu samochodowego, którego istnienie i rozwój jest oznaką kultury i dobrobytu społeczeństwa.

Wytwórnia położona w centrum Polski zapewnia sprawną i stałą obsługę oraz dostawę tanich części zamiennych.

ng 9118

POLSKI FIAT

Do WIEDNIA

30. IV. — 6. V. — zł 75,—
30. IV. — 13. V. — zł 165,—

WAGONS - LITS // COOK
Poznań, Br. Pierackiego 12.
ng 9495

W szkole i w domu

— Ach, jaka szkoda, że się nie urodziłem za panowania Fryderyka Rudobrodęgo! — żali się Józio.
— Skąd ci to przyszło?
— Miałbym mniej o kilka rozdziałów historii do nauczenia się. („Bühne“)

Niegniotać się krawaty

z angielskiej patentowanej na cały świat tkaniny „TOOTAL”

POPULAR - APIS . . zł 350

STANDARD - APIS . zł 6,—

produkcji fabryki **A. Piekarski i S-ka** Warszawa, są już do nabycia w pierwszorzędnych magazynach. dg 9113

15% opust od składek

ogniowych i gradowych Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu.

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu informuje nas, że stosownie do uchwały Rady tej instytucji przyznaje na rok 1936 swym klientom 15%-owy rabat od wszystkich składek ogniowych i gradowych.

Podając powyższe do wiadomości publicznej, witamy z zadowoleniem tak znaczną obniżkę świadczeń ubezpieczeniowych, wprowadzoną przez jedną z najważniejszych polskich instytucji ubezpieczeniowych.

Z uwagi na szeroki zakres działania tego Zakładu, opust ten przypadnie w udziale szerokim rzeszom naszego społeczeństwa, gdyż portfel ubezpieczeń ogniowych tego Zakładu obejmuje około 70% wszystkich nieruchomości, 50% mienia ruchomego oraz ca. 50% ubezpieczeń gradowych zawieranych na terenie Wielkopolski i Pomorza. Przez przyznanie tego opustu pozostanie w kieszeniach klientów Zakładu około 1.500.000 zł na przeciąg bieżącego roku.

Głównym motywem przyznania opustu było zrozumienie potrzeby chwili i konieczność przyjęcia z pomocą społeczeństwu w walce z kryzysem gospodarczym. ng 9671a

Sebrat Piękności

Delikatnym pyłkiem zakrywa wstęgi cery zniszczonej... podnosi niebydłale urodę cery młodzieńczej.

amiao

ng 9734

POLSKO - AMERYKANSKA IZBA HANDLOWA

urządza reprezentacyjną wycieczkę

DO STANOW ZJEDNOCZONYCH

od 18 maja do 11 czerwca 1936 r

z okazji pierwszej podróży nowego statku motorowego

> B A T O R Y <

należącego do „Gdynia Ameryka Linie Zeglugowe S. A.”. 6-dniowy pobyt w New Yorku. Ceny biletów okrętowych w obie strony od 888,—. Informacje i zapisy w Biurze Izby: **Warszawa, Nowy Świat 72**, tel. 626-62

ng 9719

NA ZIELONE ŚWIĘTA DO

Bukaresztu, Konstantynopola, Phaleronu, Aten

25 V. — 9 VI. — zł 485 — paszport, wiza, przejazdy, zwiedzanie, utrzymanie **WAGONS - LITS // COOK**, Poznań, Br. Pierackiego 12

ng 9974

KAMIEŃ ZÓŁCIOWE
TWORZĄ SIĘ W KUTKACH ZŁEGO
FUNKCJONOWANIA WĄTROBY

stosujcie zioła

Cholekinaza
H. NIEMOJEWSKIEGO
LABOR FIZJOLOGICZNY WARSZAWA N. 3 WIAŁ 5 — BROSZURY BEZPŁATNIE

Nerwy ze stali

przydałyby się w obecnych czasach. Gdy system nerwowy jest wzburzony, a bezsenność nie pozwala Wam wypocząć, pamiętajcie o ziołach magistra Wolskiego ze znak. ochr. „Pasiverosa”, zawierających Passiflorę (Kwiat Męki Pańskiej) — roślinę o właściwościach uspakajających.

Łagodzą one zaburzenia systemu nerwowego: nerwice serca, bóle i zawroty głowy, uczucie niepokoju oraz spowodują krzepiący, naturalny sen, nie powodując przyzwyczajania.

Wytwórnia: MAGISTER WOLSKI, Warszawa, Złota 14.

ng 8788

SKUTECZNY

SMACZNY W UŻYCIU

JECOROL
MAGISTRA
A. BUKOWSKIEGO

STOSOWANY JEST
ZAMIAST TRANU
W UŻYCIU PRAWIE OD PÓŁ WIEKU

ng 9 281

TEATRY

Z Teatru Wielkiego

Dziś z wielkim zainteresowaniem oczekiwana premiera opery Händla „Juliusz Caesar” w pierwszorzędnej obsadzie z pp.: Haliną Dudic, dr. Roessler - Stokowska, Zenonem Dolnickim, R. Wraga, M. Sumickim, R. Cirinem i A. Warchalewskim. Nowe dekoracje i kostiumy projektu Z. Szpingera. Tańce egipskie układu M. Statkiewicza wykona zespół baletowy z Z. Grabowską na czele. Kierownictwo muzyczne dyr. dr. Z. Latoszewski — reżyseruje K. Urbanowicz.

W niedzielę wieczorem opera „Halka” z występem świetnego tenora Stanisława Drabika w roli Jontka, którą artysta zalicza do swoich najlepszych kreacji. Będzie to pełnoprawny występ Stanisława Drabika, po którym artysta wyjeżdża zagranicę. W roli tytułowej usłyszymy naszą znakomitą primadonnę dr. Stani Zawadzka, która po raz pierwszy w tym sezonie wystąpi jako Halka. Partię Janusza śpiewa świetny baryton Z. Dolnicki. Stronę muzyczną przygotował dyr. dr. Z. Latoszewski i osobiście dyryguje przedstawieniem. W niedzielę

T. Betting i Ska Leszno

Jak się dowiadujemy, znana leszczyńska fabryka fortepianów (50 lat istniejąca) wypuściła nowy typ małych pianin tylko 110 cm. wysokich o normalnej klawiaturze. Spowoduje niekiedy ceny jest to pianino dla wszystkich. Szczególnie podkreślić należy, że małe pianino to szczyt nowoczesnej konstrukcji. Co do jakości, wykonania, a przede wszystkim wielkości tonu, niczem nie ustępuje dużym pianinom, co zostało przez świat muzyczny potwierdzone. Ponieważ jest to nowość na polskim rynku muzycznym, należy się liczyć z wielkim zainteresowaniem. Wyżej wspomniane małe pianino T. Bettinga będą w wielkim wyborze wystawione na tegorocznych Targach Poznańskich. (26. 4. — 3. 5. 36 r.).

dg 1559

Bronchinol

bardzo skuteczny środek przeciwko cierpieniom dróg oddechowych jak: katar oskrzeli i płuc, kaszel kokułusz, zapalenie itp. Nazwa zastrzeż.

Król. Uprzyw. Apteka „Pod Białym Orłem”
Zał. r. 1564 K. Skarżyński, Poznań, St. Rynek 41
Tel. nr. 12-01 : 58-43.
P 3575-3-25

NA TARGI DO BUDAPESZTU i WIEDNIA

8. V. — 13. V. — od zł 112,— Paszport, wiza, przejazd, zwiedzanie, utrzymanie. Dojazdowe zniżki kolejowe.
WAGONS - LITS/COOK, Poznań, Br. Pierackiego 12.

ng 9498

Kapelusze

ostatnie nowości
dla Pań i Panów
oraz

Bieliznę - Pończochy - Szale
Trykoty - Rękawiczki - Krawaty

poleca najkorzystniej
w dużym wyborze
Ng 8710/1

Švenda i Drnek
Poznań, Stary Rynek nr. 65.

CIECHOCINEK - CIEPLICA

Otwarcie sezonu 1 maja

Niezawodne w swym działaniu radocenne kąpiele solankowe skutecznie leczą:

artretyzm, reumatyzm, ischias,
choroby kobiece, choroby serca,
i naczyń.

Usuwać cierpienia i skazy wieku dziecięcego, wzmacniają i hartują wątłe organizmy.

Ceny pobytu i kuracji w sezonie
od 1 maja do 15 czerwca — **zniżone.**

Informacji udziela Państwowy Zakład Zdrojowy i Komisja Zdrojowa w Ciechocinku.

ng 8829

Z Teatru Polskiego

Komedja „Trzy asy i jedna dama” grana będzie codziennie do poniedziałku włącznie. W niedzielę po południu po cenach do połowy zniżonych komedja Kieczyńskiego „Raz się żyje”. W czasie Targów teatr da przegląd wszystkich „szlagierów” sezonu, we wtorek „Stare wino”, środa „Trzy asy i jedna dama”, czwartek „Szesnaścioletka”. W próbach głosna nowość, grana obecnie w Warszawie z nadzwyczajnym powodzeniem angielska komedja „Pierwszy występ Jonny”.

„Królewskie honorarium”

120.000.— za ośmiodziesiętny dzień pracy, to jest — jak łatwo można wyliczyć — zł 15 000.— za godzinę, a zł 250.— za minutę wysiłku.

Takie bajkowe wynagrodzenia leżą — zdawałoby się — jedynie w sferze fantazji, a jednak są nieraz okazje, które dają takie możliwości każdemu, np. ostatnio ogłoszony wielki konkurs „Morwitan”.

Imponująca liczba — bo 2111 artystycznych nagród — daje niezwykle szanse uczestnikom, a na zdobycie jednej z czołowych nagród, wartosci ponad zł 500.— każda, wystarczy 2 minuty czasu.

Jakie są bowiem wymogi konkursu? Dokonać następujące zdanie: „Palcie zawsze papierosy w samospalnych, higienicznych zwijkach „Morwitan”, gdyż wiem, że.....” podając krótko zalety tych zwijek (tutek, gilz) — a, któż ich nie zna — „nakleić literę „M” — wyścieta z wieżka pudelka Morwitan i podać dokładny adres i zawód. Zgłoszenia (wystarczy kartka pocztowa) należy nadsyłać do Herbowa, Kraków, lub Warszawa, Królewska 21.
Pg 4054-70,55

Liczba dzienników w świecie

Według obliczeń, dokonanych przez statystyków amerykańskich, na całym świecie wychodzi ogółem 12 860 dzienników, z czego ponad 2/3 w Europie. W

Ameryce ukazuje się 2100 dzienników, w Azji 1640, w Australii 200, w Afryce 210. Procentowo najwięcej pism wychodzi w Szwajcarii, mianowicie około 500 różnych czasopism, co stanowi przeciętnie jedno wydawnictwo na każde 8 tysięcy ludności. Przeciwnieństwem do Szwajcarii jest Tybet, gdzie istnieje jedno tylko czasopismo, wydawane w 50 egzemplarzach, odbijanych na powielacz. Z krajów nie należących do rasy białej, największą prasę posiada Japonia, gdzie wychodzi 1013 różnych dzienników.

„Pod Pręgierz”

Ukazał się świeży (17) numer wydawnictwa „Pod Pręgierz”, występującego przeciwko zażydzeniu naszej dzielnicy. Na treść jego poza artykułami w związku z otwarciem Targów liczne wiadomości informacyjne, częściowo zaopatrzone ilustracjami. Wydawnictwo pisma tygodniowego „Pod Pręgierz” pod kierownictwem p. Jana Kuliga znajduje się przy ul. Fr. Ratajczaka 14, tel. nr. 20-97.

Niezawodny!
w działaniu!

Krem Cazimi
METAMORPHOSA
przeciw piegom

Niesłychana różnorodność kremów w dobie obecnej wymaga specjalnej orientacji co do jakości używanych kosmetyków. Znany na całym świecie krem CAZIMI METAMORPHOSA jest rzeczywiście kremem godnym polecenia. Specjalne badania biologiczne wykazały zawarte w nim odżywcze składniki „zmieniające” (metamorphosa), które przenikając do tkanek, posiadają zbawienną moc przemiany, usuwając piegi, wągrzy, plamy, pryszcze i inne wady cery. Po krótkim już użyciu najbardziej zniszczona twarz przybiera zdrowy i młodzieńczy wygląd.

nr 8864

Pamiętaj!
ze **MOTOPIRYNA**

przeciw grypie

JEST
PREPARATEM
POLSKIM

ng 9 694

Tanie wycieczki morskie do portów Południa i bliskiego Wschodu

W bieżącym sezonie odbędą się cztery interesujące wycieczki towarzyskie luksusowym statkiem jugosłowiańskim „Kraljica Marija” po wybrzeżach Morza Śródziemnego.

Uczestnicy tych przepięknych podróży morskich zwiedzą jugosłowiańskie kąpieliska Suszak, Split i Dubrownik, greckie Ateny, Delos i Korfu, hiszpańską Barcelo-

nę i Majorkę, włoską Wenecję, francuskie Cannes oraz miejscowości bliskiego Wschodu: Kantonystynopol, Santorin, Bejrut, Haifa-Jerozolimę, Port Said — Kairo, Aleksandrię.

Ceny komfortowo wyposażonych kabin „Kraljicy Mariji” już od zł 434. Informacje i zapisy w „Francopolu, Warszawa, Mazowiecka 9. Ng 8

Dnia 24 kwietnia 1936 r. zasnął w Bogu, po krótkich, bardzo ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św., mój najdroższy ojciec, nasz ukochany brat, szwagier i wujek, ś. p.

Jan Bączkowski

przeżywszy lat 79. Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek, 27. bm. o godzinie 3,45 po poł. z domu Opatrzności Bożej na Śródcie na cmentarz św. Jana.

Pg 4057/8-53,467/8

W ciężkim smutku pogrążeni

córka i rodzina.

Poznań, dnia 25. 4. 1936 r.

Zakład Pogrzebowy Bracia Nowak, Poznań, Plac Nowomiejski 10. Telef. 10-46.

W piątek, dnia 24 kwietnia 1936 r., zasnął w Bogu, mój najdroższy mąż, nasz ukochany syn, brat, szwagier, stryj i wuj, ś. p.

Wacław Konkiewicz

przeżywszy lat 52. Nabożeństwo żałobne odprawi się w poniedziałek, 27. bm. o godz. 10 w kościele Zmartwychwstańców. Pogrzeb odbędzie się tego samego dnia po południu o godz. 2,30 z domu żałoby, Wierzbicice 37a na cmentarz świętomarciński przy ul. Bukowskiej.

Pg 4085-54,472

W ciężkim smutku pogrążeni

żona, rodzice i rodzina.

Poznań, Strzelno.

Zakład Pogrzebowy „Cereemonjał“, ul. Towarowa 25, tel. 31-80.

Dnia 24 kwietnia 1936 r. zasnęła po długich i ciężkich cierpieniach, zaopatrzona św. Sakramentami, moja najdroższa żona, nasza najukochańsza matka, teściowa, babka, siostra, bratowa, ciocia, szwagierka i kuzynka, ś. p.

z Etterów

Eufrozyna Wizowa

Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek, 27. bm. o godz. 16,30 z domu żałoby przy ul. Strumykowej nr. 7 na cmentarz parafialny OO. Zmartwychwstańców, o czym zawiadamia

zg 13 383

pogrążona w głębokim żalu

rodzina.

Dnia 24 kwietnia 1936 r. o godzinie 2 w nocy, zasnęła w Panu, opatrzona Sakramentami św., moja najdroższa i najlepsza matka, kochana siostra, bratowa i ciocia, ś. p.

z Juxów

Eleonora Muszyńska

Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek, dnia 27. bm. o godzinie 16,30 z domu żałoby na cmentarz parafialny. W ciężkim smutku pogrążeni

córka i rodzina.

Poznań, ul. Staszica 17.

zg 13 379

Dnia 22 kwietnia 1936 r. zasnął w Bogu, opatrzony Sakramentami św., mój najdroższy mąż, nasz kochany ojciec i teść, ś. p.

Stanisław Powalowski

przeżywszy lat 70. Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, dnia 26. bm. o godz. 18 z kościoła przedpogrzebowej, Wąły Jana III.

W ciężkim smutku pogrążona

żona z dziećmi.

Poznań, W. Garbary 5.

Zakł. pogrz. St. Jaśkiewicz, Klasztorna 14. Tel. 35-86.

W pierwszą rocznicę śmierci, ś. p.

z Gorzelańczyków

Eleonory Tokłowiczowej

odprawiona będzie w niedzielę, 26. bm. o godz. 8-mej w kościele Ks. Ks. Salezjanów

msza św. żałobna

na którą zaprasza, z prośbą o modlitwę za spokój duszy ukochanej Zmarłej

zg 13 372

mąż.

Jego Magnificencji Panu Rektorowi Rungemu, Wysockiemu Senatowi, Panu Dziekanowi i Radzie Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Poznańskiego, Delegacjom Polskiej Akademii Umiejętności i innych wyższych Uczelni polskich, Delegacjom Towarzystw naukowych, Przewielebnemu Duchowieństwu z Ks. Prałatami Taczakami na czele, Panom Profesorom. Asystentom, Młodzieży Akademickiej Uniw. Pozn. i Tym wszystkim, którzy wzięli udział w pogrzebie, ś. p.

Prof. Dr. Jana Grochmalickiego

składamy tą drogą z głębi serca płynące wyrazy szczerzej

podzięk.

zg 13 389

Żona, córki i rodzina.

Poznań, w kwietniu 1936 roku.

Dr. St. Janiszewski

specjalista chorób skórnych i wenerycznych
Stary Rynek 41 (nad apteką pod „Białym Orłem“)
przyjmuje obecnie od 9 — 12 i 4,30 — 7,30
dg 13338

Zwiedzając Targi

nie zapomnij wstąpić po słodki prezencik z firmy
Patyk. Czekoladki i inne słodczyce pierwszorzędne —
świeże — tanie

Walerja Patyk

Aleje Marcinkowskiego 6, ul. 27 Grudnia 3.

Pg 4087-17,100

Kto buduje?!

zwiedzi stoisko moje
w Wieży Górnośląskiej
na

Targach Poznańskich

Gustaw Glaetzner

Poznań 3, Jasna 19

tel. 65-80 i 46-80

dg 4 87-17104

ARCHIMEDES

MASZYNA NIEZAWODNA

DO WSZELKICH DZIAŁAŃ MATEMATYCZNYCH

DEMONSTRACJE I PRÓBY

G. GERLACH

WARSZAWA

OSSOLINSKICH 4

TELEFON 601-77

dg 1 594

EIRICHa

Nowe przeciwbieżne oraz
homogenizacyjne szybko-
mieszarki skutecznie
z wielką szybkością i
nadzwyczajną precyzją

MIESZANIE, ZWILŻANIE,

GNIECENIE, GRANULOWANIE

oraz umożliwiają uzyskanie wysokiej jakości mieszanek
WSZELKICH MATERIAŁÓW

w stanie suchym, wilgotnym, mokrym, kleistym i z innych
substancji w stanie sproszkowanym czy też w bryłkach. Uni-
wersalne, wielkiej wartości i wysokiej klasy mieszarki dla
celów budowlanych, laboratoryjnych oraz średnich i dużych zakła-
dów chemicznych. Mieszarki stałe i ruchome dostarczają się w
wielkościach od 50—1500 litrów pojemności efektywnej.

Fabryka Maszyn GUSTAW EIRICH G. m. b. H.

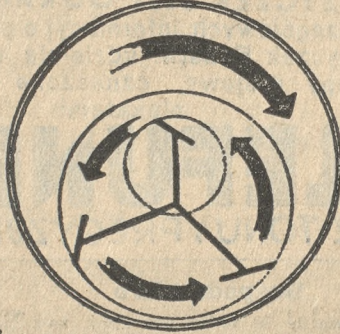
Hardheim/Nordbaden.

Reprezentacja na Polskę: Al. Schmidt, Katowice, Skr. poczt.

342 — „Par“.

Referencje najpoważniejszych fabryk w Polsce.

Pg 4019-71,43

Otwierajcie szafy!

Przeglądajcie garderobę!

Przyńście waszą odzież wiosenną
do farbowania i chemicznego czyszczenia.

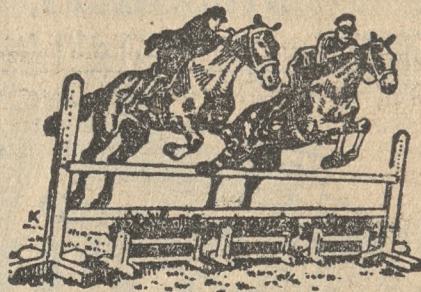
Kto w BARWIE czyści i farbuje
wydanych pieniędzy nie żałuje.

BARWA — KAŁAMAJSKI

Filje we wszystkich dzielnicach Poznania.

Pg 3918/19-15,135/36

HIPPODROM GNIĘŻNIEŃSKI

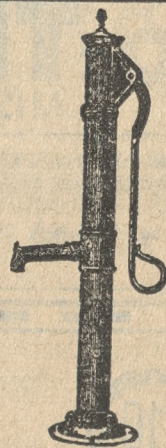
WIELKIE KRAJOWE ZAWODY KONNE w GNIĘŻNIE

z udziałem czołowych jeźdźców
krajowych i W. M. Gdańska

24. 25. 26. kwietnia 1936 r.

Początek każdorazowo o godzinie 14-tej.

nr 9531-32

STUDNIE

wiercone artezyjskie
POMPY ręczne, maneżowe
i mechaniczne
WODOCIĄGI automa-
tyczne
WIERCENIA BADAWCZE

J. Kopczyński i Sp.

Poznań, ul. M. Focha 127. Tel. 60-42

Przedsiębiorstwo wiercenia studni i zakła-
danie wodociągów. Fabryka pomp. dg 1600

Doskonała lokata kapitału!

W najlepszym położeniu Poznania duży nowoczesny
obiekt handlowy z dobrem oprocentowaniem korzystnie
sprzedam. Oferty Kurjer Poznański Tg 716.

Młody zawodowy rolnik dypl. poszukuje

dzierżawy około 500 mórg

dobrej ziemi, niekoniecznie z uprawą buraków cukrowych.
Zgłoszenia z podaniem warunków do Kurjera Poznań-
skiego zg 13 378.

ZEGARKI „MARVIN”

na Targach
Pawilon 17

u SZULCA

Pg 4083-17,118

WSZYSTKICH ZAPRASZAMY

DO POWIERZENIA NAM NA OGÓLNIE ZNANYCH
KORZYSTNYCH WARUNKACH SWYCH UBEZPIECZEŃ

OD OGNI

OD GRADOBICIA

OD KRADZIEŻY Z WŁAMANIEM

OD ODPOWIEDZIALNOŚCI PRAWNEJ

WSZYSCY KLIENCI

OTRZYMAJĄ

15% ZNIŻKI

OD SKŁADEK OGNIOWYCH I GRADOWYCH ZA ROK 1936

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH

W POZNANIU

ODDZIAŁY: W POZNANIU, PL. NOWOMIEJSKI 8. — W TORUNIU, UL. ŻEGLARSKA 22. — W GDYNI, UL. 10 LUTEGO 18.
W BYDGOSZCZY, UL. GDAŃSKA 71. — W OSTROWIE, UL. WROCŁAWSKA 11.

INSPEKTORZY: W WSZYSTKICH MIASTACH POWIATOWYCH.

n 9671

Przyjmujemy

POŻYCZKI PAŃSTWOWE

PO KURSIE NOMINALNYM
ZŁ. 100 ZA 100

przy ratelnym nabywaniu radiodobryników najwyższej klasy — TELEFUNKEN: Ambassador, Special i Uniphon na prąd stały i zmienny. OKRES CZASU PRZYJMOWANIA POŻYCZEK JEST OGRANICZONY. Szczegółowych informacji o przyjmowaniu Pożyczek Państw. udzielają upoważnione sklepy radjowe, oznaczone specjalnymi plakatami.

RADIO-TELEFUNKEN

MISTRZ TONU, PRECYZJI I FORMY

Wszelkie Opatrunki

Instrumenta chirurgiczne — Aparaty Medyczne — Meble Sanitarne poleca korzystnie

CENTRALA SANITARNA
T. KORYTOWSKI — POZNAŃ, ul. Wodna 27

Wylączność eksploatacji na Polskę i W. M. Gdańsk

Fenomenalny wynalazek w służbie propagandy

dla handlu — przemysłu — rzemiosła, **nowy sposób** celem przysporzenia masowej klienteli. Niedosięgnięta intensywność działania wynalazku zapewnia nieograniczone możliwości zbytu. Przedsiębiorstwo zagraniczne, oparte na nadzwyczajnych sukcesach, uważa za wskazane, rozszerzyć prawo wyłączności na dalsze tereny, poszukuje

firmy dobrze zorganizowane
z własnym kapitałem (12 000 zł)

Fabrykacja w Polsce zapewniona. Pełnomocnik firmy bawi w Poznaniu począwszy od niedzieli, 26 kwietnia r. b. Oferty możliwe w języku niemieckim pod „Kometą”, do Biura Ogłoszeń „Par”, Poznań, Al. Marcinkowskiego 11.
Pg 4027-54,438

Fabryka Aparatów Gaśniczych

i instalacji przeciwpożarowych poszukuje ustosunkowanego, technicznie wykształconego

Przedstawiciela na wojew. Poznańskie

Oferty osobiście podczas Targów, Pawilon 13, stoisko 1363. ng 9698

Wiedź o tem, że **MARECKIEGO** cukierki nie reklama, lecz niezrównana jakością i niską ceną zdobywają coraz to większe szeregi konsumentów.
ng 7270/1
Fabryka cukrów ST. MARECKI, Poznań, św. Wojciech 28.
ng 8769/70

Gospodarstwo

prywatne 60 mórg pszennej, zabudowania masywne, kompletne mi inwentarzami. Poznań, 17 000 Bartkowiak, Dopiewo, Poznań. Znaczek. zd 36 959

„Haftoplis“

wykonuje мережke, okretkę, dziurki, wykończenie szali, falban plisowanie, dekatyzowanie, hafty, monogramy, tarcze gimnazjalne, obciąganie guzików, nadrabianie stóp, podnoszenie oczek terminowo najtaniej

Stary Rynek 6, tel. 28-10.

wejście Wiankowa.
Pg 2174-11.115

1826

1936

KAROL JANKOWSKI i SYN

FABRYKA SUKNA - BIELSKO

to najkorzystniejsze źródło zakupu znanych materiałów męskich, damskich i wojskowych na całym świecie.

Oddział fabryczny: Poznań, ul. 27-go Grudnia nr. 2

WYSTAWIAMY NA 15 TARGACH POZNAŃSKICH W HALI NR. 10.

TEOFIL GLOCER

Warszawa, Krakowskie-Przedm. 7
egz. od 1895 r.

KASY REJESTRACYJNE MARKI HUGIN

będą wystawione i demonstrowane na tegorocznych TARGACH POZNAŃSKICH w stoisku 1706 Pawilon Nr. 17.

Tamże pokaz i demonstracja różnych maszyn biurowych. —

SZYBY OD ROZBICIA UBEZPIECZA

W/g ustawy z dnia 9. IV. 1936 r. (Dz. U. nr. 29) Zarządy Miejskie nie od-
powiadają za straty powstałe przy zbiegowiskach publicznych (rozruchach)!

„VESTA”

na korzystnych warunkach

Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń od Ognia i Gradobicia
w Poznaniu

Centrala, Poznań, ul. św. Marcin 61. Telefony: 14 - 87, 14 - 98, 15 - 78

Przyjmuje wnioski i załatwia ubezpieczenia: **Oddział 27 Grudnia 19, tel. 21-28**

WYSTAWCY na TARGACH!

Jasne lokale handlowe i pojemne piwnice
na założenie składnicy tanio. Oferty Kurjer Poz-
nański Tg 717.

KARBOLINEUM

dg 1501 prawdziwe żywiczne i zwykłe bronzowe
poleca najtaniej
„Hatech” Stefan Czapski, Poznań, św. Marcin 65.

puder ABARID

PERFECTION

Karnacja decyduje o pudrze

Puder roślinny, sporządzony ze sproszkowanych cząstek
cebulek lilii białej, miękki, dobrze przylegający, nie
zatykający porów, nieszkodliwy, o kilkunastu odcie-
niach, odpowiadających każdej karnacji cery - nadaje
skórze pożądaną świeżość, młodzieńczy i delikatny wygląd

W. KRUK

JUBILER

poleca

zegarki szwajcarskie

ULICA 27 GRUDNIA 6

założony 1840

w pierwszorzędnej jakości od najtańszych do najwykwintniejszych.

Ng 8717

KURACJA WE FRANCJI

PRZYWRACA ZDROWIE!

LECZcie się w słynnych zdrojowiskach francu-
skich. ZNIŻKI KOLEJOWE OD 15 MAJA DO 30 WRZEŚNIA.

KOMFORT — ROZRYWKI — NISKIE CENY.

ng 9630

INFORMACJE:

OFICJALNE BIURO KOLEI FRANCUSKICH

WARSZAWA, OSSOLIŃSKICH 4, TELEFON 684-85 I BIURO PODRÓŻY.

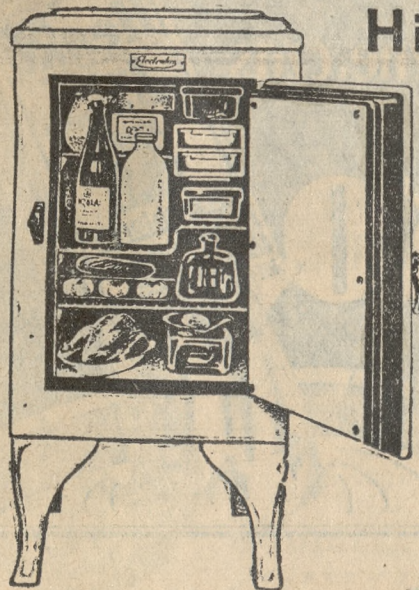
W Bazarze, ul. Nowa 8

I. KONKIEWICZ

Nieźrównany Dział Miarowy

Ng 9132

NAJNOWSZE MATERJAŁY MĘSKIE.

Higieniczne i ekonomiczne

przechowywanie artykułów spożywczych

w chłodniach „ELECTROLUX”

Chłodnie „ELECTROLUX” zbudowane są na zasadzie
genjalnego systemu Platen-Munthers'a bez motoru,
bez części ruchomych. Działają bezdźwięcznie.
Na prąd elektryczny, gaz lub naftę. Wytwarzają lód i lody.

Żądajcie prospektów w firmie

ELECTROLUX SP. Z O.O.

WARSZAWA, UL. SIENKIEWICZA 3

KATOWICE, UL. KOŚCIUSZKI 1a

KRAKÓW, UL. JAGIELLOŃSKA 4

LWÓW, UL. ROMANOWICZA 7

POZNAŃ, UL. 27 GRUDNIA 16

ŁÓDŹ, UL. PIRAMOWICZA 15

Dla każdego
gospodarstwa —
odpowiednia wielkość

WYSTAWIAMY na TARGACH POZNAŃSKICH

Tg 715

Puszczykowo

W pięknie położonej willi, blisko przystanku auto-
busowego, wynajmuje się **katolickim panom** pokoje
z utrzymaniem lub bez. Zgłoszenia Kurjer Poznański
dg 1562.

Wytwórnice i składy perfumeryjne

ARMATURY do rozpylaczy
ZAKRĘTKI do butelek i flakonów
APARATY ROZLEWNICZE

Modne garnitury — Kryształ i Szkło

Wystawiam na Targach, Pałac Targowy, parter

HENRYK NEUDING, Drezno A 24

Rejestrowani poważni zastępcy na Poznań i Warszawę
poszukiwani. Oferty z Warszawy składać „Pocztę restante”
Warszawa Główna do 5 maja rb. zg 13 380

OKAZYJNIE

sprzedam interes kolonialno-spożywczy z dobrą egzysten-
cją w mieście ca. 5 000 mieszkańców z powodu objęcia więk-
szego przedsiębiorstwa po zmarłym ojcu. Objęcie gotówką
7 000 zł. Oferty Kurjer Poznański pod ng 9690.

PRACE W IGNACY MANDOWSKI

DEKARSKIE K dypl. mistrz blacharski
i O Poznań, ul. Grobla 3
BLACHARSKIE N dg 1577 Telefon 34-69.
U Firma nagrodzona licznymi
J i przetworów smołowcowych,
E po cenach fabrycznych

DRZEWO budowlane, stolarskie

poleca Składnica drzewa
G. Kowalkiewicz, Poznań, Strzelecka 14a Tel. 14-95
dg 1249

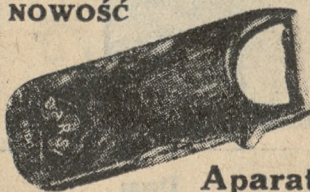
2 obiekty przemysłowe koło Gdyni

zdatne dla każdego przemysłu na sprzedaż.

- 1) W Zagórz-Pomorskim, przy szosie, 9 km. od Gdyni, maszynowy, piętrowy gmach fabryczny o powierzchni 750 m² z turbiną wodną, lokomotywą, placem składowym, i maszynowym domem mieszkalnym.
- 2) W Redzie, 14 km. od Gdyni przy szosie i kolei ewentl. z zatwierdzoną bocznica. Maszynowe zabudowania fabryczne o powierzchni 1000 m², z kotłem, parową maszyną, transformacją, parowym ogrzewaniem, wodociągami, elektrycznym prądem, placem 2 1/2 ha., komfortowa willa z 2 mieszkaniami, z ogrodem i rolę, dom robotniczy o 8 mieszkaniach.

Zgłoszenia Fabryka Krzesel, Gościńsko Sp. Akc. w Gościńcu Pomorskim (tel. Weiherowo 6).

Idealny sposób golenia najnowszym aparatem
nowość Patent światowy

W aparacie znajduje się taśma na 50, 100 i 180
nożyków nierdzewnych, elastycznych i trwałych
Zużytą taśmę zastępuje się nową.

Aparat precyzyjny i higieniczny.

Pg 4035-62,241

Wyroby stalowe „VALENTINO”, Warszawa, Żórawia 3, tel. 935-68

Masa upadłościowa
firmy **Hipolit Robiński** w Poznaniu
św. Marcin 23 w podwórzu
sprzedaż za bezcen

różne aparaty dla branży win jak filtry Seitza, aparaty
do siarkowania, maszynę do staczenia koniaku, komety
itp., 1000 kg asbestu luźno, urządzenie składowe probier-
ni oraz szafę żelazną.

Sprzedaż od godz. 12—1 w południe.

Ng 4045-17,70

Przecież te piwa

są doskonałe, — a

„SPECJAŁ”

OKOCIMSKIE ŚWIĘTOJAŃSKIE

wprost znakomite — prawdziwy

Kolektura Loterii Państwowej Juljana Langer'a w Warszawie

ODDZIAŁ w POZNANIU

ul. Sew. Mielżyńskiego 21

Telef. 31-41

ng 9757

Automatyczne chłodnie systemu

Linde'go

dla

restauracji,
cukierni,
hotelu,
składów

delikatesów,
fabryk lodu, etc.

dostarcza

J. LINZ, Rawicz

Fabryka maszyn — Oddział budowy chłodzi
TARG POZNAŃSKI PAWILON 15

ng 9717

Polecamy

Samochody używane
pierwszorzędnych
fabrykatów współ-
czesnych modeli naj-
różniejszych typów z
karoserjami i wszel-
kiego rodzaju

w olbrzymim wyborze
na warunkach
niezwykle korzystnych
BRZESKIAUTO S. A.

POZNAŃ

ul. Dąbrowskiego 29
tel. 63-23, 63-65
ng 8622

W. GIERCZYŃSKI & Ska
POZNAŃ, ŚW. MARCIN 13. TEL. 18-85

Uniwersalne okretkarki dam-
skie i krawieckie demonstrowa-
jemy na Targach Poznań-
skich na stoisku firmy
„MUNDLOS”
pawilon 10. zg 13 387

**FARBY LAKIERY
POKOSTY**

Fabryki J. Perek, Leszno, po cenach fabrycznych tylko
Wodna 13, tel. 53-26, dawniej W. Garbary 39
Pokostczysto lniany zł 1,50 za 1 kg Pokost zwykły lniany zł 1,40 za 1 kg
ng 9078

Wystawiamy na Targach Poznańskich
w pawilonie nr. 1

ng 9754

REKLAMOWA SPRZEDAŻ

Z OKAZJI TARGOW

OTO KILKA CEN:

PALTA wiosenne modne fasony szewioty i gabardyny . . . od	35 ⁰⁰
PROCHOWCE piękne kolory od	12 ⁷⁵
UBRANIA męskie w znanym do- brym kroju modne szewioty i czesanki od	29 ⁰⁰
UBRANKA dziecięce modne kolory od	7 ⁹⁵
PLASZCZYKI dziecięce szewioty i gabardyny . . . od	11 ⁵⁰
MUNDURKI szkolne od	16 ⁵⁰
WIATRÓWKI impregnowane od	7 ⁵⁰
KAMIZELKI - Welweton . . . od	9 ⁷⁵
SPODNIE męskie sportowe i wizytowe . . . od	3 ⁹⁵

Wykwintny dział miarowy
Materiały na płaszcze i ubrania
Najpiękniejsze desenia
Najszlachetniejsze gatunki

Przyjmuje asygnaty „KREDYT”

W. KONKIEWICZ

Poznań, Stary Rynek 8 — Filji nieposiadam

Największa Mechaniczna Fabryka i Magazyn wykwintnej odzieży męskiej
i dla chłopców

Wystawiam na Targach Poznańskich - Pawilon 10

Oszczędzisz bieliznę i czas
UŻYWAJAC

Henko

DO
MOCZENIA
BIELIZNY

Fig 4 026-P 2 300

NAJLEPSZA JEST
POŃCZOCHA MARKI

OHA

JEDWAB SZTUCZNY:

„HANILA”
„LILJANA”
„888”
„8888”
„4 ASY”

JEDWAB NATURALNY:

HAU 51
HAU 57

SKARPETKI MĘSKIE
POŃCZOCHY DZIECIĘCE

TARGI POZNAŃSKIE
PAWILON 10

zg 18 385

FABRYKA WYROBÓW POŃCZOSZNICZYCH
OTTON HAU, ŁÓDŹ

Drzewo
na budowę

Drzewo użytkowe
wszelkiego rodzaju
ponajniższych kalkul-
owanych cenach
poleca oraz
obróbkę drzewa
wykonuje

Leon Żurowski

Skład drzewa
i obróbki

Poznań ul. Raczyńskich 5/8. Tel. 10-87, przy pl. Bernardyńskim

Dom

interesem zbożowym

główniej ulicy z rak żydowskich
bez ciężarów, zapewniona egzy-
stencja spowodu wyjazdu do Pa-
lestyny tanio. Cena targowa 12
tys. Drab, Wronki, Poznańska
31.

zg 37 295

Poszukuję
dwóch UCZNI

z ukończoną Miejską Szkołą Handlową. Zgłoszenia
od 9—10 i 5,30—6,30.

Dom Jedwabiu M. GURÓWSKI, Poznań,
Pl. Wolności 10. zg 13 384

Samochód

Austro-Daimler otwarty typu 10/45 6-osobowy, uży-
wany w dobrym stanie, gotowy do jazdy, nadający
się także na ciężarówkę, za bardzo niską cenę zaraz
na sprzedaż. Zgłoszenia do Kurjera Pozn. ng 9714.

TYLKO 590 KOSZTUJE OBECNIE 1 KWADRANT
ZŁOTY OŁOWIANO-WIRACZKI
PLOMBIZOL
służy się do tyła-
ci białych, fund-
mentów, tarasów,
dachów płaskich,
mostów, tunelei

Właściciel patentu
REDELI-SKA
wytwórnia materiałów izolacyjnych
WARSZAWA, MONTEWISKA 46-48 TELEFON 8-04-03
Produkcja doprowadzona do 100% satysfakcji

Tg 711

Ze względu na własny interes, pro-
simy zapoznać się z najnowszym
modelem

>CONTINENTAL<

Najprzedniejsza maszyna z najniższą ceną

Gen. Przedstawicielstwo:

PRYGOZKI, HAMPEL i S-KA — POZNAŃ

Sew. Mielżyńskiego No. 21. Tel. 21-24

Wystawiamy na Targach Poznańskich, Hala 17

SAMOCCHODY OSOBOWE

AUTOBUSY I SPECJALNE Z MOTOREM NA BENZYNĘ I ROPĘ

AUDI — D. K. W. — HORCH — WANDERER

MOTOCYKLE D. K. W.

SAMOCCHODY CIĘŻAROWE

REPREZENTACJA SAMOCCHODÓW

AUTO-UNION

Stanisław Sierszyński, Poznań, plac Wolności 11. Telefon 13-41

Wystawiamy na Targach Poznańskich hala 1

Pg 4029-16,66

Kawiarnia

Telefon 40-70

„ITALIA“

Cukiernia

Telefon 40-70

Restauracja - Śniadalnica Tel. 22-99

Poznań, Al. Marcinkowskiego 8.

Podajemy uprzejmie do łaskawej wiadomości, że w dniu 26. 4. 1936
nastąpi otwarcie naszego

>OGRODU<

po gruntownej przebudowie. Codziennie Koncerty artystyczne i Matinné'e

Z poważaniem

L. Gbiorczyk i W. Stankiewicz.

KSIĄŻECZKA
NA OKAZIĘ

12 MILIONÓW
KAPITAŁÓW
WŁASNYCH

KOMUNALNY
BANK
KREDYTOWY
POZNAŃ 27 GRUDNIA

GWARANTUJE
TAJEMNICE

Pg 4039/40-17,75/6

Wysokogatunkowe

SŁOJE KONSERWOWE „UJŚCIE“

SŁOJE do ZAPRAW

SŁOIKI do MIODU i MARMELAD

dostarczają

FABRYKI SZKŁA „UJŚCIE“

SPÓŁKA AKCYJNA

w UJŚCIU WLKP.

DOSTAWA z FABRYKI i ze SKŁADÓW:
w POZNANIU, BYDGOSZCZY, WARSZAWIE,
KATOWICACH i LWOWIE.

PROSIMY ZWIEDZIĆ NASZĄ WZOROWNIĘ
w POZNANIU

Aleja Marsz. Piłsudskiego 9 — telefon 24-30.

Pg 4030-17,49

ZAPRASZAMY

do zwiedzenia naszego stoiska na
tęgorocznych Targach Poznańskich

PAWILON 12 — Nr. 1208

Wystawiamy rewelacyjne nowości
światowych wytwórni radjowych.

PHILIPS - HORNYPHON - KAPSCH - MINERVA

RADJO

Poznańskie Towarzystwo Radjowe

Poznań, Fr. Ratajczaka 39 Tel. 34-30

MEBLE

wszelkiego rodzaju od skromnych do naj-
wykwintniejszych poleca w wielkim wyborze

J. BARANOWSKI

Pg 4039/1786

POZNAŃ, PODGÓRNA 13 — TELEFON 34-71

Wystawiam na Targach Poznańskich pawilon 8

Pomarańcze hiszpańskie malinowe

Pomarańcze jaffskie „Pardess“

Jabłka kalifornijskie i **Banany**

poleca

zdg 13386

„OWOLPOL“

właśc.: HELENA SCHMIDT

Telefon 13-17

POZNAŃ Wielkie Garbary 17

POŃCZOCZY GUMOWE

na żyłki w najlepszych gatun-
kach po cenach zniżonych
poleca:

CENTRALA SANITARNA
T. KORYTOWSKI

POZNAŃ, ul. Wodna 27
dg 1574

W czasie Targów Poznańskich

udzielamy

10% rabatu!

Polecamy:

Najnowsze tkaniny na płaszcze, komplety, suknie, kostjomy
jedwabie, aksamity, płótna etc.

w naszym magazynie przy ulicy Nowej 3

natomiast:

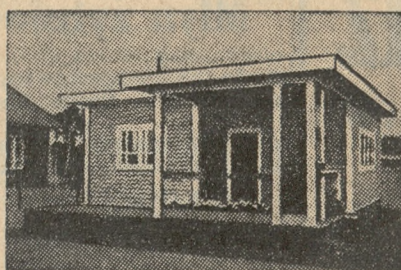
konfekcję damską, męską, dziecięcą — gotową i na miarę,
materiały damskie i męskie, artykuły damskie i męskie

w naszym Domu Konfekcyjnym przy St. Rynku 98/100

R. & C. KACZMAREK

Wybór olbrzymi — ceny niskie.

TANI DOM WŁASNY

z płyt SOLOMIT

Suche, ciepłe, lekkie, — łatwa budowa

Informacje:

SOLOMIT, Katowice
Mickiewicza 36, Tel. 302-08

Gotowe i budujące się domki oglą-
dać można: **HAJDUKI**, ul. Florjana,
obok piekarni Manna, oraz **TARN**,
GÓRY, obok parku.

Tg 718

WYSTAWIAMY NA TARGACH POZNAŃSKICH

KRÓLEM HOTELARZY BYŁ RITZ
KRÓLEM RESTAURATORÓW BYŁ DUVAL

KRÓLEM-PALT

JEST Edmund RYCHTER

*Krawiectwo męskie u szczytu doskonałości
materiały z metra*

Edmund RYCHTER, POZNAŃ

TRZY SKŁADY
CENTRALA FR. RATAJCZAKA 2: FILJE OSTRÓW (WIKP.)

Fabryka Mebli

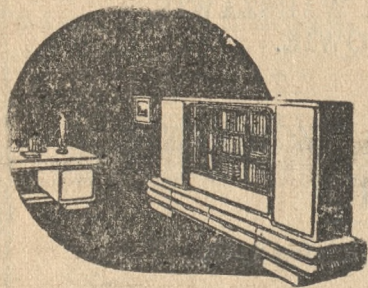
L. Jarczyński - Swarzędz

Kompletne
Umeblowania

Telefon Swarzędz Nr. 14
ul. Podgórna 14. Rok zał. 1896

Wystawiam na Targach Poznańskich
Pawilon Nr. 9

dg 1591

WYKWINTNE
MEBLE
TO ŁANIECKI

Rok założenia 1893

SWARZĘDZ

Telefon Nr. 32

ODZNACZONY ZŁOTYM I SREBRNYM MEDALEM

Wystawiam na Targach Poznańskich — Pawilon Nr. 9

Wystawiamy na Targach Poznańskich samochody osobowe jak i ciężarowe światowych marek

CHEVROLET

MERCEDES - BENZ

OPEL

z karoserjami oryginalnymi jak również własnej fabrykacji.

Wystawione marki mają tradycję najlepszych na świecie, uchodzą za wozy pod względem technicznym za najdoskonalsze.

Wystawione wozy dostarczamy po cenach niebywale dostępnych, a mianowicie **karetkę OPEL z oryg. karoserją 4-osob. i kompl. wyposaż.** w cenie 4.785, — zł.

Uwaga: Doświadczeni automobiliści kupują tylko samochody marek na naszym rynku od lat znanych i wypróbowanych, przyczem nie są narażeni na przykrości z częściami zamiennymi, które stale u nas i wszędzie mogą nabyć.

Samochody marki CHEVROLET są również koncesjonowane do celów przewozowych itp.

BRZESKIAUTO S. A. Poznań

ul. Dąbrowskiego 29. II. Oddział Jakóba Wujka 8

Założ. 1894.

Tel. 63-23, 63-65.

Najstarsze i największe przedsiębiorstwo branży samochodowej w Polsce

Warsztaty mechaniczne.

Garaże.

ng 8623 Zawsze wielki wybór w używanych samochodach.

„Iskra”
— baterje —
— anody —

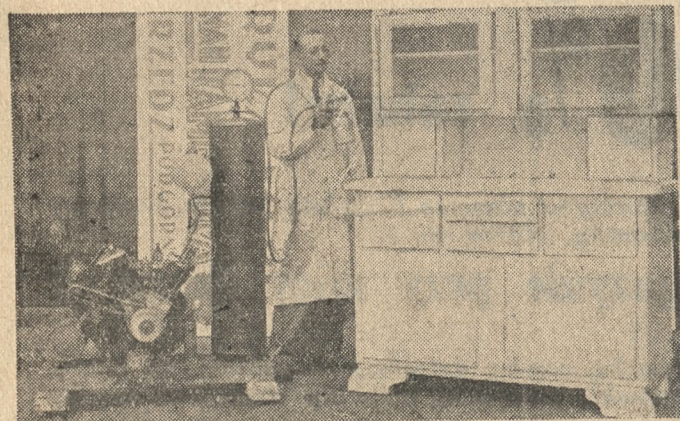
A. Piechocki, Poznań Woźna 12

SREBRA na Targach
pawilon 17

Pg 4093-17,117

wystawia jubiler **Szulc**

Udoskonalony sposób lakierowania mebli

Pisaliśmy niedawno o nowych sposobach lakierowania mebli, a oto mamy specjalny motorowy aparat natryskowy na lakiery nitrocelulozowe. Motor o sile 10 atmosfer, skonstruowany przez firmę G. Huth. Kostrzyn został zaprojektowany przez malarza-lakiernika Józefa Nowackiego ze Swarzędza. Aparat ten posiada wysokie walory techniczne i znajduje niewatpliwie szerokie zastosowanie w stolarstwie. Na Targach Poznańskich w hali rzemiosła wystawia p. Nowacki swoje eksponaty, t. zw. kostkę, imitującą 4 gatunki drzew oraz filar marmurowy.

Nadmienić wypada, że p. Nowacki używa wyłącznie farb i lakierów pochodzenia krajowego a mianowicie firm W. Karpiński i W. Leppert — Warszawa. — (dd)

dg 1593

Meble W. Paetz

właśc. inż. St. Gajdziński
Poznań, ul. Wrocławska nr. 15, Tel. 19-04
Swarzędz, tel. nr. 50

Wykonuje zamówienia. Własne projekty.

Coroczna Wystawa dg 1589
na Międzynar. Targach Poznańskich

SWARZĘDZKA WYTWÓRNIA BILARDÓW AUTOMAT.

— WYSTAWIAM na TARGACH POZNAŃSKICH —
dg 1590 Pawilon Rzemiosła (9)

STENOTYPISTKA

biegła w stenografii polskiej i niemieckiej oraz znająca dobrze języki francuski i angielski **potrzebna od zaraz** do poważnej Organizacji w Poznaniu. Oferty należy złożyć pod adresem Kurjera Pozn. dg 1566.

MOTORY GAZ SSANY

Na Targach żądać prospektów przy rządowym stoisku niemieckiem. ng 9735

Młyn żytnio-pszeny 25 ton

nowoczesny, dobra okolica, w większym mieście do sprzedania lub wydzierżawienia. Zgłoszenia pisemne do Zrzeszenia Młynów Gospodarczych, Poznań, Plac Działowy 6. zg 13381

DRZEWO BUDOWLANE

jak belki, kantówki, łaty, szalówki i inne polecają po przystępnych cenach

MŁYNY i TARTAKI Fr. Dombrowski
zg 13370/1 Dębienko p. Stęszew, tel. 6.

DUŻO SŁONCA, POWIETRZA I WODA OTACZAJĄ PARCELE BUDOWLANE

położone tuż pod Poznaniem za Kopcem Wolności, które tanio sprzedaje

BIURO PARCELACYJNE MAJ. KOBYLEPOLE-SZCZEPANKOWO

Poznań, pl. Nowomiejski 5 m. 18, tel. 19-12.
ULOŻYJ ROZTROPNIE TWOJE OSZCZĘDNOŚCI W PARCELACH I BUDOWIE PÓKI CZAS! dg 1475

Drukarnia Polska, Spółka Akcyjna, odbędzie swe Walne Zgromadzenie 19. 5. 1936 o godzinie 12 w lokalu Spółki w Poznaniu, przy św. Marcinie 70.

Porządek obrad:

- 1) Otwarcie Walnego Zgromadzenia i wybór przewodniczącego.
- 2) Sprawozdanie Zarządu za rok 1935.
- 3) Przedłożenie bilansu po dzień 31. 12. 1935 oraz rachunku zysków i strat za rok 1935.
- 4) Sprawozdanie Rady Nadzorczej.
- 5) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku zysków i strat oraz kwitowanie Zarządu i Rady Nadzorczej.
- 6) Uchwała o podziale zysków.
- 7) Wybór dwóch członków Rady Nadzorczej i sprawa organizacji Rady Nadzorczej.
- 8) Wolne głosy.

zg 235

Poznań, dnia 22 kwietnia 1936.

Zarząd: Roman Leitgeber, Dr. Marjan Seyda.

LICYTACJA

końcowa masy spadkowej fy: Karol Wolkowicz, ul. 27 Grudnia 9 jeszcze 27 kwietnia i dalsze 3 dni. Do sprzedaży pozostało jeszcze:

zegary, zegarki, lornetki, lorgnon, termometry, różny inny towar, stół składowy z szklaną gablotką, ściany szklane i drewniane, wystawowe gablotki, piece żelazne, szafa żelazna, kuźnia polowa, szafki, biurko, kanapa, różne narzędzia i wiele innych przedmiotów.

Brunon Trzeczak

zaprzysiężony rzeczoznawca i aukcjonator na województwo Poznańskie, Poznań, Stary Rynek 46/47, tel. 21-26. Pg 4051-17,87

RESTAURACJA OGRODU ZOOLOGICZNEGO

Poznań, Gajowa 5, telef. 62-65

STALE CZYNNA — Lokum dla klubów bridżowych. Polecam sale na zebrania, zjazdy i zabawy. Koncert radiowy, bilard automatyczny. Ceny niskie

Nagłówkowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 liczb = jedno słowo. I, w, z, a = każde stanowi 1 słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 100 słów, w tem 5 nagłówkowych.

OGŁOSZENIA DROBNE

Ogłoszenia wśród drobnych:
1-linowy millimetr 50 groszy

Znak oferty naprzykład: n 3695, z 21 025, d 1811
t d. = 1 słowo.

Drobne ogłoszenia w dni powszednie przyjmuje się do godz. 11.10, w soboty i dni przedświąteczne przyjmuje się do godz. 11.00.

1. DOM - PARCELE

Jarocinie
sprzedam wille bez długu, gotówka 15 000. Batorego 6. zdg 34 049

Dom
skanalizowany, wygodny, kapiel. 8 ubikacji, zajmuje właściciel po sprzedaniu zaraz wolne, skrzydło 5 ubikacji, łazienka, ogród, budynek przemysłowy, czynny, wialnie, kaszownik, piec do palenia kawy tanio sprzedam. Górczyńska 36. zdg 34 369

Kamienice
nowa, komfortowa, wykończona. Poznaniu sprzedam 95.000, dochód 11.500 Grzybszowski, Poznań, Babińskiego 7. zdg 38 097

Wille
komfortowa, parkiet, centralne ogrzewanie, 22 ubikacje, mieszkanie, 6 pokoi wolne, garaż, ubikacje przemysłowe najpiękniejsza dzielnica sprzedam 70.000 zamienie na kamienice. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 086

Kamienica
masywna budowa 1910. śródmieście 55.000, wpłata 25.000 reszta amortyzacja. Chwaliszewo 70, mieszkanie 10. front. Pg 4081-54,471

Wysoko położone
parcele Wołyńska Winiarska tramwaj 11 tablica orientacyjna tamże wiadomość. Szanińskiego 1 mieszka. 19 telefon 74-15. zdg 35 290

"Osadopol"
Rzeczpospolitej 9, sprzedaje parcele, Bukowska, Rocha, najtaniej. zdg 35 931

Parcele
budowlana Komandoria Bnińska bardzo tanio. "Osadopol". Rzeczpospolitej 9. zdg 35 932

Parcele
budowlane Dąbrowskiego niebywale tanio. "Osadopol". Rzeczpospolitej 9. zdg 35 933

Dom
nowy, 5 lokatorów, spiesznie sprzedam, cena 13.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 36 420

Kupię
dom nowy z amortyzacją wpłata 25.000. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdg 36 615

Mosinie
na kolonji, przy dworcu Perkiwiczowska sprzedam parcele budowlane. Zgłoszenia Urbanowski, Śrem, Mickiewicza 52. zdg 36 714

Kamienice
Kantaka 7, w najlepszym położeniu sprzedam. A. Dziukowski, Leszno, Rynek. zdg 37 262

Najlepszy
dom przy Starym Rynku sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 261

Parcela
pięknie położona, narożna, przy Al. Winogrody, przeszło 1000 mtr. kw. do sprzedania. Oferty pod zdg 37 443 do Kurjera Poznańskiego

Dom
piętrowy, 2 składami sprzedam. M. Dykier, Swarzędz, Rynek 24 zdg 37 503

Tanio
sprzedam wydzierżawie wille urządzeniem, bez, Puszczykowo, Słoneczna 10. zdg 37 507

Willa
wielkopolska 11 pokoi, trzymorgowy parkiem, ogrodem Puszczykowo, cena 125.000, wpłaty 18.000. Szymala, św. Marcin 3. m. 8. zdg 37 329

Kamienica
nowa, dochód 5.200, cena 35.000. Szymala, św. Marcin 3 — 8. zdg 37 328

Dom
rodzaj wille, ogrodem owocowym bez długu sprzedam. Górczyn, Sielska 41. zdg 37 258

Parcele
przy Solaczu 11.000 m² 1 złoty sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 263

Kupię
dom tylko od właściciela, wpłaty do 140 tysięcy. Szczegółowe oferty należy złożyć Kurjer Pozn. zdg 35 353

Willa
nowa, 2 mieszkania 5 i 2 pokoje centralne ogrzewanie, garaż, ogród, 10 minut od Starego Rynku. tanio sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 031

Kamienica
nowa Chociszewskiego dochód 5.400, cena 35.000.

Kamienica
nowa ogrodem Debus, wpłaty 12.000. — przejęcie 6.000 amortyzacji.

Dom
szóstu lokatorów Górczyńskiej, dwie parcele budowlane, ogrodem, cena 14.000, wielki wybór parcel budowlanych, poleca K. Kalus, Poznań, Marszałka Focha 25.

Domek
8—10.000 kupię gotówką przy Poznaniu. Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 157

Parcele
10 ubikacji, ogrodem, blisko dworca, Puszczykowo. Łazienki Apollo. zdg 37 043

Dom
nowy dwupiętrowy niewykończony, 5 minut od tramwaju — sprzedam 35.000. — Aleja Hetmańska 10. zdg 37 009

Kupię
parcele na kamienice lub dużą wille możliwie w śródmieściu. Oferty od właścicieli z podaniem ilości kwadratowych metrów i ceny Kurjer Pozn. zdg 37 515

Zamienie
zaprowadzony skład artykułów mekieskich damskich krótkich na parcele z domkiem względnie bez lub sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zdg 36 279

Kupię
parcele budowlane lub wille. — Wpłata 10.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 696

Parcele
na Solaczu wysoko pięknie położona (lasek) korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. dg 1596

Gruszczyński
Pocztowa 30, poleca kilka korzystnych kamienic, wille. zdg 37 648

Administrację
domu przyjmie sekretarz adwokacki. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 029

Parcela
budowlana 4000 m² Kościelna — Jeżyce korzystnie na sprzedaż. Informacje Tama Garbarska 4. m. 5. zdg 37 879

Sprzedam
dom z składem kolonialno-żelaznym wzdł. wydzierżawie skład. — Zysk za r. 1935 przeszedł 10.000. do obiecia towaru potrzebne ca 10 do 15.000 zł. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 991

Kamienica
Kantaka 7, w najlepszym położeniu sprzedam. A. Dziukowski, Leszno, Rynek. zdg 37 262

Najlepszy
dom przy Starym Rynku sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 261

Parcela
pięknie położona, narożna, przy Al. Winogrody, przeszło 1000 mtr. kw. do sprzedania. Oferty pod zdg 37 443 do Kurjera Poznańskiego

Dom
piętrowy, 2 składami sprzedam. M. Dykier, Swarzędz, Rynek 24 zdg 37 503

Tanio
sprzedam wydzierżawie wille urządzeniem, bez, Puszczykowo, Słoneczna 10. zdg 37 507

Willa
wielkopolska 11 pokoi, trzymorgowy parkiem, ogrodem Puszczykowo, cena 125.000, wpłaty 18.000. Szymala, św. Marcin 3. m. 8. zdg 37 329

Kamienica
nowa, dochód 5.200, cena 35.000. Szymala, św. Marcin 3 — 8. zdg 37 328

Dom
rodzaj wille, ogrodem owocowym bez długu sprzedam. Górczyn, Sielska 41. zdg 37 258

Parcele
przy Solaczu 11.000 m² 1 złoty sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 263

Kupię
dom tylko od właściciela, wpłaty do 140 tysięcy. Szczegółowe oferty należy złożyć Kurjer Pozn. zdg 35 353

Willa
nowa, 2 mieszkania 5 i 2 pokoje centralne ogrzewanie, garaż, ogród, 10 minut od Starego Rynku. tanio sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 031

Kamienica
nowa Chociszewskiego dochód 5.400, cena 35.000.

Kamienica
nowa ogrodem Debus, wpłaty 12.000. — przejęcie 6.000 amortyzacji.

Dom
szóstu lokatorów Górczyńskiej, dwie parcele budowlane, ogrodem, cena 14.000, wielki wybór parcel budowlanych, poleca K. Kalus, Poznań, Marszałka Focha 25.

Domek
8—10.000 kupię gotówką przy Poznaniu. Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 157

Parcele
10 ubikacji, ogrodem, blisko dworca, Puszczykowo. Łazienki Apollo. zdg 37 043

Dom
nowy dwupiętrowy niewykończony, 5 minut od tramwaju — sprzedam 35.000. — Aleja Hetmańska 10. zdg 37 009

Kupię
parcele na kamienice lub dużą wille możliwie w śródmieściu. Oferty od właścicieli z podaniem ilości kwadratowych metrów i ceny Kurjer Pozn. zdg 37 515

Zamienie
zaprowadzony skład artykułów mekieskich damskich krótkich na parcele z domkiem względnie bez lub sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zdg 36 279

Kupię
parcele budowlane lub wille. — Wpłata 10.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 696

Parcele
na Solaczu wysoko pięknie położona (lasek) korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. dg 1596

Gruszczyński
Pocztowa 30, poleca kilka korzystnych kamienic, wille. zdg 37 648

Administrację
domu przyjmie sekretarz adwokacki. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 029

Parcela
budowlana 4000 m² Kościelna — Jeżyce korzystnie na sprzedaż. Informacje Tama Garbarska 4. m. 5. zdg 37 879

Sprzedam
dom z składem kolonialno-żelaznym wzdł. wydzierżawie skład. — Zysk za r. 1935 przeszedł 10.000. do obiecia towaru potrzebne ca 10 do 15.000 zł. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 991

Kamienica
Kantaka 7, w najlepszym położeniu sprzedam. A. Dziukowski, Leszno, Rynek. zdg 37 262

Najlepszy
dom przy Starym Rynku sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 261

Parcela
pięknie położona, narożna, przy Al. Winogrody, przeszło 1000 mtr. kw. do sprzedania. Oferty pod zdg 37 443 do Kurjera Poznańskiego

Dom
piętrowy, 2 składami sprzedam. M. Dykier, Swarzędz, Rynek 24 zdg 37 503

Tanio
sprzedam wydzierżawie wille urządzeniem, bez, Puszczykowo, Słoneczna 10. zdg 37 507

Willa
wielkopolska 11 pokoi, trzymorgowy parkiem, ogrodem Puszczykowo, cena 125.000, wpłaty 18.000. Szymala, św. Marcin 3. m. 8. zdg 37 329

Kamienica
nowa, dochód 5.200, cena 35.000. Szymala, św. Marcin 3 — 8. zdg 37 328

Dom
rodzaj wille, ogrodem owocowym bez długu sprzedam. Górczyn, Sielska 41. zdg 37 258

Parcele
przy Solaczu 11.000 m² 1 złoty sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 263

Kupię
dom tylko od właściciela, wpłaty do 140 tysięcy. Szczegółowe oferty należy złożyć Kurjer Pozn. zdg 35 353

Willa
nowa, 2 mieszkania 5 i 2 pokoje centralne ogrzewanie, garaż, ogród, 10 minut od Starego Rynku. tanio sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 031

Kamienica
nowa Chociszewskiego dochód 5.400, cena 35.000.

Kamienica
nowa ogrodem Debus, wpłaty 12.000. — przejęcie 6.000 amortyzacji.

Dom
szóstu lokatorów Górczyńskiej, dwie parcele budowlane, ogrodem, cena 14.000, wielki wybór parcel budowlanych, poleca K. Kalus, Poznań, Marszałka Focha 25.

Domek
8—10.000 kupię gotówką przy Poznaniu. Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 157

Parcele
10 ubikacji, ogrodem, blisko dworca, Puszczykowo. Łazienki Apollo. zdg 37 043

Dom
nowy dwupiętrowy niewykończony, 5 minut od tramwaju — sprzedam 35.000. — Aleja Hetmańska 10. zdg 37 009

Kupię
parcele na kamienice lub dużą wille możliwie w śródmieściu. Oferty od właścicieli z podaniem ilości kwadratowych metrów i ceny Kurjer Pozn. zdg 37 515

Zamienie
zaprowadzony skład artykułów mekieskich damskich krótkich na parcele z domkiem względnie bez lub sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zdg 36 279

Kupię
parcele budowlane lub wille. — Wpłata 10.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 696

Parcele
na Solaczu wysoko pięknie położona (lasek) korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. dg 1596

Gruszczyński
Pocztowa 30, poleca kilka korzystnych kamienic, wille. zdg 37 648

Administrację
domu przyjmie sekretarz adwokacki. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 029

Parcela
budowlana 4000 m² Kościelna — Jeżyce korzystnie na sprzedaż. Informacje Tama Garbarska 4. m. 5. zdg 37 879

Sprzedam
dom z składem kolonialno-żelaznym wzdł. wydzierżawie skład. — Zysk za r. 1935 przeszedł 10.000. do obiecia towaru potrzebne ca 10 do 15.000 zł. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 991

Kamienica
Kantaka 7, w najlepszym położeniu sprzedam. A. Dziukowski, Leszno, Rynek. zdg 37 262

Najlepszy
dom przy Starym Rynku sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 261

Parcela
pięknie położona, narożna, przy Al. Winogrody, przeszło 1000 mtr. kw. do sprzedania. Oferty pod zdg 37 443 do Kurjera Poznańskiego

Dom
piętrowy, 2 składami sprzedam. M. Dykier, Swarzędz, Rynek 24 zdg 37 503

Tanio
sprzedam wydzierżawie wille urządzeniem, bez, Puszczykowo, Słoneczna 10. zdg 37 507

Willa
wielkopolska 11 pokoi, trzymorgowy parkiem, ogrodem Puszczykowo, cena 125.000, wpłaty 18.000. Szymala, św. Marcin 3. m. 8. zdg 37 329

Kamienica
nowa, dochód 5.200, cena 35.000. Szymala, św. Marcin 3 — 8. zdg 37 328

Dom
rodzaj wille, ogrodem owocowym bez długu sprzedam. Górczyn, Sielska 41. zdg 37 258

Parcele
przy Solaczu 11.000 m² 1 złoty sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 263

Kupię
dom tylko od właściciela, wpłaty do 140 tysięcy. Szczegółowe oferty należy złożyć Kurjer Pozn. zdg 35 353

Willa
nowa, 2 mieszkania 5 i 2 pokoje centralne ogrzewanie, garaż, ogród, 10 minut od Starego Rynku. tanio sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 031

Kamienica
nowa Chociszewskiego dochód 5.400, cena 35.000.

Kamienica
nowa ogrodem Debus, wpłaty 12.000. — przejęcie 6.000 amortyzacji.

Dom
szóstu lokatorów Górczyńskiej, dwie parcele budowlane, ogrodem, cena 14.000, wielki wybór parcel budowlanych, poleca K. Kalus, Poznań, Marszałka Focha 25.

Domek
8—10.000 kupię gotówką przy Poznaniu. Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 157

Parcele
10 ubikacji, ogrodem, blisko dworca, Puszczykowo. Łazienki Apollo. zdg 37 043

Dom
nowy dwupiętrowy niewykończony, 5 minut od tramwaju — sprzedam 35.000. — Aleja Hetmańska 10. zdg 37 009

Kupię
parcele na kamienice lub dużą wille możliwie w śródmieściu. Oferty od właścicieli z podaniem ilości kwadratowych metrów i ceny Kurjer Pozn. zdg 37 515

Zamienie
zaprowadzony skład artykułów mekieskich damskich krótkich na parcele z domkiem względnie bez lub sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zdg 36 279

Kupię
parcele budowlane lub wille. — Wpłata 10.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 696

Parcele
na Solaczu wysoko pięknie położona (lasek) korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. dg 1596

Gruszczyński
Pocztowa 30, poleca kilka korzystnych kamienic, wille. zdg 37 648

Administrację
domu przyjmie sekretarz adwokacki. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 029

Parcela
budowlana 4000 m² Kościelna — Jeżyce korzystnie na sprzedaż. Informacje Tama Garbarska 4. m. 5. zdg 37 879

Sprzedam
dom z składem kolonialno-żelaznym wzdł. wydzierżawie skład. — Zysk za r. 1935 przeszedł 10.000. do obiecia towaru potrzebne ca 10 do 15.000 zł. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 991

Kamienica
Kantaka 7, w najlepszym położeniu sprzedam. A. Dziukowski, Leszno, Rynek. zdg 37 262

Najlepszy
dom przy Starym Rynku sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 261

Parcela
pięknie położona, narożna, przy Al. Winogrody, przeszło 1000 mtr. kw. do sprzedania. Oferty pod zdg 37 443 do Kurjera Poznańskiego

Dom
piętrowy, 2 składami sprzedam. M. Dykier, Swarzędz, Rynek 24 zdg 37 503

Tanio
sprzedam wydzierżawie wille urządzeniem, bez, Puszczykowo, Słoneczna 10. zdg 37 507

Willa
wielkopolska 11 pokoi, trzymorgowy parkiem, ogrodem Puszczykowo, cena 125.000, wpłaty 18.000. Szymala, św. Marcin 3. m. 8. zdg 37 329

Kamienica
nowa, dochód 5.200, cena 35.000. Szymala, św. Marcin 3 — 8. zdg 37 328

Dom
rodzaj wille, ogrodem owocowym bez długu sprzedam. Górczyn, Sielska 41. zdg 37 258

Parcele
przy Solaczu 11.000 m² 1 złoty sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 263

Kupię
dom tylko od właściciela, wpłaty do 140 tysięcy. Szczegółowe oferty należy złożyć Kurjer Pozn. zdg 35 353

Willa
nowa, 2 mieszkania 5 i 2 pokoje centralne ogrzewanie, garaż, ogród, 10 minut od Starego Rynku. tanio sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 031

Kamienica
nowa Chociszewskiego dochód 5.400, cena 35.000.

Kamienica
nowa ogrodem Debus, wpłaty 12.000. — przejęcie 6.000 amortyzacji.

Dom
szóstu lokatorów Górczyńskiej, dwie parcele budowlane, ogrodem, cena 14.000, wielki wybór parcel budowlanych, poleca K. Kalus, Poznań, Marszałka Focha 25.

Domek
8—10.000 kupię gotówką przy Poznaniu. Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 157

Parcele
10 ubikacji, ogrodem, blisko dworca, Puszczykowo. Łazienki Apollo. zdg 37 043

Dom
nowy dwupiętrowy niewykończony, 5 minut od tramwaju — sprzedam 35.000. — Aleja Hetmańska 10. zdg 37 009

Kupię
parcele na kamienice lub dużą wille możliwie w śródmieściu. Oferty od właścicieli z podaniem ilości kwadratowych metrów i ceny Kurjer Pozn. zdg 37 515

Zamienie
zaprowadzony skład artykułów mekieskich damskich krótkich na parcele z domkiem względnie bez lub sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zdg 36 279

Kupię
parcele budowlane lub wille. — Wpłata 10.000. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 696

Młyn
parowo-motorowy, przemiał 12 ton w dobrym stanie sprzedam zaraz w zł. wydzierżawie. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 072

Jeziorek
dobrze zarybione blisko Poznania. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 142

Parcele
w Puszczykowie okazyjnie. — Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 141

Motocykl
sprzedam. Matejki 68 — 3. zdg 37 135

Piekarnię
nowoczesny piec, zmechanizowaną, domem czynszowym, dużym ogrodem, dobre położenie. Grudziądz, spowodu stosunków rodzinnych za 55.000 sprzedam. — Bejga, Grudziądz, Focha 6, nr 8530

Nowoczesne łóżka
metalowe — tapczany — materace sprężynowe — meble przedpokoju — białe meble.

Sprzet Domowy
św. Marcin 9/10. Asygnyat Kredyt. nr 8590
Garnitur

Klubowy
dobrze utrzymany okazyjnie, ul. Św. Józefa 10 (Jeziuczka). Pg 4 071-17.109

Jadalnia
okazyjnie 390.—, Św. Józefa 10 (Jeziuczka). Pg 4 073-17.107

Skład kapeluszy
damskich, centrum, tania dzierżawa spowodu choroby sprzedam korzystnie. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 089

Tytoniowy butelkownik
sprzedaż, bardzo ruchliwa ulica sprzedam. „Jur”, Piekary 26. zdg 38 087

Koń
walach szron bardzo silny 6 lat 1.70 wysoki. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 157

Kartoteki i przybory
do kartotek. Skóra S-ka. Aleje Marcinkowskiego 23. ng 8758

Materiały kółdrowe!
adamaski, brokaty, kłoty, lewatywy, mocca-inlety

puch kółdrowy
wełny i waty do kółder

Gremplowanie wełny
najtaniej
Emkap M. Mielcarek
Poznań, ul. Wrocławska 30. ng 8792

„Meble W. Paetz”
Najnowocześniejsze wzory, niskie ceny Poznań, Wrocławska 15. Coroczna wystawa na Targach Międzynarodowych. dg 1529

Wózek
dziecięcy nowy sprzedam tania. Zgłoszenia Aleja Hetmańska 3, m. 4. Łazarz. zdg 38 152

Pianino
koncertowe zagranicę, korzystnie sprzedam. Piekary 9, III. ptr. wejście wprost. zdg 38 150

Kawiarnię
dobrze prosperującą, centrum Poznania, korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 149

Brykiety
brunatne 300 gramowe sprzedaje franko dom 1.60 zł 50 kg. Nowacki, Spichrzowa 22, telef. 71-95 zdg 38 207

Sypialek
kompletny bardzo korzystnie. Św. Józefa 10 (Jeziuczka). Pg 4 072-17.108
Tylko 250.— kompletny

Gabinet
meski. Św. Józefa 10 (Jeziuczka). Pg 4 074-17.106
Meski

Gabinet
orzech kaukaski polerowany 390. Św. Józefa 10 (Jeziuczka). Pg 4 075-17.105

Skład bielizny
damskiej z wykwintnym urządzeniem w środku tania sprzedam. Oferty „Par”, nr. 54.469 Pg 4 066-54.469

Elegancka nowoczesna sypialnia luksusowa
jesion oliwny najlepszy wykonanie okazyjnie

Gabinet palisandrowy
okazyjnie bardzo piękny tania
Salon Ludwika
XVI imitacja kości słoniowej. Poznańska 3 Dom Komisowy. Dominikańska 3. Pg 4 078-17.103

Sprzedaje
kupuje meble, maszyny, inne rzeczy. Dom Komisowy, Podgórna 2 Pg 3570-1058

Antyczne
meble, salony, jadalnie barokowa. Witt. Szkolna 3. zdg 37 179

Sprzedam
(koło) chustawki rosyjskie, wóz mieszkalny. Droga Dębina 1. zdg 37 162

Nowości
Guziki — kłamy
najnowsze fasony. Andrzejewski. Szkolna 13. dg 1189

Skład
owoców i delikatów przy przynajmniej ulicy w Śródmieściu — stary zaprowadzony z powodu choroby tania sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 154

Maszyna
szewska

Urządzenia
składowe każdej branży, gablotki stoły, krzesła, Dąbrowskiego 94. zdg 38 170

Kasę
ogniotrwałą 55x60, tania Grotgera 4 — 7. zdg 38 147

Fabryka
artykułów spożywczych w pełnym biegu do wydzierżawienia z prawem nabycia, dzierżawa 140.— zł miesięcznie, potrzebna gotówka do obrotu i przejęcia zapasu sześć tysięcy. Oferty Kurjer Pozn. zdg 1583

Jadalnia flamandzka
dobrze utrzymana zegarem 12 krzesel skórę, stół 24 osoby okazyjnie

Jadalnia dębowa
czarna jak nowa tylko 265.—
Gabinet męski
orzech kaukaski nowoczesny tylko 385.— Poznański Dom Komisowy, Dominikańska 3. Pg 4 077-17.102

Dlaczego zwlekasz z kupnem niezbędnych Tobie mebli
taniej już nie będzie jak jest obecnie przy

Świętosławskiej 10 (Jeziuczka)
ng 8 618

Sprzedaż — Naprawa

wszelkich systemów piór wiecznych i ołówków automatycznych. Naprawa natchmiast w firmie Józef Czosnowski spec. skład papieru i montowania piór Poznań, Fr. Ratajczaka 2. dg 772

Opony samochodowe
dostarcza

najkorzystniej „Wulgum”
A. Kwiatkowski, Poznań, Wielkie Garbary 5, telefon 18-64. — Przedstawicielstwo na wojew. poznańskie samochodów

„Tatra”
opon gum pełnych — półpneumatyków.

Pirelli
Posiadamy na składzie opony „Stomil”, „Michelin”, „Dunlop”, „Englebert”, „Firestone”, „Akcoria”, akumulatory, mary, oleje. Największy i fachowy zakład wulkanizacyjny w Polsce. Własna prasa hydrauliczna.

Projektownia
Nakładamy na zieleżone opony prototypy fasonowe i udzielamy 20.000 km zwarancji. Wielkie zapasy opon używanych wszelkich rozmiarów. Ceny najkorzystniejsze. Zadać cenę 999-17.24

Pozostałość spadkowa
Łaki prawego lewego brzegu Warty przy Szlagu oraz parcele przy Winogradach korzystnie. Poznań, św. Leonarda 11. dg 1543

Meble
wypożyczam na targi. Podgórna 6. Magazyn mebli. zdg 36 467

Sprzedam
korzystnie ze względu na rodzinnych w mieście powiatem dobrze zaprowadzony skład papierów z księgarnią. Oferty Kurjer Pozn. zdg 35 914

Piecyk
z kociołkiem do topienia metali, wagę decymalną sprzedam Kędziora, Poznań, Sieroca 5/6. zdg 37 057

Rower
części rowerowe
Columbus
Poznań, Wrocławska 15. dg 1387

Materace — tapczany
leżanki, garnitury klubowe najtaniej wprost pracownia Wielkie Garbary 18, narożnik Woźnej, sutereny. zdg 38 033

Skład
cukierków, centrum, ruchliwa ulica, sprzedam. Wskaże Kurjer Pozn. zdg 37 947

Maszyny
szycia, meble, rozmaiteści, najtaniej Dom Komisowy, Słowackiego 39. zdg 37 298

Fotograficzny
zakład z urządzeniem lub bez sprzedam Poznań Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 994

Uwaga! Bilardy
naprawy wszelkich mechanizmów, części na składzie. Kraszewskiego 1. zdg 38 110

Motory elektryczne
dynamo okazyjnie w dobrym stanie tania sprzedam. Franciszek Kłosa, Poznań, ul. Dąbrowskiego 32 Telefon 73-56. zdg 38 202

Sklep
w Warszawie na przynajmniej ulicy Nowy Świat, brzozy sportowo — podróżno — gumowej, dwie wystawy, firma wyrobiona, 32 lata jednych rekach sprzedam towarami powodu złego stanu zdrowia. Warszawa, Nowy Świat 46, Rokicki. zdg 37 297

Resztówkę
92 morgi żywy, martwy inwentarz, korzystnie sprzedam, blisko Bydgoszczy, stacja kolejowa w miejscu. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 042

Pila
taśmowa tania. — Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdg 38 061

Uwaga restauracje
kiel. prima 1/40 tuz. 185. szklanki 2/10 tuz. 235. szklanki wied. 1/6 tuz. 150.

Hurt Szkła
Marjan Lesiński Wroniecka. dg 1508

Podstawy
walcowe Plansichte, czyszczarnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 099.

Gablotkę
żelazną 140x100 do obuwia sprzedam korzystnie. Chorzelski Al. Marcinkowskiego 15. zdg 38 100

Pianino
zagraniczne sprzedam. Focha 47a — 2. zdg 38 071

Fortepiany
pianina — fisharmonje okazyjnie. Pierackiego 10, podwórko parter. zdg 38 135

Pies
Dog młody czarny na sprzedaż. Aleje Marcinkowskiego 13, m. 39 dg 1597

biurko
żaluzjiny oraz inne okazyjnie. — Świętosławska 10 (Jeziuczka). Pg 4 063-17.91

kuchnie
nowe używane najkorzystniej — Świętosławska 10 (Jeziuczka). Pg 4 062-17.92

Zegar
reklamowy dla zegarmistrza fabrykant „Rochlitz” korzystnie odda. F-a Sporny, ul. Pierackiego 19. zdg 38 183

Dla znawców!
Salon (stylowy Gdański) wspaniała rzeźba korzystnie, obejrzyć 18 do 21. Chelmońskiego 18 m. 11. zdg 38 080

Kolonjalka
towarem mieszkaniem tania. — Adres wskaże Kurjer Pozn. zdg 38 076

Wentylator
3 półmiski Rosenthaler, świeczniki bronz i różne rzeczy. Wielkie Garbary 19, Komis. zdg 38 075

Leżanka
16-cieczko, dziecięce. Mickiewicza 21/25 — 1. zdg 38 074

Motocykl
Matchless okazyjnie sprzedam. Perzak, Dębica, Wiśniowa 75 od 16—20. zdg 38 122

Plug Parowy
Fowlera z 2-a lokomobilami, beczkowozami, wozem mieszkalnym, pompą oraz kompletem narzędzi rolniczych w dobrym stanie tania sprzedam. Wiadomość Zarząd Cukrowni „Młynów” — Warszawa, Trebicka 15. ng 9 461

Pończochy Rękawiczki
olbrzymi wybór

Bielizna
damska

Bluzki
na sezon wiosenny najtaniej

K. Łowicka
ng 8 611

Gramofony
naprawy, wszelkie części na składzie. Kraszewskiego 1. zdg 38 109

Papierosnicę
złota, zegarek ciężki bijący i inne zegarki, bransoletki, pierścionki, tania. „Lamus”, Strzelecka 1. zdg 38 107

Lornetki
polowe, teatralne, aparaty fotograficzne

Świeczniki
starohebrajskie, kandelabry, zegary, kryształ

dwunastoosobowa
skrzynia srebra, inne srebra, drobniaki. „Lamus”, Strzelecka 1. zdg 38 106

Lodówki
wykonuje tania, fachowo. Plac Bernardyński 3 — 8. zdg 38 105

Wózek
dziecięcy. Pl. Sapieżyński 2 m. 6. zdg 31 102

Eleganckie płaszcze i kostjmy olbrzymi wybór najniższe ceny.
A. Dzikowski
Poznań, Stary Rynek 49, tel. 29-63 Leszno, Rynek 6, tel. 11. Przyjmuje asygnyat „Kredyt”. Pg 3934-17.18

Pianino
piękne czarne, mało używane, tania. Aleje Marcinkowskiego 17, m. 8. zdg 37 398

Na rozbiórke
sprzedam tania dwie stare cieplarnie oraz około 300 sztuk doniczek używanych. Adres wskaże Kurjer Pozn. zdg 37 017

Skład
cygar, papieru dr. galanterji, św. Marcin, 3 500.— sprzedam. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdg 37 112

Skład
delikatów, owoców i słodczy, dobrze prosperujący, w najruchliwszym miejscu handlowym miasta kuracyjnego spowodu przejęcia większego interesu zaraz do sprzedania. Oferty do Kurjera Pozn. zdg 37 074

Kolonjalkę
z towarami, maglem, mieszkaniem, ogródem, świetnie prosperującą, dzierżawa tania. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 034

Lódź motorowa
z motorem (20 K. M.) lub bez tania natychmiast. Zgłoszenia do Kurjera Pozn. zdg 37 493

Sprzedam
dobrze prosperujący skład papieru, zabawek, galanterji Pozn. Poważni refleksanci złożą oferty Kurjer Pozn. zdg 37 514

Sprzedam samochód
limuzyna „Chevrolet” czwórka, bardzo dobry stan. Adres wskaże Kurjer Pozn. zdg 37 097

Pianina fortepiany
światowej sławy
B. Sommerfeld

Najwyższe odznaczenia na światowych wystawach. Eksport za granicę. Nowe udoskonalone modele. Dogodne warunki sprzedaży. Zamiana używanych instrumentów. Skład fabryczny Poznań, 27 Grudnia 15. ng 9565

Sprzedam
skład kolonialny, mieszkaniem — Poznań, Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 134

Nowy dom
z ogrodem, owocowym. Jeżyce, przeszło 1000 m², dochód 3.516.— Zgłoszenia od 9—13. Fulmer — Jasna 3. zdg 37 435

Fryzjerna
ruchliwa ulica w Poznaniu korzystnie do nabycia. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 498

Nowy wóz reklamowy i półszerek
— sprzedam korzystnie. Górna Włda 46, Ładownia Akumulatorów zdg 35 883

Antyczne
meble, obrazy, sztuczne, dywany praktyczne podarki okazyjnie Muza, Rzeczypospolitej 4. zdg 37 326

Radio Philips
3 lamp, bateryjny tania. Łąkowa nr. 18 a. m. 11. zdg 37 317

Dwie lokomobile
„Ford” limuzyna gotowa do jazdy tania na sprzedaż.

Śrutownik
z motorem kupię. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdg 37 296

Drogerja
i skład artykułów fotograficznych założony w roku 1908, o przeszło 30 000 mieszkańców na przynajmniej ulicy, dwa garnizony wojskowe, gimnazjum żeńskie i meskie na miejscu, spowodu zmiany stosunków rodzinnych tania zaraz do objęcia. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 338

Kolonjalka
mieszkaniem, maglem zaraz na sprzedaż. Adres Kurjer Pozn. zdg 37 342

Kolonjalkę
z maglem przyległ, 2-pok. mieszkaniem tania sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 397

Restaurację
cukiernia, sala zabaw, 2 bilardy, centrum miasta sprzedam „Jur”, Piekary. 26. zdg 37 406

Skład
meble, stary zaprowadzony, duży warsztat tania sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 420

Dobermanna
oddam tania. Focha 49 — 4. zdg 37 433

T. Wojciechowski
Meble wyściełam
wszelkiego rodzaju własnego wyrobu wystawiam na Targach Poznańskich hala rzemiosła. Poznań, 27 Grudnia 5 podwórze tel. 59-17. dg 1578

Pila taśmowa
mało używana, model ciężki okazyjnie do nabycia. Wiadomość: telefon 78-24. dg 1 498

Fryzjerzy baczność
żelazka oryginalne Deuss para od 12 zł nie imitacja Poznań Foeny maszynki elektryczne, brzytwy, nożyczki, Wenzlik, Aleje Marcinkowskiego 19. Ng 9 129

Dogę
niemiecką sprzedam tania. Wielka 12 m. 8. zdg 37 437

Rzeźnictwo
sprzedam natychmiast kompletnym urządzeniem (koń, wóz) spowodu wyjazdu, cena podług umowy. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 438

Młyn
parowy żytni — pszeniczny najbogatszej okolicy Poznańskiego — sprzedam. Zamienie. Zgłoszenia przyjmuję Krzyżanowski, Poznań, Piłsudskiego 5. zdg 37 244

Radjoodbiornik
okazyjnie tania 3 lampowy 100.— Telefunken, Ambasador, nowy 300.—, Sniadeckich 1 mieszk. 4. dg 1 595

Piec
przenośny i żelazny gablotka tania. Pocztowa 2 Centrala Sw. trów. zdg 37 917

Biurko
sypialnie dębowa umywalnie tania sprzedam, 3 Maja 6 m. 9. zdg 37 918

Kuchnie
nowoczesne, wprost wytwórni — najkorzystniej — Konecki, Piaskowa 3. zdg 37 886

Bracie
chcesz rower kupię — otrzymać — jeszcze —

duższą gwarancję, idź do firmy Jandy na Szkolnej, naprzeciw Szpitala Miejskiego, tam wiara wdruje, biedny czy bogaty, bratku każdy tam kupuje, ale ma on też rowery, jak ludzie gadają są to jasne Lucypery. zdg 37 622

Skład
kwiatów sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 636

Magiel
dom. Konfederacka 5 — 3. zdg 37 252

Wannę i piec kąpielowy
węglowy miedziany „Siemens” korzystnie sprzedam. Jarochowskiego 52, m. 1. zdg 37 251

Samochód
Chevrolet 1½ tonowy dobrym stanie, rejestrowany tania sprzedam. Telefon 25-12. Adres wskaże Kurjer Pozn. zdg 37 266

Okazja
skład galanterji, perfumerji spiesznie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 128

Dla mydlarza
Dobra egzystencja. Kompletnie urządzona fabryka proszków, mydła sprzedam bardzo korzystnie. Poznań, Dąbrowskiego 79 — Bittner. zdg 37 161

Sprzedam
rower trzykółowy, dobrym stanie 150.— Mydlarnia Jeżycka, Dąbrowskiego 49 b. zdg 37 160

Majątki
okazyjnie ziemskie, miejskie oraz dzierżawy. Włocławek, skrzynka 176. ng 9679

Salon
Biedermeier, kandelabry bogato złoczone, serwis stołowy „Rosenthal”. Pośrednicy wykluczeni. — Jackowskiego 11. — 3. zdg 37 184

Komplet
ksiąg handlowych (ameryk.) kilka stronice zapisanych sprzedam korzystnie. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdg 37 209

Tyczki paliki
do grochu — pomidorów do drzew,

slupy
do płotów, cement, wapno, gips, trzcina, węgiel, koks hutniczy — najtaniej poleca

Jan Pawłowski
ul. Tama Garbarska 25, filia Rynek Łazarzski 25. zdg 36 968

Wspaniały
zbiór rogów, jelenie, daniela, rożgace, antylopy, 218 sztuk sprzedam za bezcen. Szkolna 10, m. 8 zdg 36 973

Sprzedam Radjo
prad zmienny, lodownię, kase pancerna, leksikon. Telefon 59-09 lub oferty Kurjer Pozn. zdg 37 030

Pianino
pierwszorzędne zagraniczne. — Marcina 15 — 5. zdg 37 524

Rzeźnictwo
dobrem położeniu mieszkaniem korzystnie, zroda gospodarza. — Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 525

Rzeźnicki
wóz Berlinka tania. Kwiatowa 8 m. 2. zdg 36 836

Restauracja - kawiarnia
przy jednej z najruchliwszych ulic Poznania w pełnym biegu na sprzedaż. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 471

Skład
kolonialny do sprzedania. Kraszewskiego 28. zdg 37 472

Restaurację
kawiarnię mieszkaniem centrum 22 lata w jednych rekach zaraz sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 487

Narożnikowy
skład łodów, wafli, biszkoptów, łącznie kiosk sprzedam lub podnajmę spowodu wyjazdu. Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 543

Skład spożywczy
przy Poznaniu, dobrym punkcie, spowodu wyjazdu sprzedam. Wyższy, — Poznań, Chwaliszewo 53/8. —
dz 1580

Gabinet
garnitur klubowy korzystnie. — Gen. Kosińskiego 1, m. 15. I p. —
dz 37 725

Skład
kolonialny, średniemiasto, jednopokojowe mieszkanie. Adres Kurjer Poznański dz 37 724

Kto zwiedza wystawę, niech wstąpi do znanego i największego na całą Wielkopolskę

**„Księgarni-
Antykwarjatu“
Pierackiego 20**

tam znajdzie obzerne działy naukowe, powieści oraz bogaty zbiór nut do cenach najniższych. Taniej sprzedają dla bibliotek prywatnych i towarzyskich. Wszelkiego rodzaju dzieła, całe biblioteki kupujemy, płacimy najwięcej i tylko gotówką. Posiadamy wypożyczalnie bogato zaopatrzone w ostatecznie nowości — duży wybór — abonament miesięczny 1.50. —
dz 37 723

Meble
najtaniej poleca J. Stepanowicz Szewska 2. —
dz 37 721

**Wózki
dziecięce**
łożka metalowe, meble koszykowe, zabawki, leżaki najtaniej w mieście

L. Krause
Poznań, Stary Rynek 25/23. Zaf. 1839. Telef. 50-51. —
Ng 9 127/8

Kawiarnia
mieszkaniami. Długa 10 — 10. —
dz 37 713

Pewna egzystencja!
Z powodu wyjazdu sprzedam przemysł chemiczny w pełnym ruchu maszynieria, budynki fabryczne, willa, centralne ogrzewanie, 120 tysięcy. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 711

Skład
delikatessów owoców górnej części, zaprowadzony, egzystencja. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 820

Wóz
o trzech resorach, dobrym stanie. Bóznicza 15 m. 4. —
dz 37 742

Koń
srebrny, dobrym chodem. Bóznicza 15 m. 4. —
dz 37 741

Dom
murowany, budynkiem gospodarczym, około morga ogrodu przy Ostrowie 6500 sprzedam. St. Karliński, Ostrowo, Pilsudskiego 38. —
ng 9 727

Gdynia
skład galanterijny w pełnym biegu, korzystnie do sprzedania. Zgłoszenia Kurjer Poznański Gdynia „Okazja”. —
ng 9 721

Rowery
pierzwszorządne złotych 95,— Traugutta 23 mieszkanie 8. —
dz 37 740

**Pianina
i
Fortepiany**
światowej sławy marki „Arnold Fibiger” Kallisz. (dostawca Polskiego Radia i Konserwatorów Muzycznych) stale wyróżniane na wszelkich wystawach jako najlepsze fabrykat polski. Niskie ceny, doskonałe warunki. Dostarcza po cenach fabrycznych, przedstawiciel A. Drygas. Poznań, ul. Podgórna 10a. Tel. 35-58. —
Pr 3617/18-1334/35

Warsztat
ślusarski z narzędziami na sprzedaż. Zgłoszenia agentura Kurjera Poznańskiego, Gniezno 403. —
ng 9 751

Sprzedam
nowy wóz kryty podwoziu samochodowym. Gniezno, Grzybowo 29 m. 2. —
ng 9 749

Meble
wszelkiego rodzaju, sypialnie, jadalnie, kuchnie najtaniej kupisz Centralny Dom Komisyowy. —
Wozna 16 —
dz 37 678

Sypialnia
nowoczesna, cała polerowana, łoża, solidne wykonanie, tanio! — Centralny Dom Komisyowy. Wozna 16. —
dz 37 677

Urządzenie składowe
(kolonialne) białe, lakierowane, stoły oszkłowe, 4 puszek do kawy (5 kil.) Swarzędz, Stary Rynek 5. —
dz 35 965

Cukiernia
z kompletnym urządzeniem, mieszkaniami, dzierżawa miesięczna 70,—, Cena 2 000 zł. Informacje Poznań, Wodna 17/18, m. 8. —
dz 35 907

Dobrze
prosperująca drogeria w Gdyni sprzedam zaraz spowodu stosunków rodzinnych. Cena przystępna. Zgłoszenia: Anna Żurawska Gdynia, Kępa Okrywska 3. —
dz 37 605

Kolonjalne
pierwszorządnie prosperująca z mieszkaniami, magazynem, urządzeniem, towarami, kilkanaście lat jednego rekach spowodu nazlewo wyjazdu okazynie od zaraz sprzedam. Adres wekaże Kurjer Poznański dz 37 734

Meble
najtaniej poleca J. Stepanowicz Szewska 2. —
dz 37 721

**Wózki
dziecięce**
łożka metalowe, meble koszykowe, zabawki, leżaki najtaniej w mieście

L. Krause
Poznań, Stary Rynek 25/23. Zaf. 1839. Telef. 50-51. —
Ng 9 127/8

Kawiarnia
mieszkaniami. Długa 10 — 10. —
dz 37 713

Pewna egzystencja!
Z powodu wyjazdu sprzedam przemysł chemiczny w pełnym ruchu maszynieria, budynki fabryczne, willa, centralne ogrzewanie, 120 tysięcy. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 711

Skład
delikatessów owoców górnej części, zaprowadzony, egzystencja. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 820

Różne
meble wyprzedaje. Marsz. Focha 128 — 1. —
dz 37 600

Rowery
turystyczny 85,— balonowy 95,— 5 lat gwarancji, tylko firmie Bracia Nowaczyk —
Poznań, Górna Wioda 30. —
ng 7740

Meble
najtaniej poleca Baranowski —
Poznań, Podgórna 13. —
Pr 3570/1

Parasole
tanio. Czyst. Szkolna 11. —
Pr 2 967/8-11.44/5

Gospodarstwo
85 morg. ziemia dobra, inwentarz żywy, martwy, elektryczność, budynki murowane przy szosie, blisko miasteczka, kolei. Cena według umowy. Powód samotność. Adres: Grabów, poczta Miasteczko n. Notecia, powiat Wyrzysk, Franciszek Tużnik. —
dz 37 533/4

Radjo Philips'a
nowe czterolampowe, model 1936 za 75,— złotych odda Drogeria, Kościelna 1. Poznań. —
dz 37 897/8

Osie z kołami
na gumach pełnych i detych na powózki dostarcza Automagazyn Jakóba Wujka. —
dz 1553/4

Skład
obuwia, średniemiasto, nadający się na każdą branżę. Informacje Poznań, Marcina 46 m. 26. —
dz 37 646/7

Samochód
reklamówka 1 1/2 tonny, mało używany, tanio sprzedam. Garaże Brzeskauto, Jakóba Wujka. —
dz 37 669/70

Zegarki
reczne na minutę regulowane poleca Chwilkowski, teraz Nowa 5. Bazar. —
dz 37 664/5

Maszyna
do pisania Remington 10 mało używana. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 423/4

Ejektorka
16 patent Anglii, dubeltówka Bajard, zegarek złoty, biżuteria mierzka, salon orzechowy. Adres Kurjer Pozn. —
dz 37 613

Pracownia
Abazurów Celonowych wykonuje szybko i tanio. Sw. Marcin 27 prosto w podwórzu. —
dz 37 786

Skład
rzeźniczy na Wildzie z urządzeniem sprzedam. Adres Kurjer Poznański dz 37 778

Brylantowy
pierścień, okazynie. St. Frankowski, Ratajczaka 1. —
dz 37 910

Jadalnia
gabinet mebli, bogato rzeźbiony Chelmońskiego 18-6. —
dz 37 904

Konserwator
używany na sprzedaż. Cukiernia „Dąbrowka”, Dąbrowskiego 3. —
dz 38 006

Palarnia
kawy mechanicznej 1 tonne, dzienne korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Poznański dz 38 003

Skład
pieczywa, nabiału korzystnie sprzedam. Adres Kurjer Poznański dz 37 977

Kolonjalne i na kawiarnię
hotel, fabryczka, nadająca się na posiadłość, 40 ubikacji, 30 km. Poznania, sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 38 177

Baczność Myśliwi!
Polecam sztucery na rogacze, trójlufki, dubeltówki, małokalibrową broń i wiatrówkę oraz wszelkie naboje i przybory myśliwskie po cenach bezkonkurencyjnych. Wszelkie naprawy wykonuje fachowo i w najkrótszym czasie. T. Jaruszewski, Poznań, Wozna 6, fabryka broni, telefon 32-06. Przedsiębiorstwo czynne bez przerwy od roku 1901. Własna strzelnica. —
dz 38 116

Sprzęty składowe
biurka, szafa żelazna, części dekoracyjne. Telefon 31-41. —
ng 9 755

Tokarka
na żelazo tanio. — Zgłoszenia Kurjer Poznański dz 38 060

Samochód
Ford 20, tanio sprzedam. Rutkowski, Poznań, Szkolna 12 — 4. —
dz 38 059

Kolonjalne
wskaże dobra, mieszkaniami, magiel, byt zapewni. Plac Działowy 5. —
dz 38 058

Pianino
płyta pancerna, 650. Lira, Podgórna 14. —
dz 37 817

Sprzedam
warsztat elektrotechniczny z urządzeniem. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 837

Dom
rzeźnictwem przy głównej ulicy w Lesznie zaraz sprzedam. Zgłoszenia agentura Kurjera Pozn. Leszno, Karasia. —
ng 9 740

Jadalnia
jak nowa okazynie. Wozna 16. —
mieszkanie 11. —
dz 37 816

Wleczne Pióra
złote stalówki naprawia fachowo specjalny warsztat Reparatywny i Wytwórnia Wlecznych Piór R. Linda. Poznań, Piekary 17, dziedziniec Kina Metropolis. —
dz 38 162

10. MAJĄTKI
Poszukuję
dzierżawy majątku, probostwa, resztówki lub domy od lipca lub przedziemian gotówką. — Oferty Drogeria, Kościelna 1. Poznań. —
dz 37 895/6

Majątek
wielkopolski 2 000 morg pszennej palac zabudowania wszystkie nowe masywne 60 koni 100 krow dojnych inwentarz martwy nadkompletne szosa blisko miasta 400 000 wpłaty 200 000. Kwiatkowski, Poznań, Działyskich 10. —
dz 37 433

Gospodarstwo
130 blisko Poznania potrzebne 14 000. Oferty Kurjer Poznański dz 37 276

Gospodarstwo
prywatne 100 morgowe (Niemca) spowodu wyjazdu 15 000. —
dz 25 000, wpłaty 15 000.

170
morgowe prywatne. 9 morg sadu kilometr aleja owocowa. przy Poznaniu, wpłaty 35 000. Rutkowski, Półwiejska 5. —
dz 37 870

Gospodarstwo
dobre budynki kupię, wpłace 1 200 dolarów. Pośrednicy wyłączeni. Oferty Kurjer Poznański dz 38 187

Majątek
1000-morgowy, ziemia buraczana, poblizu Poznania, gotówka 200 tysięcy sprzedam. Babińskiego 7, Grzyżskowiak. —
dz 38 096

11. KUPNA
Samochody
używane, opony, detki kupię — płaci najwyższe ceny Autoskład, Poznań, Dąbrowskiego 89, telef. 46-74. —
dz 27 661

Meble, dywany
używane, porcelane, antyki kupię. Magazyn Mebli, Podgórna 6. —
dz 31 866

Dom
w Poznaniu, przy Starym Rynku kupię. Swiatlik, Inowrocław —
Król. Jadwigi 29. —
dz 36 943

Osiółki
młode klacze i ogierka od 3-6 lat kupię zaraz. Zgłoszenia opis i cenę do Kurjera Poznańskiego pod dg 1544

Pianino
tanio kupię. Podać cenę Hotel „Hospiz”, Poznań (Portier). —
Pr 4002-71.46

Drukarnie
mała lub maszyną drukarską kupię. Zgłoszenia cena, opis Kurjer Poznański dz 37 271

Jamnika
młodego, kilkumiesięcznego długo lub krótkowłosego ciemnoniebieskiego lub czarnego (podpalanego) czystej rasy szukam. Oferty Kurjer Poznański dz 37 316

Kupię
piec do palenia kawy. Szczegółowe oferty do Kurjera Poznańskiego dz 37 344

Maszynę
damską, ławki ogrodowe kupię. Szamotulska 6. —
dz 37 413

Drukarskie maszyny
płaskie 50x70 i 70x100, pedały kupię za gotówkę. — Oferty „Przemysł”, „Far”, Aleje Marcinkowskiego. —
Pr 3523-62.240

Motor elektryczny
z rozrusznikiem 4 do 5 konny na prąd stały 110 volt kupi Nadleśnictwo Miłosław. —
dz 1557

Objekt fabryczny
lub cegielnię bez pokładu gliny z bocznicą poszukuję. Oferty Kurjer Poznański dz 37 010

Kupię
piecyk gazowy Junkersa i wanie cynkową 1.50 m długo, Grotgera 3, portier. —
dz 37 007

Tokarkę
do metalu w dobrym stanie kupię. St. Szlapika, Kościół, plac Wolności 23. —
dz 35 683

Wóz piekarski
używany w dobrym stanie lub nowy kupię. Graniczna 12, m. 12 —
dz 37 254

Garderobe
używana, meble, obuwie, kwity lombardowe, wszelkie rzeczy kupię. Skład Komisyowy, Poznań, Słusarska 6 a. —
dz 37 637/8

Radjo
aparaty używane, części kupię. Skład Komisyowy, Poznań, Słusarska 6 a. —
dz 37 635/6

Kupię samochód półciężarowy
lub osobowy, nadający się na półciężarówkę. Marka i cena. Oferty Kurjer Poznański dz 38 002

Brylanty
kolczyki kupię. Cena. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 902

Traktor
używany w dobrym stanie z przyczepkami kupię. Adres wekaże Administracja Kurjera Poznańskiego dz 1 586

Łódówkę
kupię. Oferty Kurjer Poznański —
dz 37 580

Słuchawki
kupuję. Oferty Kurjer Poznański —
dz 38 019

Kupię
szybę 2 x 2,75 grubość 6 do 8 mm. Zgłoszenia agentura Kurjera Pozn. Leszno, Karasia. —
ng 9 742

Motor
ropony, mniejszy, większy gassany kupię. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 926

Kwity lombardowe
kupuję godz. 9-10. Orzeszkowej 15. —
dz 38 189

Tytoniu
skład dobrze prosperujący kupię do hurtowni przystapie. Oferty Kurjer Poznański dz 38 062

Stolarski
warsztat kupię, powózkę krytą. Krzyżowa 7, mieszkanie 6. —
dz 38 033

Maszynę
damską używaną kupię. Oferty Kurjer Poznański dz 38 024

Rewolwer (Colt)
lub Smith-Wesson kupię. Marder, Świerkowa 5, lub telefon 76-21. —
dz 38 199

Piekarni
domu poszukuję kupna. Gozimirski, Inowrocław, Mikołaja 30. —
dz 37 769

12. DO WYNAJĘCIA
Trzy
Solacka 18. —
dz 35 132

Trzypokojowe
komfortowe Aleja Hetmańska 1 stróż. Łazarz. —
dz 35 904

Pokój
kuchnia, Łubów. Adres Kurjer Poznański dz 36 061

2 — 3 — 5
Aleja Hetmańska 1 stróż Łazarz. —
dz 36 233

3 pokojowe
mieszkanie z kuchnią i łazienką Osiedle Warszawskie do wynajęcia od 1 maja b. r. Wiadomość Kossmann, ul. Fredry nr. 6 III p. —
telefon 32-13. —
dz 36 271

Trzy-
czteropokojowe wygodami Zabikowice. Wiadomość Poznań, Towarowa 21a, m. 19. —
dz 36 318

Pięciopokojowe
komfort, słoneczne, piec. Chelmońskiego 2 wskaże mieszka. 4. —
dz 36 712

2
pokoje i kuchnia wolne zaraz. —
Długa 3, m. 32. —
dz 1567

7-8 pokojowe
centrum miasta wolne 1. 5. 36. czynsz umiarkowany. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego —
dz 36 812

Ubikacje
I piętro, Podgórna 3, cele handlowe korzystnie wydzierżawie, gospodarz. —
dz 37 250

Jednopokojowe
1. 5. Chocimska 106, przy Grunwaldzkiej. —
dz 37 499

Dwupokojowe
bez podatku, meble kuchenne, tanio. Biedrzyckiego 21, narożnik Winklera. —
dz 37 501

Dwa
próżne pokoje 1. 5. Telefon 47 — 52. —
dz 37 345

Trzypokojowe
pięć minut od Opery, nowoczesne meble, kompletne urządzenie spowodu wyjazdu sprzedam. Piekary 26, m. 2. —
dz 37 407

Najsolidniejsze biuro mieszkań „Jur“
Piekary 26 —
3 x

pięciopokojowe
Marcina 2 x

czteropokojowe
Jeżyce

sześciopokojowe
Ogrodowa

trzypokojowe
centrum. Informacje bezpłatne. —
dz 37 408

Trzy ładne duże
słoneczne pokoje, willa, pełen komfort parter od 1. 5. lub później, tanio. Telefon 29-85. —
Pr 4 043-17.69

5 pokoi
(komfort) I. p. balkon słoneczny 100 zł. Marsz. Focha 143. —
Zgłoszenia Wachowski, I. p. —
dz 37 232

Eleganckie
2 1/2 pełnokomfortowe III p. od 1 maja 36. Aleja Hetmańska 23 m. 3 (Łazarz). —
dz 37 036

Pokój
kuchnia, przedpokój, bezdzietnym zaraz. Koniska 20. —
dz 37 374

3 pokoje
kuchnia, łazienka, Focha 121. —
dz 37 382

6 pokoi
z łazienką od maja, wysoki parter Działyskich 9. Wiadomość: administrator Sew. Mielżyńskiego 22, m. 8. —
od 16-17.30. —
dz 37 015

Czteropokojowe
I piętro słoneczne od gospodarza czynsz zgóry 1 gwarancji. Zgłoszenia poważnych reflektantów ul. Mostowa 2 portier. —
dz 37 494

6 pokojowe
słoneczne Marsz. Pilsudskiego — parter 1. 5. odpowiednie dla lekarza lub na biura. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 517

Czteropokojowe
przynależności parter okolica Wodnej wolne. Oferty Kurjer Poznański dz 37 523

Trzypokojowe
nowej wili, pierwsze piętro blisko Solacza od lipca. Gospodarz Śniadeckich 4, Górdziakowski —
12 — 5. —
dz 37 349

Czteropokojowe
komfortowo wynajmiej korzystnie gospodarz. Nad Wierzbakiem 26, Solacz. —
dz 37 368

Mieszkanie
pięciopokojowe z przynależnościami na II piętrze w górnej części sw. Marcina wprost od gospodarza. Oferty Kurjer Poznański —
dz 37 913

Dwupokojowe
willa, Aleja Szelągowska 28. —
dz 37 935

Ubikacja
warsztatowa, ewtl. mieszkanie bezdzietnym. Wielkie Garbary 54. —
dz 37 925

Dwa
duże, jasne pokoje i kuchnia, front, I piętro, Starym Rynku, nadające się na biura lub przedsiębiorstwo do wynajęcia. Oferty Kurjer Pozn. —
dz 37 650

2
umeblowane pokoje, kulturalnym pracującym (kuchnia) bez Szymańskiego 6 — 8. —
dz 37 645

Okazja
dla nowożeńców, 2 pokoje umeblowane, kuchnia, przynależności oddam Jeżyce, czynsz 30. Oferty Kurjer Poznański dz 38 104.

Puszczykówo
trzy lub czteropokojowe, duża weranda, komfort. Informacje Piotra Wawrzyńskiego 5 m. 4. —
dz 38 124

Pięciopokojowe
trzypokojowe 70,—
dwupokojowe 36,—. Marcina 74 I 18 front. —
dz 38 121

Sześciopokojowe

Jednopoikowego
wprost od gospodarza. Oferty
Kurier Poznański zdg 37 310

Szuka
2 lub 3 pokoi, łazienka od go-
spodarza pewny platnik. Oferty
Kurier Poznański zdg 37 336

Poszukuje
próżnego pokoju z urządzeniem
łazienki ewentl. mieszkanie 2 po-
kojowe z kuchnią. Łaskawe ofe-
erty spieszenie do Kurjera Po-
znańskiego zdg 37 339

Urządnic państwowy
matka emerytka, dwóch pokoi,
kuchnia od 1. 6. od gospodarza,
czynsz zgóry. Oferty Kurjer Po-
znański zdg 37 044

4-5
pokoi komfortowych najchętniej
Solacz, Ostroróg zaraz wynajmie
wojskowy. Oferty Kurjer Pozn.
zdg 37 062

Bezdzieln
2-3 pokojowe kuchnia, możli-
wie łazienka, oboje na państwo-
we posadzie Jeżyce, Łazarz. —
Oferty do Kurjera Poznańskiego
zdg 37 002

Poważny
wyższy urzędnik mała rodzina
poszukuje trzypokojowego. Ofe-
rty Kurjer Pozn. zdg 37 455

Kupiec bezdzietny
w posadzie poszukuje mieszka-
nia 1 pokoju z kuchnią lub
dwóch w śródmieściu od zaraz
lub później. Dzierżawę placu rok
zgóry. Za wskazanie takowego
placu 50 zł. Oferty Kurjer Pozn.
zdg 37 468

Lekarz
3-4-pokojowego, I. system ko-
rytarzowy, słoneczne, piec, Park
Wilsona — Jasnej, czynsz zgóry.
Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 556

Pokoju
od gospodarza od 1. Oferty Ku-
rier Poznański zdg 37 365

Lekarz
poszukuje od 1 lipca 5-6 pokoi
z wygodami w śródmieściu. Zgł.
do Kurjera Pozn. zdg 37 781

Dwupokojowego
Jeżyce lub okolica poszukują no-
wożyty zaraz lub 1. 6. od go-
spodarza. Zgłoszenia Kurjer Poznań-
ski zdg 37 632

5-6 pokojowego
szukam. Czyste, słoneczne, kom-
fort. Cena. Zgłoszenia Kurjer
Pozn. zdg 37 602

Mieszkania
1 lub 2 pokojowego z kuchnią
wprost od gospodarza, stały plat-
nik, okolica obojerna Oferty Ku-
rier Pozn. zdg 38 012

Urzędnicza
1 kuchnia lub 2. gospodarz. Ofe-
rty Kurjer Poznański zdg 37 871

Próżnego
pokoju od gospodarza. Oferty
Kurier Pozn. zdg 37 697

4-5
pokoi. Oferty Kurjer Pozn.
zdg 37 672

Pokoju
z kuchnią, rok zgóry od go-
spodarza lub stróżstwa. Polna 4.
m. 2. zdg 37 659

5 pokojowego
komfortowego mieszkania szu-
kam w śródmieściu. Zgłoszenia
Kurier Poznański zdg 37 594

2 lub 3
pokoje kuchnia śródmieściu po-
szukuje emerytka. Dam rok zgó-
ry. Oferty Kurjer Poznański
zdg 38 053

Wdowa
poszukuje pomieszczenia, cokol-
wiek mebli, wzmian pracy domo-
wej bez odżywienia. Zgłoszenia
Kurier Poznański zdg 38 064

Pięciopokojowego
komfortowego śródmieściu najwy-
żej II piętro poszukuje poważny
reflektant. Oferty Kurjer Pozn.
zdg 37 878

2,
3 pokoje kuchnia śródmieściu po-
szukuje. Referencje lub zgry. —
Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 996

Pokój
kuchnia względnie pokój poszu-
kuje. Matejki 68. fryzjer.
zdg 38 169

Mieszkanie
1-2 pokoi kuchnia od gospodarza
śródmieściu. Zgłoszenia Kurjer
Poznański zdg 38 193

1-2 pokoi
szuka pewny platnik. Oferty Ku-
rier Poznański zdg 38 181

3 pokojowego
lub dwupokojowego z kuchnią w
śródmieściu poszukuje, posiadam
prześcieradło handlowe. Oferty
Kurier Poznański zdg 38 155

14. ZAMIANA MIESZKANIA

Zamienie
pokój kuchnia na trzypokojowe
centrum, lub szukam trzypoko-
jowego rok zgóry. Oferty Ku-
rier Pozn. zdg 37 496

Dwa
pokoje, kuchnia, łazienka na
pokój kuchnie, bezdzietnym. —
Zgoda gospodarza. Polna 4 — 2.
zdg 37 660

3
pokoje komfortowe Włda na dwa
Oferty Kurjer Pozn. zdg 38 101.

Zamienie
4-pokojowe, komfortowe, śródmie-
ście na 5. — Górna Włda. Oferty
Kurier Poznański zdg 38 041

15. POKOJE UMEBL.

Pokój
czysty, niekrepujący. Półwiejska
3 m. 13. zdg 1 576

Skryta
7. m. 7. panom. zdg 1478

Dwa
łączone ciche komf. centrum I pt.
tylko poważnemu u pozamiejscow-
ych. Zgłoszenia Kurjer Pozn.
zdg 36 791

Ładny
czysty, Józefa 3. m. 5. zdg 38 160

Pokoik
wynajmę. Grobla 6 — 15. zdg 37 642

Dwuosobowy
ładny, utrzymaniem, bez. Dzia-
łyńskich 8 — 16. zdg 37 641

Pokój
inteligentnemu, solidnemu. —
Półwiejska 29. m. 6. zdg 38 091

Przy Zamku
utrzymaniem. Waly Jana 11-2. zdg 38 092

Dwuosobowy
Gąsiorowskich 5. m. 7. zdg 38 158

Działyńskich
9 — 6. zdg 36 850

Przyjezdny
eleganckie, niekrepujące, także
stałe. Wrocławka 28/29. m. 8. zdg 37 275

Pokój
Szamarzewskiego 32. m. 8. zdg 37 436

Pokój
wygodami. Reya 5 — 5 Jeżyce. zdg 37 504

Ładny
zaraz. Marcin 18. II. lewo. zdg 37 505

Jasna
1. m. 3. jeden — dwuosobowy. zdg 37 281

Jednoosobowy
panu. Plac Działywy 6. m. 8. zdg 37 313

Kulturalnemu
czysty, słoneczny. Podgórna 2 b. m. 6. zdg 37 304

Wrocławska
19 — 4. zdg 37 302

Dwa
frontowe. Focha 49. m. 9. zdg 37 301

Słoneczny
czysty, miły, elektryczność. —
Strzałowa 7-6. zdg 37 403

Dwuosobowy
Piekary 22. m. 10. zdg 37 416

Pokój
solidnemu panu, pani. Gen. Pra-
dzyńskiego 42. m. 9. zdg 37 432

Pokój
słoneczny, elektryczność utrzy-
maniem bez dla pana. Strzelec-
ka 19 m. 8. zdg 37 447

Elegancki
zupełnie niekrepujący frontowy
pełny komfort kulturalnym. spo-
kojnym domu. Tylko dla panów
na stanowisku ewentualnie u-
trzymaniem. Dąbrowskiego 43.
I. p. m. 7. zdg 37 237

2
pokoje łącznie komfortowe. Plac
Działywy 4. m. 3. zdg 37 109

Wierzbicice
11 — 9. zdg 37 136

14,—
dwuosobowy, elektryczność —
Stroma 23. m. 18. zdg 37 189

Panu
komfortowy, telefon. Działyń-
skich 3. m. 4. zdg 37 214

Dwuosobowy
komfortowy, balkonem. Wier-
zbicice 35 — 6. zdg 37 061

Elegancki
centrum 25.—. Adres Kurjer Po-
znański zdg 37 512

Elegancki
jedno- dwuosobowy utrzymaniem
bez dla pań. Ogrodowa 10 m. 3. zdg 37 522

Pani
Młyńska 3 — 4. zdg 37 527

Dwuosobowy
frontowy, panom. Półwiejska 41
m. 9. zdg 37 450

Klatka
elektryczność. Woźna 18 m. 4. zdg 37 458

Męski
utrzymaniem telefon. Krasieński-
ego 8c. zdg 37 461

Ładny
słoneczny, tylko dla urzędniczk.
25 zł od zaraz. Górna Włda.
Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 548

Pokoik
Dąbrowskiego 43 — 6. zdg 37 560

Komfortowy
panu na stanowisku. Dąbrow-
skiego 43 — 6. zdg 37 561

Mickiewicza
13 — 8. zdg 37 714

Elegancki
panu na stanowisku. Cieszkow-
skiego 9 — 6a. zdg 37 857

Umeblowany
dla pani z elektrycznością od 1.
5. Staszica 18. m. 9. zdg 37 562

Jednoosobowy
Al. Marcinkowskiego 11. m. 25. zdg 37 569

Dwa
łączone słoneczne. Poznań. Dłu-
ga 18 — 9. zdg 37 683

1-2 osobowy
Wierzbicice 59. m. 4. najchę-
tniej urzęd. zdg 37 358

Elegancki
słoneczny dwuosobowy, obiadam
Ratajczaka 9 — 10. zdg 37 362

Pokój
umeblowany frontowy. Św. Woj-
ciech 16 a. m. 19. zdg 37 375

Jednoosobowy
Mickiewicza 15. m. 4. zdg 37 381

Wynajmę
pokój utrzymaniem, bez. Dzia-
łyńskich 8. mieszkanie 2. zdg 37 623

Pokój
słoneczny, frontowy, Zupański-
ego 8. m. 7. zdg 37 621

Przyjezdny
dwuosobowy. Piekary 7. m. 8. zdg 37 619

Dwuosobowy
1. 5. Słowackiego 38. m. 1. zdg 37 617

Pokój
słoneczny, frontowy, ładny 1-2
osobowy, Ratajczaka 15 — 6. zdg 37 782

Pokój
pościel pożądana. Ogrodowa 5.
m. 7. zdg 37 780

Słoneczny
frontowy, telefon. I piętro. pa-
nu na stanowisku. Ogrodowa 15
m. 3. zdg 37 777

Pokój
frontowy, elektryczność, solid-
nemu panu. Strusia 3 — 7. zdg 37 773

Frontowy
klatki schodowej. Szewska 11.
m. 4. zdg 37 771

Umeblowany
duży, ładny, niekrepujący. Woj-
ciecha 14/15 — 9. zdg 38 010

Pokój
elektryczność, balkon. Mostowa
33 — 8. zdg 38 008

Pokój
Działyńskich 10 — 1. zdg 38 009

Pokój
frontowy, słoneczny na dwie oso-
by. — 27 Grudnia 18. m. 8. zdg 38 057

Niekrepujący
panu, elektryczność, utrzymaniem
bez. Rybaki 21 a — 2. zdg 37 788

Dwuosobowy
Śniadeckich 24. m. 10. zdg 37 818

Pokój
wolny. Działyńskich 8. m. 7. zdg 37 811

Sypialnia
jadalnia nowoczesna, komfort.
Oferty Kurjer Pozn. zdg 37 810

Dla
pani. Różana 4 a. m. 14. zdg 37 807

Centrum
utrzymaniem inteligentnym. Kreta
22. m. 8. zdg 37 805

Panience
Pocztowa 27 — 8. zdg 37 628

Pokój
umeblowany. Aleje Marcinkow-
skiego 26 — 5. zdg 37 798

Frontowy
słoneczny. Kreta 24 — 10. zdg 37 789

Krasieńskiego
13. m. 16. zdg 37 957

Odnowiony
elektryczność, niekrepujący. —
Strzelecka 26 — 5. zdg 37 956

Próżny
pokój, elektryczność, łazienka —
tylko panom wynajmę. Działyń-
skich 7. mieszkanie osiem. zdg 37 952

Pokój
umeblowany, duży, słoneczny —
wygodami, odnajmę 1 maja. Da-
browskiego 57 — 4. zdg 38 017

Kwiatowa
9 — 11. zdg 37 888

Wielka
18 — 12a. elektryczność, łazien-
ka. zdg 37 869

Duży
słoneczny umeblowany biuro św.
Marcin 74 — 15. parter. Pg 4052-54.463

Niekrepujący
miły. Skarbowa 21. m. 16. zdg 37 909

Niekrepujący
miły, balkonowy. Szewska 1 —
m. 19. zdg 37 940

Śródmieście
jedno- dwuosobowe, łazienka. —
Kramarska 19/20 — 10. narożnik
Pocztowej. zdg 37 093

Słoneczny
wygodami (utrzymaniem). Kwia-
towa 3 — 3. zdg 37 692

Niekrepujący
solidnemu panu. Wielka 18 — 14.
zdg 37 690

Frontowy
Trzeciego Maja 3. III p. zdg 37 781

Urzędnicowi(cze
pokój pierwszorzędnego utrzymanie
Ogrodowa 12. m. 6. zdg 37 900

Tanio
słoneczny jedno- dwuosobowy. —
Wrocławska 38 — 32. zdg 37 739

Przyjezdny
Półwiejska 38a m. 13. zdg 37 760

Spokojna
25 — 5. zdg 37 759

Wielkie
Garbary 40 — 3. zdg 37 754

Niekrepujący
zaraz. Mostowa 2 — 9. zdg 37 750

Niekrepujący
Długa 4 — 26. zdg 37 749

Ogrodowa
2 — 8 utrzymaniem. zdg 37 745

Solidnemu
czysty, elegancki, tanio. Marcin
37 — 9. zdg 37 676

Centrum
czysty. Sieroca 5/6 — 5. zdg 37 675

Stary Rynek
58 — 5. zdg 37 671

Wspólny
paniom. Łakowa 14. m. 25. zdg 37 667

Pokój
klatki schodowej lepszymu panu.
Różana 23. m. 3. zdg 37 666

Ogrodowa
19 — 3. inteligentowi utrzymanie
— bez. zdg 37 663

Dobrze
umeblowany panu. Fredry 4. II. zdg 37 661

Wrocławska
30 — 10. komfortowy stale lub
dziennie. zdg 37 709

Bezdzieln
małżeństwo poszukuje pokoju u-
żywanym kuchni tylko śródmie-
ściu. Oferty Kurjer Poznański
zdg 37 746

Niekrepujący
nobleśny elektryczność. Waly Ja-
na III. 11 — 4. zdg 37 832

Nowomiejski
6a 25 frontowy obszerny jedno-
osobowy. zdg 37 826

Słoneczny
wygodami, utrzymaniem — bez.
rodzina kulturalna. Poznańska
50. m. 5/6. zdg 37 901

Dwuosobowy
front. umeblowany, słoneczny —
elektryczność 15.— Focha 82.
m. 8. zdg 37 934

Umeblowane
2 łącznie z klatki schodowej u-
życiem kuchni. Szewska 12. —
m. 11. zdg 37 931

Śródmieściu
Strzelecka 31 — 7. zdg 37 927

Ładny
jedno- dwuosobowy. Skarbowa
18. m. 3. zdg 37 656

Dwuosobowy
panom, klatki schodowej, tanio.
Kościełna 28. m. 23. zdg 37 654

Jasna
6/7. m. 2. Miły niekrepujący —
frontowy, wygodami. zdg 37 652

Dwuosobowy
Prusa 20, mieszkanie 12. zdg 37 635

Wspólny
pani. Prusa 20. m. 12. zdg 37 637

Przyjezdny
Półwiejska 30 — 7. zdg 38 103

Dwuosobowy
utrzymaniem bez. Waly Królo-
wej Jadwigi 6 m. 1. zdg 38 068

Pokoje
utrzymaniem — bez. Ogrodowa 2
— 7. zdg 38 069

Przyjezdny
tanio. Wodna 13 — 9. zdg 38 137

Dwuosobowy
kuchnia. Długa 18. m. 11. zdg 38 134

Półwiejska
4 m. 12 dwóch małżeństwo. zdg 38 051

Biuro
telefonem osobnym hollem, klat-
ki. Ratajczaka 14 — 22a (wysoki
parter). zdg 38 049

Frontowy
słoneczny telefon Matejki 50 m.
9 przy parku Wilsona. zdg 38 047

Niekrepujący
Piekary 7 m. 9. zdg 38 044

Małżeństwu
Spokojna 31 — 10. zdg 38 045

Dwuosobowy
utrzymaniem. Marcina 74. II. —
front. zdg 38 021

Pocztowa
10 — 4. zdg 38 040

Frontowy
do wynajęcia. Al. Marsz. Piłsud-
skiego 9. m. 10. zdg 38 200

Skarbowa
47. m. 10. zdg 37 941

1-2
Grunwaldzka 17 — 4. zdg 37 947

Pokój
męski dla pana. Śniadeckich 13 —
m. 5. zdg 37 943

Śniadeckich
17. m. 4. zdg 38 111

Śródmieściu
jedno- dwuosobowy wygodami.
Kreta 12 — 5. zdg 38 131

Kraszewskiego
7 — 8. dwuosobowy, solidnym. zdg 38 168

Próżny
Waly Jagiełły 2a — 29. zdg 38 179

Łakowa
7 a — 18. front, tanio. fortepian
lub bez. zdg 38 194

Pokój
dla pana. Górna Włda 3. m. 22. zdg 38 209

Akuszka
Strzelecka 2
przy Świętokrzyskim
przyjmuje, udziela porady, pomo-
cy położniczej.

Fotografie
portrety, Bracia Pechersey, Ale-
je Marcinkowskiego 8, N 8697

Emerytura
zasłanki Ubezpieczeń Społecznych,
podatkowe ekspertyzy, informa-
cje, Warszawa, Złota 6, Rów-
nież listownie (znak 50 gr).
Pg 3 513-62.223

Sprawy
sądowe, rentowe, oddłużeniowe
wszelkie inne załatwia Biuro
Koncesjonowane, Poznań, Szew-
ska 21, dz 1417/8

Dykta — Dykta
najlepsza, najtańsza. Skład fa-
bryczny. Nadszedł nowy transport
św. Wojciech 28
Nz 9125

Pranie, prasowanie
kołnierzyka 10 groszy
oraz wszelką bieliznę przyjmuje
pralnia

Hain
Gąsiorowskich 12, Sapieżyński 1,
dz 1467

Kapelusze czyste,
fasonuje, przerabia
najtańiej, według najnowszych
żurnali

Hain
Śródmieście tylko Sapieżyński 1,
podwórko obok apteki. Łazarek
tylko Pocha 28, skład. Jeżyce
tylko Szmarzewskiego 1,
dz 1466

Kapelusze damskie
najnowsze fasony. Największy
wybór. Najniższe ceny.

Hain
Pocha 28, wprost Gąsiorowskich,
dz 1468

Zwózki
wszelkiego rodzaju wykonuje,
Telefon 47-48, dz 37 388

Paniom
zainteresowanym, — udzielam
wszelkich porad, pomocy. Aku-
szka Kowalewska, Łąkowa 14
dz 37 441

Teatrom
Amatorskim wynajmuje na pro-
wincję teatralkę, Warszawa,
Nowy Świat 26, Morowicz
Załączak znaczek na odpowiadz,
ng 9689

Gorsety
Blustonosze
poleca
Pracownia
Gorsetów
„Wanda”
Leontyna Sychow-
ska, Ratajczaka 27
dz 35 045

Ślawną chiromantka
grafolog-fizjognomistka zdumie-
wającą przepowiada: przeszłość,
teraźniejszość, przyszłość, loterie.
Ratajczaka 15 — 10 (Pasaż A-
pollo), dz 37 463

Cieciarówka
do 45 ctn. szukam przewozów.
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 563

Autem
12 groszy kilometr. Zgłoszenia
Kurjer Pozn. dz 37 373

Przyjdź
Znam Twoją przyszłość. Pilsud-
skiego 5 — 8, Wrońska,
dz 35 879

Restauracja
„Gambinus”
Kantaka 7 poleca
obiady
90 gr na czystym maśle.
Kolacje
od 50 gr. Dobrze pielęgnowane
piwa, tanie wódki, dz 37 530

Akuszka
przyjmuje, udziela porady, pomo-
cy położniczej Lehman, Ohwa-
liszewo 27/28, dz 37 756

Tawerna
Rom. Szymański 10, kuchnia
warszawska, smaczne obiady, ko-
lacje, ceny umiarkowane. Ren-
dez-vous obok krajowców, dz 38 083

Dobry
fortepian do ćwiczeń wolny, —
Wskaże Kurjer Pozn. dz 38 081

Moga zrobić
majątek w wojew. Łwowskim
kupcy z Poznańskiego Polacy —
katolicy, z odpowiednim kapita-
łem z branży: bławatów, towarów
krótkich, garderoby, męskiej i
damskiej, artykułów męskich, dro-
gerii, żelaza, zboża, piekarni i re-
żni, Zgłoszenia do Kurjera Po-
znańskiego dz 1582

Do chiromantki
idź tylko na Ratajczaka 9 m. 10
z podziękowaniem polecam, M-
chałowska, dz 37 899

Znana
chiromantka trafnie przepowiada
Szewska 21 — 5, front,
dz 37 974

Poszukuje
firmę, lekarza lub urocznika —
dentysty zaraz, Poznańskie,
Zgłoszenia Kurjer Pozn. dz 37 963

Wróży
chiromantka przyjeżdża Warsza-
wy, przedko się spełnia. Piekary
6 — 2, dz 37 718

Nadrabiam
stopy, podnoszę oczka, Józefa 9a,
m. 1, dz 37 608

Nuty
Najśladsze tango — Rose Marie
— Casanova oraz inne nowości
przeprywane biegle poleca A.
Cybulski, Marcina 9, ng 9736

Akuszka
Ogrodowa 2 udziela porady — po-
mocy, dz 38 079

Naprawiam
materace 3.—, leżanki 4.—, Gro-
bla 4 — 2, dz 38 070

Przepisywanie
tłumaczenie, korespondencje ta-
nio, Argus, Piekary 5,
dz 38 028

Szkoła Zawodowa
Gospodarcza w Poznaniu
ul. św. Marcin 69

przyjmuje zapisy na kursy, pół-
roczny, kwartalny, 2-miesięczny,
miesięczny. Prowadzący pokazy
gospodarcze każdej środy od 17
do 19, opłata 50 gr. Wydajemy
obiady smaczne, zdrowe od godz.
12.30 do 16, cena przystępna,
dz 38 117

Krawcowa
zdolna, wszelka garderoba tanio
Strzelecka 10 — 13, dz 37 638

Internatowe Gimnazjum Żeńskie
i Szkoła Powszechna w Otorowie
SS. Urszulanek S. J. K.

przyjmuje zgłoszenia do egzaminów wstępnych.

Zakład otacza dzieci troskliwą opieką i daje możność dzieciom o słabszym zdro-
wiu pobieranie nauk w zdrowych, wiejskich warunkach. Prospekty na żądanie.

Adres: Zakład SS. Urszulanek S. J. K. Otorowo, powiat szamotulski, woj. poznański.

24. NAUKA

Egzamin
wstępny do I gimnazjalnej przy-
gotowuje nauczycielka Chelmo-
ńskiego 15, m. 8, dz 37 395

0.50
niemieckiego udziela nauczyciel.
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 040

Jakania
oraz wszelkich w językowych
odczyta radkownie raz na zawsze.
Dużo świadectw oraz podzięko-
wań od obarczonych oraz osób
wybitnych. Na życzenie wyje-
żdżam. Lange-Wnukowski, Da-
browskiego 34, pt., m. 15, (dom
ogrodowy), 5—7, dz 37 537

Kto
nauczy kroić, szyć bieliznę? Ale-
ja Matopolska 8 m. 6, dz 37 355

Kursy
stenografii, pisanie maszyną,
Poznań, Kantaka 1, dz 36 947/8

Kursy
księgowości, stenografii od 1-go
maja. Kromczyńska, Ogrodowa
16, m. 5, dz 37 776

Panienci
kursu haftu Toledo przyjmuje —
miesięcznie 5 zł. Marynarska 5
m. 1, dz 37 822

English Lady
gires lessons, conversation. Sza-
marzewskiego 8 — 7,
dz 38 136

Szkoła tańców
Szorskiego
Pierackiego 12, telefon 38-08,
dz 38 176

Kursy
stenografii, pisanie maszyną,
księgowości, Strzelecka 33,
dz 38 031

O tem już wszyscy mówią, że
fachowo wykonane

Kto
nauczy angielskiego — szybko, ta-
nio, poprawnie — londyński ak-
cent. Poważne zgłoszenia „Par-
Marcinkowskiego 11 pod 54.462,
Pg 4050-54.462

Kursy samochodowe FR-JURKOWSKI-POZNAN
DABROWSKIEGO 79-TEL 78-80

25. MUZYKA

Trio
pierwszorzęd. 1. 5. wolne Meyer,
Pleszew, Hotel Wiktorja,
dz 37 337

Przystojna
młoda panna z śpiewem, grająca
na instrumencie do kwartetu po-
trzebna. Zgłoszenia agentura
Kurjera Pozn. dz 37 942

Kto
nauczy angielskiego — szybko, ta-
nio, poprawnie — londyński ak-
cent. Poważne zgłoszenia „Par-
Marcinkowskiego 11 pod 54.462,
Pg 4050-54.462

Jazzbandzista
potrzebny. Oferty Kurjer Pozn.
dz 38 022

Lekcje
muzyki udzielam także dom. —
Szkoła 3 — 13, dz 37 905

Lekcje
fortepianu tania. Ratajczaka 15,
mieszkanie 4, dz 38 191

26 SZUKA POSADY

Książkowy
bilansista, długoletnia praktyka
sądowa, przyjmie posadę, popołu-
niową. Złota, Kurjer Pozn.
dz 35 409

Zdolna
buchalterka - bilansistka i kore-
spondentka wieloletnia praktyka
samodzielna, znajomość różnych
systemów, organizacji biurowej,
pierwszorzędne referencje, szuka
posady w poważnej firmie, lub
majatku. Zgłoszenia Kurjer Pozn.
dz 35 482

Samodzielna
zospodni kucharka poszukuje
posady na probostwo lub majat-
tek. Oferty Kurjer Pozn. dz 37 946

Panienci
poszukuje posady do obsługi go-
ści. Oferty Kurjer Pozn. dz 38 034

Agentur na Warszawę
(technicznych, budowlanych) po-
szukuje ustosunkowany, do-
świadczony chłopskijski tech-
nik pozostaje w Poznaniu do
4. 5. 36. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 631

Sierota
szuka posługi, pensja obojętna,
Oferty Kurjer Pozn. dz 38 094

Krawcowa
bardzo dobra poszukuje posady,
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 508

Cukiernik
młodszy, pomoże też w piekar-
stwie, poszukuje posady. Oferty
Kurjer Pozn. dz 35 716

Maturzystka
prosi o jakiegokolwiek zajęcie. Zgło-
szenia Wiktorja Walligórzanka —
Kokorzyn, pow. kościański
dz 37 024

Rolnik
lat 47 zamieszkały i wszechstron-
nie wykształcony w swym zawo-
dzie poszukuje stanowiska urzę-
dnika gospodarczego zaraz lub
później. Oferty do Kurjera Poz.
dz 37 071

4.000
gwarancji złożyć za posadę maga-
zyniera, biurową banku, inkasenta,
znajomość księgowości, so-
lectwa, podatki, rolnictwa. Były
urzędnik gospodarczy. Łaskawe
oferty Kurjer Pozn. dz 37 111

Skończone
6 klas gimnazjum szukam posady
biurowej kancja 300 zł. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 197

Dziewczyna
do dzieci uczciwa zna język pol-
ski, niemiecki, francuski szuka
posady. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 182

Krawcowa
szuka posady do wszyst-
kiego, okolice Grodziska, Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 417

Kucharka
wiejska szuka posady do wszyst-
kiego, 1—2 osób, miejscowość
obojętna. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 419

Córka
mistrza rzeźniczego, lat 28, spo-
wodu zmiany stosunków rodzin-
nych przyjmie posadę. Zgłosze-
nia Kurjer Pozn. dz 37 149

Posługi
poszukuje czwartki oraz prania,
dobrem poleceniem. Oferty Ku-
rjer Pozn. dz 37 019

Dziewczyna
z gotowaniem, dobrem świadc-
stwem, szuka posady. Zgłoszenia
Demuth, Marta, Ułoga, poczta
Słupia Kapitulna, ng 9702

Poszukuje
posługi dobrze polecona. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 490

Posługaczka
na wskroś uczciwa zaufana z
poleceniem szuka posługi. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 491

Kaucji
1000 zł złożyć za jakiegokolwiek za-
jęcie. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 511

Gospodyni
znająca dobrze kuchnię pieczywo
i zaprawy szuka posady do 1 lub
2 osób. Miejscowość obojętna. —
Zgłoszenia Kurjer Pozn. dz 36 694

Masażystka
poszukuje posady. Oferty Ku-
rjer Pozn. dz 37 449

Dziewczyna
uczciwa poszukuje posady do
wszystkiego z gotowaniem w
skromnym domu. Oferty Kurjer
Poznański dz 37 457

Kucharki
gospodyni dworskie polecam —
pośredniczka Puszcza, św. Mar-
cin 16/17, dz 37 460

Bona
Niemka lub Polka z dobrem nie-
mieckim do dwójki dzieci lat 5
i 7 potrzebna od pierwszego maja
na wyjazd do Inowrocławia.
Zgłoszenia Poznań, Łazarz, Kar-
wowskiego 20 m. 6 godz. 14.30
do 15.30, dz 37 467

Posady
w składzie lub biurze, kancja
bankowa, poszukuje. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 614

Młody
zdolny nauczyciel poszukuje ja-
kiegokolwiek zajęcia. Zgłoszenia
Gniezno, 3 Maja 49 skład,
ng 9 750

Starsza
wiejska gotowaniem szuka posady.
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 839

Starsza
do 1—2 osób do wszystkiego. Of-
erty Kurjer Pozn. dz 37 838

Szofer
młody dwuletnia praktyka po-
szukuje posady, wymagane
skromne. Oferty Kurjer Poznań-
ski dz 38 129.

Drogerzysta
pierwszorzędny ekspedient - sprze-
dawca, poszukuje posady Pozna-
niu. Oferty Kurjer Pozn.
dz 38 133

Szukam
posługi z praniem. Oferty Kurjer
Poznański dz 38 023

Posadę
biurową oraz nauczycielki domo-
wej od 15-go maja gdziekolwiek
przyjmie była studentka W. S.
H. Pracowitość i uczciwość gwa-
rantowana. Zgłoszenia Kurjer
Poznański dz 37 469

Wychowawczyni
szuka posady, dobre długoletnie
świadectwa, chętna do pracy, wy-
magania skromne. Kocha dzieci.
Łaskawe zgłoszenia do Kurjera
Poznańskiego dz 37 396

Dla
mej kuzynki, lat 21, z matura
gimnazjalna i kursem pisanie na
maszynie poszukuje jakiegokol-
wiek posady. Oferty Kurjer Poznań-
ski dz 37 531

Krawcowa
poszukuje posady dom. także wy-
jazd. Oferty Kurjer Pozn. dz 37 534

Uczciwa
dobrem gotowaniem zaprawy,
świadectwami szuka posady. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 539

Służąca
samodzielna gotowaniem szuka
posady. Oferty Kurjer Pozn. dz 37 540

27 SZUKA POSADY

Książkowy
bilansista, długoletnia praktyka
sądowa, przyjmie posadę, popołu-
niową. Złota, Kurjer Pozn.
dz 35 409

Zdolna
buchalterka - bilansistka i kore-
spondentka wieloletnia praktyka
samodzielna, znajomość różnych
systemów, organizacji biurowej,
pierwszorzędne referencje, szuka
posady w poważnej firmie, lub
majatku. Zgłoszenia Kurjer Pozn.
dz 35 482

Samodzielna
zospodni kucharka poszukuje
posady na probostwo lub majat-
tek. Oferty Kurjer Pozn. dz 37 946

Panienci
poszukuje posady do obsługi go-
ści. Oferty Kurjer Pozn. dz 38 034

Agentur na Warszawę
(technicznych, budowlanych) po-
szukuje ustosunkowany, do-
świadczony chłopskijski tech-
nik pozostaje w Poznaniu do
4. 5. 36. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 631

Sierota
szuka posługi, pensja obojętna,
Oferty Kurjer Pozn. dz 38 094

Krawcowa
bardzo dobra poszukuje posady,
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 508

Cukiernik
młodszy, pomoże też w piekar-
stwie, poszukuje posady. Oferty
Kurjer Pozn. dz 35 716

Maturzystka
prosi o jakiegokolwiek zajęcie. Zgło-
szenia Wiktorja Walligórzanka —
Kokorzyn, pow. kościański
dz 37 024

Rolnik
lat 47 zamieszkały i wszechstron-
nie wykształcony w swym zawo-
dzie poszukuje stanowiska urzę-
dnika gospodarczego zaraz lub
później. Oferty do Kurjera Poz.
dz 37 071

4.000
gwarancji złożyć za posadę maga-
zyniera, biurową banku, inkasenta,
znajomość księgowości, so-
lectwa, podatki, rolnictwa. Były
urzędnik gospodarczy. Łaskawe
oferty Kurjer Pozn. dz 37 111

Skończone
6 klas gimnazjum szukam posady
biurowej kancja 300 zł. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 197

Dziewczyna
do dzieci uczciwa zna język pol-
ski, niemiecki, francuski szuka
posady. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 182

Krawcowa
szuka posady do wszyst-
kiego, okolice Grodziska, Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 417

Kucharka
wiejska szuka posady do wszyst-
kiego, 1—2 osób, miejscowość
obojętna. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 419

Córka
mistrza rzeźniczego, lat 28, spo-
wodu zmiany stosunków rodzin-
nych przyjmie posadę. Zgłosze-
nia Kurjer Pozn. dz 37 149

Posługi
poszukuje czwartki oraz prania,
dobrem poleceniem. Oferty Ku-
rjer Pozn. dz 37 019

Dziewczyna
z gotowaniem, dobrem świadc-
stwem, szuka posady. Zgłoszenia
Demuth, Marta, Ułoga, poczta
Słupia Kapitulna, ng 9702

Poszukuje
posługi dobrze polecona. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 490

Posługaczka
na wskroś uczciwa zaufana z
poleceniem szuka posługi. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 491

Kaucji
1000 zł złożyć za jakiegokolwiek za-
jęcie. Oferty Kurjer Pozn.
dz 37 511

Gospodyni
znająca dobrze kuchnię pieczywo
i zaprawy szuka posady do 1 lub
2 osób. Miejscowość obojętna. —
Zgłoszenia Kurjer Pozn. dz 36 694

Masażystka
poszukuje posady. Oferty Ku-
rjer Pozn. dz 37 449

Dziewczyna
uczciwa poszukuje posady do
wszystkiego z gotowaniem w
skromnym domu. Oferty Kurjer
Poznański dz 37 457

Kucharki
gospodyni dworskie polecam —
pośredniczka Puszcza, św. Mar-
cin 16/17, dz 37 460

Bona
Niemka lub Polka z dobrem nie-
mieckim do dwójki dzieci lat 5
i 7 potrzebna od pierwszego maja
na wyjazd do Inowrocławia.
Zgłoszenia Poznań, Łazarz, Kar-
wowskiego 20 m. 6 godz. 14.30
do 15.30, dz 37 467

Posady
w składzie lub biurze, kancja
bankowa, poszukuje. Oferty
Kurjer Pozn. dz 37 614

Młody
zdolny nauczyciel poszukuje ja-
kiegokolwiek zajęcia. Zgłoszenia
Gniezno, 3 Maja 49 skład,
ng 9 750

Starsza
wiejska gotowaniem szuka posady.
Oferty Kurjer Pozn. dz 37 839

Starsza
do 1—2 osób do wszystkiego. Of-
erty Kurjer Pozn. dz 37 838

Szofer
młody dwuletnia praktyka po-
szukuje posady, wymagane
skromne. Oferty Kurjer Poznań-
ski dz 38 129.

Drogerzysta
pierwszorzędny ekspedient - sprze-
dawca, poszukuje posady Pozna-
niu. Oferty Kurjer Pozn.
dz 38 133

Szukam
posługi z praniem. Oferty Kurjer
Poznański dz 38 023

Posadę
biurową oraz nauczycielki domo-
wej od 15-go maja gdziekolwiek
przyjmie była studentka W. S.
H. Pracowitość i uczciwość gwa-
rantowana. Zgłoszenia Kurjer
Poznański dz 37 469

Wychowawczyni
szuka posady, dobre długole

Wyprowadzenie
SLUBNE
GOTOWE
NA ZAMÓW.
i Z METRA.

J. Schubert
FABR. BIELIZNY - DOM PŁÓCIEN
ST. RYNEK 76
tylko

Pg 4079-17.115

Niania - pielęgniarka
niemowlęcia szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 376

Uczciwa
pracowita, kochająca dzieci szuka stałej posady w lepszym domu od 1. 5. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdg 37 976

Młodzieniec
lat 20. absolwent Doksztalcającej Szkoły Kupieckiej, ładny charakter pisma, bardzo dobre świadectwa, nawskroś uczciwy i pilny, poszukuje posady praktykanta biurowego, inkasenta, woźnego, wszelknie innej. Miejsce wolne obywatela. Łaskawe zgłoszenia Kurjer Poznański zdg 37 975

Panienska
poszukuje pracy ekspedientki. Może złożyć kaucję. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 056

Pani
lat 31. poszukuje zajęcia w biurze lub w składzie, złożyć kaucję. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdg 37 815

Wykonuje
rysunki, reklamy kinowe. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 806

Dziewczyna
uczciwa z gotowaniem, długoletnie świadectwa szuka posady od 1. 5. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 574

Uczciwa
dziewczyna wiejska szuka posady w spokojnym domu. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 624

Dziewczyna
z gotowaniem poszukuje posługi. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 981

Sierota
lat 16. szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 020

TEATRY

TEATR POLSKI: Sobota, 25. 4. „Trzy asy i jedna dama”.

Niedziela, 26. 4. o godzinie 16: „Raz się żyje”.

Niedziela, 26. 4. o godzinie 20: „Trzy asy i jedna dama”.

Poniedziałek, 27. 4. „Trzy asy i jedna dama”.

TEATR WIELKI (Opera): Sobota, 25. 4. „Julius Caesar”, **premiera**.

Niedziela, 26. 4. o godzinie 15: „Rose-Marie”. **Ceny popularne od 50 gr. do 2 zł.**

Niedziela, 26. 4. o godzinie 20: „Halka” z wyst. **Stani Zawadzkiej i Stanisława Drabika**.

Poniedziałek, 27. 4. „Bal w Savoyu”.

TEATR NOWY: Sobota, 25. 4. „Matura”.

Niedziela, 26. 4. o godzinie 16: „Matura”.

Niedziela, 26. 4. o godzinie 20: „Matura”.

KINA

Poznań, sobota, 25. 4.

APOLLO: „Mazur”.

CORSO: „Podstępna walka”.

GLORIA (dawn. GONG): „Dwie Joasie”.

GWIAZDA: „Dodek na froncie”.

METROPOLIS: „Czarownica”.

OSWIATOWE T. C. L.: „Ostatnia Serenada”.

RENAISSANCE: „Tajemnica czarnego pokoju”.

SŁOŃCE: „Wiedeń, miasto moich marzeń”.

SPINKS: „Dobra wróżka”.

SWIT: „Pan Twardowski”.

TECZA-Lazarz: „Szkariatny kwiat”.

TECZA-Wilda: „Manewry miłosne”.

WILSONA: „Niedokończona symfonia”.

2.000 zł

i współpracy da starszy, inteligentny uczyli kawał, prosiąc o solidne sumienne propozycje. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 983

Szofer-mechanik
z długoletnią praktyką poszukuje posady szofera za najskromniejszą wynagrodzeniem. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdg 37 765

Dziewczyna
do wszystkiego poszukuje posady od zaraz. Zgłoszenia do Kurjera Poznański zdg 38 016

Młodsza
dziewczyna poszukuje posady do dzieci i wszelkich prac domowych. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 015

Dziewczyna
starsza, samodzielna, szuka posady od 1. 5. u samotnej osoby lub bezdzietnych państwa, najchętniej Łazarz Wilda. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 146

Rządca gospodarczy
lat 41. dłuższą praktyką w interesownych majatkach w Poznaniu oraz z ukończoną szkołą rolniczą, długoletnie świadectwa i poważne referencje, poszukuje posady zaraz lub od 1. 7. 36. — Łaskawe zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdg 37 967

Szofer-elektromonter
mechanik samochodowy samolotowy, ślusarz, podkrywacz koni, spawacz autogeniczny, elektryczny, pragnie zmienić posadę. Tadeusz Kowalski. Porabka, pow. Biała (Krakowskie). zdg 37 964

Sierota
skromna, uczciwa szuka od 1. maja posady religijnym domu, świadectwa dobre. Oferty prosi Kurjer Poznański zdg 37 939

Pracznia
czysto pierze 2.50 dziennie. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 701

Fabryka Uniwersum, Poznań
Zadać w aptekach i drogeriach ng 8839

Kasjerka
z dłuższą praktyką przyjmie zaraz posadę na majątku. Zgłoszenia agentura Kurjera Poznańskiego, Gnieźno 406. ng 9 748

Bufetowa
poszukuje posady z obsługą gości. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 837

Posady
najchętniej u samotnej osoby szukam, polecona. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 824

Sierota
lat 16 z prowincji szuka posady do dzieci i pracy domowej wzgl. do składu za małym wynagrodzeniem. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 800

Sierota
nawskroś uczciwa poszukuje posady lub posługi. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 887

Panienska
szuka pracy bez spania lub posługi. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 078

Panienska
lat 23 z kursem pielęgniarstwa poszukuje posady do dzieci lub pielęgnacji chorej osoby. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 077

Kucharka
samodzielna gotuje smacznie, zaprawia, wypieka szuka posady najchętniej internacie, probostwie. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 138

27. WOLNE POSADY

Kucharza
z pierwszorzędnym gotowaniem kawałera poszukuje majetności Sikorowo poczta Inowrocław. — Odpisy świadectw pisać. zdg 35 967

Gospośia
inteligentna młodsza na prowincję do 1 osoby potrzebna. Oferty z fotografią, podaniem wieku Kurjer Poznański zdg 36 975

Osoba
do prowadzenia sezonowo jadłodajni, samodzielnie nad morze z kaucją poszukuje. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 445

Fryzjer
Marsz. Focha 27. zdg 37 308

Kelner
sezon letni 150 kancji. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 050

Ekspedjentka
do kiosku z kaucją 200 złotych. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 341

Służąca
czysta, uczciwa, świadectwami. Przecznicza 4 — 5. zdg 37 351

Potrzebny
pomocnik, kawaler, winno - kolonialny, lat 28-36. Odpis świadectwa do Kurjera Poznańskiego pod dg 1571

Dekorator-bławatnik
samod. pierwszorzędny fachowiec ze szkołą dekoratorską poszukiwany zaraz na Śląsk. Zgl. Kurjer Poznański zdg 1550.

Akwizytor
branży radiowej w celach demonstracyjnych z gwarancją 300 w gotówce lub wksel. Oferty Kurjer Poznański zdg 9 131

Robotników
oraz inkasenta poszukuje natychmiast. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 415

Zdolny
ekspedjent - dekorator z branży konfekcji męskiej może się zgłosić Oferty Kurjer Poznański zdg 37 311

TANIO!
POŃCZOCHY - RĘKAWICZKI - BLUSKI
BIELIZNĘ DAMSKĄ I ARTYKUŁY MĘSKIE
w wielkim wyborze polca
A. SZYMAŃSKA
SP. Z O. O.
POZNAŃ
Pocztowa 4 Przyjmujemy asygnaty „Kredyt”

Kwaciarka
na miasto prowincjonalne — z wolnym utrzymaniem potrzebna. Odpis świadectw i pretensyj — Kurjer Poznański zdg 37 393

Fryzjer
męsko - damski (ondulator) potrzebny zaraz. Derechowa, Żnin Kościelna 9. ng 9700

Biuralistka
młodsza posiadająca dłuższą praktykę księgowości handlowej oraz pisanie na maszynie potrzebna do hurtowni spożywczej w Poznaniu. Własnoręcznie pisać oferty z odpisami świadectw wysłać „Par”. Aleje Marcinkowskiego 11, pod 17.61. Pg 4028-17.61

Robotnika
panienkę utrzymaniem zaraz. — Chwaliszewo 53/54. — 4. zdg 37 048

Dziewczyna
do wszystkiego dobrem gotowaniem uczciwa czysta do małej rodziny potrzebna. — Zgłoszenia Górna Wilda 17 m. 6. zdg 37 519

MEBLE solidne - piękne - tanie
W. NOWAKOWSKI i SYNOWIE
Wystawa: Kantaka 1. Fabr. i Magaz. Górna Wilda 134
Targi Poznańskie — Pawilon 8
ng 9552

Pokojowa
z dobrymi świadectwami, możliwie ze znajomością języka niemieckiego potrzebna do większego majątku na Pomorzu. Oferty do Kurjera Poznańskiego zdg 37 295

Dziewczyna
czysta uczciwa z gotowaniem od zaraz. Zgłoszenia poniedziałek między 4-7 ul. Przemysłowa 40 m. 10. zdg 37 521

Dziewczyna
najchętniej sierota, do wszystkiego. Poznańska 57. 9. zdg 37 535

Książkowego
rutynowanego bilansiste poszukuje. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdg 37 542

Do
wszystkiego bez gotowania. Adres Kurjer Poznański zdg 37 549

Dziewczyna
do dzieci. Karwowskiego 22. — m. 9. zdg 38 153

Poszukiwani generalni przedstawiciele!
Poważna firma w Katowicach, trudniąc się sprzedażą bardzo pożądanymi artykułami (na dogodnych warunkach spłaty, wprost odbiorcom prywatnym) poszukuje w każdym powiatowym mieście Poznańskiego i Pomorza zdolnych panów i pań, celem objęcia generalnego przedstawicielstwa na poszczególne powiaty. Możliwość zdobycia stałej i dobrej egzystencji, która przy wydatnej pracy jest gwarantowana.

Niezłomne warunki:
Wyszkolenie przynajmniej — średnie, dobre referencje, i celem objęcia generalnego przedstawicielstwa na poszczególne powiaty. Możliwość zdobycia stałej i dobrej egzystencji, która przy wydatnej pracy jest gwarantowana.

Ekspedjentka
potrzebna dłuższą praktyką do owocarni. Adres wskaże Kurjer Poznański zdg 37 601

Służąca
z gotowaniem. Plac Nowomiejski 1a. m. 2. g. 13-14. zdg 37 587

Bufetowa
skromne wynagrodzenie. Restauracja Rzeźni Miejskiej. zdg 37 955

Krawiec
na przeróbkę mundurów. Strzałowa 7 m. 21. zdg 37 748

Gospodyni
samodzielnej na prowincję 15. 5. Zgłoszenia „Strzecha” Pocztowa 31 dnia 30 kwietnia godz. 10. ng 9 744

Ekspedjentka
potrzebna dłuższą praktyką do owocarni. Adres wskaże Kurjer Poznański zdg 37 601

Służąca
z gotowaniem. Plac Nowomiejski 1a. m. 2. g. 13-14. zdg 37 587

Bufetowa
skromne wynagrodzenie. Restauracja Rzeźni Miejskiej. zdg 37 955

Agentów sprzedaży
do opracowania restauracji z wyszynkiem piwa poszukuje od zaraz. Oferty Kurjer Poznański zdg 1573

Dzielnych zastępców
na Poznań i Poznańskie dobrze zaprowadzonych i obeznanych z właścicielami samochodów i motocykli, znających język polski i niemiecki, kaucja 100 zł pożądana. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdg 37 383

Dekorator-bławatnik
samod. pierwszorzędny fachowiec ze szkołą dekoratorską poszukiwany zaraz na Śląsk. Zgl. Kurjer Poznański zdg 1550.

Akwizytor
branży radiowej w celach demonstracyjnych z gwarancją 300 w gotówce lub wksel. Oferty Kurjer Poznański zdg 9 131

Robotników
oraz inkasenta poszukuje natychmiast. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 415

Zdolny
ekspedjent - dekorator z branży konfekcji męskiej może się zgłosić Oferty Kurjer Poznański zdg 37 311

TANIO!
POŃCZOCHY - RĘKAWICZKI - BLUSKI
BIELIZNĘ DAMSKĄ I ARTYKUŁY MĘSKIE
w wielkim wyborze polca
A. SZYMAŃSKA
SP. Z O. O.
POZNAŃ
Pocztowa 4 Przyjmujemy asygnaty „Kredyt”

Kwaciarka
na miasto prowincjonalne — z wolnym utrzymaniem potrzebna. Odpis świadectw i pretensyj — Kurjer Poznański zdg 37 393

Fryzjer
męsko - damski (ondulator) potrzebny zaraz. Derechowa, Żnin Kościelna 9. ng 9700

Biuralistka
młodsza posiadająca dłuższą praktykę księgowości handlowej oraz pisanie na maszynie potrzebna do hurtowni spożywczej w Poznaniu. Własnoręcznie pisać oferty z odpisami świadectw wysłać „Par”. Aleje Marcinkowskiego 11, pod 17.61. Pg 4028-17.61

Robotnika
panienkę utrzymaniem zaraz. — Chwaliszewo 53/54. — 4. zdg 37 048

Dziewczyna
do wszystkiego dobrem gotowaniem uczciwa czysta do małej rodziny potrzebna. — Zgłoszenia Górna Wilda 17 m. 6. zdg 37 519

MEBLE solidne - piękne - tanie
W. NOWAKOWSKI i SYNOWIE
Wystawa: Kantaka 1. Fabr. i Magaz. Górna Wilda 134
Targi Poznańskie — Pawilon 8
ng 9552

Pokojowa
z dobrymi świadectwami, możliwie ze znajomością języka niemieckiego potrzebna do większego majątku na Pomorzu. Oferty do Kurjera Poznańskiego zdg 37 295

Dziewczyna
czysta uczciwa z gotowaniem od zaraz. Zgłoszenia poniedziałek między 4-7 ul. Przemysłowa 40 m. 10. zdg 37 521

Dziewczyna
najchętniej sierota, do wszystkiego. Poznańska 57. 9. zdg 37 535

Książkowego
rutynowanego bilansiste poszukuje. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdg 37 542

Do
wszystkiego bez gotowania. Adres Kurjer Poznański zdg 37 549

Dziewczyna
do dzieci. Karwowskiego 22. — m. 9. zdg 38 153

Poszukiwani generalni przedstawiciele!
Poważna firma w Katowicach, trudniąc się sprzedażą bardzo pożądanymi artykułami (na dogodnych warunkach spłaty, wprost odbiorcom prywatnym) poszukuje w każdym powiatowym mieście Poznańskiego i Pomorza zdolnych panów i pań, celem objęcia generalnego przedstawicielstwa na poszczególne powiaty. Możliwość zdobycia stałej i dobrej egzystencji, która przy wydatnej pracy jest gwarantowana.

Niezłomne warunki:
Wyszkolenie przynajmniej — średnie, dobre referencje, i celem objęcia generalnego przedstawicielstwa na poszczególne powiaty. Możliwość zdobycia stałej i dobrej egzystencji, która przy wydatnej pracy jest gwarantowana.

Ekspedjentka
potrzebna dłuższą praktyką do owocarni. Adres wskaże Kurjer Poznański zdg 37 601

Służąca
z gotowaniem. Plac Nowomiejski 1a. m. 2. g. 13-14. zdg 37 587

Bufetowa
skromne wynagrodzenie. Restauracja Rzeźni Miejskiej. zdg 37 955

Krawiec
na przeróbkę mundurów. Strzałowa 7 m. 21. zdg 37 748

Gospodyni
samodzielnej na prowincję 15. 5. Zgłoszenia „Strzecha” Pocztowa 31 dnia 30 kwietnia godz. 10. ng 9 744

Ekspedjentka
potrzebna dłuższą praktyką do owocarni. Adres wskaże Kurjer Poznański zdg 37 601

Służąca
z gotowaniem. Plac Nowomiejski 1a. m. 2. g. 13-14. zdg 37 587

Bufetowa
skromne wynagrodzenie. Restauracja Rzeźni Miejskiej. zdg 37 955

Krawiec
na przeróbkę mundurów. Strzałowa 7 m. 21. zdg 37 748

Gospodyni
samodzielnej na prowincję 15. 5. Zgłoszenia „Strzecha” Pocztowa 31 dnia 30 kwietnia godz. 10. ng 9 744

Ekspedjentka
potrzebna dłuższą praktyką do owocarni. Adres wskaże Kurjer Poznański zdg 37 601

Służąca
z gotowaniem. Plac Nowomiejski 1a. m. 2. g. 13-14. zdg 37 587

Bufetowa
skromne wynagrodzenie. Restauracja Rzeźni Miejskiej. zdg 37 955

Krawiec
na przeróbkę mundurów. Strzałowa 7 m. 21. zdg 37 748

Erbedont
ELIKSIR · PROSZEK i PASTA
DO ZĘBÓW

ng 8765/6

Fabryka
perfumerji i mydeł toaletowych poszukuje zastępcy wprowadzonego w drogeriach, perfumeriach woj. Poznańskiego. Wymagane referencje i gwarancja. — Oferty „Perfumerji”, Biuro Ogłoszeń „Larum”, Warszawa Królewska 1. ng 9 739

Samodzielnego
pomocnika mleczarskiego, dobrego fachowca poszukuje, kaucja wymagana. Oferty Kurjer Poznański zdg 37 894

Stolarz
na reparacje antyków potrzebny Wielkie Garbary 20. zdg 37 658

Fryzjerka
z wodną ondulacją posada stała. Orzałkiewicz, Podgórna 2. zdg 38 203

Kucharki
do pensjonatu nad morze wykwalifikowanej poszukuje. Działaliskich 9, m. 8. Pg 4065-17.90

Uczeń
krawiecki potrzebny. Chwaliszewo 35, zakład krawiecki. zdg 1599

Elewka
do kuchni potrzebna. Tawerna, Rom. Szymańskiego 10.

Potrzebna
panienka robienia wiazarek chrztu która pracowała w tem. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 000

Posługaczka
młoda. Przybylska, Dąbrowskiego 47. zdg 38 171

Czeladnik
krawiecki potrzebny zaraz. — Marszałka Focha 27. m. 30. zdg 38 118

Chłopca
do pracy lekkiej. Oferty Kurjer Poznański zdg 38 210

Fryzjerka
na stałą wypomożkę. Orzałkiewicz, Podgórna 2. zdg 38 206

Obciagaczka — chłopiec
do posyłek kaucja. Wytwórnia czekoladek, Sw. Marcin 27. zdg 38 095

Pokojujka
z dobrymi poleceniami potrzebna. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdg 37 814

Wychowawczyni
wykwalifikowana do dwuletniej dziewczynki pod Warszawą. — Pensja 25 zł. Oferty w razie świadectw ze znacznikiem Kurjer Poznański zdg 37 968

Inteligentna
panienka znająca różne robotki potrzebna do wszelkich prac domowych i pomocy w składzie na wyjazd. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego ng 9 725

PP. kupcy odpow. opust!
Prosimy żądać ofert:
A. Zwierchowski i Ska
Spółka z ogr. odpow.
Poznań, ul. Półwiejska 1
Pg 3933-16.88

PP. kupcy odpow. opust!
Prosimy żądać ofert:
A. Zwierchowski i Ska
Spółka z ogr. odpow.
Poznań, ul. Półwiejska 1
Pg 3933-16.88

PP. kupcy odpow. opust!
Prosimy żądać ofert:
A. Zwierchowski i Ska
Spółka z ogr. odpow.
Poznań, ul. Półwiejska 1
Pg